

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Δ. Καψάλης
Αθανάσιος Πασχάλης
Στέφανος Τσιάλος
Δημήτριος Γουλής

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ', Ε', Στ' Δημοτικού

Το Λεξικό μας

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό

Δ', Ε', Στ' Δημοτικού

Το λεξικό μας

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Γεώργιος Δ. Καψάλης , Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αθανάσιος Πασχάλης , Σχολικός σύμβουλος Στέφανος Τσιάλος , Εκπαιδευτικός Δημήτριος Γουλής , Εκπαιδευτικός
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Βασιλική Τοκατλίδου , Ομότιμη Καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνος Νάσης , Σχολικός σύμβουλος Ευσταθία Χριστοπούλου , Εκπαιδευτικός
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Μαρία Ράπη , Σκίτσογράφος-Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Αλεξάνδρα Μπάσιου , Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερέρης , Σύμβουλος του Π. Ι. Χρήστος Παπαρίζος , Σύμβουλος του Π. Ι.
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Πηνελόπη Παπαϊωάννου , Φιλολόγος
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Αντώνιος Κέλλης , Εικαστικός καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γεώργιος Δ. Καψάλης
Αθανάσιος Πασχάλης
Στέφανος Τσιάλος
Δημήτριος Γουλής

Ορθογραφικό - ερμηνευτικό λεξικό
Δ', Ε', Στ' Δημοτικού
Το λεξικό μας

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Περιεχόμενα

1. Πώς θα χρησιμοποιήσουμε το Λεξικό μας 6
2. Συντομογραφίες, Ειδικά Σύμβολα, Αρκτικόλεξα 9
3. Το Λεξικό μας Α - Ω 11
4. Η προφορά των φθόγγων 252
5. Η σημασία των λέξεων (Ομώνυμα ή Ομόηχα, Παρώνυμα, Συνώνυμα και Αντίθετα, Ταυτόσημα) 254
6. Ο τονισμός των λέξεων 257
7. Η γραφή των αριθμητικών 259
8. Πίνακες κλιτικών παραδειγμάτων 262
9. Το λεξιλόγιο των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών 278
10. Γεγονότα - Σταθμοί της Ελληνικής Ιστορίας 282

1. ΠΩΣ

Θα χρησιμοποιήσουμε το Λεξικό μας

Αγαπητά μας παιδιά!

Το Λεξικό που έχετε στα χέρια σας δε μοιάζει τόσο με τα Λεξικά για μεγάλους, που ίσως γνωρίζετε μέχρι σήμερα. Σκοπός του είναι να γίνει ο αχώριστος σύντροφος στις καθημερινές σας περιπλανήσεις μέσα στον πλούσιο κόσμο της ελληνικής μας γλώσσας. Θα σας διευκολύνει στις αναζητήσεις σας σχετικά με τη γλώσσα και τη γνωριμία σας με πολλές πλευρές της. Θα πληροφορηθείτε, δηλαδή, τι σημαίνει η κάθε λέξη, πώς γράφεται, ποιες άλλες λέξεις έχουν περίπου την ίδια σημασία και πολλά άλλα.

Εμείς, θέλοντας να σας βοηθήσουμε να χρησιμοποιείτε σωστά και εύκολα το Λεξικό που ετοιμάσαμε, επιλέξαμε έναν ιδιαίτερο τρόπο για να σας το παρουσιάσουμε:

Χωρίσαμε το Λεξικό μας σε τρεις στήλες:

κοιτάζω

(Ρήμα, Ρ3)

(ενεστ. κοι-τά-ζω, αόρ. κοιτάξα, παθ. αόρ. κοιτάχτηκα, παθ. μτχ. κοιταγμένος)

[αρχ. κοιτάζω < κοιτή (= κρεβάτι)]

1. (μτβ.) στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι: ►Κοιτούσε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα.

2. (μτβ.) φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι: ►Κοιτάξε τους γονείς του στα γεράματα.

3. (μτβ.) εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγγω: ►Κοιτάζω τη μηχανή του αυτοκινήτου πριν από κάθε ταξίδι.

Συνών.: παρατηρώ (1)

Σύνθ.: αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω

Οικογ. Λέξ.: κοιταγμα

Φράσεις: ►Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον) ►Κοιτάζω στα μάτια (= είμαι απόλυτα ειλικρινής) ►Για κοιτα να δεις! (= για φαντάσου!)

Η αριστερή στήλη περιλαμβάνει την ίδια τη λέξη με την ορθογραφία της **(κοιτάζω)**, το είδος της λέξης (*Ρήμα*), ενώ ο κωδικός *P3* παραπέμπει στον τρόπο με τον οποίο κλίνεται το ρήμα στο τέλος του Λεξικού. Όταν δεν υπάρχει αντίστοιχος κωδικός, θα βρίσκουμε περισσότερες πληροφορίες για την κλίση της λέξης στη σχολική Γραμματική. Ακολουθεί ο τρόπος που χωρίζουμε τη λέξη σε συλλαβές (*κοι-τά-ζω*), οι βασικοί χρόνοι του ρήματος (*ενεστ. κοι-τά-ζω, αόρ. κοιτάξα, παθ. αόρ. κοιτάχτηκα, παθ. μτχ. κοιταγμένος*), καθώς και η βασική ετυμολογία της λέξης, δηλ. η ηλικία και η προέλευσή της [*αρχ. κοιτάζω < κοίτη (= κρεβάτι)*]. Στη στήλη αυτή θα συναντήσουμε συχνά και κάποιες γραμματικές ή ορθογραφικές υποδείξεις.

Η μεσαία στήλη μάς πληροφορεί για τις σημασίες της λέξης:

1. **(μτβ.) στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι**
2. **(μτβ.) φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή για κάτι**
3. **(μτβ.) εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω**

Για κάθε σημασία δίνουμε ένα παράδειγμα, που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη λέξη, για να δείξουμε τον τρόπο που τη χρησιμοποιούμε στο λόγο. Το μπλε χρώμα στο παράδειγμα δείχνει τον τρόπο που συντάσσεται η λέξη, όταν αυτή είναι ρήμα (*Κοιτούσε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα*).

Η δεξιά στήλη περιλαμβάνει τα **Αντίθετα**, αν υπάρχουν, και τα **Συνώνυμα** (*παρατηρώ (1)*). Ο αριθμός **(1)** δείχνει ότι η λέξη πριν από αυτόν (*παρατηρώ*) είναι συνώνυμη με την πρώτη σημασία του λήμματος (**1. στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή κάτι**). Ακολουθούν, επίσης, οι **Οικογένειες Λέξεων** (*κοίταγμα*), τα **Σύνθετα** (*αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω*) και οι **Φράσεις**. Εδώ θα συναντήσουμε στερεότυπες φράσεις και ιδιωτισμούς, που χρησιμοποιούνται πάντα με τον ίδιο τρόπο κι έχουν αποκτήσει ξεχωριστή σημασία (**► Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον)**). Έτσι εμπλουτίζουμε περισσότερο τις γνώσεις μας για κάθε λέξη, μαθαίνοντας ιδιαίτερες σημασίες και έννοιες, που αυτή έχει αποκτήσει στο μεγάλο ταξίδι της.

Πολύ συχνά, κυρίως όταν η λέξη που εξετάζουμε είναι ουσιαστικό, θα βρούμε και τα **Προσδιοριστικά**. Πρόκειται για λέξεις, που συνήθως «συνοδεύουν» το λήμμα, όπως, για παράδειγμα, στο ουσιαστικό **λιμάνι** τα προσδιοριστικά είναι **φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές**.

Όταν η λέξη που εξετάζουμε είναι επίθετο, θα βρούμε αντίστοιχα τα **Προσδιοριζόμενα**.

Λιμάνι (το)
(Ουσιαστικό, Ο36)
(λι-μά-νι, γεν. -ού,
πληθ. -α)
[μτγν. λιμένιον,
υποκορ. του αρχ.
λιμήν]

1. φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση παραλίας ή όχθης ποταμού ή λίμνης για την προστασία και το αγκυροβόλημα των πλοίων: ► Το καράβι έδεσε στο λιμάνι λόγω της θαλασσοταραχής.
2. (μτφ.) τόπος ή άνθρωπος στον οποίο αναζητεί κανείς ασφάλεια, καταφύγιο: ► Βρήκε στους συγγενείς του ένα λιμάνι γαλήνης και ηρεμίας.

Συνών.: σκάλα (1)
Σύνθ.: λιμεναρχείο, λιμενοφύλακας, μικρολίμανο
Οικογ. Λέξ.: λιμενικός, λιμενίσκος
Προσδιορ.: φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές (1)

Οι χαρακτηρισμοί **έμψυχα και άψυχα** που βρίσκουμε στα επίθετα δείχνουν αν το επίθετο «συνοδεύει» έμψυχα ή άψυχα ουσιαστικά ή και τα δύο.

Η βοήθεια, όμως, που προσφέρει το Λεξικό μας δε σταματά μόνο εδώ. Σε ξεχωριστές ενότητες δίνονται πληροφορίες για τα παρακάτω:

- Πώς προφέρουμε τους φθόγγους της γλώσσας μας.
- Τι είναι ομώνυμα, παρώνυμα, συνώνυμα, ταυτόσημα.
- Πώς και πότε τονίζουμε τις λέξεις στην ελληνική γλώσσα.
- Πώς γράφουμε τα αριθμητικά (ένα, δύο, δεκαπέντε κ.λπ.).

Ακολουθούν:

- Πίνακες με κλιτικά παραδείγματα ονομάτων και ρημάτων.
- Ένα μικρό λεξιλόγιο με την ορολογία που συναντούμε στους Η/Υ (Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές).
- Ένας πίνακας με τα σπουδαιότερα πολιτικά και πολιτιστικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας, που περιλαμβάνει, επίσης, χρονολογίες - σταθμούς για την τεχνολογική πρόοδο στην Ελλάδα.

2. Συντομογραφίες

ά.	άρθρο	μεσν.	μεσαιωνικός, -ή, -ό
αγγλ.	αγγλικά	μεταφρ. δάν.	μεταφραστικό δάνειο
άκλ.	άκλιτος, -η, -ο	μτβ.	μεταβατικό
αμτβ.	αμετάβατο	μτγν.	μεταγενέστερο
ανατομ.	ανατομία	μτφ.	μεταφορά
ανισοσύλλ.	ανισοσύλλαβος, -η, -ο	μτχ.	μετοχή
Αντίθ.	Αντίθετα	Οικογ. Λέξ.	Οικογένεια Λέξεων
αντων.	αντωνυμία	ορ.	οριστική
αόρ.	αόριστος	ουδ.	ουδέτερο
αριθμτ.	αριθμητικό	ουσ.	ουσιαστικό
αρσ.	αρσενικό	παθ.	παθητική φωνή
αρχ.	αρχαίος, -α, -ο	παραθ.	παραθετικά
αρχαιόκλ.	αρχαιόκλιτος, -η, -ο	Παροιμ.	παροιμία
βιολ.	βιολογία	πληθ.	πληθυντικός
βλ.	βλέπε	πολιτ.	πολιτική
γαλλ.	γαλλικά	πρκ.	παρακείμενος
γεν.	γενική	πρόθ.	πρόθεση
γεωγρ.	γεωγραφία	Προσδιορ.	Προσδιοριστικά
γεωμ.	γεωμετρία	Προσδιοριζ.	Προσδιοριζόμενα
γλωσσ.	γλωσσολογία	προστ.	προστακτική
γραμμ.	γραμματική	πρότ.	πρόταση
ελνστ.	ελληνιστικό	πρτ.	παρατατικός
ενεργ.	ενεργητική φωνή	ρ.	ρήμα
ενεστ.	ενεστώτας	σελ.	σελίδα
εξακολ.	εξακολουθητικός	σημ.	σημείωση
επίθ.	επίθετο	στερ.	στερητικό
επίρρ.	επίρρημα	σύνδ.	σύνδεσμος
ετυμ.	ετυμολογία	συνεκδ.	συνεκδοχικά
θηλ.	θηλυκό	Σύνθ.	Σύνθετα
ιατρ.	ιατρική	συνοπτ.	συνοπτικός
ισοσύλλ.	ισοσύλλαβος	Συνών.	Συνώνυμα
ιταλ.	ιταλικά	τυπογρ.	τυπογραφία
κεφ.	κεφαλαίο	υπερσ.	υπερσυντέλικος
λ.	λέξη	υποκορ.	υποκοριστικό
λατιν.	λατινικά	υποτ.	υποτακτική
λόγ.	λόγιος	φυσ.	φυσική
μαθημ.	μαθηματικά	φων.	φωνήεν
μέλλ.	μέλλοντας	χημ.	χημεία

Ειδικά Σύμβολα

- ▶ **[]** περικλείουν την ετυμολογία μιας λέξης
- ▶ **<** δηλώνει ότι η λέξη που βρίσκεται αριστερά προέρχεται από τη λέξη που βρίσκεται δεξιά
- ▶ **~** χρησιμοποιείται για επανάληψη της προηγούμενης λέξης ή φράσης

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

- Α.Ε.** = Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Π.Θ. = Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Β. = Βορράς, Βόρεια
ΒΑ. = Βορειοανατολικός
Γ.Γ.Α. = Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
Γ.Ε.Α. = Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας
Γ.Ε.ΕΘ.Α. = Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
Γ.Ε.Ν. = Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
Γ.Ε.Σ. = Γενικό Επιτελείο Στρατού
Γ.Σ.Ε.Ε. = Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
Δ.Ε.Η. = Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Θ. = Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
Δ.Ο.Ε. = 1. Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή
2. Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας
Δ.Ο.Υ. = Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Σ. = Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
ΕΛ.ΑΣ. = Ελληνική Αστυνομία
ΕΛ.ΤΑ. = Ελληνικά Ταχυδρομεία
Ε.Μ.Υ. = Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
Ε.Ο.Κ. = Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Τ. = Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ε.Ρ.Τ. = Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
Ε.Σ.Υ. = Εθνικό Σύστημα Υγείας
Ε.ΥΔ.Α.Π. = Εταιρεία Ύδρευσης Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
Η.Π.Α. = Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ι.Κ.Α. = Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κ.Τ.Ε.Λ. = Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων
Κ.Τ.Ε.Ο. = Κέντρο Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων
Ο.Α. = Ολυμπιακή Αεροπορία
Ο.Α.Ε.Δ. = Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Ο.Α.Σ.Α. = Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
Ο.Α.Σ.Θ. = Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσ/νίκης
Ο.Γ.Α. = Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Η.Ε. = Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Σ.Ε. = Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
Ο.Τ.Ε. = Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΠΡΟ-ΠΟ = Προγνωστικά Ποδοσφαίρου
Ρ.Ι.Κ. = Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου
Τ.Ε.Ι. = Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΠ. ΕΞ. = Υπουργείο Εξωτερικών
Φ.Π.Α. = Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
Ω.Ρ.Λ. = Ωτορινολαρυγγολόγος

άβουλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα) (ά-βου-λος) [αρχ. άβουλος < άστερ. + βουλή (= γνώμη, σκέψη)]	αυτός που δεν έχει δική του θέληση, αποφασιστικότητα και πρωτοβουλία: ► Στις δύσκολες στιγμές είναι συνήθως άβουλος, δεν παίρνει αποφάσεις.	Συνών.: διστακτικός Οικογ. Λέξ.: άβουλα (επίρρ.) Προσδιοριζ.: χαρακτήρας, πλάσμα, πλήθος
αγανακτώ και αγαναχτώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-γα-να-κτώ, αόρ. αγανάκτησα, παθ. μτχ. αγανακτισμένος) [αρχ. άγανακτώ]	1. (αμτβ.) θυμώνω, οργίζομαι: ► Οι επιβάτες αγανάκτησαν από τη μεγάλη καθυστέρηση του αεροπλάνου. 2. (μτβ.) εκνευρίζω, εξοργίζω: ► Μας αγανάκτησε με την αδικαιολόγητη επιμονή του.	Συνών.: δυσφορώ, εξοργίζομαι, δυσανασχετώ (1) Οικογ. Λέξ.: αγανάκτηση
αγγελία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-γε-λι-α) [λόγ. < αρχ. άγγελία < άγγελος]	γραπτή ή προφορική ειδήση, μήνυμα, πληροφορία: ► Διάβασα με χαρά την αγγελία του γάμου σου.	Συνών.: γνωστοποίηση, ανακοίνωση Σύνθ.: αγγελιοφόρος, εξαγγελία, παραγγελία, προαναγγελία, εισαγγελία Οικογ. Λέξ.: άγγελος, άγγελμα, αγγελτήριο Προσδιορ.: έκτακτη, επίσημη, μικρή, χαρμόσυνη
αγέλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (α-γέ-λη) [λόγ. < αρχ. άγέλη < άγω (= οδηγώ)]	1. κοπάδια από ζώα, που ζουν ή βόσκουν μαζί: ► Το χειμώνα οι αγέλες των λύκων βρίσκουν πιο δύσκολα την τροφή τους.	Συνών.: μπουλούκι, μάζα (2)

	2. (μτφ.) πλήθος ανθρώπων που παρασύρεται εύκολα: ► Μερικές φορές το πλήθος συμπεριφέρεται σαν αγέλη.	
αγενής, -ής, -ές (Επίθετο, E9, έμφυχα) (α-γε-νής, γεν. -ούς και -ή, -ούς και -ή, -ούς και -ή, πληθ. -είς, -είς, -ή) [αρχ. άγενής < άσπερ. + γένος]	αυτός που δεν έχει τρόπους καλής συμπεριφοράς: ► Επειδή είναι αγενής, δεν κάνει εύκολα φίλους.	Αντίθ.: ευγενικός Συνών: αδιάκριτος, αναιδής Οικογ. Λέξ.: αγενώς (επιρρ.), αγένεια
αγνοώ (Ρήμα, P6) (ευστ. α-γνο-ώ, αόρ. αγνόησα, παθ. αόρ. αγνοήθηκα, παθ. μτχ. αγνοημένος) [αρχ. άγνοώ < άσπερ. + γινώσκω]	1. (μτβ.) δεν ξέρω, δε γνωρίζω: ► Αγνοεί την ιστορία του τόπου του. ► Αγνοώ ποιος είναι ο ιδιοκτήτης του διπλανού διαμερίσματος. ► Αγνοούν ότι κατάγονται από την ίδια περιοχή. 2. (μτβ.) αδιαφορώ, δε δίνω σημασία, περιφρονώ κάποιον ή κάτι: ► Μας είδε χτες στην πλατεία, αλλά μας αγνόησε εντελώς.	Αντίθ: γνωρίζω, είμαι ενήμερος (1) Οικογ. Λέξ.: άγνοια Φράσεις: ► Αγνοείται η τύχη του (= δεν υπάρχουν γί αυτόν πληροφορίες)
άγνωστος, -η, -ο (Επίθετο, E2, έμφυχα και άφυχα) (ά-γνω-στος) [αρχ. άγνωστος < άσπερ. + γνωστός]	αυτός που δεν τον ξέρουμε, που δεν τον έχουμε ξαναδεί: ► Ρωτούσε πληροφορίες για κάποιον άνθρωπο, που ήταν άγνωστος στο χωριό μας.	Αντίθ.: γνωστός Συνών.: ανεξακριβωτος, ανεπιβεβαίωτος Προσδιοριζ.: περιβάλλον, αίτια (τα), παράγοντας, πτυχή, προέλευση, πηγή Φράσεις: ► Άγνωστοι αίβουλαι του Ύψίστου (= όταν κάτι εξαρτάται από απροσδιόριστους παράγοντες) ► Άγνωστο κείμενο (= αδιδακτο κείμενο)
αγορά (η) (Ουσιαστικό, O18) (α-γο-ρά) [αρχ. άγορά < άγείρω (= συναθροίζω)]	1. η απόκτηση αγαθών με χρήματα: ► Η αγορά των επίπλων του σπιτιού μας έγινε με δόσεις.	Αντίθ.: πώληση (1) Συνών.: προμήθεια (1), παζάρι (2) Σύνθ.: λαχαναγορά, παραγορά, κτηματαγορά, αγορανομία, αγοραπωλησία

	2. καθορισμένος χώρος και τόπος στον οποίο γίνονται αγοραπωλησίες: ►Όλη η οικογένεια επισκέφτηκε τη λαϊκή αγορά της πόλης.	Οικογ. Λέξ.: αγοράζω, αγοραστής, αγοραστός, αγορεύω, αγόρευση Προσδιορ.: φτηνή, ακριβή, χρηματιστηριακή (1, 2), λαχειοφόρος (1), λαϊκή (2) Φράσεις: ► Μαύρη αγορά (= για παράνομη πώληση)
αγορεύω (Ρήμα, Ρ2) (ευνεστ. α-γο-ρεύ-ω, αόρ. αγόρευσα) [λόγ. < αρχ. ἀγορεύω < ἀγορά]	(αμτβ.) μιλά σε δημόσια συγκέντρωση, βγάζω λόγο: ► Ο δικηγόρος αγόρευε για δύο ολόκληρες ώρες στην αίθουσα του δικαστηρίου.	Σύνθ.: απαγορεύω, αναγορεύω, υπαγορεύω Οικογ. Λέξ.: αγορά, αγορητής, αγόρευση
αγροίκος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, έμφυχα) (αγ-ροί-κος) [αρχ. ἀγροΐκος < ἀγρός + οΐκος]	αυτός που συμπεριφέρεται με άσχημο τρόπο, ο άξεστος, ο ακαλλιέργητος: ► Είναι αγροίκος και προσβάλλει συνεχώς τους άλλους.	Συνών.: τραχύς
αγρός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (α-γρός) [αρχ. ἀγρός]	χωράφι, καλλιεργήσιμη γη: ► Στη Θεσσαλία καλλιεργούν απέραντους αγρούς με σιτηρά.	Συνών.: κτήμα Σύνθ.: αγροφύλακας, αγρόκτημα, αγροτεμάχιο, αγρανάπωση (= σκόπιμη διακοπή της καλλιέργειας ενός αγρού) Οικογ. Λέξ.: αγρότης, αγροτιά, αγροτικός
άγχος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (άγ-χος, γεν. -ους, πληθ. -η) [λόγ. άγχος < άγχω (= πνίγω)]	αγωνία, ανησυχία, ανασφάλεια: ► Είχα πολύ μεγάλο άγχος για τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.	Οικογ. Λέξ.: αγχώων, αγχώδης, αγχωτικός Προσδιορ.: ψυχοφθόρο, καθημερινό, έντονο
αγωγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-γω-γή) [λόγ. < αρχ. άγωγή < άγω (= οδηγώ)]	1. η καθοδήγηση των μικροτέρων από τους μεγαλύτερους, η ανατροφή, η εκπαίδευση: ► Η αγωγή και η μόρφωση των νέων αποτελούν υποχρέωση κάθε πολιτείας.	Συνών.: διαπαιδαγώγηση, παιδεία (1) Σύνθ.: καταγωγή, παραγωγή, αναγωγή, προαγωγή, διαγωγή, συναγωγή, προσαγωγή

αγωγός

	2. προσφυγή σε δικαστήρια για δικαιώματα που έχουν παραβιαστεί: ► Κατέθεσε αγωγή στο δικαστήριο για τα ενοίκια που του χρωστούσαν.	Προσδιор.: κοινωνική, κυκλοφοριακή, ηθική, θρησκευτική, ειδική, αισθητική, σεξουαλική (1)
αγωγός (ο) <i>(Ουσιαστικό, Ο13)</i> (α-γω-γός) <i>[λόγ. < αρχ. αγωγός < άγω (= οδηγώ)]</i>	1. σωλήνας ή αυλάκι μέσα από τον οποίο μεταφέρεται ή διοχετεύεται κάτι: ► Το φυσικό αέριο μεταφέρεται με αγωγό. 2. (φυσ.) υλικό που έχει ή δεν έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει θερμική ή ηλεκτρική ενέργεια: ► Το ξύλο είναι κακός αγωγός της θερμότητας και του ηλεκτρισμού.	Σύνθ.: πετρελαιοαγωγός, υδαταγωγός Προσδιор.: εναέριος, υπόγειος (1), καλός, κακός, ηλεκτρικός (2)
άδεια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> (ά-δει-α) <i>[αρχ. άδεια < άδεΐς < ά στερ. + δέος (= φόβος)]</i>	1. η συγκατάθεση που δίνεται σε κάποιον να κάνει κάτι: ► Για να πάω στη διήμερη εκδρομή της τάξης μου, παίρνω πρώτα άδεια από τους γονείς μου. 2. έγγραφο που δίνει το δικαίωμα σε κάποιον να κάνει κάτι: ► Έβγαλε άδεια για την ανέγερση πρώτης κατοικίας. 3. το δικαίωμα που έχει κάποιος να απουσιάσει από την εργασία του για ένα χρονικό διάστημα: ► Κράτησε την άδειά του για τις καλοκαιρινές διακοπές.	Προσδιор.: αναρρωτική, κανονική, εκπαιδευτική (3), προφορική, εικοσιτετράωρη (1, 3)
αδέξιος, -α, -ο <i>(Επίθετο, Ε4, έμφυχα και άφυχα)</i> (α-δέ-ξι-ος) <i>[λόγ. < ελνστ. ά-δέξιος < ά στερ. + δεξιός (= ικανός)]</i>	αυτός που δεν έχει την ικανότητα να κάνει κάτι σωστά, προσεκτικά και επιτυχημένα: ► Ο οδηγός φάνηκε αδέξιος, χάνοντας τον έλεγχο του αυτοκινήτου σε μια απότομη στροφή του δρόμου.	Αντίθ.: επιδέξιος, επιτήδειος Προσδιοριζ.: οδηγός, τεχνίτης, χειρισμοί (οι), ενέργεια Οικογ. Λέξ.: αδέξια (επίρρ.), αδεξιότητα

αδημονώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-δη-μο-νώ, πρτ. αδημονούσα, μτχ. ενεργ. ενεστ. αδημονώντας) [αρχ. ἀδημονῶ < ἀδήμων (= ανήσυχος)]	(μτβ.) περιμένω με αγωνία και ανησυχία, ανυπομονώ: ► Αδημονούσε να ξαναδεί και να φιλήσει το χόμα της πατρίδας, ύστερα από τριάντα χρόνια που βρισκόταν στην ξενιτιά.	Συνών.: ανησυχώ, λαχταρώ Οικογ. Λέξ.: αδημονία
αδιάβλητος, -η -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα) (α-διά-βλη-τος) [λόγ. < αρχ. αδιάβλητος < ά στερ. + διαβλητός < διαβάλλω (= συκοφαντώ)]	αυτός που δεν μπορεί να κατηγορηθεί για έλλειψη τιμιότητας και αμεροληψίας: ► Πρόκειται για έναν έντιμο και αδιάβλητο δικαστή.	Αντίθ.: διαβλητός Συνών.: άμεμπτος, άψογος Προσδιορίζ.: διαδικασίες (οι), διαγωνισμός, χαρακτήρας, εκλογές (οι)
αδιάκοπος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (α-διά-κο-πος) [λόγ. < ελνστ. αδιάκοπος < ά στερ. + διακόπτω]	που συμβαίνει συνέχεια, ασταμάτητος: ► Για να επιτύχει το σκοπό σου, πρέπει να καταβάλεις αδιάκοπες προσπάθειες.	Οικογ. Λέξ.: αδιάκοπα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: αγώνας, προσπάθεια, επιμονή, βροχή
αδιαλλαξία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-διαλ-λα-ξι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. αδιαλλαξία < ά στερ. + διαλλάσσομαι (= συμφιλιώνομαι)]	η απροθυμία για οποιαδήποτε συνεννόηση και συμβιβασμό: ► Στις συνομιλίες των δύο πλευρών κυριάρχησαν η αδιαλλαξία και η άρνηση.	Αντίθ.: διαλλακτικότητα, μετριοπάθεια Συνών.: ισχυρογνωμοσύνη Οικογ. Λέξ.: αδιάλλακτος, αδιάλλακτα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: ανεξίτηλη, προκλητική
αδιάσειστος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (α-διά-σει-στος) [λόγ. < ελνστ. αδιάσειστος < ά στερ. + διασειώ (= κλονίζω)]	ακλόνητος, ατράνταχος: ► Ο κατηγορούμενος υποστήριξε την αθωότητά του με αδιάσειστα επιχειρήματα.	Συνών.: ακράδαντος Οικογ. Λέξ.: αδιάσειστα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: απόδειξη, τεκμήριο, μαρτυρία, στοιχείο

αδιστακτος

αδιστακτος και αδισταχτος, -η, -ο (<i>Επίθετο, Ε2, έμ-ψυχα</i>) (α-δί-στα-κτος) [λόγ. < ελνστ. αδί-στακτος < ά στερ. + διστάζω]	αυτός που δεν έχει ενδοιασμούς και ηθικούς φραγμούς: ► Είναι αδιστακτος μπροστά στην ικανοποίηση των προσωπικών φιλοδοξιών του.	Αντίθ.: διστακτικός Οικογ. Λέξ.: αδιστακτα (<i>επίρρ.</i>) Προσδιοριζ.: δολοφόνος, απατεώνας, εκμεταλλευτής
αδράνεια (η) (<i>Ουσιαστικό, Ο20</i>) (α-δρά-νει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. άδράνεια < ά στερ. + δρανής < δραίνω < δρω]	1. έλλειψη δραστηριοποίησης, απραξία, νωθρότητα: ► Η αδράνεια της άμυνας οδήγησε στην ήττα της ομάδας ποδοσφαιρου. 2. (φυσ.) η ιδιότητα των υλικών σωμάτων να διατηρούν την κατάσταση κίνησης ή ηρεμίας στην οποία βρίσκονται: ► Το λεωφορείο συνέχισε για λίγα μέτρα την κίνησή του λόγω της αδράνειας, παρά το φρενάρισμα του οδηγού.	Αντίθ.: δράση, δραστηριότητα, ενεργητικότητα (1) Συνών.: ακινησία, στασιμότητα (1) Οικογ. Λέξ.: αδρανών, αδρανής, αδρανώς (<i>επίρρ.</i>), αδρανοποίηση Προσδιορ.: εγκληματική, ανεξήγητη, ασυγχώρητη, αδικαιολόγητη, πλήρης, απόλυτη, χαρακτηριστική (1)
αιθαλής, -ής, -ές (<i>Επίθετο, Ε9, έμψυχα και άψυχα</i>) (α-ει-θα-λής, γεν. -ούς, -ούς, -ούς, πληθ. -εις, -εις, -ή) [λόγ. άειθαλής < άει (= πάντα) + θάλλω (= ανθίζω, ακμάζω)]	1. που έχει φύλλα χειμώνα και καλοκαίρι: ► Η ελιά είναι αιθαλής δέντρο. 2. (μτφ.) αυτός που έχει ζωντάνια, ο ακμαίος: ► Παρά την προχωρημένη ηλικία του παρέμεινε αιθαλής και αγέραστος.	Αντίθ: φυλλοβόλος (1) Συνών.: θαλερός, σφριγγι-λός, ακατάβλητος (2) Προσδιοριζ.: φυτό, θάμνος, δέντρο (1)
αέρας και αγέρας (ο) (<i>Ουσιαστικό, Ο1</i>) (α-έ-ρας, γεν. -α, πληθ. -ηδες) [μεσν. άέρας < αρχ. άήρ]	1. το μείγμα των αερίων που περιβάλλει τη γη: ► Ο ατμοσφαιρικός αέρας περιέχει κυρίως άζωτο και οξυγόνο. 2. ο άνεμος: ► Σηκώθηκε δυνατός αέρας και ξερίζωσε τα δέντρα.	Συνθ.: αερολιμένας, αερο-συνοδός, αεράμυνα, αερο-πειρατεία, αεροφωτογρα-φία Οικογ. Λέξ.: αέρινος, αερά-τος, αέριος, αερίζω, αεράκι Προσδιορ.: θαλασσινός, δροσερός, παγερός, μολυ-σμένος, πεπιεσμένος (1, 2)

	3. (μτφ.) άνεση, ικανότη- τα, ευχέρεια: ► <i>Ανέβηκε στην έδρα με τον αέρα ενός ανθρώπου που ξέρει πολύ καλά τη δουλειά του.</i>	Φράσεις: ► Λόγια του αέρα (= για λόγια που δεν έχουν αξία) ► Του πήρε τον αέρα (= τον κάνει ό,τι θέλει) ► Πιάνει πουλιά στον αέρα (= είναι πανέξυπνος) ► Πήραν τα μυαλά του αέρα (= αποθρασύνθηκε)
αήττητος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (α-ήτ-τη-τος) [λόγ. < αρχ. αήτ-τητος < à στερ. + ήττώμαι (= νικιέ-μαι)]	αυτός που δε νικήθηκε ή δεν μπορεί να νικηθεί από κάποιον: ► <i>Ο αθλητής της πυγμαχίας εμφανίστηκε αήττητος στο αγώνισμά του.</i>	Αντίθ.: ηττημένος, νικημένος Συνών.: ακαταμάχητος, ανίκητος Οικογ. Λέξ.: αήττητα (επιρρ.) Προσδιοριζ.: ομάδα, αθλητής, στρατός, στόλος
άθλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ά-θλος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [λόγ. < αρχ. ἄθλος]	σπουδαίο κατόρθωμα, κοπιαστική προσπάθεια, αγώνας: ► <i>Η επίδοση του αθλητή της σφαίρας αποτελεί πραγματικό άθλο.</i> ► <i>Οι δώδεκα άθλοι του Ηρακλή είναι γνωστοί από τη μυθολογία.</i>	Σύνθ.: αθλοπαιδιά, αθλοθέτης (= αυτός που ορίζει το βραβείο), πένταθλο, δέκαθλο Οικογ. Λέξ.: αθλούμαι, άθλημα, αθλητής, αθλητικός, άθληση Προσδιορ.: οικονομικός, επιστημονικός
αθώος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, έμφυχα και άφυχα) (α-θώ-ος) [αρχ. άθώος]	1. αυτός που θεωρείται ή αποδεικνύεται ότι τελικά δεν έκανε αυτό για το οποίο κατηγορείται: ► <i>Οι κατηγορούμενοι κρίθηκαν αθώοι από το δικαστήριο.</i> 2. αυτός που δεν έχει πονηριά, ο αγνός: ► <i>Ήταν ένα αθώο παιδί, γι' αυτό παρασύρθηκε από τις κακές παρέες.</i> 3. ακίνδυνος: ► <i>Το κάπνισμα ποτέ δεν είναι αθώο, γιατί βλάπτει σοβαρά την υγεία.</i>	Αντίθ.: ένοχος (1) Συνών.: απονήρευτος, άκακος (2), αβλαβής (3) Οικογ. Λέξ.: αθώα (επιρρ.), αθώωνω, αθώωση, αθωότητα, αθωωτικός
αίγλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (αι-γλη, γεν. -ης, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. αϊγλη]	φήμη, δόξα, λάμψη: ► <i>Η παρουσία πολλών επισήμων έδωσε ξεχωριστή αίγλη στην εκδήλωση.</i>	Συνών.: γόητρο, ακτινοβολία, μεγαλοπρέπεια Οικογ. Λέξ.: Αγλαία Προσδιορ.: αιώνια, ξεχωριστή, εξαιρετική

αίμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (αί-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα, γεν. -άτων) [αρχ. αίμα]	1. το κόκκινο ζωτικό υγρό που κυκλοφορεί στα αγγεία του σώματος των ανθρώπων και των ζώων: ▶ <i>Κόπηκε στο χέρι του και έτρεξε πολύ αίμα.</i> 2. η συγγένεια: ▶ <i>Ο Κώστας και εγώ είμαστε από το ίδιο αίμα.</i>	Συνών: σόι, καταγωγή (2) Σύνθ.: αιματοχυσία, αιμορραγία, αιματοκρίτης, αιμοδότης, αναιμία Οικογ. Λέξ.: αιμάτωμα, αιματηρός, αιματηρά (επίρρ.) Προσδιор.: παγωμένο (1) Φράσεις: ▶ <i>Μου κόπηκε το αίμα (= τρομοκρατήθηκα)</i> ▶ <i>Θα πάρω το αίμα μου πίσω (= θα εκδικηθώ)</i> ▶ <i>Μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι (= εκνευρίστηκα)</i> ▶ <i>Έφτυσα αίμα (= κουράστηκα πολύ)</i> Παροιμ.: ▶ <i>Το αίμα νερό δε γίνεται, κι αν γίνεται δεν πίνεται</i>
αίνιγμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (αί-νιγ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα, γεν. -άτων) [λόγ. < αρχ. αίνιγμα < αινίσσομαι (= μιλάω αινιγματικά)]	1. φράση σκόπιμα ασαφής, με νόημα που δεν κατανοείται και πρέπει κανείς να το μαντέψει: ▶ <i>Το αίνιγμα «Ψηλός ψηλός καλόγερος και κόκαλα δεν έχει» είναι γνωστό σε πολλούς.</i> 2. καθετί που είναι δυσκολοερμήνευτο, αβέβαιο και μυστηριώδες: ▶ <i>Η εξαφάνιση αυτού του ανθρώπου εξακολουθεί να παραμένει ένα αίνιγμα.</i>	Συνών: μυστήριο, γρίφος (2) Οικογ. Λέξ.: αινιγματικά (επίρρ.), αινιγματικός, αινιγματώδης Προσδιор.: διφορούμενο (1), ανεξήγητο, ακατανόητο (1, 2)
αίρεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (αί-ρε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις) [αρχ. αίρεσις < αίρομαι (= εκλέγω, προτιμώ)]	θρησκευτική διδασκαλία που διαφοροποιείται από το καθιερωμένο και επίσημο δόγμα: ▶ <i>Κατά καιρούς εμφανίστηκαν διάφορες αιρέσεις, που απασχόλησαν τη χριστιανική εκκλησία.</i>	Σύνθ.: προαίρεση, καθάρηση, εξαίρεση, διαίρεση, αφαίρεση Προσδιор.: καταδικαστέα

αισθάνομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. αι-σθά-νο-μαι, παθ. αόρ. αισθάν-θηκα, μτχ. παθ. ενεστ. αισθανόμενος) [αρχ. αισθάνομαι]	1. (μτβ.) αντιλαμβάνομαι με τις αισθήσεις μου, νιώθω: ► <i>Αισθάνθηκα έντονα το κρύο περπατώντας στο χιόνι.</i> 2. (μτβ.) καταλαβαίνω την κατάσταση κάποιου, συναισθάνομαι: ► <i>Αισθάνεται τις συνέπειες των πράξεών του.</i> 3. (μτβ.) έχω προαίσθημα για κάτι: ► <i>Αισθάνομαι ότι όλα θα πάνε καλά.</i>	Συνών.: διαισθάνομαι (3) Οικογ. Λέξ.: αίσθημα, αισθηματίας, αισθηματικός, αισθητός, αισθητήριο, αισθητικός, αισθητική Φράσεις.: ► <i>Αισθάνομαι στο πετσί μου (= νιώθω έντονα)</i>
αίτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (αί-τη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [αρχ. αίτησις < αίτω (= ζητώ)]	γραπτή κυρίως αναφορά σε δημόσια ή άλλη υπηρεσία με την οποία ζητούμε κάτι: ► <i>Υπέβαλε αίτηση στο Δήμο, για να του χορηγήσουν πιστοποιητικό γεννήσεως.</i>	Σύνθ.: απαίτηση, παραίτηση Προσδιορ.: ενυπόγραφη, πρωτοκολλημένη
αιφνιδιάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. αι-φνι-δι-άζω, αόρ. αιφνιδίασα, παθ. αόρ. αιφνιδιάστηκα, παθ. μτχ. αιφνιδιασμένος) [μεσν. αϊφνιδιάζω]	(μτβ.) κάνω ή λέω κάτι που ξαφνιάζει τους άλλους, κάτι που δεν το περιμένουν: ► <i>Ο ομιλητής με αυτά που είπε αιφνιδίασε το ακροατήριό του.</i>	Συνών.: εκπλήσσω Οικογ. Λέξ.: αιφνιδιος, αιφνιδιασμός, αιφνιδιαστικός, αιφνιδιαστικά (επίρρ.)
αιώνας (ο) (Ουσιαστικό, Ο1) (αι-ώ-νας) [λόγ. < αρχ. αίων]	1. χρονικό διάστημα εκατό χρόνων: ► <i>Τα ελαιόδεντρα ζουν περισσότερο από έναν αιώνα.</i> 2. μεγάλο χρονικό διάστημα: ► <i>Είχαμε έναν αιώνα να συναντηθούμε.</i>	Συνών.: εκατονταετία Σύνθ.: αιωνόβιος, μεσαιώνας Οικογ. Λέξ.: αιώνιος, αιώνια (επίρρ.), αιωνιότητα Προσδιορ.: χρυσός, ένδοξος, λαμπρός, κλασικός
ακούσιος, -α, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφυχα και άφυχα) (α-κού-σι-ος) [λόγ. < αρχ. ακούσιος < ά στερ. + έκούσιος]	αυτός που γίνεται χωρίς τη θέληση κάποιου: ► <i>Υπήρξε ακούσιος μάρτυρας της συνομιλίας τους.</i>	Αντίθ.: εκούσιος, θελημένος, εσκεμμένος Συνών.: αθέλτος Οικογ. Λέξ.: ακούσια (επίρρ.) Προσδιοριζ.: ενέργεια, συμμετοχή, κίνηση

ακράδαντος

ακράδαντος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (α-κρά-δα-ντος) [λόγ. < ελνστ. άκρά-δαντος < ά στερ. + κραδαίνω (= σείω)]	που παραμένει σταθερός, που δεν κλονίζεται: ►Οι αποδείξεις για την αθωότητά του είναι ακράδαντες.	Αντίθ.: αμφίβολος Συνών.: ακλόνητος, ατράνταχτος, αδιάσειστος Οικογ. Λέξ.: κραδασμός, ακράδαντα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: πίστη
ακριβός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμψυχα και άψυχα) (α-κρι-βός) Προσοχή! ► ακριβά (επίρρ.) (= πάρα πολύ) ► ακριβώς (επίρρ.) (= με ακρίβεια) [μεσν. άκριβός < αρχ. άκριβής]	1. που έχει υψηλή τιμή, που κοστίζει πολύ: ►Αγόρασε ένα ακριβό αυτοκίνητο. 2. (μτφ.) πολυαγαπημένος, προσφιλής: ►Ακριβή μου Ελένη!	Αντίθ.: φτηνός, οικονομικός (1) Συνών.: λατρευτός, φιλαττος (2) Σύνθ.: πανάκριβος Οικογ. Λέξ.: ακριβά (επίρρ.), ακρίβεια, ακριβαίνω Παροιμ.: Ακριβός στα πίτουρα και φτηνός στ' αλεύρι
ακρόαση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-κρό-α-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [αρχ. άκρόασις < άκροώμαι]	1. το να ακούει κανείς με προσοχή: ►Η ακρόαση της ραδιοφωνικής εκπομπής είχε μεγάλη επιτυχία. 2. το να γίνεται κανείς δεκτός από επίσημα πρόσωπα, για να εκθέσει σ' αυτά τα αιτήματά του: ►Ο υπουργός δέχτηκε σε ακρόαση τους εκπροσώπους των εργαζομένων. 3. (ιατρ.) η εξέταση αρρώστου με το αυτί ή το ακουστικό: ►Από την ακρόαση του αρρώστου φάνηκε ότι αυτός ήταν καλά στην υγεία του.	Οικογ. Λέξ.: ακροώμαι, ακροατής, ακροαστικά Προσδιορ.: δημόσια (1, 2), επίσημη (2) Φράσεις: ►Ούτε φωνή ούτε ακρόαση (= για κάποιον που δεν έδωσε σημαία ζωής)
ακτίνα, ακτίνα και ακτίδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (α-κτι-να) [λόγ. < ελνστ. άκτι-να < αρχ. άκτις]	1. η φωτεινή γραμμή που εκπέμπεται από τον ήλιο ή άλλο λαμπερό σώμα: ►Οι ακτίνες του ήλιου έμπαιναν στο δωμάτιο από το ανοιχτό παράθυρο.	Συνών.: ημιδιάμετρος (2) Σύνθ.: ακτινολόγος, ακτινογράφηση Οικογ. Λέξ.: ακτινωτός, ακτινίδιο Προσδιορ.: εκτυφλωτική, πολύχρωμη, υπέρυθρες (οι) (1)

	2. (μαθημ.) το ευθύγραμμο τμήμα που ενώνει το κέντρο του κύκλου με την περιφέρεια: ► Η ακτίνα του κύκλου είναι το μισό της διαμέτρου.	
αλαζονεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-λα-ζο-νει-α γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ἀλαζονεία < ἀλαζονεύομαι]	η υπέρμετρη περηφάνια και περιφρόνηση προς τους άλλους: ► Η συμπεριφορά του χαρακτηρίζεται συνήθως από αλαζονεία και εγωισμό.	Αντίθ.: μετριοφροσύνη, ταπεινοφροσύνη, σεμνότητα Συνών.: υπεροψία, κομπασμός, έπαρση Προσδιор.: παθολογική, αφάνταστη, υπερβολική
αλήθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-λή-θει-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -) [αρχ. ἀλήθεια < ἀληθής < ἄ στερ. + λήθος (= λησιμο-νιά)]	1. καθετί που συμφωνεί με ό,τι πραγματικά συμβαίνει ή υπάρχει: ► Η αλήθεια είναι ότι εφέτος είχαμε βαρύ χειμώνα. 2. κάτι που είναι αποδεδειγμένο και δε δέχεται αμφισβήτηση: ► Ορισμένες επιστημονικές αλήθειες είναι γνωστές από τα αρχαία χρόνια. 3. (ως επίρρ.) πράγματι: ► Είναι, στ' αλήθεια, ένας εξαιρετος επιστήμονας.	Αντίθ.: ψέμα, ψεύδος, ψευτιά (1) Συνών.: πραγματικότητα (1), γεγονός (2), πραγματικά (3) Σύνθ.: αναλήθεια, φιλαλήθεια Οικογ. Λέξ.: αληθής, αληθινός, αληθεύω Προσδιор.: αναμφισβήτητη, απόλυτη, επιστημονική (1, 2)
αλληλεγγύη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (αλ-λη-λεγ-γύ-η, γεν. -ης, πληθ. -) [μτγν. ἀλληλεγγύη]	αμοιβαία αλληλοβοήθεια ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα: ► Οι μαθητές συγκέντρωσαν τρόφιμα, δείχνοντας την αλληλεγγύη τους στα παιδιά της Αφρικής.	Συνών.: συμπαράσταση, αλληλοϋποστήριξη Προσδιор.: κοινωνική, επαγγελματική
αλλοδαπός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άμφυχα) (αλ-λο-δα-πός) [λόγ. < αρχ. ἄλλοδαπός]	αυτός που κατάγεται από ξένη χώρα: ► Στην Ελλάδα ζουν τα τελευταία χρόνια πολλοί αλλοδαποί.	Αντίθ.: ημεδαπός Προσδιοριζ.: εργάτης, τουρίστας, φοιτητής Φράσεις: ► Ζει στην αλλοδαπή (= ζει στο εξωτερικό)

αλλοίωση

αλλοίωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (αλ-λοι-ω-ση, γεν. -ης, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [λόγ. < αρχ. ἀλλοίωσις < ἀλλοιῶ < ἀλλοίος]	1. αλλαγή ή μεταβολή προς το χειρότερο: ► Η αλλοίωση που εμφανίζει η εικόνα της τηλεόρασης οφείλεται σε βλάβη του πομπού. 2. νόθευση, παραποίηση: ► Η αλλοίωση του εγγράφου δε γίνεται πάντοτε εύκολα αντιληπτή. 3. αποσύνθεση, σήψη: ► Η αλλοίωση στα κρέατα του ψυγείου ήταν προχωρημένη.	Συνών.: μετατροπή (1), παραχάραξη, πλαστογράφηση (2), σάπισμα (3)
αλτρονισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (αλ-τρον-ι-σμός, γεν. -ού, πληθ. -) [μτγν. αλτρονισμός < γαλλ. altruisme < λατ. alter (= άλλος)]	αγάπη και φροντίδα προς τους άλλους, χωρίς να υπάρχει προσωπικό όφελος: ► Δείχνει πάντοτε αισθήματα φιλίας και αλτρονισμού προς όλους τους συμπατριώτες του.	Συνών.: φιλαλληλία Οικογ. Λέξ.: αλτρονιστής, αλτρονιστικός, αλτρονιστικά (επίρρ.) Προσδιορ.: έμφυτος, φυσικός
άλωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ά-λω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [λόγ. < αρχ. ἄλωσις < ἀλίσκομαι (= κυριεύομαι)]	1. η κατάληψη οχυρωμένης θέσης, ιδίως πόλης, με βίαια μέσα: ► Η άλωση του κάστρου έγινε ύστερα από πολύμηνη πολιορκία. 2. (κεφ.) η κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους: ► Η Άλωση της Πόλης έγινε το 1453.	Συνών.: κατάκτηση, κυρίευση, εκπόρθηση
αμάθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-μά-θει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. ἀμαθία < ἀμαθής]	η έλλειψη γνώσεων: ► Η αμάθειά του τον οδήγησε σε λανθασμένες επιλογές.	Αντίθ.: γνώση, πολυμάθεια Συνών.: άγνοια, αγραμματοσύνη
αμελώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-με-λώ, αόρ. αμέλησα, παθ. αόρ. αμελήθηκα, παθ. μτχ. αμελημένος) [αρχ. ἀμελῶ < ἀμελής]	(μτβ.) δε φροντίζω να κάνω κάτι, παραμελώ, αδιαφορώ: ► Τον τελευταίο καιρό αμελεί τις υποχρεώσεις του. ► Μην αμελήσεις να μου στείλεις το βιβλίο που σου ζήτησα.	Αντίθ.: φροντίζω, νοιάζομαι, μεριμνώ Συνών.: παραβλέπω Σύνθ.: παραμελώ Οικογ. Λέξ.: αμελής, αμελώς (επίρρ.), αμέλεια, αμελητέος

άμιλλα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ά-μιλ-λα, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. άμιλλα]	ο συναγωνισμός ανάμεσα σε πρόσωπα για διάκριση και υπεροχή, χωρίς ανταγωνισμό και αντιπαλότητα: ► Η ευγενής άμιλλα μεταξύ των μαθητών οδηγεί σε καλύτερες επιδόσεις.	Σύνθ.: εφάμιλλος, απαράμιλλος Προσδιор.: ευγενής, διαρκής
αμοιβή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-μοι-βή) Προσοχή! αμείβω αλλά αμοιβή! [αρχ. άμοιβή < άμείβω]	1. τα χρήματα που παίρνει κάποιος για τη δουλειά που κάνει: ► Η αμοιβή ενός υπαλλήλου εξαρτάται και από τα χρόνια υπηρεσίας του. 2. βραβείο, έπαινος ή διάκριση που δίνεται σε κάποιον: ► Το χειροκρότημα του κοινού είναι η μεγαλύτερη αμοιβή για κάθε καλλιτέχνη.	Συνών.: μισθός, πληρωμή (1), επιβράβευση, ανταμοιβή (2) Σύνθ.: ανταμοιβή Οικογ. Λέξ.: αμείβω, αμοιβαίος, αμοιβαία (επίρρ.), αμοιβαιότητα Προσδιор.: γενναία, νόμιμη (1), ηθική, συμβολική (2), υλική (1, 2)
άμυνα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ά-μυ-να, γεν. -ας, ύνης, πληθ. -) [αρχ. άμυνα < άμύνω (= υπερασπίζω)]	1. απόκρουση επίθεσης ή άλλου κινδύνου: ► Η ηρωική άμυνα των στρατιωτών εμπόδισε την εισβολή των εχθρών στη χώρα. 2. όλα τα μέσα που χρησιμοποιούνται, για να αντιμετωπιστεί ένας κίνδυνος: ► Τα εμβόλια είναι η καλύτερη άμυνα κατά διαφόρων ασθενειών.	Αντίθ.: επίθεση, έφοδος (1) Συνών.: αντίσταση, υπεράσπιση, προάσπιση (1) Σύνθ.: αεράμυνα, αυτοάμυνα Οικογ. Λέξ.: αμύνομαι, αμυντικός, αμυντικά (επίρρ.) Προσδιор.: αντιαεροπορική, εθνική, σθεναρή (1), νόμιμη, παθητική (1, 2)
αμφιβάλλω (Ρήμα) (ενεστ. αμ-φι-βάλ-λω, αόρ. αμφέβαλα) [αρχ. άμφιβάλλω < άμφι + βάλλω (= ρίχνω γύρω)]	(αμφβ., μτβ.) δεν είμαι βέβαιος για κάτι, έχω επιφυλάξεις: ► Αμφιβάλλω για την ειλικρίνειά σου. ► Αμφιβάλλω αν θα βρεθεί αγοραστής για το αυτοκίνητό σου. ► Κανείς δεν αμφιβάλλει ότι η προσφορά του στην επιστήμη υπήρξε μεγάλη.	Συνών.: διστάζω, αμφιταλαντεύομαι Οικογ. Λέξ.: αμφίβολος, αμφιβολία

αμφισβητώ

αμφισβητώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. αμ-φι-σβη-τώ, αόρ. αμφισβήτησα, παθ. αμφισβητήθηκα, παθ. μτχ. αμφισβητημένος) [αρχ. ἀμφισβητώ]	(μτβ.) φέρνω αντιρρήσεις, δε δέχομαι κάτι ως αληθινό ή ορθό: ► Ποτέ δεν αμφισβήτησα την εξουσία και την ωριμότητά σου. ► Μερικοί αμφισβήτησαν ότι η ομάδα μας νίκησε δίκαια.	Αντίθ.: παραδέχομαι, αποδέχομαι Συνών.: αμφιβάλλω Οικог. Λέξ.: αμφισβήτηση, αμφισβητήσιμος, αμφισβητίας
αναβολή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-βο-λή) [αρχ. ἀναβολή < ἀναβάλλω]	η μετάθεση μιας πράξης για το μέλλον: ► Ο διαιτητής αποφάσισε την αναβολή του αγώνα εξαιτίας των κακών καιρικών συνθηκών.	Οικог. Λέξ.: αναβάλλω, αναβλητικός, αναβλητικότητα Προσδιορ.: απαράδεκτη, δικαιολογημένη, μεγάλη, μικρή, τελευταία
αναγκάζω (Ρήμα, Ρ4) (α-να-γκά-ζω, αόρ. ανάγκασα, παθ. αόρ. αναγκάστηκα, παθ. μτχ. αναγκασμένος) [αρχ. ἀναγκάζω < ἀνάγκη]	(μτβ.) υποχρεώνω κάποιον να κάνει κάτι που δε θέλει, επιβάλλω κάτι με τη βία: ► Η φτώχεια ανάγκασε πολλούς να φύγουν από τα χωριά και να μεταναστεύσουν στις πόλεις. ► Ανάγκασε τον αντίπαλο να παραδοθεί.	Συνών.: εξαναγκάζω, πιέζω, καταπιέζω Σύνθ.: εξαναγκάζω, καταναγκάζω Οικог. Λέξ.: ανάγκη, αναγκαιός, αναγκαϊότητα, αναγκασμός, αναγκαστικός, αναγκαστικά (επίρρ.)
αναγνωρίζω (Ρήμα, Ρ4) (α-να-γνω-ρι-ζω, αόρ. αναγνώρισα, παθ. αόρ. αναγνωρίστηκα, παθ. μτχ. αναγνωρισμένος) [λόγ. < αρχ. ἀναγνωρίζω]	1. (μτβ.) θυμάμαι κάποιον ή κάτι που γνώρισα στο παρελθόν: ► Άλλαξες τόσο πολύ που με δυσκολία σε αναγνώρισα. 2. (μτβ.) παραδέχομαι κάτι ως αληθινό και έγκυρο, ομολογώ: ► Αναγνώρισε αμέσως ότι είχε κάνει λάθος. ► Χωρίς δισταγμό αναγνώρισε ποιο ήταν το σωστό. 3. (μτβ.) δείχνω την εκτίμησή μου προς κάποιον ή κάτι: ► Η πολιτεία αναγνώρισε την προσφορά του στην πατρίδα.	Συνών.: αποδέχομαι (2), εκτιμώ, επιβραβεύω (3) Οικог. Λέξ.: αναγνώριση, αναγνωριστικός, αναγνωριστικά (επίρρ.), αναγνωρισίμος Φράσεις: ► Δε σε αναγνωρίζω! (= για να δείξουμε έκπληξη ή δυσαρέσκεια σε κάποιον)

ανάδοχος (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο16) (α-νά-δο-χος) [μτγν. ανάδοχος < αρχ. ἀναδέχομαι]	1. αυτός που αναλαμβάνει την ευθύνη να εκτελέσει ένα έργο: ► <i>Ανάδοχος του αεροδρομίου είναι μία ξένη εταιρεία.</i> 2. αυτός που δίνει το όνομα στο μωρό, ο νονός: ► <i>Ο ιερέας ρώτησε τον ανάδοχο για το όνομα του μωρού.</i>	Συνών.: εργολάβος, κατασκευαστής (1) Προσδιор.: αρχικός, κύριος, αξιόπιστος (1), υποψήφιος (1, 2)
αναδρομή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-δρο-μή) [μτγν. αναδρομή < ἀνά + δρομή]	επιστροφή στα περασμένα, στα προηγούμενα: ► <i>Το βιβλίο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας του 2004 περιέχει μια σύντομη αναδρομή στις προηγούμενες Ολυμπιάδες.</i>	Συνών.: επαναφορά Οικογ. Λέξ.: αναδρομικός, αναδρομικά (επίρρ.), αναδρομικότητα Προσδιор.: ευχάριστη, ιστορική, σύντομη, νοσταλγική
αναζήτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-ζή-τη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [λόγ. < αρχ. ἀναζή-τησις < ἀναζητώ]	επίμονη προσπάθεια για να βρεθεί κάποιος ή κάτι, έρευνα: ► <i>Η αναζήτηση στέγης απασχολεί κάθε χρόνο χιλιάδες φοιτητές.</i>	Συνών.: διερεύνηση Οικογ. Λέξ.: αναζητώ Προσδιор.: άμεση, επίμονη, επίπονη, επιστημονική, συστηματική, πνευματικές (οι), καλλιτεχνικές (οι)
αναίδεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-ναί-δει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ἀναί-δεια < ἀναιδής < ἀν στερ. + αιδώς (= ντροπή)]	έλλειψη ντροπής ή διακριτικότητας, θρασύτητα: ► <i>Η αναίδειά του ξεπέρασε κάθε όριο.</i>	Αντίθ.: σεμνότητα Συνών.: αδιαντροπιά, αυθάδεια Οικογ. Λέξ.: αναιδής, αναιδώς (επίρρ.) Προσδιор.: πρωτοφανής, απίστευτη, αχαράκτήριστη, μεγάλη
ανακαινιση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-καί-νι-ση, γεν. -ης, -ίσεως, πληθ. -ίσεις, γεν. -ίσεων) [μτγν. ανακαινισις < ἀνακαινίζω < ἀνά + καινός (= καινούργιος)]	δίνω καινούργια μορφή σ' ένα παλιό κτίριο ή χώρο μέσα από διάφορες επισκευές, βελτιώσεις, επιδιορθώσεις: ► <i>Οδηγηθήκαμε σε πλήρη ανακαινιση του σπιτιού μας.</i>	Συνών.: ανανέωση, αναμόρφωση Οικογ. Λέξ.: ανακαινίζω, ανακαινιστής, ανακαινιστικός Προσδιор.: γενική, μερική, ολική, τέλεια

ανακαλύπτω (Ρήμα, Ρ2) (α-να-κα-λύ-πτω, αόρ. ανακάλυψα, παθ. αόρ. ανακαλύφθηκα) [λόγ. < αρχ. ἀνακαλύπτω < ἀνά + καλύπτω]	1. (μτβ.) βρίσκω πρώτος και κάνω γνωστό κάτι που ήταν άγνωστο ως τώρα: ► Ο Χριστόφορος Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική το 1492. 2. (μτβ.) φανερώνω, αποκαλύπτω: ► Η αστυνομία ανακάλυψε ποιος έκλεψε το αυτοκίνητο. ► Ανακάλυψε ότι τελικά ήταν άλλος ο ένοχος της κλοπής.	Αντίθ.: κρύβω, σκεπάζω (2) Οικογ. Λέξ.: ανακάλυψη
ανακαλώ (Ρήμα, Ρ6) (α-να-κα-λώ, αόρ. ανακάλεσα, παθ. αόρ. ανακλήθηκα, παθ. μτχ. ανακλημένος) [αρχ. ἀνακαλώ < ἀνά + καλώ]	1. (μτβ.) καλώ κάποιον να επιστρέψει: ► Η κυβέρνηση ανακάλεσε τον πρεσβευτή για διαβουλεύσεις. 2. (μτβ.) ακυρώνω, καταργώ, παίρνω κάτι πίσω: ► Ο κατηγορούμενος ανακάλεσε την πρώτη κατάθεσή του.	Συνών.: επαναφέρω (1), αποσύρω, αναιρώ (2) Οικογ. Λέξ.: ανάκληση Φράσεις: ► Ανακαλώ στην τάξη (= επαναφέρω στην τάξη) ► Ανακαλώ στη μνήμη (= ξαναθυμάμαι)
ανακοίνωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-κοι-νω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [αρχ. ἀνακοίνωσις < ἀνακοινῶ]	1. γνωστοποίηση μιας ειδήσης, αναγγελία: ► Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των βουλευτικών εκλογών θα αρχίσει αργά το βράδυ. 2. παρουσίαση πορισμάτων επιστημονικής έρευνας: ► Στο τελευταίο ιατρικό συνέδριο έγιναν σημαντικές επιστημονικές ανακοινώσεις για το διαβήτη.	Συνών.: δημοσίευση (1) Οικογ. Λέξ.: ανακοινώνω, ανακοινώσιμος, ανακοινώθην (το) Προσδιop.: αποκαλυπτική, αυστηρή, επίσημη, λακωνική, έκτακτη, επείγουσα (1), γραπτή, προφορική (1, 2)
ανακούφιση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-κού-φι-ση, γεν. -ης, πληθ. -) [αρχ. ἀνακούφισις < ἀνά + κουφίζω < κούφος (= ελαφρός)]	ελάφρυνση ή απαλλαγή από σωματικό πόνο ή ψυχικό βάρος: ► Ένωσε μεγάλη ανακούφιση από τα καλά αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων.	Συνών.: ξαλάφρωμα Οικογ. Λέξ.: ανακουφίζω, ανακουφιστικός Προσδιop.: βαθιά, μεγάλη, προσωρινή, πραγματική, ψυχική

ανάκριση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νά-κρι-ση, γεν. -ης, -ισεως, πληθ. -ισεις) [αρχ. ανάκρισις < ἀνακρίνω]	λεπτομερειακή εξέταση, για να εξακριβωθεί η αλήθεια: ► Ο δράστης ομολόγησε τη ληστεία που διέπραξε ύστερα από πολύωρη ανάκριση.	Σύνθ.: προανάκριση Οικογ. Λέξ.: ανακρίνω, ανακριτής, ανακρίτρια, ανακριτικός Προσδιορ.: συστηματική, νόμιμη, παράνομη, πολύωρη, εξονυχιστική
ανακύκλωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-να-κύ-κλω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [μτγν. ἀνακύκλωσις]	επεξεργασία άχρηστου υλικού ώστε να γίνει δυνατή η επαναχρησιμοποίησή του: ► Η ανακύκλωση του χαρτιού βοηθάει σημαντικά στην προστασία του δάσους.	Οικογ. Λέξ.: ανακυκλώνω, ανακυκλώσιμος
αναλφαβητισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (α-ναλ-φα-βη-τι-σμός, γεν. -ού, πληθ. -) [μτγν. ἀναλφαβητισμός < αντιδάν. γαλλ. analphabétisme]	το να μην ξέρει κάποιος να διαβάζει και να γράφει: ► Ο αναλφαβητισμός είναι ένα από τα βασικά προβλήματα των χωρών της Αφρικής.	Οικογ. Λέξ.: αναλφάβητος Προσδιορ.: λειτουργικός
αναμονή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-μο-νή, γεν. -ής, πληθ. -) [μτγν. ἀναμονή < αρχ. ἀναμένω]	το να περιμένει κανείς κάποιον ή κάτι: ► Η αναμονή στη στάση του λεωφορείου ήταν ολιγόλεπτη.	Οικογ. Λέξ.: αναμένω Προσδιορ.: ανώφελη, εκνευριστική, κουραστική, πολύωρη Φράσεις: ► Λίστα αναμονής (= κατάλογος ατόμων για μια θέση σε αεροπορική πτήση)
αναμφισβήτητος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα) (α-ναμ-φι-σβή-τη-τος) [αρχ. ἀναμφισβήτητος < ἀν στερ. + ἀμφισβητώ]	αυτός για τον οποίο δεν υπάρχει αντίρρηση ή αμφιβολία, ο βέβαιος: ► Είναι ένας επιστήμονας με αναμφισβήτητο κύρος.	Αντίθ.: αμφισβητούμενος, αμφίβολος Συνών.: αδιαφιλονίκητος, αναμφίβολος, αναντίρρητος Οικογ. Λέξ.: αναμφισβήτητα (επίρρ.) Προσδιοριζ.: αξία, γεγονός

ανάπαυση

ανάπαυση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νά-παυ-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -) [αρχ. ἀνάπαυσις < ἀναπαύω]	1. διακοπή από σωματική ή πνευματική εργασία, ξεκούραση: ► <i>Μου χρειάζεται ανάπαυση για μερικές ημέρες.</i> 2. παράγγελμα στη γυμναστική για προσωρινή χαλάρωση: ► <i>Ανάπαυση!</i>	Αντίθ.: προσοχή (2) Συνών.: ανάπαυλα Σύνθ.: αγρανάπαυση, ημι-ανάπαυση Οικογ. Λέξ.: αναπαύομαι, αναπαυτικός, αναπαυτικά (επίρρ.) Προσδιор.: αιώνια, απαραίτητη, μεσημεριανή (1)
ανάρρωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νάρ-ρω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [μτγν. ἀνάρρωσις < ἀναρρώνυμι]	η διαδικασία αποκατάστασης της υγείας ενός αρρώστου: ► <i>Η καλή ψυχολογία βοήθησε στη γρήγορη ανάρρωσή του.</i>	Οικογ. Λέξ.: αναρρώνω, αναρρωτικός, αναρρωτήριο Προσδιор.: ταχεία, γρήγορη, δύσκολη
ανασκαφή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-σκα-φή, γεν. -ής, πληθ. -ές) [μτγν. ἀνασκαφή < αρχ. ἀνασκάπτω]	προσεκτικό σκάψιμο στη γη, με σκοπό την ανεύρεση και μελέτη αρχαίων αντικειμένων: ► <i>Οι συστηματικές ανασκαφές στη Βεργίνα οδήγησαν στον τάφο του Φιλίππου.</i>	Οικογ. Λέξ.: ανασκάπτω, ανασκαφικός Προσδιор.: αρχαιολογική, αποκαλυπτική, συστηματική, πολύχρονη, επίπονη
ανάσταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νά-στα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [αρχ. ἀνάστασις < ἀνίστημι (= σηκώνω)]	1. επαναφορά ενός νεκρού στη ζωή: ► <i>Το Σάββατο, πριν από τη Μεγάλη Εβδομάδα, γιορτάζουμε την ανάσταση του Λαζάρου.</i> 2. η γιορτή της Ανάστασης του Χριστού, το Πάσχα: ► <i>Η Ανάσταση του Κυρίου είναι το μεγαλύτερο γεγονός της χριστιανοσύνης.</i>	Σύνθ.: νεκρανάσταση Οικογ. Λέξ.: ανασταίνω, αναστάσιμος Προσδιор.: αληθινή, μέλλουσα (1) Φράσεις: ► <i>Ανάστα ο Κύριος (= για μεγάλη αναστάτωση και φασαρία)</i>
ανατρέπω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. α-να-τρέ-πω, αόρ. ανέτρεψα, παθ. αόρ. ανατράπηκα) [αρχ. ἀνατρέπω]	1. (μτβ.) ρίχνω κάποιον ή κάτι από τη θέση του, αναποδογυρίζω, γκρεμίζω: ► <i>Τα κόμματα ήταν τόσο μεγάλα που ανέτρεφαν τις βάρκες των ψαράδων.</i> 2. (μτβ.) αποδεικνύω ότι κάτι είναι λάθος ή ψέμα:	Συνών.: αναστρέφω (1), αναιρώ, ακυρώνω (2) Οικογ. Λέξ.: ανατροπή, ανατρεπτικός, ανατρέψιμος

	►Όταν γνωριστήκαμε καλύτερα με τον τροχονόμο, μας είπε διάφορα αστεία και έτσι ανέτρεψε την εικόνα που είχαμε ότι ήταν πάντα σοβαρός και αμίλητος.	
ανατροφή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-να-τρο-φή, γεν. -ής, πληθ. -) [λόγ. < ελνστ. ἀνατροφή < αρχ. ἀνατρέφω]	1. φροντίδα για τη σωματική και την πνευματική ανάπτυξη ενός ανηλίκου: ►Διέθεσαν πολύ χρόνο για την ανατροφή του παιδιού τους. 2. η κατάλληλη διαπαιδαγώγηση: ►Είναι ένας άνθρωπος με πολύ καλή ανατροφή.	Συνών.: μέγάλωμα (1), διάπλαση (2) Οικογ. Λέξ.: ανατρέφω Προσδιορ.: καλή, κακή, φιλελεύθερη, κοινωνική, οικογενειακή (1, 2)
άνανδος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα) (ά-ναυ-δος) [αρχ. άναυδος < άν στερ. + αυδή (= φωνή)]	αυτός που έχασε προσωρινά τη φωνή του από έκπληξη, θαυμασμό, συγκίνηση ή φόβο: ►Το πλήθος παρακολουθούσε άνανδο την επιχείρηση διάσωσης των τραυματιών.	Συνών.: άφωνος, άλαλος
ανδρεία και αντρεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (αν-δρεί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. άνδρεία < άνδρειος < άνήρ]	παλικαριά, γενναιότητα: ►Στον πόλεμο του 1940 οι Έλληνες ξεχώρισαν για την αντρεία που έδειξαν.	Αντιθ.: ανανδρία, δειλία, λιποψυχία Συνών.: γενναιοψυχία Οικογ. Λέξ.: ανδρείος, αντρειωμένος, αντρειοσύνη
ανεκτικός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (α-νε-κτι-κός) [μτγν. άνεκτικός < άνέχομαι]	αυτός που δείχνει ανοχή και υπομονή: ►Ο διαιτητής του αγώνα ήταν ανεκτικός στο σκληρό παιχνίδι των ποδοσφαιριστών.	Συνών.: διαλλακτικός, επεικής Οικογ. Λέξ.: άνέχομαι, ανοχή, ανεκτός, ανεκτικότητα
ανέκφραστος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (α-νέκ-φρα-στος) [μτγν. άνέκφρα-	1. αυτός που δεν εκφράζει, που δεν εκδηλώνει κανένα συναίσθημα: ►Ο κατηγορούμενος παρακολουθούσε άνέκφραστος τις καταθέσεις των μαρτύρων.	Συνών.: ανείπωτος (1) Οικογ. Λέξ.: άνέκφραστα (επίρρ.) Προσδιοριζ.: βλέμμα, πρόσωπο (1)

άνεργος

στος < άν στερ. + έκφράζω < έκ + φράζω (= λέγω)]	2. αυτός που δεν μπορεί να εκφραστεί με λόγια: ► Η συγκίνηση που ένιωσε για την επιτυχία του παιδιού της ήταν ανέκφραστη.	
άνεργος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμψυχα) (ά-νερ-γος) [αρχ. άνεργος < άν στερ. + έργον]	αυτός που δεν έχει ή δε βρίσκει δουλειά: ► Οι άνεργοι πτωχούχοι αυξάνονται ανησυχητικά.	Αντίθ.: εργαζόμενος Οικογ. Λέξ.: ανεργία Προσδιορίζ.: νέος, οικογενειάρχης, γυναίκα
ανέφικτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (α-νέ-φι-κτος) [μτγν. άνέφικτος < άν στερ. + έφικτός]	που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί: ► Η κατάκτηση της σελήνης έμοιαζε με ανέφικτο επίτευγμα πριν από λίγες δεκαετίες.	Αντίθ.: εφικτός, κατορθωτός Συνών.: ακατόρθωτος, απραγματοποίητος
ανέχεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-νέ-χει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. άνέχεια < άν στερ. + έχω]	έλλειψη των απαραίτητων αγαθών για να ζήσει κάποιος, η φτώχεια: ► Έζησε μια ζωή μέσα στη στέρηση και την ανέχεια.	Συνών.: φτώχεια, ένδεια Προσδιορ.: γενική, απόλυτη, μεγάλη
ανησυχία (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-νη-συ-χι-α) [μεσν. άνησυχία < άνήσυχος < άν στερ. + ήσυχος]	1. έλλειψη ηρεμίας, αναστάτωση, ψυχική ταραχή, αγωνία: ► Τα λόγια του προκάλεσαν ζωηρή ανησυχία στο πλήθος. 2. (συνήθ. στον πληθ.) έφεση για έρευνα, αναζήτηση: ► Έχει καλλιτεχνικές ανησυχίες.	Αντίθ.: ησυχία, ηρεμία, γαλήνη (1) Συνών.: αναταραχή (1), ενδιαφέροντα (2) Προσδιορ.: απεριγραπτή, ανεξήγητη (1), καλλιτεχνική, πνευματική (2)
άνθος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (άν-θος, γεν. -ους, πληθ. -η, γεν. -έων) [λόγ. < αρχ. άνθος]	το μέρος του φυτού στο οποίο παράγεται ο καρπός, το λουλούδι: ► Τα άνθη της λεμονιάς μυρίζουν όμορφα.	Συνών.: ανθός Σύνθ.: ανθοπώλης, ανθοφορώ, ανθοστόλιστος, ανθόσπαρτος Προσδιορ.: ευδιαστό, μωρωδάτο, εξωτικό Φράσεις: ► Στο άνθος της ηλικίας (= στη νεότητά του)

ανιστόρητος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (α-νι-στό-ρη-τος) [μτγν. ανιστόρητος < άν στερ. + ίστορῶ (= διηγούμαι)]	1. αυτός που δεν ξέρει ιστορία: ► Είναι τόσο ανιστόρητος, που δεν ξέρει πότε έγινε η ελληνική επανάσταση. 2. που δεν μπορεί να εξιστορηθεί: ► Είναι ανιστόρητα τα βάσανα που πέρασε.	Οικογ. Λέξ.: ανιστορώ, ανιστόρητα (επίρρ.)
ανοικοδόμηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ά-νοι-κο-δό-μη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [αρχ. ανοικοδόμησις < ανοικοδομῶ < ανά + οικοδομῶ]	1. το χτίσιμο από την αρχή: ► Η ανοικοδόμηση της εκκλησίας ύστερα από το σεισμό ήταν αναγκαία. 2. (μτφ.) ανόρθωση, ανασυγκρότηση: ► Μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οι κυβερνήσεις φρόντισαν για την ανοικοδόμηση των χωρών τους.	Αντίθ.: κατεδάφιση, γκρέμισμα (1) Συνών.: ανακατασκευή, αναστήλωση (1), αποκατάσταση (2) Οικογ. Λέξ.: ανοικοδομῶ, ανοικοδομητικός
ανόρθωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-νόρ-θω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [μτγν. ανόρθωσις < ανορθῶ < ανά + ὀρθῶ]	η επαναφορά σε προηγούμενη καλή κατάσταση, αναστήλωση: ► Πραγματοποιήθηκε η ανόρθωση του ερειπωμένου ναού.	Σύνθ.: επανόρθωση, παλινόρθωση
ανοσία (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-νο-σι-α γεν. -ας, πληθ. -) [μτγν. άνοσία < ά στερ. + νόσος]	η ικανότητα του οργανισμού να αντιμετωπίζει τα μικρόβια: ► Τα εμβόλια εξασφαλίζουν ανοσία από διάφορες αρρώστιες.	Σύνθ.: ανοσοποιῶ, ανοσοποιητικός
ανταμοιβή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-ντα-μοι-βή) [λόγ. < ελνστ. ά-νταμοιβή < άντα-μείβω]	ό,τι προσφέρεται ή γίνεται για ανταπόδοση ή πληρωμή: ► Η επιτυχία του στο Πανεπιστήμιο ήταν η καλύτερη ανταμοιβή των κόπων του.	Συνών.: επιβράβευση Προσδιορ.: τιμητική, ανάλογη, νόμιμη, γενναία

αντανάκλαση

αντανάκλαση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-ντα-νά-κλα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [μτγν. άντανάκλα-σις < άντανακλώ]	1. το φαινόμενο κατά το οποίο επιστρέφουν το φως και ο ήχος, όταν πέφτουν πάνω σε μια επιφάνεια: ► Η αντανάκλαση του φωτός είναι φαινόμενο που εξετάζει η Φυσική. 2. (μτφ.) αντίκτυπος, έμμεση ενέργεια: ► Η επιτυχία της ομάδας μας είχε αντανάκλαση σε όλη την τοπική κοινωνία.	Συνών.: ανάκλαση Οικογ. Λέξ.: αντανάκλαστικός, αντανάκλαστικά (επίρρ.)
ανταπόκριση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-ντα-πό-κρι-ση, γεν. -ης, -ίσεως, πληθ. -ίσεις, γεν. -ίσεων) [μτγν. άνταπόκρι-σις < άνταποκρίνο-μαι]	1. θετική αντίδραση σε κάποιο κάλεσμα: ► Οι εκκλήσεις των «Γιατρών χωρίς σύνορα» βρήκαν μεγάλη ανταπόκριση. 2. ειδήσεις που στέλνει απεσταλμένος δημοσιογράφος: ► Στην εφημερίδα υπήρχε μια ανταπόκριση από το Πεκίνο.	Συνών.: ρεπορτάζ (2) Οικογ. Λέξ.: ανταποκρίνομαι, ανταποκριτής Προσδιορ.: τηλεφωνική, αμερόληπτη, εμπιστευτική (2)
αντέχω (Ρήμα) (ενεστ. α-ντέ-χω, αόρ. άντεξα, μτχ. ενεργ. ενεστ. άντέχοντας) [αρχ. άντέχω < άντι + έχω]	1. (μτβ.) έχω δύναμη: ► Αντέχει να αντιμετωπίσει το βαρύ χειμώνα. 2. (μτβ.) αντιμετωπίζω με υπομονή: ► Αντέχει τις ιδιοτροπίες του γείτονά του. 3. (μτβ.) αντιστέκομαι σε κάτι: ► Τα φράγμα δεν άντεξε την πίεση του νερού και κατέρρευσε.	Συνών.: υπομένω (2) Οικογ. Λέξ.: αντοχή, ανθεκτικός, ανθεκτικότητα
αντήχηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-ντή-χη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [μτγν. άντήχησις < άντηχώ]	η επανάληψη ενός ήχου από την αντανάκλαση σε κάποια επιφάνεια: ► Η αντήχηση της φωνής του ακούστηκε δυνατά στην άδεια αίθουσα.	Συνών.: αντίλαλος, ηχώ Οικογ. Λέξ.: αντηχώ, αντηχητικά (επίρρ.)

αντίδραση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-ντι-δρα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [μτγν. αντίδρασις < αντίδρῶ < ἀντί + δρῶ]	1. ενέργεια που γίνεται, για να εξουδετερωθεί κάποια άλλη: ► Η αντίδραση του οργανισμού στα διάφορα μικρόβια είναι συνεχής. 2. (φυσ.) η ίση και αντίθετη δύναμη που αναπτύσσει ένα σώμα, όταν δέχεται την επίδραση μιας άλλης δύναμης: ► Η κίνηση των πυραύλων γίνεται με αντίδραση, δηλ. με εκτίναξη αερίων προς την αντίθετη κατεύθυνση. 3. (χημ.) φαινόμενο που προκαλείται από την επίδραση μιας ουσίας πάνω σε άλλη: ► Η ένωση οξυγόνου και υδρογόνου προκαλεί αντίδραση από την οποία δημιουργείται το νερό.	Οικογ. Λέξ.: αντιδραστικήρας, αντιδραστήριο, αντιδραστικός, αντιδραστικότητα
αντίθεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-ντι-θε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις, γεν. -έσεων) [αρχ. αντίθεσις < ἀντιτίθημι < ἀντί + τίθημι]	1. η διαφορά που προκύπτει από την τοποθέτηση ενός πράγματος απέναντι στο άλλο: ► Υπάρχει έντονη αντίθεση ανάμεσα σ' αυτά τα δύο χρώματα. 2. διαφωνία: ► Υπάρχει μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στις δύο απόψεις που διατυπώθηκαν.	Συνών.: αντιπαράθεση (1), συμφωνία (2) Προσδιορ.: απόλυτη, χαρακτηριστική, πολιτική, κοινωνική (2)
αντιπαθώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. α-ντι-πα-θῶ, αόρ. αντιπάθησα) [μτγν. αντιπαθῶ < ἀντί + παθεῖν < πά- σχω]	(μτβ.) αισθάνομαι απέχθεια για κάποιον ή για κάτι: ► Αντιπαθώ εκείνους που λένε ψέματα.	Αντίθ.: συμπαθώ Συνών.: απεχθάνομαι, αποστρέφομαι Οικογ. Λέξ.: αντιπαθής, αντιπάθεια, αντιπαθητικός, αντιπαθητικά (επίρρ.)

αντίστροφος

αντίστροφος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άφρχα) (α-ντί-στρο-φος) [αρχ. αντίστροφος < αντίστρέφω < αντί + στρέφω]	που έχει αντίθετη διεύθυνση ή φορά από την κανονική ή την προηγούμενη: ► Το πλοίο υποχρεώθηκε να ακολουθήσει αντίστροφη πορεία και να επιστρέψει στο λιμάνι.	Συνών.: αντίθετος, ανάποδος, αντεστραμμένος Προσδιορίζ.: μέτρηση, κίνηση, κλάσματα (τα) Φράσεις: ► Αντίστροφη μέτρηση (= η μέτρηση προς τα πίσω) ► Αντίστροφοι αριθμοί (= οι αριθμοί που έχουν γινόμενο τη μονάδα)
αντωνυμία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-ντω-νυ-μί-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ιών) [μτγν. αντωνυμία < αντί + ὄνυμα (= ὄνομα)]	κλιτή λέξη που τη χρησιμοποιούμε στη θέση ονόματος, ουσιαστικού ή επιθέτου: ► Τις δεικτικές αντωνυμίες τις χρησιμοποιούμε, όταν δείχνουμε κάτι.	
ανύπαρκτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άφρχα) (α-νύ-παρ-κτος) [μτγν. ανύπαρκτος < άν στερ. + ύπαρ-κτός < ύπάρχω]	που δεν υφίσταται, ο φανταστικός: ► Αναζητούσε το φίλο του σε μια ανύπαρκτη οδό.	Αντίθ.: υπαρκτός, πραγματικός Συνών.: ανυπόστατος Οικογ. Λέξ.: ανύπαρκα (επίρρ.), ανυπαρξία
άνωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ά-νω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -) [λόγ. άνωσις < άνω + ώθω]	(φυσ.) η ώθηση που δέχεται προς τα επάνω κάθε σώμα που βυθίζεται σε υγρό ή αέριο: ► Ο νόμος της άνωσης των σωμάτων ανακαλύφθηκε από τον Αρχιμήδη.	
αξία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (α-ξι-α) [αρχ. άξία < άξιος]	1. ο υπολογισμός σε χρήματα ενός πράγματος, η τιμή : ► Η αξία της ακίνητης περιουσίας του ανέρχεται σε πολλά εκατομμύρια. 2. η χρησιμότητα, η σπουδαιότητα ενός ατόμου ή ενός αντικειμένου: ► Το έργο του έχει μεγάλη καλλιτεχνική αξία.	Συνών.: κόστος (1), ιδανικά (3) Σύνθ.: υπεραξία Οικογ. Λέξ.: αξίζω, άξιος, άξια (επίρρ.), αξιοσύνη, αξιοσηψ Προσδιορ.: αγοραστική, ονομαστική (1), ανυπολόγιστη, υλική (1, 2), επιστημονική, καλλιτεχνική, ιστορική, πνευματική (2, 3), ανεκτίμητη (1, 2, 3)

	3. (πληθ.) για κάτι που αναγνωρίζεται ως αληθινό, ωραίο και καλό και το οποίο προσπαθούμε να πετύχουμε στη ζωή μας: ► Η ελευθερία και η δικαιοσύνη είναι σταθερές κοινωνικές αξίες.	
αξιοπιστία (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο19)</i> (α-ξι-ο-πι-στί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < ελνστ. άξιο-πιστία < άξιόπιστος < άξιος + πίστις]	το να εμπνέει κάποιος εμπιστοσύνη: ► Η αξιοπιστία του μάρτυρα ήταν δύσκολο να αμφισβητηθεί.	Αντίθ.: αναξιοπιστία Σύνθ.: αναξιοπιστία Οικογ. Λέξ.: αξιόπιστος, αξιόπιστα (επίρρ.)
αξιοπρέπεια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> (α-ξι-ο-πρέ-πει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [μεσν. άξιοπρέπεια < άξιοπρεπής]	ο σεβασμός, η ευγένεια στους τρόπους, η σοβαρότητα: ► Συμπεριφέρθηκε με αξιοπρέπεια, παρά την προσβολή που του έγινε.	Αντίθ.: μικροπρέπεια Συνών.: ευπρέπεια, κοσμιότητα
αξίωση (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο28)</i> (α-ξι-ω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [αρχ. άξίωσις < άξιῶ]	απαίτηση που πηγάζει από κάποιο δικαίωμα: ► Επειδή είμαι καθημερινός πελάτης σου, έχω την αξίωση να με προσέχεις περισσότερο.	Σύνθ.: απαξίωση Προσδιор.: υπερβολική, αδικαιολόγητη, παράλογη, αβάσιμη Φράσεις: ► Έργο αξιώσεων (= αξιόλογο)
άοκνος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα)</i> (ά-οκ-νος) [αρχ. άοκνος < άστερ. + οκνος (= διασταγμός, φόβος)]	ακούραστος: ► Οι μαθητές κατέβαλαν άοκνες προσπάθειες για την επιτυχία της σχολικής γιορτής.	Αντίθ.: οκνηρός, νωθρός Συνών.: ακαταπόνητος Οικογ. Λέξ.: άοκνα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: προσπάθεια
αόριστος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, άψυχα)</i> (α-ό-ρι-στος) [λόγ. < αρχ. άόριστος < άστερ. + όρίζω]	1. που δεν είναι συγκεκριμένος, καθορισμένος, ο ασαφής, ο αβέβαιος: ► Έδωσε αόριστες υποσχέσεις για το χρόνο ολοκλήρωσης του έργου.	Συνών.: ακαθόριστος, απροσδιόριστος, ασαφής (1) Σύνθ: αοριστολογώ, αοριστολογία

απαγγέλλω

	2. ιστορικός χρόνος του ρήματος, που φανερώνει ότι κάτι έγινε στο παρελθόν με συντομία: ► <i>Ο αόριστος του ρήματος διαβάζω είναι «διάβασα».</i>	Αντίθ.: καθορισμένος Οικογ. Λέξ.: αόριστα (επίρρ.), αοριστία Προσδιοριζ.: υποσχέσεις (οι) (1)
απαγγέλλω και -λνω <i>(Ρήμα)</i> <i>(ενεστ. α-παγγέλλω, αόρ. απαγγείλα, απήγγειλα, παθ. αόρ. απαγγέληκα)</i> <i>[αρχ. απαγγέλλω < από + ἀγγέλλω < ἄγγελος]</i>	(μτβ.) εκφωνώ με τέχνη πεζό κείμενο ή ποίημα: ► <i>Οι μαθητές απαγγείλαν ποιήματα στη σχολική γιορτή για την 25^η Μαρτίου.</i>	Οικογ. Λέξ.: απαγγελία, απαγγελτικός Φράσεις: ► <i>Απαγγέλλω κατηγορία (= διατυπώνω κατηγορία)</i>
απάθεια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> <i>(α-πά-θει-α, γεν. -ας, πληθ. -)</i> <i>[αρχ. ἀπάθεια < ἀπαθής < ἀ στερ. + πάθος]</i>	αναισθησία, αδιαφορία: ► <i>Ήταν εντυπωσιακή η απάθειά του μπροστά στο δράμα που ζούσε ο γείτονάς του.</i>	Οικογ. Λέξ.: απαθής
απαισιοδοξία (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο19)</i> <i>(α-παι-σι-ο-δο-ξι-α, γεν. -ας, πληθ. -)</i> <i>[λόγ. ἀπαισιοδοξία < από στερ. + αισιόδοξος < μεταφρ. δάν. γαλλ. pessimiste]</i>	το να τα βλέπει κανείς όλα από την άσχημη πλευρά, χωρίς ελπίδα: ► <i>Υπάρχει μεγάλη απαισιοδοξία για το αποτέλεσμα του ποδοσφαιρικού αγώνα της Κυριακής.</i>	Αντίθ.: αισιοδοξία Συνών: πεσιμισμός Οικογ. Λέξ.: απαισιοδοξώ, απαισιοδόξος Προσδιορ.: αδικαιολόγητη, ανεξήγητη, μεγάλη
απαιτώ <i>(Ρήμα, Ρ6)</i> <i>(ενεστ. α-παι-τώ, αόρ. απαιτήσα, παθ. αόρ. απαιτήθηκα, παθ. μτχ. ενεστ. απαιτούμενος)</i> <i>[λόγ. < αρχ. ἀπαιτώ < από + αἰτώ]</i>	(μτβ.) ζητώ επίμονα κάτι, αξιώνω να μου δώσουν αυτό που μου ανήκει: ► <i>Οι εργαζόμενοι απαιτούν να ενισχυθούν τα εισοδήματά τους. ► Το κράτος απαιτεί την εφαρμογή των νόμων.</i>	Οικογ. Λέξ.: απαίτηση, απαιτητικός

απαλλάσσω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. α-παλ-λάσσω, αόρ. απάλλαξα, παθ. αόρ. απαλλάχτηκα, παθ. μτχ. απαλλαγμένος) [λόγ. < αρχ. ἀπαλλάσσω < ἀπό + ἀλλάσσω]	1. (μτβ.) απομακρύνω κάτι δυσάρεστο από κάποιον: ► Η συστηματική μελέτη τον <i>απάλλαξε από το άγχος</i> των εξετάσεων. 2. (μτβ.) αθρώνω: ► Το δικαστήριο τον <i>απάλλαξε από τις κατηγορίες</i>.	Συνών.: απελευθερώνω (1) Οικογ. Λέξ.: απαλλαγή, απαλλακτικός
απασχόληση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πα-σχό-λη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [μτγν. ἀπασχόλησις < μεταφρ. δάν. αγγλ. employment]	1. δραστηριότητα με ορισμένο θέμα και σκοπό: ► Οι κατασκηνώσεις είναι μια <i>ευχάριστη καλοκαιρινή απασχόληση</i>. 1. η εργασία, το επάγγελμα: ► Μετά τις σπουδές <i>έρχεται το πρόβλημα της απασχόλησης</i>.	Σύνθ.: υποαπασχόληση Οικογ. Λέξ.: απασχολώ Προσδιορ.: ευχάριστη, μόνιμη, προσωρινή (1, 2), πλήρης (2)
απειθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-πεί-θει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ἀπειθία < ἀπειθής < αστερ. + πείθω]	η άρνηση υπακοής σε κανόνες ή εντολές: ► Η <i>απειθεια</i> σε απόφαση δικαστηρίου τιμωρείται από το νόμο με πρόστιμο ή φυλάκιση.	Συνών.: απειθαρχία, ανυπακοή Οικογ. Λέξ.: απειθής Προσδιορ.: αξιόποινη, πρωτοφανής
απεικόνιση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πεί-κό-νι-ση, γεν. -ης, -ίσεως, πληθ. -ίσεις) [μεσν. ἀπεικόνισις < ἀπό + εικονίζω]	πιστή περιγραφή ενός γεγονότος ή ενός πράγματος: ► Το διήγημά του είναι μια <i>πιστή απεικόνιση της αγροτικής ζωής</i>.	Συνών.: αναπαράσταση Οικογ. Λέξ.: απεικονίζω Προσδιορ.: πραγματική, πιστή, συνολική
άπειρος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφουχα) (ά-πεί-ρος) [αρχ. άπειρος < άστερ. + πέρας (= τέλος)]	1. άπέραντος, άτέλειωτος: ► Του <i>χρωστάω άπειρη εγνωμοσύνη</i>. 2. αυτός που είναι πολύ μεγάλος και δεν μπορεί να μετρηθεί: ► <i>Μαζεύτηκε άπειρο πλήθος, για να ακούσει την ομιλία του</i>.	Αντιθ.: πεπερασμένος (1), μετρήσιμος (2) Συνών.: απεριόριστος (1), αναρίθμητος, άμέτρητος, ανυπολόγιστος (2) Σύνθ.: απειροελάχιστος, απειράριθμος Οικογ. Λέξ.: άπειρα (επίρρ.), άπειρώς (επίρρ.)

απελευθερώνω

	3. αυτός που δεν έχει πείρα: ► Είναι ακόμα άπειρος στη δουλειά του και γι' αυτό χρειάζεται τη βοήθειά σας.	Αντίθ.: έμπειρος, πεπειραμένος (3) Συνών.: αμάθητος (3) Σύνθ.: απειροπόλεμος (3) Οικογ. Λέξ.: άπειρα (επίρρ.), απειρία (3)
απελευθερώνω <i>(Ρήμα, Ρ1)</i> <i>(ενεστ. α-πε-λευ-θε-ρώ-νω, αόρ. απελευθέρωσα, παθ. αόρ. απελευθερώθηκα, παθ. μτχ. απελευθερωμένος)</i> <i>[λόγ. ἀπελευθερώ-νω < απελευθερώω < από + ἐλεύθερος]</i>	1. (μτβ.) δίνω σε κάποιον την ελευθερία του, ξεσκλαβώνω: ► Το 1912 ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε τη Θεσσαλονίκη. 2. (μτβ.) (μτφ.) γλιτώνω κάποιον από κάτι κακό: ► Προσπαθούσε να απελευθερωθεί από το φόβο των εξετάσεων.	Αντίθ.: σκλαβώνω, υποδουλώνω, φυλακίζω (1) Οικογ. Λέξ.: απελευθέρωση, απελευθερωτής, απελευθερωτικός Φράσεις: ► Απελευθέρωση των τιμών (= ο πωλητής βάζει όποια τιμή θέλει)
απεργία (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο19)</i> <i>(α-περ-γί-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ών)</i> <i>[μτγν. ἀπεργία < ἀπεργός < από + ἔργον]</i>	οργανωμένη αποχή εργαζομένων από τη δουλειά τους, για να διαμαρτυρηθούν ή να ζητήσουν την ικανοποίηση αιτημάτων: ► Οι εργαζόμενοι κατέβηκαν σε απεργία με κύριο αίτημα να μη γίνουν απολύσεις.	Σύνθ.: απεργοσπάτης Οικογ. Λέξ.: απεργώ, απεργός, απεργιακός Προσδιор.: γενική, παράνομη, εικοσιτετράωρη, λευκή, πανελλαδική, πανεργατική, προειδοποιητική
απιστία (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο19)</i> <i>(α-πι-σι-τί-α)</i> <i>[λόγ. < αρχ. ἀπιστία < ἀ στερ. + πίστη]</i>	το να μην πιστεύει κανείς σε κάποιον ή σε κάτι: ► Η απιστία του Θωμά στην Ανάσταση του Κυρίου αναφέρεται στα Ευαγγέλια.	Αντίθ.: πίστη Οικογ. Λέξ.: άπιστος, άπιστώ, άπιστα (επίρρ.) Προσδιор.: ασυγχώρητη, συζυγική, εμπορική Φράσεις: ► Απιστία υπαλλήλου (= αδικήμα υπαλλήλου που με πρόθεση ζημιώνει το δημόσιο)
άπληστος -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμφυχα)</i> <i>(ά-πλη-στος)</i> <i>[αρχ. άπληστος]</i>	αυτός που ζητάει παραπάνω απ' όσα έχει ή χρειάζεται, ο πλεονέκτης: ► Είναι ένας άπληστος άνθρωπος, που ενδιαφέρεται μόνο για τα υλικά πλούτη.	Αντίθ.: ολιγαρκής Συνών.: ακόρεστος Οικογ. Λέξ.: άπληστα (επίρρ.), άπληστία Προσδιוריζ.: άνθρωπος

άπνοια (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ά-πνοι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [μτγν. άπνοια < άπνους]	η απουσία ανέμου: ► Επικρατούσε τόσο μεγάλη άπνοια, που δεν κοινιόταν ούτε φύλλο.	Συνών.: νηνεμία, γαλήνη, μπουνάτσα
απόβαση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πό-βα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [λόγ. < αρχ. απόβα-σις < άποβαίνω]	έξοδος στρατιωτικών δυνάμεων από τα πλοία στην ξηρά με σκοπό την κατάληψη μιας περιοχής: ► Η απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία έγινε το 1944.	Οικογ. Λέξ.: αποβιβάζομαι, αποβίβαση, αποβατικός Προσδιορ.: γρήγορη, ειρηνική, επικίνδυνη, εχθρική, μαζική, συμμαχική
απογοητεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. α-πο-γο-η-τεύ-ω αόρ. απογοή-τευσα, παθ. αόρ. απογοητεύτηκα, παθ. μτχ. απογοητευμένος) [λόγ. άπογοητεύω < γαλλ. desenschanter]	(μτβ.) κάνω κάποιον να χάσει την ελπίδα, αποθαρρύνω, απελπίζω: ► Με απογοήτευσε η εξέλιξη της υπόθεσης.	Συνών.: αποκαρδιώνω Οικογ. Λέξ.: απογοήτευση, απογοητευτικός, απογοητευτικά (επίρρ.)
απόδειξη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πό-δει-ξη, γεν. -ης, -είξεως, πληθ. -είξεις, γεν. -είξεων) [αρχ. άπόδειξις < άποδείκνυμι]	1. κάθε στοιχείο που βεβαιώνει ότι κάτι είναι αληθινό ή υπαρκτό: ► Δε βρέθηκαν αποδείξεις για την ενοχή του. 2. γραπτή βεβαίωση που πιστοποιεί παραλαβή ή παράδοση πραγμάτων, χρημάτων κ.λπ.: ► Πλήρως το λογαριασμό του νερό και κράτησα την απόδειξη.	Συνών.: πειστήριο (1), αποδεικτικό στοιχείο (2) Οικογ. Λέξ.: αποδεικνύω, αποδεικτικός Προσδιορ.: αδιάσειστη, ισχυρή, μοναδική, ουσιαστική, πειστική (1), ενυπόγραφη, εξοφλητική (2)
αποδημητικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφωχα) (α-πο-δη-μη-τι-κός) [λόγ. < αρχ. άποδημητικός < άποδημώ]	αυτός που ταξιδεύει σε άλλους τόπους: ► Τα χελιδόνια είναι αποδημητικά πουλιά που πηγαίνουν σε θερμές χώρες, για να περάσουν το χειμώνα.	Συνών.: διαβατάριος, ταξιδιάρικος Οικογ. Λέξ.: απόδημος, αποδημώ, αποδημία, αποδημηση Προσδιοριζ.: πουλι, πτηνό

αποκάλυψη

αποκάλυψη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πο-κά-λυ-ψη, γεν. -ης, -ύψεως, πληθ. -ύψεις) [λόγ. < ελνστ. ἀποκάλυψις < ἀποκαλύπτω]	η φανέρωση και η γνωστοποίηση άγνωστων ή κρυφών στοιχείων: ► Οι μάρτυρες έκαναν συγκλονιστικές αποκάλυψεις κατά τη διάρκεια της δίκης.	Αντίθ.: απόκρυψη Συνών.: φανέρωμα Οικог. Λέξ.: αποκαλύπτω, αποκαλυπτικός, αποκαλυπτικά (επίρρ.), αποκαλυπτήριος Προσδιор.: εντυπωσιακή, σπουδαία, συγκλονιστική
αποκτώ και αποχτώ, (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. α-πο-κτώ, αόρ. απέκτησα - απόκτησα, παθ. αόρ. αποκτήθηκα, παθ. μτχ. αποκτημένος) [μεσν. ἀποκτώ < ἀπό + κτώ (= κατέχω)]	(μτβ.) κάνω κάτι δικό μου, κερδίζω: ► Με τη μελέτη αποκτάς συνεχώς νέες γνώσεις.	Οικог. Λέξ.: απόκτηση, απόκτημα
απολύμανση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πο-λύ-μαν-ση, γεν. -ης, -άνσεως, πληθ. -άνσεις) [λόγ. ἀπολύμανσις < ἀπολυμαίνομαι < μεταφρ. δάν. γαλλ. désinfection]	καθαρισμός με ειδικά φάρμακα για την εξόντωση μικροβίων: ► Στην αρχή της σχολικής χρονιάς έγινε απολύμανση των αιθουσών του σχολείου.	Οικог. Λέξ.: απολυμαίνω, απολυμαντής, απολυμαντικός Προσδιор.: γενική, προληπτική, τακτική
απομνημόνευση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πο-μνη-μό-νευση, γεν. -ης, -εύσεως, πληθ. -εύσεις, γεν. -εύσεων) [αρχ. ἀπομνημόνευσις]	το να μαθαίνει κανείς κάτι απέξω: ► Έχει μεγάλη ικανότητα στην απομνημόνευση αριθμών και χρονολογιών.	Συνών.: αποστήθιση, παραγαλία Οικог. Λέξ.: απομνημονεύω, απομνημονεύματα (τα)
απόρρητος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (α-πόρ-ρη-τος)	που δεν πρέπει να κοινοποιηθεί, που πρέπει να κρατηθεί μυστικός: ► Το έγγραφο που έστειλε ο υπουργός ήταν απόρρητο και	Συνών.: κρυφός, απόκρυφος Προσδιорιζ.: έγγραφο, επιστολή, διαταγή

[λόγ. < αρχ. ἀποῶ- ῆτος < ἀπό στερ. + ῆτος < λέγω]	γι' αυτό δεν έμαθε κανείς το περιεχόμενό του.	Φράσεις: ►Ο εξ απορρήτων (= ο μυστικοσύμβουλος) ►Τραπεζικό απόρρητο (= η υποχρέωση των τραπεζών να κρατούν μυστικά τα στοιχεία των πελατών)
απορρίπτω (Ρήμα) (ενεστ. α-πορ-ρί-πτω, αόρ. απέρριψα, παθ. αόρ. απορρίφθηκα) [αρχ. ἀποῶρίπτω < ἀπό + ῥίπτω]	1. (μτβ.) δε δέχομαι, αποδοκιμάζω: ►Ο διευθυντής του σχολείου απέρριψε το αίτημα των μαθητών για εκδρομή. 2. (μτβ.) δεν κρίνω κάποιον άξιο για εισαγωγή, προαγωγή, απόλυση κ.λπ.: ►Ο καθηγητής απέρριψε τους αδιάβαστους μαθητές.	Οικογ. Λέξ.: απόρριψη, απορριπτικός, απορριπτός, απορρίματα (τα)
αποσύνθεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-πο-σύν-θε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις) [λόγ. ἀποσύνθεσις < ἀπό + σύνθεσις]	1. (χημ.) αλλοίωση οργανικής ουσίας που συνοδεύεται από σήψη: ►Τα ψάρια βρέθηκαν ξεχασμένα σ' ένα κιβώτιο σε κατάσταση αποσύνθεσης. 2. (μτφ.) παράλυση της πειθαρχίας σ' ένα οργανωμένο σύνολο: ►Ύστερα από το πρώτο τέρμα που δέχτηκε η ποδοσφαιρική ομάδα μας, άρχισε η σταδιακή αποσύνθεσή της.	Συνών.: αποδιοργάνωση, διάλυση (2) Οικογ. Λέξ.: αποσυνθέτω Προσδιορ.: αργή, βαθμιαία, σταδιακή, προχωρημένη (1, 2), χημική (1), κοινωνική (2)
αποτέλεσμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (α-πο-τέ-λε-σμα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [λόγ. < αρχ. ἀποτέ- λεσμα < ἀποτελώ (= ολοκληρώνω)]	1. η κατάληξη μιας πράξης ή ενός γεγονότος: ►Οι προσπάθειες που κατέβαλαν οι κάτοικοι του χωριού οδήγησαν τελικά σε θετικά αποτελέσματα. 2. η τελική κρίση και απόφαση σε μια διαδικασία εξέτασης: ►Ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των εξετάσεων για το Πανεπιστήμιο.	Συνών.: έκβαση (1) Οικογ. Λέξ.: αποτελώ, αποτελεσματικός, αποτελεσματικά (επίρρ.), αποτελεσματικότητα Προσδιορ.: αντίθετο, βέβαιο (1, 2), αναμενόμενο, θετικό, ποθούμενο (1, 2)

απρόσιτος

απρόσιτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα) (α-πρό-σι-τος) [μτγν. άπρόσιτος < ά στερ. + προσιτός]	αυτός που δεν μπορεί να τον πλησιάσει κάποιος: ► Η κορυφή του Ολύμπου είναι απρόσιτη για τους πολούς.	Αντίθ.: προσιτός, προσελάσιμος Συνών.: απλησίαστος, απροσπέλαστος, δυσπρόσιτος Προσδιοριζ.: κορυφή, τιμές (οι)
απτόητος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμψυχα) (α-πτό-η-τος) [λόγ. < ελνστ. άπτόητος < ά στερ. + πτωώ (= αποθαρούνω)]	αυτός που δε φοβάται και δεν υποχωρεί μπροστά στα εμπόδια: ► Συνέχισε απτόητος τον αγώνα για μια καλύτερη ζωή.	Συνών.: άφοβος, ατρόμητος Οικογ. Λέξ.: απτόητα (επίρρ.)
αρετή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-ρε-τή) [αρχ. άρετή]	1. ηθική ανωτερότητα, σεβασμός στους ηθικούς κανόνες: ► Σε ολόκληρη τη ζωή του τον διέκριναν η αρετή και η ευγένεια. 2. το προτέρημα, το προσόν: ► Η πιο σημαντική αρετή του είναι η ειλικρίνειά του.	Συνών.: ηθικότητα (1) Σύνθ.: πανάρετος Προσδιορ.: σπουδαία, σπάνια, πολεμική, πολιτική (1, 2), κοινωνική, χριστιανική (1)
άρθρο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (άρ-θρο) [αρχ. άρθρον]	1. (γραμμα.) το κλιτό μέρος του λόγου που μπαίνει μπροστά από τα ονόματα: ► Η γλώσσα μας έχει το οριστικό και το αόριστο άρθρο. 2. δημοσίευμα στο οποίο αναπτύσσεται κάποιο θέμα: ► Το κύριο άρθρο της εφημερίδας αναφέρεται στην εκπαίδευση. 3. κάθε διάταξη νόμου ή καταστατικού: ► Υπάρχουν ειδικά άρθρα του νόμου που αναφέρονται στη μετανάστευση.	Σύνθ.: αρθρογράφος, αρθρογράφω, αρθρογραφία, έναρθρος, άναρθρος Οικογ. Λέξ.: αρθρώνω, άρθρωση Προσδιορ.: ενυπόγραφο, ανώνυμο, συκοφαντικό, πρωτοσέλιδο

αρμόδιος, -α, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφυχα) (αρ-μό-δι-ος) [λόγ. < αρχ. άρμό-διος < άρμόζω]	αυτός που είναι υπεύθυνος για ένα θέμα, ο κατάλληλος: ► Στην εφορία εξυπηρετηθήκαμε αμέσως από τον αρμόδιο υπάλληλο.	Συνών: ειδικός Σύνθ.: αναρμόδιος Οικογ. Λέξ.: αρμόδια - αρμοδιώς (επίρρ.), αρμοδιότητα Προσδιοριζ.: υπάλληλος, άνθρωπος, δικαστήριο, υπηρεσία
αρμονία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (αρ-μο-νι-α) [αρχ. άρμονία < άρμων]	1. σωστή αναλογία, ταιριασμα : ► Τα στίγια του χωριού βρίσκονταν σε πλήρη αρμονία με το φυσικό τοπίο. 2. (μτφ.) ομόνοια, σύμπνοια: ► Στις αποφάσεις που έπαιρναν επικρατούσαν αρμονία και ομοφωνία.	Αντίθ.: ασυμμετρία (1), δυσαρμονία (1, 2) Συνών.: συμμετρία (1), συμφωνία (2) Σύνθ.: δυσαρμονία Οικογ. Λέξ.: αρμονικός, αρμονικά (επίρρ.) Προσδιορ.: θαυμαστή, μουσική (1), κοινωνική, πλήρης (1, 2)
άρτιος, -α, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφυχα και άφυχα) (άρ-τι-ος) [αρχ. άρτιος < άρτι]	1. πλήρης, ακέραιος: ► Οι μαθητές οργάνωσαν μία άρτια εκδήλωση για το περιβάλλον. 2. ζυγός αριθμός, πολλαπλάσιο του δύο: ► Το δέκα είναι άρτιος αριθμός.	Αντίθ.: ελλιπής, λειψός (1), περιττός, μονός (2) Συνών.: τέλειος (1) Σύνθ.: αρτιμελής, αρτιμέλεια Οικογ. Λέξ.: αρτιότητα Προσδιοριζ.: αριθμός (2), υποψηφιότητα, εμφάνιση, προετοιμασία (1)
αρχή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (αρ-χή) [αρχ. άρχή (= έναρξη) < άρχω]	1. το πρώτο χρονικό ή τοπικό σημείο, απ' όπου ξεκινάει κάποιος ή κάτι: ► Μένουμε στην αρχή της οδού Καβάφη. 2. (πληθ.) οι ιδέες και απόψεις ενός ατόμου για τη ζωή, οι αξίες του: ► Ο Σωκράτης προτίμησε να πεθάνει παρά να προδώσει τις αρχές του. 3. θεμελιώδης, βασικός κανόνας ή νόμος μιας συγκεκριμένης επιστήμης: ► Η αρχή των συγκοινωνούντων δοχείων διδάσκεται στη	Αντίθ.: τέλος, τέρμα (1) Συνών.: αφετηρία (1) Σύνθ.: απαρχή, αρχηγέτης, αρχαιρεσία Οικογ. Λέξ.: αρχίζω, αρχικός, αρχικά (επίρρ.), αρχάριος, αρχείο, άρχοντας Προσδιορ.: αιώνια (2), επιστημονική (3), αρμόδια, αστυνομική, δημοτική, δικαστική, δημόσια (4) Φράσεις: ► Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός (= το πρώτο βήμα έχει μεγάλη σημασία) ► Οι διωκτικές αρχές (= η αστυνομία) Παροιμ.: ► Κάθε αρχή και δύσκολη

αρωγή

	Φυσική. 4. η κρατική εξουσία και οι εκπρόσωποί της: ► Στην εκδήλωση παρέστησαν οι πολιτικές αρχές της πόλης.	
αρωγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-ρω-γή) [λόγ. < αρχ. ἀρωγή < ἀρήγω (= βοηθώ, συντρέχω)]	βοήθεια, συνδρομή: ► Η αρωγή του κράτους προς τους σεισμοπαθείς ήταν σημαντική.	Οικογ. Λέξ.: αρωγός Προσδιορ.: αμοιβαία, διεθνής, κρατική, φιλική
ασθένεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (α-σθέ-νει-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ειών) [αρχ. ἀσθένεια < ἀσθενής < ἀ στερ. + σθένος (= δύναμη)]	η αρρώστια, η νόσος: ► Η ανεμοβλογιά είναι μεταδοτική ασθένεια.	Συνών.: πάθηση Προσδιορ.: ανίατη, βαριά, άγνωστη Φράσεις: ► Διπλωματική ασθένεια (= ανύπαρκτη ασθένεια που χρησιμοποιείται ως πρόφαση)
άσκηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ἀ-σκη-ση, γεν. -ης, -ήσεως πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [λόγ. < αρχ. ἄσκη-σις < ἀσκῶ]	1. το να γυμνάζει κάποιος το σώμα ή το πνεύμα: ► Το σκάκι αποτελεί σπουδαία πνευματική άσκηση. 2. πρακτική εφαρμογή σε κάτι που διδάχτηκε θεωρητικά: ► Σήμερα κάναμε δύο ασκήσεις ορθογραφίας.	Συνών.: εκγύμναση, προπόνηση (1), εξάσκηση (1, 2) Σύνθ.: εξάσκηση, προάσκηση Οικογ. Λέξ.: ασκῶ, ασκητής, ασκητεύω, ασκητικός, ασκητισμός Προσδιορ.: στρατιωτική, σωματική (1), γραμματική, πνευματική (2), εξαντλητική (1, 2) Φράσεις: ► Άσκηση εκλογικού δικαιώματος (= το δικαίωμα να ψηφίζει κάποιος) ► Άσκηση ποινικής δίωξης (= δικαστικές ενέργειες εναντίον κάποιου που έχει διαπράξει αδίκημα)
αστέρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (α-στέ-ρι, γεν. -ιού, πληθ. -ια)	1. κάθε ουράνιο σώμα εκτός από τη σελήνη που φέγγει τη νύχτα: ► Τα αστέρια τρεμοσβήνουν στον ουρανό.	Συνών.: διασημότητα, πρωταγωνιστής (2) Σύνθ.: αστεροειδής, αστεροσκοπείο

[μεσν. < μτγν. ἄ-στέριον, υποκορ. του αρχ. ἄστηρ]	2. (μτφ.) άνθρωπος με εξαιρετικές ικανότητες και επιτυχημένη επαγγελματική ζωή: ► <i>Είναι ένα μεγάλο αστέρι του κινηματογράφου.</i>	Οικογ. Λέξ.: αστερίας, αστερίσκος, αστερισμός Προσδιορ.: φωτεινό (1), λαμπρό (1, 2), διάσημο (2) Φράσεις: ► Αστέρι της Αυγής (= Αυγερινός) ► Έχει αστέρι (= όλα του πηγαίνουν καλά)
αστραπή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-στρα-πή) [αρχ. ἀστραπή < ἀστεροπή < ἄστηρ + ὀπή (= τρύπα)]	(φυσ.) έντονη και στιγμιαία λάμψη, που παράγεται από ηλεκτρική εκκένωση ανάμεσα σε δύο σύννεφα ή ανάμεσα σ' ένα σύννεφο και το έδαφος: ► <i>Έβρεχε πολύ δυνατά και οι αστραπές έσχιζαν συνέχεια τον ουρανό.</i>	Οικογ. Λέξ.: αστράφτω, αστραπιαίος, αστραπιαία (επίρρ.) Φράσεις: ► Σαν αστραπή (= πολύ γρήγορα) Παροιμ.: ► Καθαρός ουρανόσ αστραπές δε φοβάται
ασύλληπτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (α-σύλ-λη-πτος) [μτγν. ἀσύλληπτος < ἄστερ. + συλλαμβάνω]	1. αυτός που δεν έχει ή δεν μπορεί να πιαστεί: ► <i>Ο δράστης παραμένει ασύλληπτος παρά τις προσπάθειες της αστυνομίας.</i> 2. (μτφ.) που δεν μπορεί να τον καταλάβει κάποιος, επειδή ξεπερνάει τα συνηθισμένα όρια: ► <i>Η απόσταση ανάμεσα στους γαλαξίες του σύμπαντος είναι ασύλληπτη για τους πολλούς ανθρώπους.</i>	Συνών.: άπιαστος (1), ακατάληπτος, ακατανόητος (2) Οικογ. Λέξ.: ασύλληπτα (επίρρ.) Προσδιοριζ.: ιδέα, εικόνα (2)
άσωτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ά-σω-τος) [αρχ. ἄσωτος < ἄστερ. + σώζω]	αυτός που ξοδεύει τα υπάρχοντά του ασυλόγιστα και κάνει άτακτη ζωή: ► <i>Ζει μια άσωτη ζωή, σπαταλώντας την περιουσία του.</i>	Αντίθ.: εγκρατής Συνών.: αχαλίνωτος Οικογ. Λέξ.: άσωτα (επίρρ.), ασωτία Προσδιοριζ.: ζωή, υιός Φράσεις: ► Άσωτος υιός (= το ευαγγελικό πρόσωπο που ξόδεψε τα υπάρχοντά του)

άτομο

άτομο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (ά-το-μο, γεν. -όμου, πλθθ. -α) [αρχ. ἄτομον < ἄστερ. + τόμος < τέμνω (= κόβω)]	1. κάθε άνθρωπος χωριστά: ► Στον κινηματογράφο υπάρχουν θέσεις για πενήντα άτομα. 2. (φυσ.) το μικρότερο σωματίδιο της ύλης, το οποίο μπορεί να συμμετέχει στο σχηματισμό πολυπλοκότερων χημικών ουσιών: ► Το νερό είναι η χημική ένωση δύο ατόμων υδρογόνου και ενός ατόμου οξυγόνου.	Αντίθ.: ομάδα, σύνολο (1) Συνών.: πρόσωπο (1), στοιχείο, μόριο (2) Οικογ. Λέξ.: ατομικός, ατομικά (επίρρ.), ατομικότητα, ατομισμός, ατομιστής Προσδιор.: διακεκριμένο, συμπαθητικό, φανταστικό, κοινωνικό (1)
άτρωτος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα) (ά-τρω-τος) [αρχ. ἄτρωτος < ἄστερ. + τρωτός < τιτρώσκω (= πληγώνω)]	αυτός που δεν τραυματίστηκε ή δεν είναι δυνατόν να τραυματιστεί: ► Ο Αχιλλέας ήταν άτρωτος από τα βέλη των εχθρών.	Αντίθ.: τρωτός Οικογ. Λέξ.: άτρωτα (επίρρ.)
αυγό (το) (Ουσιαστικό, Ο31) (αυ-γό) [αρχ. ᾠόν (= αυγό)]	αυτό που γεννούν τα πουλιά, τα ψάρια και τα ερπετά και αποτελείται από τον κρόκο, το ασπράδι και το τσόφλι: ► Το Πάσχα βάφουμε κόκκινα αυγά.	Σύνθ.: αυγοθήκη, αυγολέμονο, αυγοτάραχο Φράσεις: ► Χάνω τα αυγά και τα καλάθια (= χάνω τα πάντα) ► Αυγά σου καθαρίζουν; (= για κάποιον που γελάει χωρίς λόγο) ► Το αυγό του Κολόμβου (= για κάτι που ενώ φαίνεται δύσκολο έχει απλή λύση) ► Ακόμα δε βγήκε απ' τ' αυγό (= για ανήλικο άτομο που κάνει πως τα ξέρει όλα) Παροιμ.: ► Αυγό κι αν πάρεις απ' αυτόν, κρόκο δε βρίσκεις μέσα
αυτί (το) (Ουσιαστικό, Ο35) (αυ-τί) [αρχ. οὔς]	το αισθητήριο όργανο της ακοής και της ισορροπίας: ► Μέσα στην ησυχία της νύχτας τα αυτιά μου έπιαναν όλους τους ήχους της εξοχής.	Φράσεις: ► Γελούν και τ' αυτιά του (= είναι χαρούμενος) ► Και οι τοίχοι έχουν αυτιά (= προειδοποίηση για να μιλάει κάποιος χαμηλόφωνα)

		► Δεν πιστεύω στ' αυτιά μου (= για κάτι ξαφνικό και αναπάντεχο) ► Κατέβασε τ' αυτιά (= ντράπηκε) Παροιμ.: ► Άκουγε με τ' αυτιά σου και βλέπε με τα μάτια σου
αυτοθυσία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (αυ-το-θυ-σί-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ών) [λόγ. < αὐτοθυσία < αὐτός + θυσία < θύω (= θυσιάζω)]	η θυσία του εαυτού μας ή του συμφέροντός μας για χάρη κάποιου άλλου: ► Η αυτοθυσία των αγωνιστών του Πολυτεχνείου για την ελευθερία είναι αξιοθαύμαστη.	Οικογ. Λέξ.: αυτοθυσιάζομαι
αφαίρεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-φαι-ρε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις, γεν. -έσεων) [λόγ. < αρχ. ἀφαίρεσις < ἀπό + αἴρω (= κυριεύω)]	1. το να παίρνει κανείς ένα μέρος από ένα σύνολο: ► Η αφαίρεση κάποιων κεφαλαίων από την εξεταστέα ύλη γίνεται συνήθως στο τέλος της σχολικής χρονιάς. 2. (μαθημ.) πράξη της αριθμητικής, με την οποία βρίσκουμε τη διαφορά ανάμεσα σε δύο αριθμούς, δύο ποσά κ.λπ.: ► Δεν έκανε σωστά την αφαίρεση και γι' αυτό βρήκε λανθασμένο αποτέλεσμα. 3. (γραμματ.) το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο χάνεται το αρχικό φωνήεν της επόμενης λέξης, όταν η προηγούμενη λέξη τελειώνει σε φωνήεν: ► Μου έδωσε - μου 'δωσε.	Αντίθ.: πρόσθεση, άθροιση (2) Συνών.: βγάλσιμο (1), διαφορά (2) Σύνθ.: προσθαφαίρεση Οικογ. Λέξ.: αφαιρώ, αφαιρέτης, αφαιρετέος, αφαιρετικός Προσδιор.: νόμιμη, παράνομη, παράλογη, αδικαιολόγητη, βίαιη (1)
αφομοίωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (α-φο-μοί-ω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [λόγ. < ελνστ. ἀφομοίωσις < ἀφομοιώ]	1. (βιολ.) η λειτουργία κατά την οποία ένας ζωντανός οργανισμός μετασχηματίζει σε δικά του συστατικά τις θρεπτικές ουσίες που προσλαμβάνει: ► Η αφομοίωση των	Συνών.: πέψη, χώνεμα (1) Οικογ. Λέξ.: αφομοιώνω, αφομοιωτικός, αφομοιώσιμος Προσδιор.: βαθμιαία, γρήγορη, τέλεια, μερική (1, 2)

αφορμή

	τροφών από τον οργανισμό γίνεται με τη διαδικασία της πέψης. 2. (μτφ.) πλήρης κατανόηση μιας γνώσης: ► Η επανάληψη του μαθήματος διευκολύνει την αφομοίωσή του.	
αφορμή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (α-φορ-μή) [αρχ. άφορμή < άφορμῶ]	πρόφαση, δικαιολογία, λόγος: ► Έγραψε αφορμή, για να αλλάξει επιτάγελμα.	Συνών.: πρόσχημα Προσδιορ.: ασήμαντη, πραγματική, σοβαρή

βαδίζω

(Ρήμα, Ρ4)

(ενεστ. βα-δί-ζω, αόρ. βάδισα)

[λόγ. < αρχ. βαδίζω < βάδην < βαίνω]

1. (αμτβ.) **πηγαίνω με τα πόδια, περπατώ:** ► Οι δυο φίλοι **βάδιζαν** για πολλή ώρα σιωπηλοί.
2. (αμτβ.) (μτφ.) **κατενόηνα:** ► **Βαδίζει** σταθερά προς την επιτυχία.

Συνών.: βηματίζω (1), οδεύω (2)

Σύνθ.: συμβαδίζω

Οικογ. Λέξ.: βάδισμα, βαδιστής, βάδην (το)

βαθμός (ο)

(Ουσιαστικό, Ο13)

(βαθ-μός)

[λόγ. < αρχ. βαθ-μός (= σκαλοπάτι) < βαίνω]

1. **μέτρο που δείχνει την επίδοση ή την ικανότητα κάποιου:** ► **Τελείωσε** το Λύκειο με πολύ καλούς **βαθμούς**.
2. **η σειρά που κατέχει κάποιος σε μια ιεραρχία:** ► **Αποστρατεύτηκε** με το **βαθμό** του **συνταγματάρχη**.
3. **συγγενική σχέση:** ► **Πατέρας** και **γιος** είναι **μεταξύ τους** **συγγενείς πρώτου βαθμού**.
4. **μονάδα μέτρησης για διάφορα μεγέθη:** ► Η **θερμοκρασία** έφτασε στους **είκοσι βαθμούς Κελσίου**.
5. (γραμμ.) **οι τρεις μορφές των επιθέτων και των επιρρημάτων (παραθετικά):** ► **Εκτός από το θετικό** έχουμε το **συγκριτικό** και τον **υπερθετικό βαθμό** ενός επιθέτου.

Συνών.: μέτρο (1), βαθμίδα, θέση, αξίωμα (2)

Σύνθ.: βαθμολογώ, βαθμολογία, βαθμολόγιο, βαθμολογητής, βαθμολόγηση, βαθμοθηρία, βαθμοφόρος, ισόβαθμος, χαμηλόβαθμος, υψηλόβαθμος

Οικογ. Λέξ.: βαθμίδα, βαθμιαίος, βαθμιαία (επίρρ.)

Προσδιορ.: θετικός (1, 5), κατώτατος, ανώτερος, χαμηλός (1, 2, 4)

Φράσεις: ► Ως **ένα βαθμό** (= μέχρις ενός σημείου)

βάρος

βάρος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (βά-ρος, γεν. -ους, πληθ. -η) [λόγ. < αρχ. βάρως]	1. (φυσ.) η φυσική ιδιότητα που έχουν όλα τα σώματα να πέφτουν από πάνω προς τα κάτω, όταν αφήνονται ελεύθερα ή να πιέζουν άλλα που βρίσκονται κάτω απ' αυτά: ► Από το βάρος του χιονιού κατέρρευσε η στέγη του σπιτιού μας. 2. ο αριθμός που μας δείχνει πόσο ζυγίζει ένα σώμα: ► Το βάρος του μωρού είναι τρία κιλά. 3. (μτφ.) κύρος, επιρροή: ► Τα λόγια του έχουν πάντα ιδιαίτερο βάρος.	Σύνθ.: βαρόμετρο, απόβαρο, αντίβαρο, ισόβαρος Οικογ. Λέξ.: βαραίνω, βαριδί, βαρύτητα, βαριά (επίρρ.) Προσδιορ.: αβάσταχτο, ασήκωτο, καθαρό, μεικτό (2) Φράσεις: ► Πήρα βάρος (= πάχυνα) ► Άρση βαρών (= το άθλημα στο οποίο οι αθλητές σηκώνουν βάρη) ► Ρίχνω το βάρος σε κάτι (= αποδίδω σημασία)
βάση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (βά-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [λόγ. < αρχ. βάσις (= στηρίγμα) < βαίνω]	1. θεμέλιο, βάθρο: ► Η πολυκατοικία που μένουμε έχει γερές βάσεις. 2. το κάτω μέρος ενός σώματος ή σχήματος: ► Η βάση του τριγώνου είναι δέκα εκατοστά.	Αντίθ.: κορυφή (2) Συνών.: υποστήριγμα, υπόβαθρο, υποδομή (1) Σύνθ.: ανάβαση, κατάβαση, διάβαση, παράβαση, έκβαση, απόβαση, υπέρβαση, πρόσβαση, σύμβαση Οικογ. Λέξ.: βασιζομαι, βασικός, βασικά (επίρρ.), βάσιμος Προσδιορ.: γερή, στέρεα (1, 2) Φράσεις: ► Δίνω βάση (= προσέχω, εμπιστεύομαι) ► Έπιασε τη βάση (= ο μικρότερος βαθμός επιτυχίας) ► Βάση δεδομένων (= οργανωμένη συλλογή πληροφοριών)
βελτιώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. βελ-τι-ώ-νω, αόρ. βελτίωσα, παθ. αόρ. βελτιώθηκα, παθ. μτχ. βελτιωμένος)	(μτβ.) κάνω κάτι καλύτερο απ' ό,τι είναι, καλύτερευω: ► Οι μαθητές βελτίωσαν τη βαθμολογία τους.	Αντίθ.: χειροτερεύω, επιδεινώνω Συνών.: αναβαθμιζώ Οικογ. Λέξ.: βελτίωση, βελτιώσιμος, βελτιωτικός

[λόγ. βελτιώνω < αρχ. βελτιῶ < βελτίων (= καλύτερος)]		
βήμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (βή-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα, γεν. -άτων) [αρχ. βήμα < βαίνω (= προχωρώ)]	1. η μετακίνηση του ενός ποδιού σε σχέση με το άλλο στο περπάτημα ή το χορό: ► Έκανε τρία βήματα μπροστά. 2. ο ιδιαίτερος τρόπος που περπατάει κάποιος: ► Τον γνωρίζω από το βαρό του βήμα. 3. η μικρή απόσταση: ► Το σχολείο απέχει μόνο δυο βήματα από το σπίτι του. 4. το βάθρο απ' όπου εκφωνούνται ομιλίες: ► Ο ομιλητής ανέβηκε στο βήμα, για να εκφωνήσει τον πανηγυρικό της ημέρας.	Συνών.: βηματισμός, βάδισμα, περπατησιά (2), δρασκελιά (3), έδρα (4) Σύνθ.: βηματοδότης Οικογ. Λέξ.: βηματίζω, βηματισμός Προσοδιω.: μετέωρο, διστακτικό, αποφασιστικό (1), γοργό, ρυθμικό (1, 2) Φράσεις: ► Ακολουθώ κατά βήμα (= μιμούμαι πιστά) ► Βήμα-βήμα (= σιγά-σιγά) ► Το πρώτο βήμα (= η πρώτη προσπάθεια)
βίος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (βί-ος, γεν. -ου, πληθ. -οι) Προσοχή! ► βίος (ο) = η ζωή ► βίος (το) = η περιουσία [λόγ. < αρχ. βίος]	η ζωή, η διάρκεια της ζωής, η βιογραφία: ► Ο βίος του υπήρξε πολυτάραχος. ► Ο βίος πολλών συγγραφέων είναι ευρύτερα γνωστός.	Σύνθ.: βιολογία, βιομηχανία, βιοπάλη, βιοτέχνης, έμβιος, υδροβίος Οικογ. Λέξ.: βιώνω, βίωμα, βιώσιμος Φράσεις: ► Δια βίου (= σε ολόκληρη τη ζωή) ► Βίος και πολιτεία (= για κάποιον που έχει μια ταλαιπωρημένη ή περιπετειώδη ζωή)
βοριάς (ο) (Ουσιαστικό, Ο4) (βο-ριάς, γεν. -ιά, πληθ. -ιάδες) Προσοχή! ► βοριάς (ο) = ο άνεμος ► βορράς (ο) = το αντίστοιχο σημείο του ορίζοντα [μεσν. βοριάς < αρχ. βορέας]	κρύος άνεμος που φυσάει από το βορρά προς το νότο: ► Τα πλοία έμειναν δεμένα στο λιμάνι, επειδή φυσούσαν δυνατοί βοριάδες.	Αντίθ.: νοτιάς Συνών.: τραμουντάνα Οικογ. Λέξ.: βορράς, βορινός Προσοδιω.: κρύος, παγωμένος, άγριος, τρελός

βουλευτής

βουλευτής (ο) (Ουσιαστικό, Ο6) (βου-λευ-τής, γεν. -ή, πληθ. -ές) [αρχ. βουλευτής < βουλεύω < βουλή]	εκλεγμένος αντιπρόσωπος του λαού στη Βουλή: ► Είναι εκλεγμένος βουλευτής για δεύτερη θητεία στο ελληνικό Κοινοβούλιο.	Συνών: κοινοβουλευτικός, μέλος του κοινοβουλίου Σύνθ: ευρωβουλευτής Οικογ. Λέξ.: βουλή, βουλευτικός
βράδυ (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (βρά-δυ, γεν. -ιού, πληθ. -ια, γεν. -ιών) [μεσν. βράδυ < αρχ. βραδύ, ουδ. του επιθ. βραδύς]	το χρονικό διάστημα από τη δύση του ηλίου μέχρι τα μεσάνυχτα και κατ' επέκταση το διάστημα της νύχτας: ► Κάθε βράδυ πηγαίναμε περίπατο στη λίμνη.	Συνών.: βραδιά Σύνθ.: βραδυπορώ, βραδυπορία, βραδυκίνητος Οικογ. Λέξ.: βραδιά, βραδιάζω, βραδινός Προσδιορ.: αξέχαστο, φθινοπωρινό, φεγγαρόλουστο
βρίσκω (Ρήμα) (ενεστ. βρί-σκω, αόρ. βρήκα, παθ. αόρ. βρέθηκα) [μεσν. βρίσκω < αρχ. εύρισκω]	1. (μτβ.) ανακαλύπτω κάποιον ή κάτι που αναζητώ: ► Βρήκε το φάρμακο μιας σπάνιας αρρώστιας. ► Βρήκα πού είναι στο χάρτη η Λήμνος. 2. (μτβ.) συναντώ, ανταμώνω: ► Βρήκα τους φίλους μου και πήγαμε βόλτα. 3. (μτβ.) νομίζω, θεωρώ: ► Βρίσκω ότι τα λόγια σου είναι σωστά. 4. (μτβ.) κατέχω κάτι από κληρονομιά: ► Βρήκε μεγάλη περιουσία από τους γονείς του.	Αντίθ.: χάνω (1) Σύνθ.: ξαναβρίσκω Οικογ. Λέξ.: εύρεση Φράσεις: ► Απ' το Θεό να το 'βρεις (= ως ευχή ή κατάρα) ► Βρήκε τον μπελά του (= για μεγάλο πρόβλημα) ► Βρήκε το μάστορά του / το δάσκαλό του (= κάποιον πιο ικανό απ' αυτόν) ► Τα βρήκαν (= συμφώνησαν) ► Βρίσκω άκρη (= λύνω ένα πρόβλημα)
βρόμικος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (βρό-μι-κος) [< βρόμα < αρχ. βρομώ (= θορυβώ)]	1. αυτός που δεν είναι καθαρός, ο λερωμένος: ► Τα ρούχα του ήταν βρόμικα από το παιχνίδι στα χώματα. 2. (μτφ.) ανήθικος, ανέντιμος, αισχρός: ► Δεν μπορείς να πεις ότι είναι ένας βρόμικος άνθρωπος, αλλά μερικές φορές σε απογοητεύει με αυτά που κάνει.	Αντίθ.: καθαρός (1, 2), τίμιος (2) Συνών.: ακάθαρτος (1), ανέντιμος, φαύλος (2) Οικογ. Λέξ.: βρομιά, βρομερός, βρομιζώ Προσδιορίζ.: βρομιά, βρομερός, βρομιζώ Φράσεις: ► Βρόμικο χρήμα (= που προέρχεται από παράνομες δραστηριότητες)

γαλαξίας (ο) (Ουσιαστικό, Ο2) (γα-λα-ξι-ας) [λόγ. < ελνστ. γα-λαξίας]	φωτεινή ζώνη στον ουρανό που αποτελείται από εκατομμύρια αστέρια: ► Ο γαλαξίας της Ανδρομέδας βρίσκεται στο βόρειο ημισφαίριο.	
γαλήνη (η) (Ουσιαστικό) (γα-λή-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. γαλή-νη]	1. ηρεμία, ησυχία στη φύση και κυρίως στη θάλασσα: ► Όταν επικρατούσε γαλήνη στη θάλασσα, οι ψαράδες έβγαιναν για ψάρεμα. 2. (μτφ.) η ψυχική ηρεμία: ► Κοντά στην οικογένεια βρήκε τη γαλήνη που ζητούσε.	Αντίθ.: τρικυμία, φουρτούνα (1), ταραχή, αναστάτωση (2) Συνών.: νηνεμία, μπουνάτσα (1), πραότητα (2) Οικογ. Λέξ.: γαληνεύω, γαλήνιος, γαλήνεμα Προσδιορ.: νυχτερινή (1), ολύμπια, ουράνια (1, 2), στωική, φαινομενική, θεία (2)
γεγονός (το) (Ουσιαστικοπ. Μτχ.) (γε-γο-νός, γεν. -ότος, πληθ. -ότα) [λόγ. < αρχ. γεγο-νός < γίγνομαι]	κάτι που έχει συμβεί και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί: ► Η επανάσταση του 1821 είναι ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός.	Συνών.: συμβάν, περιστατικό, πραγματικότητα Οικογ. Λέξ.: γίνομαι Προσδιορ.: βαρυσήμαντο, δραματικό, αξιωματικό, συγκινητικό
γελώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. γε-λώ, αόρ. γέλασα, παθ. αόρ. γε-λάστηκα, παθ. μτχ. γελασμένος) [αρχ. γελῶ]	1. (αμτβ.) ξεσπώ σε γέλια: ► Τους διηγήθηκε μια ιστορία και στο τέλος όλοι γέλασαν με την καρδιά τους. 2. (μτβ.) (μτφ.) εξαπατώ, κοροϊδεύω: ► Τον γέλασε με την υπόσχεση που του έδωσε.	Αντίθ.: κλαίω Συνών.: ξεγελώ, παραπλανώ (2) Σύνθ.: κρυφογελώ, χαμογελώ Οικογ. Λέξ.: γέλιο, γελαστός, γελαστά (επίρρ.), γελοίος, γελοιότητα

		Φράσεις: ► Γελούν και τα μουστάκια του / τα αυτιά του (= είναι πολύ χαρούμενος) ► Θα γελάσει και το παρδαλό κατσίκι (= για μια αστεία υπόθεση) ► Θα σε γελάσω! (= δεν είμαι βέβαιος) ► Δεν είναι παίξε-γέλασε (= χρειάζεται μεγάλη προσοχή)
γεννώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. γεν-νώ, <i>αόρ.</i> γέννησα, <i>παθ.</i> <i>αόρ.</i> γεννήθηκα, <i>παθ.</i> <i>μτχ.</i> γεννημένος) [αρχ. γεννώ] Προσοχή! ► γέννηση < γεννώ ► γένεση, γενετικός, όπως η λέξη «γένος»	1. (μτβ.) κάνω παιδιά, (για πουλιά, ψάρια και ερπετά) κάνω αυγά: ► Η αγελάδα γέννησε ένα χαριτωμένο μοσχάκι. 2. (μτφ.) δημιουργώ, επινοώ: ► Το μυαλό του γεννούσε συνεχώς νέες ιδέες. 3. (ως μτχ. παρακ.) (αμτβ.) είμαι από τη φύση μου, εκ γενετής: ► Ο Γιώργος είναι γεννημένος ζωγράφος.	Συνών.: τεκνοποιώ (1) Σύνθ.: ξεγεννώ Οικογ. Λέξ.: γέννηση, γεννητικός, γεννήτρια, γέννημα, γεννητούρια (τα) Φράσεις: ► Όπως τον γέννησε η μάνα του (= γυμνός) Παροιμ.: ► Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννούσσι κότες
γεωργία (η) (Ουσιαστικό, O19) (γε-ωρ-γί-α, <i>γεν.</i> -ας, <i>πληθ.</i> -) [λόγ. < αρχ. γεωργία < γεωργός < γῆ + ἔργον]	η συστηματική καλλιέργεια της γης για την παραγωγή προϊόντων: ► Με τη γεωργία ασχολείται ένα μεγάλο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού.	Οικογ. Λέξ.: γεωργός, γεωργικός
γνωρίζω (Ρήμα, P4) (ενεστ. γνω-ρί-ζω, <i>αόρ.</i> γνώρισα, <i>παθ.</i> <i>αόρ.</i> γνωρίστηκα, <i>παθ.</i> <i>μτχ.</i> αναγνωρισμένος) [αρχ. γνωρίζω]	1. (μτβ.) κάνω κάτι γνωστό, φανερώνω: ► Σας γνωρίζουμε ότι πετύχατε στο διαγωνισμό. 2. (μτβ.) αναγνωρίζω, διακρίνω: ► Γνώρισα το γείτονά μου από τη δυνατή φωνή του. 3. (μτβ.) ξέρω, κατέχω: ► Γνωρίζει άπταιστα τρεις ξένες γλώσσες.	Αντιθ.: αγνοώ (3) Συνών.: πληροφορώ (1) Σύνθ.: αναγνωρίζω, παραγνωρίζω Οικογ. Λέξ.: γνώριμος, γνώριμα (<i>επίρρ.</i>), γνωριμία, γνώρισμα

γράμμα (το)

(Ουσιαστικό, Ο39)

(γράμ-μα, γεν.

-ατος, πληθ. -ατα)

[αρχ. γράμμα < γράφω]

1. το γραπτό σύμβολο για κάθε φθόγγο μιας γλώσσας: ► Το ελληνικό αλφάβητο έχει είκοσι τέσσερα γράμματα.

2. γραπτό κείμενο που απευθύνεται σε κάποιον, επιστολή: ► Έστειλε ένα γράμμα στο θείο του στη Γερμανία.

3. (πληθ.) γνώσεις, σπουδές, λογοτεχνία: ► Κατά την περίοδο της Αναγέννησης αναπτύχθηκαν σημαντικά τα γράμματα και οι τέχνες.

Συνών.: ψηφίο (1), φιλολογία (3)

Σύνθ.: γραμματόσημο, γραμματοκιβώτιο, μονόγραμμα, σύγγραμμα, διάγραμμα, περίγραμμα

Οικογ. Λέξ.: γραμματικός, γραμματική, γραμματέας, γραμματεία, γραμμάτιο

Προσδιορ.: καλογραμμένο, ανοιχτό, αποχαιρετιστήριο, ανώνυμο (2)

Φράσεις: ► Ψιλά γράμματα (= για κάτι ασήμαντο)

► Δεν παίρνει τα γράμματα (= υστερεί στο σχολείο)

► Παίζω το κεφάλι μου κορόνα-γράμματα (= βάζω σε κίνδυνο)

γράφω

(Ρήμα, Ρ2)

(ενεστ. γρά-φω, αόρ.

έγραψα, παθ. αόρ.

γράφτηκα, παθ. μτχ.

γραμμένος)

[αρχ. γράφω]

1. (μτβ.) παρασταίνω με γράμματα τις σκέψεις και τα συναισθήματα: ► Γράφω τις εντυπώσεις μου από τη σχολική εκδρομή.

2. (μτβ.) στέλνω επιστολή, αλληλογραφώ: ► Μου γράφει δυο φορές την εβδομάδα.

3. (μτβ.) γράφω κάποιον σε καταλόγους: ► Έγραφε το παιδί του στο σχολείο.

4. (μτβ.) συντάσσω βιβλίο, άρθρο, μουσική: ► Γράφει λογοτεχνικά βιβλία.

5. (μτβ.) ορίζω κληρονόμο, κληροδοτώ: ► Έγραφε στην κόρη του το σπίτι στο χωριό.

Συνών.: συγγράφω (4)

Σύνθ.: αντιγράφω, αναγράφω, εικονογραφώ, δακτυλογραφώ

Οικογ. Λέξ.: γραφή, γραφέας, γραφείο, γραφίδα, γράψιμο, γραπτός, γράμμα, γραμμή

Φράσεις: ► Γράφει ιστορία (= έχει μεγάλη επιτυχία)

► Είναι γραμμένο (= το τυχερό, το πεπρωμένο) ► Αν με ξαναδεις, γράψε μου (= δεν πρόκειται να ξανασυναντηθούμε)

γωνία

γωνία (η)

(Ουσιαστικό, Ο19)

(γω-νί-α)

[αρχ. γωνία]

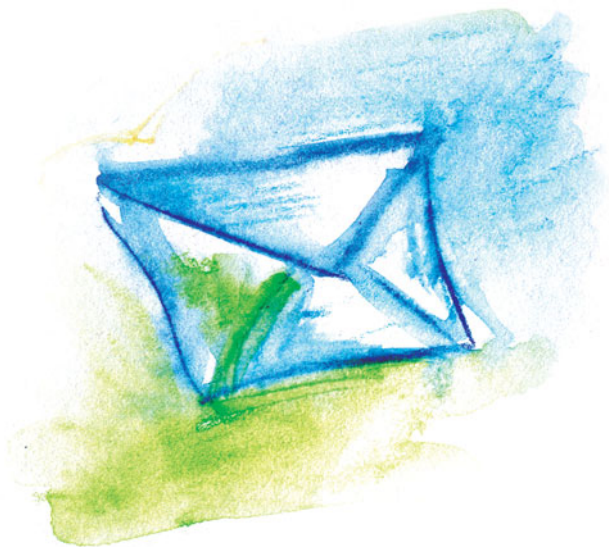
1. σχήμα της γεωμετρίας που ορίζεται από δύο ημιευθείες ή επίπεδες επιφάνειες που έχουν κοινή κορυφή: ▶ Οι γωνίες ενός τριγώνου μπορεί να είναι ορθές, οξείες ή αμβλείες.

2. σημείο συνάντησης δύο δρόμων, στροφή: ▶ Το σχολείο μας βρίσκεται στη γωνία Κοραή και Σολωμού.

Σύνθ.: γωνιόμετρο, διαγώνιος, ακρογωνιαίος

Οικог. Λέξ.: γωνιακός, γωνιαίος, γωνιώδης

Φράσεις.: ▶ Οπτική γωνία (= η θέση από την οποία βλέπει κανείς τα πράγματα) ▶ Βάζω κάποιον στη γωνία (= τον βάζω στο περιθώριο)

δανειζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. δα-νει-ζω, αόρ. δάνεισα, παθ. αόρ. δανειστηκα, παθ. μτχ. δανεισμένος) [αρχ. δανείζω < δάνειον < δάνος (= δώρο)]	(μτβ.) δίνω χρήματα ή άλλα πράγματα με τη συμφωνία να μου επιστραφούν: ► Δάνεισε το βιβλίο της Ιστορίας στο συμμαθητή του.	Οικογ. Λέξ.: δάνειο, δανεικός, δανεισμός, δανειστής, δανειστικός
δέηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (δέ-η-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [αρχ. δέησις < δέω - δέομαι (= έχω ανάγκη, χρειάζομαι)]	προσευχή που απευθύνεται στο Θεό με συγκεκριμένη παράκληση: ► Στον εορτασμό για την απελευθέρωση της πόλης έγινε επιμνημόσυνη δέηση και κατάθεση στεφάνων στο μνημείο των πεσόντων.	Συνών: ικεσία Οικογ. Λέξ.: δέομαι Προσδιορ.: κατανοκτική, επιμνημόσυνη, εσπερινή
δέχομαι (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. δέ-χο-μαι, παθ. αόρ. δέχτηκα, παθ. μτχ. ενεστ. δεχόμενος) [αρχ. δέχομαι]	1. (μτβ.) παίρνω κάτι που μου προσφέρουν: ► Δέχτηκε με χαρά τα δώρα που του έκαναν. 2. (μτβ.) παραδέχομαι, αναγνωρίζω, συμφωνώ: ► Δέχομαι ότι έχεις δίκιο για το θέμα που συζητήσαμε.	Αντιθ.: αρνούμαι, απορρίπτω (2) Συνών.: παραλαμβάνω (1), επιδοκιμάζω, εγκρίνω (2), υπομένω (3) Σύνθ.: αποδέχομαι, παραδέχομαι, καταδέχομαι, διαδέχομαι, καλοδέχομαι

δήλωση

	3. (μτβ.) ανέχομαι την άδικη συμπεριφορά κάποιου: ► <i>Δε δέχομαι να μου μιλάς με τέτοιο τρόπο.</i> 4. (μτβ.) υποδέχομαι, φιλοξενώ, επιτρέπω την εισοδο: ► <i>Δέχτηκε με ευγένεια όλους τους καλεσμένους του.</i>	Οικογ. Λέξ.: δέκτης, δεκτός, δεκτικός, δεκτικότητα, δεξαμενή, δεξίωση, δεξιότητα, δοχείο
δήλωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (δή-λω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις, γεν. -ώσεων) [αρχ. δήλωσις < δηλώ]	1. το να γίνεται κάτι γνωστό, φανερό: ► <i>Έκανε στο κοινό δηλώσεις στους δημοσιογράφους για την οικονομική κατάσταση της χώρας</i> 2. επίσημη γραπτή ανακοίνωση προς τις αρμόδιες αρχές: ► <i>Κατέθεσε δήλωση στην εφορία για τα εισοδήματά του.</i>	Συνών.: γνωστοποίηση (1) Σύνθ.: εκδήλωση, διαδήλωση Οικογ. Λέξ.: δηλώνω, δηλωμένος, δηλωτικός Προσδιορ.: φορολογική, υπεύθυνη (2)
δημοκρατία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (δη-μο-κρα-τί-α) [λόγ. < αρχ. δημοκρατία < δήμος + κρατῶ (= εξουσιάζω)]	πολίτευμα σύμφωνα με το οποίο η εξουσία πηγάζει από το λαό και ασκείται με βάση τη βούληση της πλειοψηφίας: ► <i>Η αρχαία Αθήνα είναι ο τόπος που γεννήθηκε η δημοκρατία.</i>	Αντιθ.: μοναρχία, ολιγαρχία, απολυταρχία, τυραννία, δικτατορία, φασισμός Οικογ. Λέξ.: δημοκράτης, δημοκρατικός, δημοκρατικότητα Φράσεις: ► Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία (= ο Πρόεδρος εκλέγεται από τους βουλευτές και είναι ο ρυθμιστής του πολιτεύματος) ► Άμεση δημοκρατία (= οι αποφάσεις λαμβάνονται απευθείας από τους πολίτες, χωρίς τη μεσολάβηση αντιπροσώπων)
διαίρεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (δι-αί-ρε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις, γεν. -έσεων) [λόγ. < αρχ. διαίρεσις < διαίρω]	1. ο χωρισμός σε μέρη: ► <i>Η διαίρεση της περιουσίας έγινε σε όλα τα αδέρφια.</i> 2. (μαθημ.) μία από τις τέσσερις πράξεις της αριθμητικής, με την οποία χωρίζουμε ένα ποσό σε ίσα μέρη: ► <i>Το αποτέλεσμα της διαίρεσης ονομάζεται πηλίκο.</i>	Συνών.: διαχωρισμός, διαμελισμός (1) Οικογ. Λέξ.: διαιρέτης, διαιρετός, διαιρετός, διαιρέσιμος Προσδιορ.: δεκαδική, τριαδική (2), φυσική (1) Φράσεις: ► Ατελής διαίρεση (= αυτή που αφήνει υπόλοιπο)

διακήρυξη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (δια-κή-ρυ-ξη, γεν. -ης, -ύξεως, πληθ. -ύξεις, γεν. -ύξεων) [μτγν. διακήρυξεις < διακηρύττω]	1. η επίσημη ανακοίνωση θέσεων, αρχών, αποφάσεων: ► Η ιδρυτική διακήρυξη του νέου κόμματος παρουσιάστηκε σε μεγάλη εκδήλωση στο λαό. 2. διεθνής συμφωνία μεταξύ δύο κρατών: ► Υπογράφηκε διακήρυξη φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών.	Συνών.: ανακοίνωση, κοινοποίηση, γνωστοποίηση (1) Προσδιор.: προεκλογική (1), πολιτική, ιδεολογική (1, 2)
διάλειμμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (διά-λειμ-μα, γεν. -είμματος πληθ. -είμματα, γεν. -άτων) [αρχ. διάλειμμα < διαλείπω]	προσωρινή διακοπή, παύση: ► Οι εργάτες έκαναν διάλειμμα για φαγητό.	Προσδιор.: απαραίτητο, ευχάριστο, σύντομο, μουσικό Φράσεις: ► Κατά διαλείμματα (= από καιρό σε καιρό)
διάλογος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (διά-λο-γος, γεν. -όγου πληθ. -οι) [λόγ. < αρχ. διάλο-γος]	συζήτηση, συνομιλία ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα: ► Τα προβλήματα στο σχολείο λύνονται πιο εύκολα με διάλογο και συνεννόηση.	Αντίθ.: μονόλογος (1) Συνών.: στιχομυθία Οικог. Λέξ.: διαλογίζομαι, διαλογικός Προσδιор.: γόνιμος, ειλικρινής, εποικοδομητικός, έντονος Φράσεις: ► Διάλογος κωφών (= για έλλειψη πραγματικού διαλόγου, όπου ο καθένας επιμένει στις απόψεις του)
διαμαρτύρομαι (Ρήμα, Ρ3) (γενεστ. δια-μαρ-τύρο-μαι, παθ. αόρ. διαμαρτυρήθηκα) [αρχ. διαμαρτύρομαι]	(αμτβ.) εκφράζω έντονα παράπονα ή αντίθεση για κάτι που είναι άδικο ή παράνομο: ► Οι κάτοικοι διαμαρτυρήθηκαν για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος στην περιοχή τους.	Συνών.: παραπονούμαι
διαμονή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (δια-μο-νή, γεν. -ής, πληθ. -)	ο τόπος στον οποίο ζει, μένει κάποιος: ► Ο τόπος διαμονής του κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι η Λέρος.	Συνών.: κατοικία Προσδιор.: άγνωστη, μόνιμη, προσωρινή

διάνοια

διάνοια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (διά-νοι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. διάνοια < δια + νοῦς]	η δύναμη του νου, η σκέψη, το πνεύμα: ► Είναι διάνοια στα μαθηματικά.	Συνών.: ευφύια, μεγαλοφυΐα Προσδιορ.: λαμπρή, φωτισμένη
διαπολιτισμικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφωχα) (δια-πο-λι-τι-σμι-κός) [μεταφρ. δάν. αγγλ. intercultural]	αυτός που έχει σχέση με δύο ή περισσότερους πολιτισμούς: ► Στην Ελλάδα λειτουργούν ορισμένα διαπολιτισμικά σχολεία.	Προσδιοριζ.: εκπαίδευση
διάσημος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφωχα και άφωχα) (διά-ση-μος) [λόγ. < αρχ. διάσημος < δια + σήμα]	αυτός που είναι πολύ γνωστός, ονομαστός, ξακουστός: ► Πρόσφατα επισκέφτηκε την πόλη μας ένας διάσημος καλλιτέχνης του θεάτρου.	Αντίθ.: άσημος Συνών.: πασίγνωστος, φημισμένος Προσδιοριζ.: επιστήμονας, πολιτικός, καλλιτέχνης
διαστολή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (δια-στο-λή) [αρχ. διαστολή < διαστέλλω]	(φυσ.) η αύξηση των διαστάσεων ενός σώματος λόγω θερμότητας: ► Η μεγάλη ζέστη προκαλεί διαστολή στις μεταλλικές γραμμές του τρένου.	Αντίθ.: συστολή Συνών.: διόγκωση, μεγέθυνση Σύνθ.: αντιδιαστολή Προσδιορ.: φυσική, τεχνητή
διαυγής, -ής, -ές (Επίθετο, Ε9, άφωχα) (δι-αυ-γής, γεν. -ούς, -ούς, -ούς, πληθ. -εις, -εις, -ή) [αρχ. διαυγής < δια + αύγη]	1. καθαρός, διάφανος: ► Το νερό της βρύσης του χωριού μας είναι διαυγές και δροσερό. 2. (μτφ.) σαφής, ακριβής: ► Οι σκέψεις του είναι διαυγείς και συγκεκριμένες.	Αντίθ.: θολός (1) Συνών.: διαφανής, λαγάρος (1), ευκρινής (2) Οικογ. Λέξ.: διαύγεια Προσδιοριζ.: σκέψη, ατμόσφαιρα
διεύθυνση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (δι-εὔ-θων-ση, γεν. -ης, -ύνησως, πληθ. -ύνησις) [λόγ. διεύθυνσις < δια + εὔθυνω < εὔθυς]	1. ο τόπος στον οποίο μένει ή εργάζεται κάποιος: ► Η διεύθυνσή μου είναι Θ. Σοφούλη 30, Κομοτηνή. 2. η διοίκηση μιας υπηρεσίας: ► Η διεύθυνση της επιχείρησης βρίσκεται σε καλά χέρια.	Συνών.: τόπος διαμονής (1), ηγεσία (2) Σύνθ.: υποδιεύθυνση Οικογ. Λέξ.: διευθνώ, διευθυντής, διευθυντικός, διευθυντήριο Προσδιορ.: νέα, προσωρινή (1, 2, 3), άγνωστη (1), γενική, καλλιτεχνική (2)

	3. η κατεύθυνση προς την οποία κινείται κάποιος ή κάτι: ► <i>Οι άνεμοι από βόρειες διευθύνσεις.</i>	
διήγηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (δι-ή-γη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [λόγ. < αρχ. διήγη-σις < διηγοῦμαι]	περιγραφή πραγματικών ή φανταστικών γεγονότων: ► <i>Η προφορική διήγηση του περιστατικού ήταν συναρπαστική.</i>	Συνών.: εξιστόρηση, αφήγηση Οικογ. Λέξ: διήγημα Προσδιορ.: παραστατική, ζωντανή, φανταστική, ανιάρη
διορθώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. δι-ορ-θώ-νω, αόρ. διόρθωσα, παθ. αόρ. διορθώθηκα, παθ. μτχ. διορθωμένος) [λόγ. < αρχ. διορθῶ < διὰ + ὀρθῶ < ὀρθός]	1. (μτβ.) επαναφέρω κάτι στη σωστή θέση ή κατάσταση, αποκαθιστώ: ► <i>Διόρθωσα τα λάθη που έκανα στην ορθογραφία.</i> 2. (μτβ.) συμμορφώνω, σωφρονίζω: ► <i>Έννοια σου και θα σε διορθώσω εγώ, αν το ξανακάνεις!</i>	Συνών.: επιδιορθώνω (1), συνετιζώ (2) Σύνθ.: επιδιορθώνω Οικογ. Λέξ.: διόρθωση, διόρθωμα, διορθωτής, διορθωτικός
διχόνοια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (δι-χό-νοι-α) [λόγ. < αρχ. διχόνοια < δίχα (= χωριστά) + νοῦς]	η διαφωνία ανάμεσα σε άτομα ή ομάδες που οδηγεί σε έχθρα: ► <i>Υπάρχει παλιά διχόνοια ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο.</i>	Αντίθ.: ομόνοια, σύμπνοια Συνών.: διένεξη Προσδιορ.: καταστρεπτική, αιώνια, οικογενειακή Παροιμ.: ► <i>Η ομόνοια χτίζει σπίτι κι η διχόνοια το γκρεμίζει</i>
διώρυγα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (δι-ώ-ρυ-γα) [λόγ. < αρχ. διώρυξ]	μακρύ, βαθύ τεχνητό αυλάκι με το οποίο συνδέονται δύο θάλασσες, λίμνες ή ποτάμια: ► <i>Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου έγινε το 1893.</i>	Φράσεις.: ► <i>Διώρυγα αποξηραντική (= για την αφαίρεση νερού από ελώδη χωράφια)</i>

δόξα

δόξα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (δό-ξα, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -) [αρχ. δόξα < δοκῶ (= νομίζω)]	η μεγάλη φήμη, ο θαυμασμός που προκαλεί και το όνομα που αποκτά κάποιος για τις ικανότητές του: ► Με τις λαμπρές του επιτυχίες κέρδισε μεγάλη δόξα στο πανελλήνιο.	Συνών.: αίγλη, μεγαλεία (τα) Σύνθ.: δοξολογία, ένδοξος, άδοξος, φιλόδοξος Οικογ. Λέξ.: δοξάζω, δοξασία, δοξαστικός Προσδιор.: αθάνατη, αιώνια, εφήμερη Φράσεις: ► Στο απόγειο της δόξας (= στο μέγιστο σημείο)
δραχμή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (δραχ-μή) [αρχ. δραχμή < δράττω (= παίρνω κάτι με το χέρι)]	το νόμισμα της Ελλάδας μέχρι το 2002: ► Το εισιτήριο για το θέατρο κόστιζε παλιότερα περίπου πέντε χιλιάδες δραχμές.	Σύνθ.: δραχμοποιώ, δεκάδραχμο, εικοσάδραχμο Οικογ. Λέξ.: δραχμικός

έθιμο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (έ-θι-μο, γεν. -ίμου, πληθ. -α) [λόγ. < αρχ. ἔθος (= συνήθεια)]	κάθε συνήθεια που επικράτησε και παραδίδεται από γενιά σε γενιά: ► Το ψήσιμο του αρνιού στη σουβλα είναι ένα ελληνικό παραδοσιακό πασχαλινό έθιμο.	Συνών.: παράδοση Σύνθ.: εθιμοτυπία, εθιμοτυπικός, εθιμοτυπικά (επίρρ.) Οικογ. Λέξ.: εθμικός Προσδιορ.: αρχαίο, πατροπαράδοτο, τοπικό, θρησκευτικό, λατρευτικό
έθνος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (έ-θνος, γεν. -ους, πληθ. -η) [λόγ. < αρχ. ἔθνος (= ομάδα ανθρώπων)]	ομάδα ανθρώπων που τους συνδέει κοινό ιστορικό παρελθόν, κοινός πολιτισμός και συνήθως κοινή γλώσσα και θρησκεία: ► Κάθε έθνος έχει τα δικά του ήθη και έθιμα και τις δικές του παραδόσεις.	Συνών.: φυλή, γένος Σύνθ.: εθναπόστολος, εθνάρχης, εθνομάρτυρας, εθνόσημο, εθνεγερσία, εθνοσυνέλευση Οικογ. Λέξ.: εθνικός, εθνικότητα, εθνικιστής, εθνικισμός, εθνότητα Προσδιορ.: ένδοξο, μαρτυρικό, δοξασμένο, φιλειρηνικό, αρχαίο
είδηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (εί-δη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [αρχ. εἰδήσις < οἶδα (= γνωρίζω)]	1. πληροφορία, μήνυμα, αγγελία: ► Η είδηση για το ναυάγιο μαθεύτηκε σε ολόκληρη τη χώρα. 2. (πληθ.) η μετάδοση των κυριότερων γεγονότων της ημέρας από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση: ► Ακούσαμε για την αλλαγή του καιρού στο βραδινό δελτίο ειδήσεων της τηλεόρασης.	Συνών.: νέο (το), ανακοίνωση, ειδοποίηση, αναγγελία (1, 2) Σύνθ.: ειδησεογραφία, συνειδηση Προσδιορ.: ανεξακριβωτή, αποκαλυπτική, ανακριβής, συνταρακτική, τραγική, χαρμόσυνη, επίκαιρη (1, 2)

ειλικρίνεια

ειλικρίνεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ει-λι-κρί-νει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. ειλικρίνεια < ειλικρινής]	το να εκφράζεται κανείς με αληθινό και γνήσιο τρόπο, χωρίς υποκρισία: ►Θα σου μιλήσω με ειλικρίνεια, όπως ταιριάζει σε πραγματικούς φίλους.	Αντίθ.: ανειλικρίνεια, προσοποίηση Συνών.: ευθύτητα, ανυποκρισία Σύνθ.: ανειλικρίνεια Οικογ. Λέξ.: ειλικρινής, ειλικρινά (επίρρ.)
ειρήνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (ει-ρή-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [αρχ. ειρήνη]	1. κατάσταση ηρεμίας και καλών σχέσεων μεταξύ ανθρώπων, λαών, κρατών κ.λπ., απουσία ταραχών και πολεμικών συγκρούσεων: ►Η ειρήνη ανάμεσα στους λαούς είναι το πολυτιμότερο αγαθό. 2. συνθήκη, συμφωνία για τον τερματισμό εμπόλεμης κατάστασης: ►Το 1945 υπογράφηκε ειρήνη ανάμεσα στις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία.	Αντίθ.: πόλεμος, εχθροπραξίες (1) Σύνθ.: ειρηνοποιός, ειρηνόφιλος, ειρηνοδικείο Οικογ. Λέξ.: ειρηνικός, ειρηνικά (επίρρ.), ειρηνεύω, ειρήνευση, ειρηνευτής, ειρηνευτικός Προσδιop.: παγκόσμια (1, 2), κοινωνική, εργασιακή (1)
έκθεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (έκ-θε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις, -έσεων) [λόγ. < αρχ. έκθεσις < έκτιθημι]	1. δημόσια παρουσίαση προϊόντων ή έργων τέχνης σε κάποιο χώρο: ►Η Πινακοθήκη διοργάνωσε μια μεγάλη έκθεση με έργα Ελλήνων ζωγράφων. 2. λεπτομερής γραπτή παρουσίαση ενός γεγονότος: ►Η Τροχαία κατέθεσε αναλυτική έκθεση για το αυτοκινητικό δυστύχημα. 3. σχολικό μάθημα στο οποίο οι μαθητές αναπτύσσουν γραπτά κάποιο θέμα: ►Από μικρός έγραφε πολύ καλές εκθέσεις για το περιβάλλον.	Συνών.: αναφορά (2) Οικογ. Λέξ.: εκθέτω, εκθέτης, έκθετος, εκθετήριο, έκθεμα Προσδιop.: ανθοκομική, εμπορική, καλλιτεχνική, τοπική, ζωγραφική (1), εμπιστευτική, υπηρεσιακή, αναλυτική, αστυνομική, ιατροδικαστική (2), διεθνής (1, 2)

εκκλησία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (εκ-κλη-σί-α) [λόγ. < αρχ. έκκλη- σία < εκκαλώ (= καλώ κάποιον έξω)]	1. ο χριστιανικός ναός: ► Η εκκλησία της ενορίας κτίστηκε με δωρεές των κατοίκων. 2. το σύνολο των χριστιανών: ► Η Ορθόδοξη Εκκλησία τιμά τη μνήμη του Αγίου Δημητρίου στις 26 Οκτωβρίου. 3. η συγκέντρωση των πολιτών στην αρχαία Ελλάδα: ► Για θέματα του κράτους της αρχαίας Αθήνας αποφάσιζε η εκκλησία του δήμου.	Συνών.: χριστιανοσύνη (2) Σύνθ.: ξωκλήσι, παρεκκλήσι Οικογ. Λέξ.: εκκλησιάζομαι, εκκλησιαστικός, εκκλησίασμα, εκκλησιασμός Προσδιор.: ορθόδοξη, καθολική, προτεσταντική, δυτική, ρωμαϊκή, βυζαντινή (1, 2) Φράσεις: ► Η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία (= το Οικουμενικό Πατριαρχείο)
εκλογή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (ε-κλο-γή) [αρχ. έκλογή < εκλέγω]	1. το να αναδεικνύεται κάποιος σε ένα αξίωμα ή σε μια θέση με ψηφοφορία: ► Η εκλογή του στον εκπολιτιστικό σύλλογο της περιοχής του ήταν αναμενόμενη. 2. (πληθ.) η επίσημη ψηφοφορία για την ανάδειξη βουλευτών ή δημοτικών και κοινοτικών αρχών: ► Οι βουλευτικές εκλογές διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια.	Σύνθ.: εκλογοδικείο, εκλογολόγος Οικογ. Λέξ.: εκλέγω, εκλεγμένος, εκλογικός, εκλόγιμος Προσδιор.: υποχρεωτική (1, 2), (πληθ.) νόθες, παράνομες, επαναληπτικές, βουλευτικές, δημοτικές (2)
έκταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (έ-κτα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [λόγ. < αρχ. έκτασις < εκτείνω]	1. το εμβαδόν μιας επιφάνειας: ► Οι πλημμύρες κατέστρεψαν μεγάλες εκτάσεις καλλιεργημένης γης. 2. η χρονική διάρκεια: ► Η συζήτηση πήρε μεγάλη έκταση. 3. το μέγεθος, η σπουδαιότητα: ► Η έκταση των ζημιών ήταν πολύ μεγάλη. 4. το τέντωμα, το άπλωμα: ► Η έκταση των χειρών είναι παράγγελμα της γυμναστικής.	Αντίθ.: σύμπτυξη (4) Σύνθ.: επέκταση Οικογ. Λέξ.: εκτείνω, εκτεταμένος Προσδιор.: μικρή, μεγάλη, απέραντη, περιορισμένη, ανυπολόγιστη (1, 2, 3), αχανής (1) Φράσεις: ► Το γεγονός πήρε μεγάλη έκταση (= έγινε πολύ γνωστό)

εκτιμώ

εκτιμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ε-κτι-μώ, αόρ. εκτίμησα, παθ. αόρ. εκτιμήθηκα, παθ. μτχ. εκτιμημένος) [αρχ. έκτιμῶ]	1. (μτβ.) αναγνωρίζω την αξία κάποιου, τιμώ: ► Εκτίμησαν τις επιστημονικές του γνώσεις. 2. (μτβ.) καθορίζω την τιμή, υπολογίζω την αξία ενός πράγματος ή μιας πράξης: ► Εκτιμώ ότι η αξία του οικοπέδου είναι μικρότερη.	Συνών.: σέβομαι (1), κοστολογώ, αποτιμώ (2) Σύνθ.: συνεκτιμώ, υπερεκτιμώ Οικογ. Λέξ.: εκτίμηση, εκτιμητής
ελάττωμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (ε-λάτ-τω-μα, γεν. -ώματος, πληθ. -ώματα) [λόγ. < αρχ. ἐλάττωμα < ἐλαττώ < ἐλάσσω]	1. (για πρόσωπα) σωματική ατέλεια ή πρόβλημα στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά, μειονέκτημα: ► Το βασικό ελάττωμα που τον χαρακτηρίζει είναι η ασυνέθειά του. 2. (για πράγματα) αυτά που δεν είναι σωστά κατασκευασμένα ή δε λειτουργούν καλά: ► Η τηλεόρασή μου έχει το ελάττωμα να μη δείχνει πάντα έγχρωμη εικόνα.	Αντίθ.: προτέρημα, χάρισμα (1) Συνών.: ψεγάδι (1) Οικογ. Λέξ.: ελαττώνω, ελάττωση, ελαττωματικός, ελαττωματικότητα Προσδιορ.: αδιόρθωτο, σοβαρό, σημαντικό (1, 2)
ελευθερία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ε-λευ-θε-ρι-α) [αρχ. ἐλευθερία < ἐλεύθερος]	1. έλλειψη καταναγκασμού, το δικαίωμα να ενεργεί κάποιος σύμφωνα με τη θέλησή του μέσα στα νόμιμα πλαίσια: ► Η ελευθερία της γνώμης είναι δικαίωμα κάθε πολίτη. 2. (για κράτη) ανεξαρτησία, κυριαρχία, αυτοτέλεια: ► Οι Έλληνες υπερασπίστηκαν πάντοτε με σθένος την ελευθερία τους.	Αντίθ.: ανελευθερία (2) Σύνθ.: ανελευθερία Οικογ. Λέξ.: ελεύθερος, ελεύθερα (επιρρ.), ελευθερώνω, ελευθέρωση, ελευθερωτής Προσδιορ.: αντρειωμένη, χλιακρίβη, εθνική, πολιτική, θρησκευτική (2), πλήρης (1, 2)
έλλειψη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (έλ-λει-ψη, γεν. -ης, -είψεως, πληθ. -είψεις) [λόγ. < αρχ. ἔλλειψις < ἐλλείπω < ἐν + λείπω]	το να μην υπάρχει κάτι αναγκαίο ή αυτό να μην είναι αρκετό: ► Το σπίτι μας έχει ακόμη πολλές ελλείψεις.	Αντίθ.: επάρκεια Συνών.: ανεπάρκεια Οικογ. Λέξ.: ελλιπής, ελλειπτικός, έλλειμμα

εμβαδόν (το) (Ουσιαστικό) (εμ-βα-δόν, γεν. -ού, πληθ. -ά) [μτγν. έμβαδόν < αρχ. έμβαινω < έν + βαίνω]	1. η επιφάνεια ενός χώρου: ► Η πλατεία έχει μεγάλο εμβαδόν. 2. ο αριθμός (σε τετραγωνικά μέτρα κ.λπ.) που προκύπτει από τη μέτρηση μιας επιφάνειας: ► Το συνολικό εμβαδόν της οικοδομής είναι πεντακόσια τετραγωνικά μέτρα.	
εμπιστοσύνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (ε-μπι-στο-σύ-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [μεσν. έμπιστοσύνη < έμπιστος < έν + πίστη]	1. το να πιστεύει κανείς στην αξία, την ικανότητα, την τιμιότητα και την εχεμύθεια κάποιου: ► Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη στους φίλους μου. 2. (πολιτ.) το να εκφράζει το κοινοβούλιο με ψηφοφορία την υποστήριξη προς την κυβέρνηση: ► Η κυβέρνηση πήρε ψήφο εμπιστοσύνης από το κοινοβούλιο.	Αντίθ.: δυσπιστία, αμφισβήτηση (1) Συνών.: αξιοπιστία, πίστη (1, 2) Οικογ. Λέξ.: έμπιστος, εμπιστευόμενος, εμπιστευτικός Προσδιор.: αμοιβαία, απεριόριστη, τυφλή (1)
ενδιαφέρον (το) (Ουσιαστικό, Ο45) (εν-δι-α-φέ-ρον, γεν. -οντος πληθ. -οντα, γεν. -όντων) [λόγ. ενδιαφέρον < γαλλ. interes]	η ξεχωριστή φροντίδα κάποιου για κάποιον ή για κάτι: ► Η πολιτεία δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την τρίτη ηλικία. 2. αυτό που κινεί ιδιαίτερα την προσοχή: ► Το τελευταίο βιβλίο του προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον.	Αντίθ.: αδιαφορία (1) Συνών.: μέριμνα (1) Οικογ. Λέξ.: ενδιαφέρω, ενδιαφερόμενος, ενδιαφερόμων, -ουσα, -ον Φράσεις: ► Είναι σε ενδιαφέρουσα κατάσταση (= είναι έγκυος)
έννοια και έννοια, έγνοια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (Α. έν-νοι-α) (Β. έν-νοια) [αρχ. έννοια < έν + νούς] [μεσν. έννοια < αρχ. έννοια]	Α. σημασία, ερμηνεία, νόημα: ► Ο Νίκος κατανόησε τις βασικές έννοιες που διδάχτηκε στο μάθημα της Φυσικής. Β. 1. ανησυχία: ► Τα λόγια του μ' έβαλαν σε μεγάλη έννοια. 2. φροντίδα, ενδιαφέρον:	Α. Συνών.: περιεχόμενο Οικογ. Λέξ.: εννοώ Προσδιор.: αλληγορική, αφηρημένη, μεταφορική, κυριολεκτική Β. Συνών.: περισυλλογή (1), μέριμνα (2)

	► Η γιαγιά έχει την έγνοια του μικρού μου αδερφού, όταν λείπουν οι γονείς μας. 3. (με τις προσωπικές αντωνυμίες σου, σας, του, τους) α. καθησυχαστικά: ► Έννοια σου, θα το τακτοποιήσω εγώ το θέμα. β. απειλητικά: ► Έννοια του, και θα του δείξω εγώ.	Οικογ. Λέξ.: νοιάζομαι, με νοιάζει Προσδιор.: καθημερινή, μοναδική, οικογενειακή, βασανιστική (1, 2)
έντομο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (έ-ντο-μο) [αρχ. έντομον < έντομη < έν + τομή < έν + τέμνω]	μικρό σε μέγεθος ζώο, συνήθως φτερωτό, που το σώμα του διαιρείται σε τρία μέρη και έχει τρία ζευγάρια πόδια: ► Οι πεταλούδες και οι μέλισσες είναι πολύ γνωστά έντομα.	Συνών.: ζουζούνι, ζωόφιο Σύνθ: εντομοκτόνο, εντομολόγος Προσδιор.: επικίνδυνο, μικροσκοπικό, ωφέλιμο
εντόπωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ε-ντό-πω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [μτγν. εντόπωσις < έντυπώ]	1. ό,τι μας συγκινεί βαθιά και μένει χαραγμένο στη μνήμη μας: ► Το ταξίδι στα νησιά του Αιγαίου προκάλεσε σε όλους ζωηρή εντόπωση. 2. η γνώμη που σχηματίζουμε για κάποιον ή για κάτι: ► Μας έδωσε την εντόπωση ότι έλεγε την αλήθεια.	Συνών.: ιδέα (2) Οικογ. Λέξ.: εντυπωσιάζω, εντυπωσιακός, εντυπωσιασμός Προσδιор.: ευχάριστη, οδυνηρή, άριστη (1, 2)
εξετάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ε-ξε-τά-ζω, αόρ. εξέτασα, παθ. αόρ. εξετάστηκα, παθ. μτχ. εξετασμένος) [αρχ. εξέταζω < έκ + έτάζω (= ελέγχω λεπτομερώς)]	1. (μτβ.) παρατηρώ κάτι με προσοχή, για να το γνωρίσω ή να το καταλάβω καλύτερα: ► Ο αρχαιολόγος εξέτασε με προσοχή το άγαλμα που βρέθηκε στην ανασκαφή. 2. (μτβ.) κάνω ερωτήσεις σε κατηγορούμενο ή μάρτυρα, ανακρίνω: ► Ο ανακριτής εξέτασε το μάρτυρα για πολλή ώρα. 3. (μτβ.) ελέγχο τις γνώσεις και τις ικανότητες κάποιου: ► Ο καθηγητής εξέτασε προφορικά τους φοιτητές του.	Συνών.: διερευνώ (1) Σύνθ.: επανεξετάζω, καλοεξετάζω Οικογ. Λέξ.: εξέταση, εξεταστής, εξεταστέος, εξεταστικός, εξεταστικά (τα)

έξοδος (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (έ-ξο-δος, γεν. -όδου, πληθ. -οι) [αρχ. έξοδος < ἐκ + ὅδος]	1. μετακίνηση από μέσα προς τα έξω: ► Η έξοδος των φιλάθλων από το γήπεδο έγινε με απόλυτη τάξη. 2. απομάκρυνση από μια υπηρεσία: ► Η έξοδος από την υπηρεσία είναι δυνατόν να γίνει και λόγω ορίου ηλικίας. 3. η μαζική αναχώρηση από έναν τόπο ή χώρο για λόγους αναψυχής: ► Η έξοδος των κατοίκων της πρωτεύουσας για το εορταστικό τριήμερο ήταν μεγάλη.	Αντίθ.: είσοδος (1) Σύνθ.: διέξοδος, αδιέξοδος Οικογ. Λέξ.: έξοδο (το) Προσδιορ.: αιφνιδιαστική, αναγκαστική, ομαδική (1, 2, 3), μυστική (1, 3) Φράσεις: ► Η έξοδος του Μεσολογγίου (= η εξόρμηση των πολιορκημένων του Μεσολογγίου στις 10 Απριλίου 1826)
εξοφλώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. ε-ξο-φλώ, αόρ. εξόφλησα, παθ. αόρ. εξοφλήθηκα, παθ. μτχ. εξοφλημένος) [μεσν. ἐξοφλῶ < εκ + ὄφλω (= ὀφείλω)]	(μτβ.) πληρώνω χρέος: ► Εξόφλησε το χρέος του με δόσεις μέσα σε τρία χρόνια.	Συνών.: αποπληρώνω, ξεπληρώνω Οικογ. Λέξ.: εξόφληση, εξοφλητικός
εξπρές (το) (Ουσιαστικό, -) (εξ-πρές) [λόγ. < γαλλ. ex-press]	1. γρήγορο μεταφορικό μέσο, συνήθως τρένο, που κάνει ελάχιστες ή καθόλου στάσεις: ► Ταξιδέψαμε με την εξπρές αμαξοστοιχία Αθηνών-Θεσσαλονίκης. 2. αποστολή ταχυδρομικών επιστολών η δεμάτων με τρόπο ταχύτερο από το συνηθισμένο: ► Έστειλε ένα γράμμα εξπρές στην κόρη του που σπουδάζει στην Αλεξανδρούπολη.	
έπαλξη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (έ-παλ-ξη, γεν. -ης, -άλξεως, πληθ. -άλξεις) [αρχ. ἔπαλξις]	1. το πάνω μέρος των τειχών ενός φρουρίου ή πύργου, απ' όπου μάχονταν προστατευμένοι οι πολεμιστές: ► Πολλές πόλεις περιβάλλονται από παλιά	

επανάσταση

	κάστρα με επάλξεις. 2. (μτφ.) για κάθε θέση απ' όπου κάποιος αγωνίζεται: ► Βρίσκεται πάντα στις επάλξεις του αγώνα για δικαιοσύνη και ισότητα.	
επανάσταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ε-πα-νά-στα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [αρχ. επανάστασις < επανίστημι (= ξεσηκώνω)]	1. ομαδική εξέγερση για τη βίαιη ανατροπή πολιτικού ή κοινωνικού καθεστώτος μιας χώρας ή για την απελευθέρωση από ξένο κατακτητή: ► Η ελληνική επανάσταση του 1821 υπήρξε μεγάλος σταθμός στην πορεία του έθνους. 2. απότομη αλλαγή των δεδομένων στην επιστήμη, την τέχνη κ.λπ.: ► Η επανάσταση στην τεχνολογία χαρακτηρίζει την εποχή μας.	Συνών.: εξέγερση, στάση, κίνημα (1) Σύνθ.: αντεπανάσταση Οικογ. Λέξ.: επαναστατώ, επαναστάτης, επαναστατικά (επίρρ.) Προσδιορ.: αιματηρή, ειρηνική, εργατική, ιστορική (1)
επαρχία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ε-παρ-χί-α) [μτγν. έπαρχία < έπαρχος]	1. διοικητική περιφέρεια του κράτους που είναι μικρότερη από το νομό: ► Ο Νομός Ιωαννίνων περιλαμβάνει τις επαρχίες Δωδώνης, Κόνιτσας και Μετσόβου. 2. κάθε περιοχή της χώρας εκτός από την πρωτεύουσα: ► Πήρε μετάθεση από την πρωτεύουσα στην επαρχία.	Αντίθ.: πρωτεύουσα (2) Συνών.: περιφέρεια, ύπαθρος (2) Οικογ. Λέξ.: έπαρχος, επαρχείο, επαρχιακός, επαρχιώτης
επεισόδιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (ε-πει-σό-δι-ο, γεν. -ιου, πληθ. -α) [αρχ. έπεισόδιον < έπι + είσοδος]	1. έντονο περιστατικό, συμβάν: ► Ο ιστορικός κατέγραψε πολλά σημαντικά επεισόδια από την ελληνική επανάσταση. 2. απρόοπτη φιλονικία, λογομαχία: ► Είχαμε ένα έντονο επεισόδιο στην αίθουσα του δικαστηρίου.	Συνών.: καβγάς (2) Οικογ. Λέξ.: επεισοδιακός, επεισοδιακά (επίρρ.) Προσδιορ.: απρόοπτο, διπλωματικό, θερμό, πολιτικό, οδυνηρό (1, 2), ιστορικό (1)

	3. καθένα από τα αυτοτελή ή συνεχιζόμενα μέρη ενός έργου (λογοτεχνικού, τηλεοπτικού κ.λπ.): ► Η τηλεοπτική σειρά που παρακολουθούμε αποτελείται από δέκα αυτοτελή επεισόδια.	
επιβάλλω <i>(Ρήμα)</i> <i>(ενεστ. ε-πι-βάλ-λω, αόρ. επέβαλα, παθ. αόρ. επιβλήθηκα, παθ. μτχ. επιβεβλημένος)</i> <i>[αρχ. ἐπιβάλλω < ἐπί + βάλλω (= ρίχνω, πέφτω ἐπά-νω)]</i>	1. (μτβ.) αναγκάζω κάποιον να δεχτεί κάτι συνήθως δυσάρεστο: ► <i>Στις συζητήσεις που γίνονται επιβάλλει πάντοτε τη δική του γνώμη.</i> 2. (αμτβ.) (απρὸς., μέσ.) εἶναι αναγκαίο, πρέπει να ...: ► <i>Μετά από ένα τόσο κοπιαστικό ταξίδι επιβάλλεται να ξεκουραστούμε.</i>	Συνών.: υποχρεώνω (1), χρειάζεται, ενδεικνύται (2) Οικογ. Λέξ.: επιβολή
επιβραβεύω <i>(Ρήμα, P2)</i> <i>(ενεστ. ε-πι-βρα-βεύ-ω, αόρ. επιβράβευσα, παθ. αόρ. επιβραβεύτηκα, παθ. μτχ. επιβραβευμένος)</i> <i>[μεσν. ἐπιβρα-βεύω]</i>	(αμτβ.) αναγνωρίζω την αξία κάποιου και τον ανταμείβω με υλική ή ηθική αμοιβή: ► <i>Για το σπουδαίο λογοτεχνικό του έργο επιβραβεύτηκε από την Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών.</i>	Συνών.: βραβεύω, ανταμείβω, επιδοκιμάζω Οικογ. Λέξ.: επιβράβευση
επιδρομή (η) <i>(Ουσιαστικό, O24)</i> <i>(ε-πι-δρο-μή)</i> <i>[αρχ. ἐπιδρομή < ἐπί + δρομή < δρό-μος]</i>	ξαφνική επίθεση ή εισβολή σε ξένη χώρα: ► Εναντίον της Βυζαντινής αυτοκρατορίας έγιναν πολλές επιδρομές από άλλους λαούς.	Συνών.: επίθεση Οικογ. Λέξ.: επιδρομές Προσδιορ.: εχθρική, μαζική, αφινίδα Φράσεις: ► <i>Επιδρομή λύκων, ακρίδας κ.λπ. (= ομαδική εμφάνιση και καταστροφική δράση)</i>
επίθεση (η) <i>(Ουσιαστικό, O28)</i> <i>(ε-πί-θε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις)</i> <i>[αρχ. ἐπίθεσις < ἐπιτίθημι]</i>	εχθρική κίνηση εναντίον κάποιου: ► <i>Ο εχθρός πραγματοποίησε αεροπορική επίθεση εναντίον της γειτονικής χώρας.</i>	Αντίθ.: άμυνα Συνών.: έφοδος, προσβολή, χτύπημα Σύνθ.: ανεπίθεση Οικογ. Λέξ.: επιθετικός, επιθετικότητα Προσδιορ.: αφινδιαστική, μετωπική, συκοφαντική

επιθυμώ

επιθυμώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. ε-πι-θυ-μώ, αόρ. επιθύμησα) [αρχ. ἐπιθυμῶ < ἐπι + θυμός]	1. θέλω: ► <i>Επιθυμώ να κάνω ένα μεγάλο ταξίδι.</i> 2. εύχομαι, νοσταλγός: ► <i>Το ίδιο επιθυμώ και για εσάς.</i> ► <i>Είχαμε καιρό να σας δούμε και σας επιθυμήσαμε.</i>	Συνών.: λαχταρώ, ποθώ (1) Οικογ. Λέξ.: επιθυμία, επιθυμητός
επικοινωνία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ε-πι-κοι-νω-νί-α) [λόγ. < αρχ. ἐπικοινωνία < ἐπικοινωνώ]	το να έρχεται κανείς σε επαφή με κάποιον άλλον, ανταλλάσσοντας μηνύματα και πληροφορίες: ► <i>Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο συμβάλλει στην ταχύτερη επικοινωνία.</i>	Οικογ. Λέξ.: επικοινωνώ Προσδιορ.: δορυφορική, τηλεφωνική
επιμελής, -ής, -ές (Επίθετο, Ε9, έμφυχα) (ε-πι-με-λής, γεν. -ούς, -ούς, -ούς, πληθ. -εις, -εις, -ή) [αρχ. ἐπιμελής < ἐπιμελούμαι]	εργατικός, μελετηρός, προκομμένος: ► <i>Είναι πάντοτε υπεύθυνος και επιμελής μαθητής.</i>	Αντίθ.: αμελής Συνών.: φιλομαθής, φιλόπονος Οικογ. Λέξ.: επιμελώς (επίρρ.), επιμέλεια, επιμελούμαι, επιμελητής, επιμελητήριο Προσδιορίζ.: μαθητής, φοιτητής
επιμονή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (ε-πι-μο-νή, γεν. -ής, πληθ. -) [αρχ. ἐπιμονή < ἐπιμένω]	1. το να εξακολουθεί να επιδιώκει και να υποστηρίζει κανείς κάτι, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει: ► <i>Με την υπομονή και την επιμονή μπορεί κάποιος να επιτύχει πολλά.</i> 2. το πείσμα: ► <i>Είναι ενοχλητική η επιμονή του να γίνεται πάντοτε το δικό του.</i>	Συνών.: εμμονή (1) Οικογ. Λέξ.: επιμένω, επίμονος, επίμονα (επίρρ.) Προσδιορ.: αδικαιολόγητη, έντονη
επίπεδο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (ε-πί-πε-δο, γεν. -έδου, πληθ. -α) [αρχ. ἐπίπεδον, ουδ. επιθ. ἐπίπεδος < ἐπί + πέδον (= έδαφος)]	1. (μαθημ.) κάθε επιφάνεια στην οποία όλα τα σημεία, αν ενωθούν ανά δύο, σχηματίζουν ευθείες γραμμές, που βρίσκονται πάνω στην επιφάνεια: ► <i>Η ευθεία γραμμή εφαρμόζει απόλυτα σε κάθε επίπεδο.</i>	Προσδιορ.: βιοτικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, διανοητικό (1), παράλληλο (2) Φράσεις: ► <i>Κεκλιμένο επίπεδο (= μηχανή που χρησιμοποιεί για την ανύψωση βαρών)</i>

	2. βαθμίδα πνευματικής ή κοινωνικής κατάστασης: ► Το επίπεδο της τάξης στα Μαθηματικά είναι πολύ υψηλό.	
επισημαίνω (Ρήμα) (ενεστ. ε-πι-ση-μαί-νω, αόρ. επισήμανα, παθ. αόρ. επισημάνθηκα, παθ. μτχ. επισημασμένος) [αρχ. ἐπισημαίνω < ἐπι + σημαίνω]	1. (μτβ.) δίνω έμφαση σε κάτι που θεωρώ σημαντικό: ► Ο γεωπόνος επισήμανε τους κινδύνους από την ανεξέλεγκτη χρήση των φυτοφαρμάκων. 2. (μτβ.) (μτφ.) εντοπίζω κάποιον ή κάτι, διαπιστώνω: ► Επισημαίνω τα λάθη που έγιναν στις ασκήσεις των Μαθηματικών.	Συνών.: υπογραμμίζω, τονίζω (1), διακρίνω (2) Οικογ. Λέξ.: επισήμανση
επιστήμη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (ε-πι-σι-τή-μη, γεν. -ης, πληθ. -ες) [αρχ. ἐπιστήμη < ἐπίσταμαι]	1. οι γνώσεις που έχουν ανακαλυφθεί με έρευνα και μελέτη και είναι οργανωμένες σε τομείς: ► Η πρόοδος της επιστήμης είναι καταπληκτική τα τελευταία χρόνια. 2. κάθε τομέας γνώσεων: ► Η επιστήμη της Φυσικής χρησιμοποιεί τη θεωρία και το πείραμα.	Σύνθ.: επιστημολογία Οικογ. Λέξ.: επιστήμονας, επιστημονικός, επιστημολογία Προσδιορ.: θεωρητική, εφαρμοσμένη, πολιτική, οικονομική (1, 2)
επιχείρηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ε-πι-χεί-ρη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [αρχ. ἐπιχειρήσις < ἐπιχειρῶ]	1. η ομαδική προσπάθεια για την πραγματοποίηση ενός σκοπού: ► Στήθηκε μεγάλη επιχείρηση, για να βρεθούν οι αγνοούμενοι. 2. οικονομική μονάδα με σκοπό το κέρδος: ► Άνοιξαν οικογενειακή επιχείρηση με έτοιμα ενδύματα.	Συνών.: απόπειρα (1) Σύνθ.: επιχειρηματολογία Οικογ. Λέξ.: επιχειρώ, επιχείρημα, επιχειρηματίας, επιχειρηματικός, επιχειρηματικότητα Προσδιορ.: επικίνδυνη (1), δημόσια (1, 2), ιδιωτική, εμπορική, τουριστική (2)
έρευνα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (έ-ρευ-να) [αρχ. ἔρευνα < ἔρευνῶ]	η συστηματική προσπάθεια που γίνεται με σκοπό να βρεθεί, να ανακαλυφθεί και να ερμηνευθεί κάτι, αναζήτηση, ψάξιμο:	Συνών.: εξερεύνηση, εξέταση, αναζήτηση Οικογ. Λέξ.: ερευνώ, ερευνητής, ερευνητικός

	► Οι αρχαιολογικές έρευνες έφεραν στο φως αμύθητους θησαυρούς.	Προσδιор.: άκαρπη, δειγματοληπτική, στατιστική, εξονυχιστική, δημοσιογραφική, επιστημονική
έρχομαι (Ρήμα) (ενεστ. έρ-χο-μαι, παρ. ερχόμουν, άόρ. ήρθα και ήλθα) [αρχ. έρχομαι]	1. (αμτβ.) φτάνω: ► Μόλις ήρθε από το ταξίδι. 2. (αμτβ.) πλησιάζω κάποιον ή κάπου: ► Η βροχή έρχεται προς την περιοχή μας. 3. (αμτβ.) επιστρέφω, γυρίζω πίσω: ► Έρχεται καθημερινά στις τέσσερις το απόγευμα από τη δουλειά του. 4. (αμτβ.) πηγαινώ κάπου τακτικά, συχνάζω: ► Έρχεται πολύ συχνά στη βιβλιοθήκη. 5. (αμτβ.) (μτφ.) καταλαμβάνω ορισμένη θέση, σειρά: ► Ήρθε πρώτος στο διαγωνισμό της Μαθηματικής Εταιρείας.	Αντιθ.: φεύγω (1, 2, 3) Συνών.: επανέρχομαι (3), κατατάσσομαι (5) Σύνθ.: απέρχομαι, συνέρχομαι, προσέρχομαι, διέρχομαι, περιέρχομαι, εισέρχομαι, ανέρχομαι Οικογ. Λέξ.: ερχομός Φράσεις: ► Έρχομαι στα χέρια (= συμπλέκομαι) ► Μου έρχεται γάντι (= μου ταιριάζει απόλυτα)
εστία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ε-στί-α) [αρχ. έστία (= βωμός, τζάκι)]	1. το σπίτι, ο τόπος διαμονής: ► Όσο καιρό βρισκόταν στο εξωτερικό, αναπολούσε την πατρική εστία. 2. (φυσ.) το σημείο στο οποίο συγκεντρώνονται οι ακτίνες φωτεινής δέσμης που περνούν από φακό ή αντανακλώνται από κοίλα ή κυρτά κάτοπτρα: ► Προσπαθεί να ανάψει φωτιά με την εστία των ακτίνων του ήλιου. 3. (μτφ.) το σημείο όπου εκδηλώνεται κάτι και αρχίζει να απλώνεται παντού: ► Η αρχαία Αθήνα ήταν η εστία του κλασικού πολιτισμού.	Συνών.: κατοικία (1), επίκεντρο, κοιτίδα (3) Σύνθ.: παρέστιος (= που ζει στο ίδιο σπίτι) Οικογ. Λέξ.: εστιάζω, εστιακός Προσδιор.: εθνική, εργατική (3), πατρική (1) Φράσεις: ► Υπέρ βωμών και εστιών (= για την προάσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας και ελευθερίας) ► Εστία (= θεά των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων, προστάτιδα της οικίας και της οικογένειας)

εταιρεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ε-ται-ρεί-α) [λόγ. < αρχ. έται- ρεία (= αδελφότητα, πολιτική ένωση)]	1. οργανωμένη ομάδα προσώπων με κοινούς και συγκεκριμένους στόχους: <i>Η Αρχαιολογική Εταιρεία ασχολείται με την προστασία και την ανάδειξη των αρχαιοτήτων.</i> 2. νόμιμα οργανωμένη οικονομική επιχείρηση: ►Εργάζεται σε μια μεγάλη πολυεθνική εταιρεία που κατασκευάζει υπολογιστές.	Συνών.: σύνδεσμος, ένωση, σύλλογος, σωματείο (1) Οικογ. Λέξ.: εταίρος, εταιρικός Προσδιορ.: μαθηματική, καρδιολογική (1), αεροπορική, ασφαλιστική, διαφημιστική, εμπορική, πολυεθνική, ανώνυμη, ομόρρυθμη (2) Φράσεις: ►Φιλική Εταιρεία (= μυστική οργάνωση που προετοίμασε την επανάσταση του 1821)
εύθυμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα) (εύ-θυ-μος) [αρχ. εύθυμος < εύ + θυμός (= καρδιά)]	1. αυτός που έχει καλή διάθεση, χαρούμενος: ►Αποτελούν μια εύθυμη και ευχάριστη παρέα. 2. αστειός, κωμικός: ►Ο πρωταγωνιστής του θεατρικού έργου είχε έναν εύθυμο ρόλο.	Αντίθ.: δύσθυμος, σκυθρωπός (1) Συνών.: ευδιάθετος, χαρούμενος, κεφάτος (1), φαιδρός (2) Σύνθ.: ευθυμογράφημα Οικογ. Λέξ.: ευθυμώ, εύθυμα (επίρρ.), ευθυμία, Ευθύμιος, Ευθυμία Προσδιοριζ.: διάθεση, σκοπός (1), ιστορία, τραγούδι (1, 2)
εύκρατος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (εύ-κρα-τος) [αρχ. εύκρατος < εύ + κράτος < κεράννυμι (= αναμειγνύω)]	(γεωγρ.) κλίμα που χαρακτηρίζεται από θερμοκρασία που δεν είναι ούτε πολύ ψυχρή ούτε πολύ θερμή: ►Η ελιά ευδοκίμει σε εύκρατο κλίμα.	Συνών.: ήπιος, μαλακός Οικογ. Λέξ.: ευκρασία (= η ηπιότητα του κλίματος) Προσδιοριζ.: κλίμα Φράσεις: ►Εύκρατη ζώνη (= η ζώνη που περιλαμβάνεται μεταξύ του πολικού και του τροπικού κύκλου)
εφεύρεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ε-φεύ-ρε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις, γεν. -έσεων) [λόγ. < ελνστ. έφεύρεσις < έφευ-ρίσκω]	1. επινόηση ενός καινούργιου οργάνου ή μηχανήματος, μιας νέας μεθόδου κ.λπ.: ►Η εφεύρεση της τυπογραφίας άλλαξε τη ζωή του ανθρώπου. 2. το ίδιο το νέο δημιούργημα: ►Το τηλέφωνο είναι εφεύρεση του Γκράχαμ Μπελ.	Συνών.: ευρεσιτεχνία (1) Οικογ. Λέξ.: εφευρίσκω, εφευρέτης, εφευρετικός Προσδιορ.: σημαντική, χρήσιμη, πρωτότυπη (1)

εχθρός

εχθρός (ο)
(Ουσιαστικό, Ο13)
(εχ-θρός)
[αρχ. ἐχθρός]

1. αυτός που μισεί κάποιον και θέλει το κακό του: ► Ούτε και στον εχθρό μου δε θα ήθελα να συμβεί κάτι τέτοιο.

2. αντίπαλος στον πόλεμο:
► Ο εχθρός έκανε αιφνιδιαστική επίθεση.

Αντίθ.: φίλος (1), σύμμαχος (2)

Συνών.: αντίπαλος, ανταγωνιστής (1), πολέμιος (2)

Σύνθ.: εχθροπραξία

Οικογ. Λέξ.: εχθρεύομαι, εχθρικός, εχθρικά (επίρρ.), εχθρότητα

Προσδιор.: ανίκητος (2), θανάσιμος, προαιώνιος, ύπουλος (1, 2)

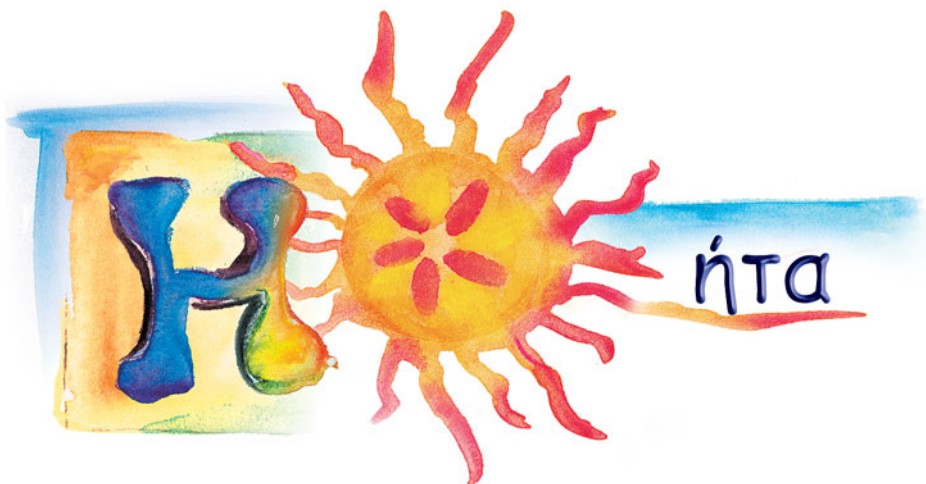
Ζενιθ (το) (Ουσιαστικό, άκλ.) (ζε-νιθ) [λόγ. < γαλλ. zenith]	1. το νοητό σημείο του ουρανού που βρίσκεται πάνω από το κεφάλι του παρατηρητή: ► Ο ήλιος βρίσκεται στο ζενιθ της διαδρομής του. 2. (μτφ.) το ανώτατο σημείο μιας εξέλιξης, το μεσουράνημα: ► Τον 50 π.Χ.αιώνα ο πολιτισμός της Αθήνας βρέθηκε στο ζενιθ της ακμής του	Αντιθ.: ναδιρ (1, 2) Συνών.: αποκορύφωμα (2)
Ζεστός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ζε-στός) [ελνστ. ζεστός < αρχ. ζέω (= βράζω)]	1. αυτός που έχει υψηλή θερμοκρασία: ► Το καλοκαίρι είναι η πιο ζεστή εποχή του έτους. 2. (μτφ.) αυτός που δημιουργεί φιλική και εγκάρδια ατμόσφαιρα: ► Είναι ένας ζεστός άνθρωπος, που σε κάνει να νιώθεις ευχάριστα.	Αντιθ.: κρύος, δροσερός, παγωμένος (1), ψυχρός (2) Συνών.: θερμός (1, 2) Προσδιοριζ.: άνθρωπος, ατμόσφαιρα (2) Φράσεις: ► Ζεστό χρήμα (= το χρήμα που παίρνει κανείς αμέσως και χωρίς κρατήσεις) ► Παίρνω κάτι στα ζεστά (= ασχολούμαι με μεγάλη όρεξη)
Ζήλια (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ζή-λια, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -) [μεσν. ζήλια < ζηλώ]	το δυσάρεστο συναίσθημα που νιώθει κάποιος για κάτι που έχουν οι άλλοι και στερείται ο ίδιος: ► Τον τρώει συνέχεια η ζήλια για την προκοπή του γείτονά του.	Συνών.: φθόνος, ζηλοτυπία, ζηλοφθονία Σύνθ.: ζηλοφθονώ Οικογ. Λέξ.: ζηλεύω, ζηλευτός, ζηλευτά (επίρρ.), ζηλιάρης Προσδιορ.: ακατανόητη, ανυπόφορη

Ζημιώνω

Ζημιώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. ζη-μι-ώ-νω, αόρ. ζημίωσα, παθ. αόρ. ζημιώθηκα, παθ. μτχ. ζημιωμένος) [μεσν. ζημιώνω < αρχ. ζημιώ]	1. (μτβ.) προκαλώ σε κάποιον κυρίως οικονομική βλάβη: ► <i>Τα υπερβολικά έξοδα ζημίωσαν την επιχείρηση.</i>	Αντιθ.: κερδίζω Συνών.: βλάβπω Σύνθ.: αποζημιώνω Οικογ. Λέξ.: ζημιά
Ζητώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ζη-τώ, αόρ. ζήτησα, παθ. αόρ. ζητήθηκα) [αρχ. ζητώ]	1. (μτβ.) ψάχνω να βρω κάτι, γυρεύω: ► <i>Ζητούσε να βρει τη διεύθυνση κατοικίας που διέμενε ο φίλος του.</i> 2. (μτβ.) απαιτώ, έχω την αξίωση να πάρω κάτι από κάποιον: ► <i>Ζητώ να μου δώσεις αυτά που μου οφείλεις.</i>	Συνών.: αναζητώ (1) Σύνθ.: αναζητώ, επιζητώ, αποζητώ, συζητώ Οικογ. Λέξ.: ζήτημα, ζήτηση, ζητιάνος Φράσεις: ► <i>Ζητώ το χέρι</i> (= ζητώ να παντρευτώ κάποια) ► <i>Το ζητούμενο</i> (= το αντικείμενο έρευνας)
Ζυγίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ζυ-γί-ζω, αόρ. ζύγισα, παθ. αόρ. ζυγίστηκα, παθ. μτχ. ζυγισμένος) [μεσν. ζυγίζω < αρχ. ζυγός]	1. (μτβ.) βρίσκω με τη ζυγαριά το βάρος ενός αντικείμενου: ► <i>Περιμένο να ζυγίσω τα μήλα που αγόρασα.</i> 2. (μτβ.) (μτφ.) εκτιμώ, υπολογίζω την αξία κάποιου: ► <i>Τον ζύγισα καλά και κατάλαβα ότι είναι ένας πολύ ικανός άνθρωπος.</i> 3. (αμτβ.) είμαι υπολογισιμος: ► <i>Τα λόγια του ζύγισαν πολύ στην τελική απόφαση.</i>	Συνών.: ζυγιάζω (1), κρίνω (2), βαραινώ, επηρεάζω (3) Σύνθ.: καλοζυγίζω, ισοζυγίζω Οικογ. Λέξ.: ζύγιση, ζύγισμα, ζυγιστικά (τα)
Ζωή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (ζω-ή) [αρχ. ζωή < ζώ]	1. το σύνολο των λειτουργιών, όπως η αναπνοή, η αναπαραγωγή, η θρέψη κ.ά., που διαφοροποιούν τα έμβια όντα (ανθρώπους, ζώα, φυτά) από τα άψυχα αντικείμενα: ► <i>Η αναπνοή δείχνει ότι ένας οργανισμός βρίσκεται στη ζωή.</i> 2. το χρονικό διάστημα από τη γέννηση ως το θάνατο ενός ζωντανού οργανισμού: ► <i>Πέρασε όλη του τη ζωή με πολλές στερήσεις.</i>	Αντιθ.: θάνατος Συνών.: βίος (2), ζωτικότητα (3) Σύνθ.: ζωογόνος, ζωοδότης, μακροζωία Οικογ. Λέξ.: ζωηρός, ζωηράδα, ζωηρότητα, ζωηρεύω Προσδιορ.: ειρηνική, ελεύθερη, κοινωνική, κοσμική, νομαδική, οικογενειακή, πνευματική, πολιτική, σχολική (4)

	3. η ζωντάνια, η ενεργητικότητα: ►Οι νέοι άνθρωποι είναι γεμάτοι ζωή και ανησυχίες. 4. ο τρόπος και οι συνήθειες που ζει κάποιος: ►Η καθιστική ζωή κάνει κακό στην υγεία.	► Ζωή σε λόγου σας / σε σας (= συλλοπητήρια ευχή σε συγγενείς νεκρού) ► Ζωή και κότα (= ξένοιαστη ζωή) ► Ζωή χαρισάμενη (= ευτυχισμένη ζωή) ► Κάνω τη ζωή κάποιου ποδήλατο / πατινι (= ταλαυπωρό, βασανίζω)
ζωηρός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα) (ζω-η-ρός) [μεσν. ζωηρός < ζωή]	1. (για πρόσωπα) αυτός που έχει ζωντάνια, ο δραστήριος, ο ενεργητικός, ο ανήσυχος: ►Πρόκειται για ένα ζωηρό και δραστήριο άτομο. 2. (μτφ.) (για πράγματα) έντονος: ►Φοράει μια μπλούζα με ζωηρά χρώματα.	Αντίθ.: ήσυχος, φρόνιμος, πειθαρχημένος (1) Συνών.: απειθάρχης, ανυπάκουος (1) Σύνθ.: ζωηρόχρωμος Οικογ. Λέξ.: ζωή, ζωηρότητα, ζωηράδα, ζωηρεύω Προσδιοριζ.: παιδί (1), ενδιαφέρον, χρώμα (2)

ηγούμαι (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. η-γού-μαι, αόρ. ηγήθηκα) [αρχ. ήγούμαι]	(μτβ.) είμαι επικεφαλής, διευθύνω, διοικώ: ► Ο σηματοφόρος ηγείται του τμήματος που παρελαύνει. ► Ηγείται ενός μικρού κόμματος στη Βουλή.	Αντιθ.: έπομαι, ακολουθώ Συνών: προηγούμαι, προπορεύομαι Σύνθ.: προηγούμαι, αφηγούμαι, εξηγούμαι Οικογ. Λέξ.: ηγούμενος, ηγεμόνας, ηγεμονικός, ηγεσία, ηγέτης
ήθος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (η-θος, γεν. -ους, πληθ. -η, γεν. -ών) [αρχ. ήθος (= χαρακτήρας)]	1. ο τρόπος που ζει και συμπεριφέρεται ο άνθρωπος, ο ατομικός χαρακτήρας του: ► Είναι άτομο που ξεχωρίζει για την εργατικότητα και το ήθος του. 2. (πληθ.) παραδοσιακοί κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς: ► Πολλά από τα ήθη και έθιμα του ελληνικού λαού έχουν τις ρίζες τους στην αρχαία Ελλάδα.	Συνών: συνήθειες, έθιμα (2) Σύνθ.: ηθοποιός, ηθογραφία, ηθολογία Οικογ. Λέξ.: ηθικός, ηθικά (επίρρ.), ηθική, ηθικό (το), ηθικότητα Προσδιορ.: επιστημονικό, πολιτικό (1), βάρβαρα (τα), αυστηρά (τα), χαλαρά (τα) (2)
ηλεκτρισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (η-λεκ-τρι-σμός) [αρχ. ήλεκτρον]	(φυσ.) η μορφή ενέργειας που οφείλεται σε ροή ηλεκτρονίων και εκδηλώνεται με φωτεινά, θερμικά, μηχανικά ή μαγνητικά φαινόμενα: ► Ο ηλεκτρισμός συμβάλλει στη βιομηχανική ανάπτυξη μιας περιοχής.	Σύνθ.: εξηλεκτρισμός Οικογ. Λέξ.: ήλεκτρο, ηλεκτρίζω, ηλεκτρικός, ηλεκτρόδιο Προσδιορ.: στατικός, ατμοσφαιρικός, θετικός

ηλικία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (η-λι-κι-α, γεν. -ας, πληθ. -ες) [αρχ. ήλικία < ήλιξ (= συνομίληκος)]	1. το χρονικό διάστημα που πέρασε από τη στιγμή που γεννήθηκε κάποιος ως τη στιγμή που γίνεται λόγος γι' αυτόν: ► Η ηλικία της κόρης του είναι δέκα ετών. 2. οι περιοδοί ή τα στάδια της ζωής του ανθρώπου: ► Η σχολική ηλικία είναι μια περίοδος της ζωής μας, που θα μας μείνει αξέχαστη.	Οικογ. Λέξ.: ηλικιώνομαι, ηλικιωμένος Προσδιορ.: ώριμη, παιδική, εφηβική, νεανική, γεροντική (2) Φράσεις: ► Στο άνθος της ηλικίας (= στην περίοδο της νεότητας)
ήμερος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ή-με-ρος) [αρχ. ήμερος] Προσοχή! ► ήμερος (= εξημερωμένος) ► ήρεμος (= ήσυχος)	1. (για ζώα) που είναι εξημερωμένα: ► Ο σκύλος και η γάτα είναι ήμερα ζώα. 2. (για φυτά) που καλλιεργούνται από τον άνθρωπο: ► Καλλιεργεί ήμερα μανιτάρια. 3. (για τόπο) που έχει δεχτεί την επέμβαση του ανθρώπου: ► Προσπάθησε πολύ, για να κάνει αυτό τον τόπο ήμερο.	Αντιθ.: άγριος (1, 2), ακαλλιέργητος (3) Συνών: κατοικίδιος (1), οργανωμένος (3) Σύνθ.: ανήμερος Οικογ. Λέξ.: ημερώνω, ημέρωμα Παροιμ.: ► Ήρθαν τ' άγρια να διώξουν τα ήμερα
ήπειρος (η) (Ουσιαστικό, Ο29) (ή-πει-ρος, γεν. -είρου, πληθ. -οι) [αρχ. ήπειρος (= ξηρά γη)] Προσοχή! ► ήπειρος (= έκταση γης) ► Ήπειρος (= περιοχή της ΒΔ. Ελλάδας)	καθεμία από τις έξι μεγάλες γεωγραφικές περιφέρειες της γης: ► Η Ασία είναι η μεγαλύτερη ήπειρος της γης.	Συνών: στεριά, ξηρά Σύνθ.: ηπειρογένεση Οικογ. Λέξ.: ηπειρωτικός Προσδιορ.: αφρικανική, ευρωπαϊκή, ασιατική, απέραντη, αχανής Φράσεις: ► Μαύρη ήπειρος (= η Αφρική) ► Γηραιά ήπειρος (= η Ευρώπη)
ήρεμος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ή-ρε-μος) [μτγν. ήρεμος < αρχ. ήρεμώ]	ακίνητος, ατάραχος, γαλήνιος: ► Είναι γενικά ένας ήρεμος άνθρωπος που σπάνια νευριάζει.	Αντιθ.: ταραγμένος Συνών: ήσυχος, πράος, νηφάλιος Οικογ. Λέξ.: ηρεμώ, ήρεμα (επίρρ.), ηρεμία, ηρεμιστικός Προσδιοριζ.: θάλασσα, πνεύμα, ύπνος, άνθρωπος, χαρακτήρας

ήρωας

ήρωας (ο) (Ουσιαστικό, Ο3) (ή-ρω-ας, γεν. -α, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. ἥρωας]	1. αυτός που ξεχωρίζει για το θάρρος και τις γενναίες πράξεις του: ► <i>Οι αγώνες των ηρώων του 1821 προκάλεσαν το θαυμασμό ολόκληρης της Ευρώπης.</i> 2. μυθικό ή ιστορικό πρόσωπο στην αρχαιότητα που ξεχώριζε για την αρετή και την ανδρεία του: ► <i>Ο Ηρακλής ήταν ένας από τους ήρωες της μυθολογίας.</i> 3. το κεντρικό πρόσωπο σε ένα λογοτεχνικό, θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: ► <i>Ο Γιάννης Αγιάννης είναι ο κεντρικός ήρωας στους «Αθλίους» του Ουγκώ.</i>	Συνών: πρωταγωνιστής (3) Οικογ. Λέξ.: ηρώο, ηρωίδα, ηρωικός, ηρωικά (επίρρ.), ηρωισμός Προσδιορ.: εθνικός (1), αθάνατος (1, 2), κλασικός (3), μυθικός, αρχαίος, ομηρικός (2), αφανής (1, 3), κεντρικός (1, 2, 3)
ησυχία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (η-συ-χί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. ἡσυχία < ἥσυχος]	1. έλλειψη θορύβου ή φασαρίας: ► <i>Όταν άρχιζε το μάθημα, στην τάξη επικρατούσε απόλυτη ησυχία.</i> 2. ηρεμία, γαλήνη: ► <i>Στο χωριό του βρήκε επιτέλους την ησυχία που ζητούσε.</i>	Αντιθ.: φασαρία (1) Συνών: σιωπή, σιγή (1) Σύνθ.: ανησυχία Οικογ. Λέξ.: ήσυχος, ήσυχια (επίρρ.), ησυχάζω, ησυχαστήριο Προσδιορ.: απόλυτη, λίγη (1, 2), παράξενη, περίεργη, ύποπτη (1) Φράσεις: ► Ώρες κοινής ησυχίας (= ώρες κατά τις οποίες απαγορεύεται ο θόρυβος)
ήττα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ήτ-τα, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. ἥττα]	απώλεια μάχης ή οποιουδήποτε αγώνα, αποτυχία: ► <i>Η ήττα της ομάδας επηρέασε ψυχολογικά τους αθλητές.</i>	Αντιθ.: νίκη Συνών.: αποτυχία Σύνθ.: ηττοπαθής, ηττοπάθεια Οικογ. Λέξ.: ηττώμαι Προσδιορ.: εκλογική, απροσοδίκητη, οδυνηρή, ταπεινωτική, διπλωματική
ηφαιστειο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (η-φαι-στει-ο, γεν. -είου, πληθ. -α)	ρήγμα στο φλοιό της γης απ' όπου κατά καιρούς βγαίνουν καπνοί και πυρακτωμένα υλικά (λάβα):	Σύνθ.: ηφαιστειολόγος, ηφαιστειολογία, ηφαιστειογενής Οικογ. Λέξ.: ηφαιστειακός

[αρχ. ήφαιστειον < Ἥφαιστος]	► Η τελευταία έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης έγινε το 1950.	Προσδιор.: ενεργό, ανενεργό, σβησμένο Φράσεις: ► Καθόμαστε πάνω σ' ένα ηφαιστειο (= για επικίνδυνη και δύσκολη κατάσταση) ► Έγινε ηφαιστειο (= νευρίασε πολύ)
ήχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ή-χος) [αρχ. ήχος]	1. καθετί που αντιλαμβάνομαστε με την ακοή: ► Ο ήχος της καμπάνας ήταν χαρμόσυνος. 2. (φυσ.) ακουστικό αίσθημα που οφείλεται σε παλμικές δονήσεις σωματιδίων του μέσου, π.χ. του αέρα, με το οποίο μεταδίδεται: ► Η ταχύτητα του ήχου είναι 340 μέτρα ανά δευτερόλεπτο.	Σύνθ.: ηχογραφώ, ηχομόνωση, ηχορόπανση, υπέρηχος Οικογ. Λέξ.: ηχώ, ηχηρός, ηχητικός Προσδιор.: ανεπαίσθητος, ρυθμικός, μελωδικός, μεταλλικός, εκκωφαντικός (= πολύ δυνατός) (1)

θάμνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (θά-μνος) [αρχ. θάμνος < επίρρ. θαμά (= συνά)]	πολυετές φυτό χωρίς κορμό, με μικρό ύψος και κλαδιά που φυτρώνουν χαμηλά στη βάση του: ► Η τριανταφυλλιά και η λυγαριά είναι θάμνοι.	Σύνθ.: θαμνόφυτος Οικογ. Λέξ.: θαμνώδης Προσδιορ.: καλλωπιστικός
θάρρος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (θάρ-ρος, γεν. -ους, πληθ. -) [αρχ. θάρρος < θάρσος]	έλλειψη φόβου, τόλμη, αποφασιστικότητα: ► Αντιμετωπίζει με θάρρος και γενναιότητα τις δυσκολίες της ζωής.	Αντίθ.: δειλία, φόβος, ατολμία Συνών.: γενναιότητα, σθένος Οικογ. Λέξ.: θαρρώ, θαρρετός, θαρρετά (επίρρ.), θαρραλέος Προσδιορ.: μεγάλο, πατριωτικό
θαύμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (θαύ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. θαύμα]	1. καθετί που γίνεται ξεπερνώντας τους φυσικούς νόμους και που δεν έχει λογική ή επιστημονική εξήγηση: ► Το θαύμα της ανάστασης του Λαζάρου γιορτάζεται την παραμονή των Βαΐων. 2. καθετί που προκαλεί θαυμασμό και κατάπληξη: ► Το αρχιτεκτονικό θαύμα της Ακρόπολης συγκινεί ολόκληρη την ανθρωπότητα.	Σύνθ.: θαυματοποιός Οικογ. Λέξ.: θαυμάζω, θαυμάσιος, θαυμασμός, θαυμαστός, θαυμαστής, θαυμαστικό (το) Φράσεις: ► Ως εκ θαύματος (= απρόσμενα) ► Ω του θαύματος! (= προς μεγάλη έκπληξη)

θέα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (θέ-α, γεν. -ας, πληθ. -] [αρχ. θέα]	1. παρατήρηση, κοίταγμα: ► Στη θέα του Παρθενώνα αισθάνθηκα εθνική υπερηφάνεια. 2. αυτό που βλέπουμε κοιτάζοντας από ψηλά ή από μακριά: ► Από το Σούνιο έχει κανείς ωραία θέα.	Συνών.: αντίκρισμα (1), θέαμα (2) Σύνθ.: Αμφιθέα, Καλλιθέα, Λευκοθέα, Δωροθέα, Τερψιθέα Οικογ. Λέξ.: θέαμα, θεατής, θέαση Προσδιор.: πανοραμική, μαγευτική (1, 2)
θέατρο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (θέ-α-τρο) [λόγ. < αρχ. θέατρον < θεῶμαι < θέα]	1. η τέχνη με την οποία αναπαριστάνονται από ηθοποιούς πάνω στη σκηνή διάφορα γεγονότα: ► Σπούδασε θέατρο και κλασική φιλολογία. 2. κλειστός ή ανοιχτός χώρος όπου παρουσιάζονται θεατρικές παραστάσεις: ► Παρακολούθησαμε μια εξαιρετική παράσταση στο αρχαίο θέατρο των Φιλίππων. 3. (μτφ.) τόπος όπου συμβαίνει κάποιο σπουδαίο γεγονός: ► Η Μακεδονία υπήρξε θέατρο πολεμικών συγκρούσεων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.	Σύνθ.: αμφιθέατρο, θεατρόφιλος, θεατράνθρωπος, θεατρολογία Οικογ. Λέξ.: θεατρικός, θεατρικότητα, θεατρίνος, θεατρινισμός Προσδιор.: αρχαίο, κλασικό, μοντέρνο, κρατικό, δημοτικό, περιφερειακό (2) Φράσεις: ► Θέατρο σκιών (= ο Καραγκιόζης) ► Παιζω / κάνω θέατρο (= προσποιούμαι, κοροϊδεύω) ► Γίνομαι θέατρο (= γελοιοποιούμαι)
θέμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (θέ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα] [μτγν. θέμα < αρχ. τίθημι]	1. ζήτημα, υπόθεση που μας απασχολεί: ► Το θέμα που μας απασχόλησε ήταν η μόλυνση του περιβάλλοντος. 2. ερώτημα που δίνεται σε εξετάσεις για απάντηση: ► Το πρώτο θέμα των εξετάσεων ήταν πολύ δύσκολο. 3. (γραμμ.) το αμετάβλητο τμήμα της λέξης που δηλώνει και την κύρια σημασία: ► Στη λέξη παιδεία το θέμα είναι παιδ- και το επίθημα -εία.	Σύνθ.: θεματογραφία, θεματολογία, θεματοφύλακας, ανάθεμα Οικογ. Λέξ.: θεματικός Προσδιор.: άλυτο, επίκαιρο (1, 2), ενεστωτικό (3), επίμαχο, φιλοσοφικό (1)

θεραπέυω

θεραπεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. θε-ρα-πεύ-ω, αόρ. θεράπευσα, παθ. αόρ. θεραπεύτηκα, παθ. μτχ. θεραπευμένος) [αρχ. θεραπεύω < θεράπων]	1. (αμτβ.) (μέσ.) γιατρεύομαι: ► Η αρρώστια του θεραπεύεται σήμερα πιο εύκολα παρά στο παρελθόν. 2. (μτβ.) αποκαθιστώ μια ζημιά, βελτιώνω μια κατάσταση: ► Η πολιτεία προσπαθεί να θεραπεύσει τις πληγές που άφησε πίσω του ο σεισμός.	Σύνθ.: αποθεραπεύω Συνών.: επανορθώνω (2) Οικογ. Λέξ.: θεραπεία, θεραπευτής, θεραπευτικός, θεραπευτήριο, θεραπεύσιμος
θερίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. θε-ρί-ζω, αόρ. θέρισα, παθ. αόρ. θερίστηκα, παθ. μτχ. θερισμένος) [αρχ. θερίζω < θέρος (= καλοκαίρι)]	1. (μτβ.) κόβω στάχυα ή χόρτα: ► Τον Ιούνιο θερίζουμε τα σιτηρά. 2. (μτβ.) (μτφ.) απολαμβάνω τις συνέπειες της προσπάθειας που κατέβαλα: ► Θερίζει τους καρπούς των κόπων μιας ολόκληρης ζωής. 3. (μτβ.) (μτφ.) προκαλώ αθρόους θανάτους, εξολοθρεύω: ► Θέρισε τον εχθρό με τα πολυβόλα.	Συνών.: δρέπω (2), εξοντώνω, αφανίζω (3) Οικογ. Λέξ.: θέρος, θερισμός, θέρισμα, θεριστής, θεριστικός
θερμός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (θερ-μός) [αρχ. θερμός]	1. που έχει υψηλή θερμοκρασία: ► Τα χελιδόνια ταξιδεύουν κάθε φθινόπωρο για τις θερμές χώρες. 2. (μτφ.) έντονος, ζωηρός, εγκάρδιος: ► Η συζήτηση που έγινε ανάμεσά μας ήταν ιδιαίτερα θερμή.	Αντίθ.: κρύος, ψυχρός, παγωμένος (1) Συνών.: ζεστός (1, 2) Σύνθ.: θερμοκρασία, θερμοκήπιο, θερμοσίφωνα, θερμοστάτης, θερμοπληξία, ένθερμος Οικογ. Λέξ.: θέρμη, θερμά (επίρρ.), θερμαίνω, θερμότητα, θερμαστής, θερμάστρα Προσδιορίζ.: επεισόδιο, υποδοχή, παράκληση, ενδιαφέρον, ευχές (οι), συγχαρητήρια (τα) (2), χώρες (1)
θέση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (θέ-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. θέσις < τίθημι (= θέτω)]	1. το μέρος όπου βρίσκεται ή τοποθετείται κάτι: ► Ξαναέβαλε τα βιβλία στη θέση που βρίσκονταν. 2. το κάθισμα σε μετα-	Σύνθ.: έκθεση, σύνθεση, ανάθεση, διάθεση, μετάθεση, κατάθεση, αντίθεση, επίθεση Οικογ. Λέξ.: θέτω

	φορικά μέσα, αίθουσες κ.λπ.: ► Σηκώθηκε να προσφέρει τη θέση του σ' έναν ηλικιωμένο. 3. άποψη, γνώμη: ► Οι θέσεις του για τα ζητήματα της παιδείας είναι γνωστές σε όλους. 4. κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάποιος: ► Έχασε τη δουλειά του και τώρα βρίσκεται σε δύσκολη θέση.	Προσδιορ.: προνομιακή (2, 4), πλεονεκτική (4), αριθμημένη (2), επίκαιρη (3) Φράσεις: ► Κρατάω τη θέση μου (= φέρνομαι με αξιοπρέπεια) ► Είμαι σε θέση να ... (= μπορώ να ...) ► Παίρνω θέση σε κάτι (= εκφράζω την άποψή μου)
θεσμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (θε-σμός) [αρχ. θεσμός < τί-θημι]	1. κοινωνικός ή πολιτικός οργανισμός, αναγνωρισμένος με νόμο, για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου: ► Ο θεσμός των δικαστηρίων έχει σκοπό την απονομή της δικαιοσύνης. 2. συνήθεια, τρόπος κοινωνικής συμπεριφοράς που τελικά καθιερώνεται, επειδή ισχύει και επαναλαμβάνεται για μεγάλο χρονικό διάστημα: ► Η γιορτή για τη λήξη του σχολικού έτους έχει γίνει θεσμός στο σχολείο μας.	Σύνθ.: θεσμοθετώ, θεσμοθέτηση, θεσμοφύλακας Οικог. Λέξ.: θέσμιος, θεσμικός Προσδιορ.: αναγνωρισμένος, θεμελιώδης, φιλελεύθερος (1)
θηλυκός, -ή (-ιά), -ό (Επίθετο, Ε1, Ε5, έμφυχα) (θη-λυ-κός) [λόγ. < ελνστ. < αρχ. θήλυς]	αυτός που ανήκει στο φύλο που γεννά απογόνους: ► Η φοράδα είναι το θηλυκό του αλόγου.	Αντίθ.: αρσενικός Συνών.: θήλυς Οικог. Λέξ.: θηλυκότητα Φράσεις: ► Θηλυκό μυαλό (= για άνθρωπο που γεννάει πολλές ιδέες)
θήρα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (θή-ρα, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. θήρ (= άγριο ζώο)]	κυνήγι: ► Στους Εθνικούς Δρυμούς απαγορεύεται η θήρα.	Συνών.: άγρα Σύνθ.: βαθμοθήρας, ψηφοθήρας Οικог. Λέξ.: θηρεύω, θήραμα

θηρίο (και θεριό) (το) (Ουσιαστικό, Ο32, Ο31) (θη-ρι-ο) [αρχ. θηρίον < υπο-κορ. του θήρ]	1. άγριο σαρκοφάγο ζώο: ▶ Το λιοντάρι και η τίγρη είναι θηρία της ζούγκλας. 2. μυθικό τέρας, στοιχειό: ▶ Η Λερναία Ύδρα ήταν ένα μυθικό θηρίο που το σκότωσε ο Ηρακλής. 3. (μτφ.) άνθρωπος άσπλαχνος και σκληρόκαρδος: ▶ Μερικές φορές συμπεριφέρεται σαν πραγματικό θηρίο. 4. άνθρωπος υγιής, δυνατός: ▶ Πριν από λίγο καιρό ήταν άρρωστος, αλλά τώρα είναι πάλι θηρίο.	Σύνθ.: θηριοδαμαστής, θηριομαχία, μεγαθήριο, θηριοστροφείο Οικογ. Λέξ.: θεριεύω, θέριεμα, θηριώδης, θηριώδεια Προσδιор.: τερατόμορφο, θαλάσσιο (1, 2), μυθικό (2), μανιασμένο (3)
θησαυρός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (θη-σαυ-ρός) [αρχ. θησαυρός]	1. το σύνολο πολύτιμων πραγμάτων που συγκεντρώνονται και φυλάσσονται: ▶ Οι θησαυροί της Βεργίνιας αποτελούν ανεκτίμητο αρχαιολογικό πλούτο. 2. καθετί που υπάρχει σε αφθονία: ▶ Είχε στην κατοχή του έναν αμέτρητο θησαυρό παλιών βιβλίων. 3. οτιδήποτε θεωρείται ότι έχει μεγάλη αξία, σπουδαιότητα: ▶ Η βιβλιοθήκη του σχολείου μας είναι αληθινός θησαυρός.	Συνών.: πλούτος (2) Σύνθ.: θησαυροφυλάκιο Οικογ. Λέξ.: θησαυρίζω, θησαυρίσμα Προσδιор.: αμύθητος, ανεκτίμητος, κρυμμένος, παραμυθένιος, σπάνιος (1, 2, 3) Φράσεις: ▶ Άνθρακες ο θησαυρός (= διαψεύστηκαν οι ελπίδες)
θνητός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμψυχα) (θνη-τός) [αρχ. θνητός < θνήσκω]	αυτός που από τη φύση του είναι προορισμένος να πεθάνει: ▶ Όλοι οι άνθρωποι είμαστε θνητοί.	Αντίθ.: αθάνατος Οικογ. Λέξ.: θνήσκω, θνησιμότητα Φράσεις: ▶ Κοινός θνητός (= αυτός που δεν ανήκει σε προνομιούχα τάξη)
θρησκεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (θρη-σκεί-α) [ελνστ. θρησκεία < θρησκεύω < θρησκος]	1. η πίστη σε θεϊκή δύναμη και η λατρεία της: ▶ Πίστεψε στη διδασκαλία του Χριστού και ασπάστηκε την Ορθόδοξη Χριστιανική θρησκεία.	Σύνθ.: θρησκοιολογία, θρησκόληπτος Οικογ. Λέξ.: θρησκεύω, θρήσκευμα, θρησκευτικός, θρησκευτικότητα Προσδιор.: μονοθεϊστική,

	2. (μτφ.) καθετί που θεωρεί κάποιος ιερό: ► Η ποδοσφαιρική ομάδα που υποστηρίζει είναι γι' αυτόν η θρησκεία του.	πολυθεϊστική, επίσημη, μυστηριακή (1)
θύελλα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (θύ-ελ-λα) [αρχ. θύελλα]	1. δυνατός άνεμος με βροχή: ► Η χθεσινή θύελλα ξερίζωσε πολλά δέντρα. 2. μεγάλη αναταραχή, σφοδρή αντίδραση: ► Τα λόγια του ξεσήκωσαν θύελλα αντιδράσεων.	Συνών.: καταιγίδα, ανεμοστρόβιλος, σίφουνας, τυφώνας (1), σύγχυση (2) Σύνθ.: ανεμοθύελλα, χιονοθύελλα Οικογ. Λέξ.: θυελλώδης Παροιμ.: ► Όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες
θυμάμαι και θυμούμαι (Ρήμα, Ρ8) (ενεστ. θυ-μά-μαι, αόρ. θυμήθηκα) [μεσν. θυμούμαι < αρχ. ένθυμούμαι]	1. (μτβ.) διατηρώ στη μνήμη μου: ► Θυμάμαι πολύ καλά τα λόγια που μου είπες πριν από λίγες ημέρες. 2. (μτβ.) επαναφέρω στη μνήμη μου: ► Θυμάμαι με νοσταλγία τα παιδικά μου χρόνια. ► Θυμάμαι ότι αυτός ήταν ο καλύτερος μαθητής της τάξης μας.	Αντίθ.: ξεχνώ, λησμονώ (1, 2) Συνών.: ενθυμούμαι (2) Σύνθ.: αναθυμούμαι, ξαναθυμούμαι Οικογ. Λέξ.: θύμηση, θυμητικό
θυσία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (θυ-σί-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ιών) [αρχ. θυσία < θύω (= θυσιάζω)]	1. προσφορά σε θεότητα με λατρευτικό χαρακτήρα: ► Πολλοί αρχαίοι λαοί πρόσφεραν θυσίες στους θεούς. 2. (μτφ.) η στέρηση υλικών ή πνευματικών αγαθών για χάρη άλλου προσώπου ή για κάποιο σκοπό: ► Έκανε πολλές θυσίες, για να σπουδάσει τα παιδιά του.	Σύνθ.: αυτοθυσία Οικογ. Λέξ.: θυσιάζω, θυσιαστήριο Προσδιορ.: αιματηρή (1, 2), ανώφελη, ηρωική, οικονομική (2) Φράσεις: ► Πάση θυσία (= με κάθε τιμημα) ► Γίνομαι θυσία (= κάνω ό,τι μπορώ)

ιδανικός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα) (ι-δα-νι-κός) [μτγν. ιδανικός < ιδανός < όρω]	1. ο καλύτερος που θα μπορούσε να βρεθεί: ► Η σημερινή ημέρα είναι ιδανική για εκδρομή. 2. που υπάρχει μόνο ως ιδέα, ο ιδεατός, άψογος, τέλειος: ► Πολλοί συγγραφείς ύμνησαν την ιδανική ομορφιά. 3. (ουσδ. ιδανικό) σπουδαίος σκοπός για τον οποίο αγωνίζεται ένας άνθρωπος ή ένα σύνολο ανθρώπων: ► Για να πραγματοποιηθεί το ιδανικό της δημοκρατίας είναι απαραίτητος ο διάλογος.	Αντίθ.: υπαρκτός, πραγματικός (2) Συνών: ιδεώδης, υποδειγματικός (1, 2) Οικογ. Λέξ.: ιδανικό (το), (εξ)ιδανικεύω, ιδανικά (επίρρ.) Προσδιοριζ: τόπος, κόσμος (1, 2) Φράσεις: ► Τα ιδανικά (= ο υψηλός πνευματικός ή ηθικός στόχος)
ιδέα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ι-δέ-α) [αρχ. ιδέα < ιδεΐν < όρω (= βλέπω)]	1. η παράσταση κάθε αντικειμένου που σχηματίζεται στο νου: ► Δεν έχω ιδέα για το χρώμα που έχει η ζέβρα. 2. γνώμη, άποψη, κρίση: ► Σχημάτιστα καλή ιδέα για το άτομό σου. 3. ιδανικό: ► Η ιδέα της ελευθερίας ξεσήκωσε τους Έλληνες το 1821.	Σύνθ: ιδεολογία, ανίδεος Οικογ. Λέξ.: ιδεατός, ιδεώδης, ιδεαλιστής Προσδιορ.: ριζοσπαστική, φιλελεύθερη, κυρίαρχη, κοινωνική, προοδευτική (1, 2), υποκειμενική, πρωτότυπη (1, 2) Φράσεις: ► Έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του (= θεωρεί ότι είναι σπουδαίος) ► Κατεβάζω ιδέες (= είμαι επινοητικός)

ιδιαιτερος, -η (-έρα), -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ι-δι-αι-τε-ρος, γεν. -ου, -ης (-έρας), -ου, πληθ. -οι, -ες, -α) [αρχ. ιδιαιτέρος < ίδιος]	που ανήκει σε κάποιον, εξαιρετικός, ξεχωριστός: ▶ Αυτός ο μαθητής διακρίνεται για τις ιδιαίτερες ικανότητές του.	Οικογ. Λέξ.: ιδιαίτερος (= χωριστά) (επίρρ.), ιδιαίτερα (= κυρίως) (επίρρ.), ιδιαίτερότητα Προσδιορίζ.: πατρίδα, αδυναμία, προτίμηση Φράσεις: ▶ Ιδιαίτερη πατρίδα (= τόπος καταγωγής) ▶ Ιδιαίτερα γραμματέας (= προσωπική γραμματέας) ▶ Τα ιδιαίτερα (= οι προσωπικές υποθέσεις)
ίδρυμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (ι-δρυ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. ίδρυμα < ιδρύω]	οργανισμός που έχει επιστημονικό ή φιλανθρωπικό σκοπό: ▶ Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού φροντίζει για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας σε ολόκληρο τον κόσμο.	Οικογ. Λέξ.: ιδρυματικός, ιδρυματισμός Προσδιορίζ.: δημόσιο, ιδιωτικό, φιλανθρωπικό, επιστημονικό, μορφωτικό, νοσηλευτικό Φράσεις: Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι.) (= το Πανεπιστήμιο)
ικανός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ι-κα-νός) [αρχ. ικανός (= αρετός)]	1. αυτός που μπορεί να κάνει κάτι καλά, ο επιδέξιος: ▶ Είναι ικανός να λύσει οποιαδήποτε άσκηση Φυσικής. 2. αρκετός, επαρκής: ▶ Για να πραγματοποιηθεί η εκδρομή, πρέπει να συμπληρωθεί ικανός αριθμός μαθητών.	Αντίθ.: ανίκανος Συνών.: άξιος (1), ικανοποιητικός (2) Σύνθ.: ικανοποιώ, ικανοποίηση, ανικανοποίητος Οικογ. Λέξ.: ικανότητα Προσδιορίζ.: άνθρωπος, μαθητής (1), ποσότητα (2) Φράσεις: ▶ Ικανός για όλα (= για αδιάστακτο άνθρωπο)
ικανοποίηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ι-κα-νο-ποι-η-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [λόγ. ικανοποίησις < ικανοποιώ]	1. το συναίσθημα της έντονης ευχαρίστησης που νιώθει κάποιος από μια επιτυχία ή από την πραγματοποίηση μιας επιθυμίας: ▶ Ο δάσκαλος διαπιστώνει με μεγάλη ικανοποίηση την πρόοδο των μαθητών του. 2. υλική ή ηθική αποκατάσταση ζημίας ή προσβολής: ▶ Ζήτησε ικανοποίηση για τη βλάβη που του προξένησαν στο αυτοκίνητο.	Αντίθ.: απογοήτευση (1) Συνών.: χαρά (1) Οικογ. Λέξ.: ικανοποιώ, ικανοποιητικός Προσδιορίζ.: ηθική, ψυχική (1, 2), επαγγελματική (2)

ικετεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. ι-κε-τεύ-ω, αόρ. ικέτευα) [αρχ. ικέτεύω < ικέτης]	(μτβ.) παρακαλώ θερμά, ζητώ βοήθεια: ► Σας ικε- τεύω να με βοηθήσετε να αντιμετωπίσω αυτή τη δύσκο- λη στιγμή που περνάω.	Συνών: θερμοπαρακαλώ, εκλιπαρώ Οικογ. Λέξ.: ικεσία, ικέ- της, ικετευτικός, ικετευτικά (επίρρ.)
ιός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (ι-ός) [αρχ. ιός (= δηλητη- ριο)]	1. μικροοργανισμός που αναπτύσσεται σε ζωντανά κύτταρα και προκαλεί λοιμώδη νοσήματα : ► Ο ιός της γρίπης είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος για τους ηλικιωμένους. 2. (μτφ.) μικρό πρόγραμμα ή κώδικας που καταστρέφει προγράμματα ή μέρη του υπολογιστή: ► Έχασα όλα μου τα αρχεία στον υπολογιστή εξαιτίας κάποιου νέου ιού.	Οικογ. Λέξ.: ιογενής
ίππος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ίπ-πος) [αρχ. ἵππος (= το άλογο)]	1. το άλογο: ► Ο δούρειος ίππος ήταν το τέχνασμα που επινόησε ο Οδυσσεάς για την άλωση της Τροίας. 2. μονάδα μέτρησης της δύναμης μιας μηχανής: ► Αγόρασα ένα αυτοκίνητο που έχει κινητήρα εκατό ίππων.	Σύνθ.: ιππόδρομος, ιπποδύναμη, ιπποκόμος, έφιππος Οικογ. Λέξ.: ιππεύω, ιπι- κός, ιππασία, ιπιότης, ι- πέας Προσδιορ.: φορολογήσι- μος (2)
ισορροπία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ι-σορ-ρο-πι-α) [αρχ. ισορροπία < ισόρροπος]	1. (φυσ.) η κατάσταση ενός υλικού σώματος στο οποίο ενεργούν δύο αντίθετες δυνάμεις, από τις οποίες η μία εξουδετερώνει την άλλη: ► Ο ακροβάτης περιπατούσε σε τεντωμένο σκοινί κρατώντας την ισορροπία του. 2. (μτφ.) η ψυχική υγεία και ηρεμία: ► Για να ξαναβρείς την ισορροπία σου, χρειάζεσαι οπωσδήποτε λίγες ημέρες ξεκούρασης.	Αντίθ.: ανισορροπία Σύνθ.: ανισορροπία Οικογ. Λέξ.: ισορροπία, ισόρροπος, ισορρόπηση, ισορροπιστής, ισορροπι- μένος Φράσεις: ► Λεπτή ισορροπία (= αυτή που είναι εύκο- λο να διαταραχτεί)

ίσος -η, -ο (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ι-σος) [αρχ. ἴσος] Προσοχή! ▶ ίσος (= ίδιος) ▶ ίσως (= μπορεί, πιθανόν) ▶ ίσιος (= ευθύς)	αυτός που είναι ίδιος στο μέγεθος, τη δύναμη ή την αξία με κάποιον άλλον: ▶ Το τετράγωνο έχει και τις τέσσερις πλευρές του ίσες. ▶ Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο.	Αντίθ.: άνισος Συνών: ισοδύναμος, ίδιος Σύνθ.: ισόβαθμος, ισόπαλος, ισάξιος, ισόβιος, ισόπλευρος, ισόπεδος, ισόρροπος, ισότιμος, ισοψηφία, ισόγειος, ισημερινός Οικογ. Λέξ.: ίσα (επίρρ.), ισότητα Προσδιοριζ.: δικαιώματα (τα), ευκαιρίες (οι), μεταχείριση
ισότητα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (ι-σό-τη-τα, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. ισότης < ίσος]	1. το να είναι δύο ή περισσότερα μεγέθη ίσα μεταξύ τους: ▶ Το σύμβολο της ισότητας είναι το = (ίσον). 2. η ίση μεταχείριση, η έλλειψη κάθε διαφοράς και διάκρισης μεταξύ των ανθρώπων: ▶ Η ισότητα ανδρών και γυναικών κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα της χώρας μας.	Αντίθ.: ανισότητα (1, 2) Συνών: ισονομία, ισοδυναμία, ισοπολιτεία (2) Προσδιορ.: κοινωνική, πολιτική, οικονομική (2)
ιστορία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ι-στο-ρι-α) [αρχ. ιστορία < ἵστωρ (= γνώστης)]	1. η γραπτή, κυρίως, αφήγηση σπουδαίων γεγονότων που αναφέρεται σε πρόσωπα, λαούς και έθνη: ▶ Γνωρίζει πολύ καλά την ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας. 2. η επιστήμη που ερευνά και ερμηνεύει τα ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος: ▶ Οι πηγές της Ιστορίας παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. 3. το βιβλίο και το μάθημα της Ιστορίας: ▶ Αγόρασε ένα βιβλίο Ιστορίας της νεότερης Ελλάδας. 4. αφήγηση συμβάντων πραγματικών ή φανταστικών: ▶ Κάθε βράδυ έφερνε στο νου του διάφορες ιστορίες από την παιδική ηλικία του.	Σύνθ.: ιστοριογραφία, προϊστορία Οικογ. Λέξ.: ιστορώ, ιστορικός, ιστορικό (το), ιστορικά (επίρρ.), ιστορικότητα Προσδιορ.: αρχαία, βυζαντινή, ελληνική, μεσαιωνική, νεότερη, παγκόσμια, ευρωπαϊκή, πολιτική, ρωμαϊκή, σύγχρονη (1, 2, 3), διασκεδαστική, δραματική, συγκλονιστική, φανταστική (4)

ισχυρός

ισχυρός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα) (ι-σχυ-ρός) [αρχ. ισχυρός < ισχύς]	1. ακλόνητος, ανθεκτικός: ► Οι δυο ομάδες είχαν ισχυρές άμυνες και γι' αυτό ο αγώνας έληξε ισόπαλος. 2. σφοδρός, μεγάλος: ► Στο Αιγαίο θα πνέουν ισχυροί άνεμοι. 3. αυτός που έχει μεγάλη πολιτική δύναμη ή επιρροή, καθώς και τη δυνατότητα να επιβάλλει τη θέλησή του: ► Κέρδισε εύκολα τις εκλογές και σχημάτισε μια ισχυρή κυβέρνηση.	Αντίθ.: ανίσχυρος (1, 2, 3), ασθενής (1, 2) Συνών: δυνατός, ρωμαλέος (1) Σύνθ.: ισχυρογνώμονας, ισχυροποιώ, ανίσχυρος, πανίσχυρος Οικογ. Λέξ.: ισχύς, ισχύω, ισχυρά (επίρρ.), ισχυρίζομαι, ισχυρισμός Προσδιοριζ.: αντίπαλος, οργανισμός, επιχείρημα (1), κράτος (3) Φράσεις: ► Το δικαιο του ισχυροτέρου (= όταν ο δυνατός επιβάλλει τη θέλησή του στους πιο αδυνάτους)
ίσως (Επίρρημα) (ι-σως) [αρχ. ἴσως]	υπάρχει περίπτωση να ..., είναι πιθανό να ...: ► Ίσως θα έρθω αύριο να σε δω.	Αντίθ.: σίγουρα, οπωσδήποτε Συνών: ενδεχομένως, μπορεί να ...
ίχνος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (ι-χνος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. ἴχνος]	1. αποτόπωμα ποδιού ανθρώπου ή ζώου πάνω στο έδαφος: ► Οι κνηγοί εντόπισαν το θήραμα από τα ίχνη που άφησε στο χιόνι. 2. οτιδήποτε απομένει από κάτι που προηγήθηκε: ► Οι ανασκαφές ανέδειξαν τα ίχνη ενός αρχαίου πολιτισμού. 3. ελάχιστη ποσότητα: ► Η ιατρική εξέταση έδειξε ίχνη από σάκχαρο στο αίμα.	Συνών: πατημασιά, (α)χνάρι (1), υπόλειμμα, απομεινάρι (2) Σύνθ.: ιχνηλάτης, ιχνηλατώ, ιχνηλασία, ιχνογραφώ, ιχνογραφία Προσδιορ.: δυοδιάκριτο, πρόσφατο (1, 2) Φράσεις: ► Βαδίζω στα ίχνη κάποιου (= ακολουθώ την ίδια πορεία, μτφ. μιμούμαι) ► Χάνω τα ίχνη κάποιου (= δεν ξέρω πού βρίσκεται ή τι κάνει) ► Δεν έχει ίχνος ντροπής (= είναι αδιάντροπος)

καθαρός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα) (κα-θα-ρός) [αρχ. καθαρός]	1. απαλλαγμένος από βρομίες, αλέρωτος: ► Όλοι πρέπει να διατηρούμε τις ακτές καθαρές. 2. ανόθευτος, που δεν περιέχει ξένες ουσίες: ► Το δαχτυλίδι που φορά είναι από καθαρό χρυσάφι. 3. αίθριος, ασυννέφιαστος: ► Σήμερα ο ουρανός είναι καθαρός. 4. αυτός που δεν κάνει ή δε σκέφτεται κακό: ► Είναι ένας αγνός άνθρωπος με καθαρή ψυχή.	Αντίθ.: ακάθατος, βρόμικος, λερωμένος (1) Συνών.: καθάριος (1), αγνός (2, 4), ανέφελος (3), αναμάρτητος (4) Σύνθ.: ξεκάθαρος, πεντάκαθαρος, ολοκάθαρος, καθαρόαιμος Οικογ. Λέξ.: καθαρά (επίρρ.), καθαρίζω, κάθαρση, καθαρότητα, καθαριότητα Φράσεις: ► Καθαρά χέρια (= δεν ευθύνομαι για ανέντιμη πράξη) Παροιμ.: ► Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται
καθεστώς (το) (Ουσιασσιακοπ. Μτχ.) (κα-θε-στώς, γεν. -ώτος, πληθ. -ώτα) [μτγν. καθεστώς < αρχ. καθίστημι]	ο τρόπος με τον οποίο κυβερνάται ένα κράτος ή είναι οργανωμένη μια κοινωνία: ► Αυτή η χώρα έχει δημοκρατικό καθεστώς.	Οικογ. Λέξ.: καθεστωτικός Προσδιop.: κοινοβουλευτικό, αυταρχικό, συνταγματικό, φεουδαρχικό, αστικό, φιλελεύθερο, σοσιαλιστικό
κάθετος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (κά-θε-τος) [αρχ. κάθετος]	1. που έχει διεύθυνση κατακόρυφη προς την επιφάνεια της γης: ► Η εστία του τερματοφύλακα έχει ένα οριζόντιο και δύο κάθετα δοκάρια.	Αντίθ.: οριζόντιος (1) Σύνθ.: καθετόμετρο Οικογ. Λέξ.: κάθετα (επίρρ.), καθέτως (επίρρ.)

	2. (γεωμ.) η ευθεία που τέμνει άλλη ευθεία ή επίπεδο κατακόρυφα, σχηματίζοντας ορθή γωνία: ► Η οδός Καποδίστρια είναι κάθετη στην οδό Δωδώνης.	
καθήκον (το) (Ουσιαστικό, Ο45) (κα-θή-κον, γεν. -οντος, πληθ. -α) [αρχ. καθήκον < καθήκω (= αρμόζω)]	1. ό,τι επιβάλλεται να κάνουμε σύμφωνα με τον ηθικό νόμο, το χρέος: ► Είναι γενικό καθήκον να βοηθάμε τα ηλικιωμένα άτομα. 2. ό,τι επιβάλλεται από τους νόμους του κράτους, η υποχρέωση του πολίτη: ► Είναι καθήκον προς την πατρίδα να υπηρετούμε στο στρατό.	Συνών.: επιταγή (1) Σύνθ.: καθηκοντολογία Προσδιορ.: ιερό (1), συνταγματικό (2), συζυγικό, αυτονόητο (1, 2)
κάθομαι (Ρήμα) (ενεστ. κά-θο-μαι, αόρ. κάθισα και έκασα, παθ. μτχ. καθιμένος)	1. (αμτβ.) βρισκομαι πάνω σε κάθισμα ή σε οποιαδήποτε άλλη θέση μπορώ να στηριχτώ: ► Οι μαθητές κάθισαν στις θέσεις τους και αμέσως άρχισε το μάθημα. 2. (αμτβ.) κατοικώ, μένω: ► Κάθεται στην ίδια γειτονιά εδώ και πολλά χρόνια. 3. (αμτβ.) δεν εργαζομαι, μένω αδρανής: ► Πήρε σύνταξη από τη δουλειά του και τώρα κάθεται. 4. (αμτβ.) υπομένω, ανέχομαι: ► Γιατί κάθεσαι και τον ακούς, αφού σου μιλάει με τόσο άσχημο τρόπο;	Αντιθ.: στέκομαι Συνών.: διαμένω (2) Σύνθ.: στρογγυλοκάθομαι Φράσεις: ► Κάθομαι σ' αναμμένα κάρβουνα (= ανησυχώ) ► Κάθομαι με σταυρωμένα χέρια (= δεν κάνω τίποτα) ► Κάθομαι σ' αυγά μου (= δεν ανακατεύομαι σε ξένες υποθέσεις) ► Μου κάθεται στο στομάχι (= μου είναι αντιπαθής)
καθυστερώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. κα-θυ-στε-ρώ, αόρ. καθυστέρησα, παθ. αόρ. καθυστερήθηκα, παθ. μτχ. καθυστερημένος) [αρχ. καθυστερῶ]	1. (μτβ.) κάνω κάποιον να αργοπορήσει, να χάσει χρόνο: ► Το χιόνι τον καθυστέρησε να φτάσει γρήγορα στη δουλειά του. 2. (μτβ.) δε δίνω έγκαιρα τα οφειλόμενα: ► Μερικές	Οικог. Λέξ.: καθυστέρηση, καθυστερημένα (επίρρ.)

	φορές καθυστερεί να πληρώσει τα κοινόχρηστα.	
καιρός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (και-ρός, γεν. -ού, πληθ. -οί) [αρχ. καιρός]	1. μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν σε δεδομένη στιγμή και σε συγκεκριμένη περιοχή: ► Στη βορειοανατολική Ελλάδα ο καιρός είναι σήμερα αίθριος. 2. κατάλληλη ευκαιρία: ► Τώρα είναι ο κατάλληλος καιρός, για να κάνουμε τις καλοκαιρινές διακοπές μας. 3. χρονικό διάστημα: ► Πέρασε πολύς καιρός από τότε που τον είδα για τελευταία φορά. 4. διαθέσιμος χρόνος: ► Δεν έχω καθόλου καιρό, για να επισκεφτώ την ιδιαίτερη πατρίδα μου.	Σύνθ.: καιροσκοπός, καιροφυλακτώ, άκαιρος, πρόσκαιρος, επίκαιρος Οικог. Λέξ.: καιρικός Προσδιορ.: ανοιξιάτικος, απειλητικός, άστατος (1) Φράσεις: ► Παντός καιρού (= κατάλληλος για όλες τις καιρικές συνθήκες) ► Του καλού καιρού (= υπερβολικά) ► Από τον καιρό του Νώε (= από πολύ παλιά) ► Μια φορά κι έναν καιρό (= κάποτε) ► Έχει ο καιρός γυρίσματα (= για να δηλώσουμε απρόβλεπτες μεταβολές που μπορεί να συμβούν) Παροιμ.: ► Κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο
καίω (Ρήμα) (καί-ω, αόρ. έκαψα, παθ. αόρ. κάηκα, παθ. μτχ. καμένος) [αρχ. καίω]	1. (μτβ.) βάζω φωτιά σε κάτι, καταστρέφω: ► Από απροσεξία έκαψαν το δάσος. 2. (μτβ.) ξοδεύω ρεύμα, βενζίνη, πετρέλαιο κ.λπ.: ► Φέτος κάψαμε πολύ πετρέλαιο. 3. (αμτβ.) (μτφ.) είμαι καυτός: ► Ο Αργοστοιάτικος ήλιος έκαιγε.	Συνών.: καταναλώνω (2) Σύνθ.: κατακαίγω Οικог. Λέξ.: καύση, καυστήρας, καυστικός, καύσωνας, καυτός, καυτερός, κάψιμο Φράσεις: ► Δε μου καίγεται καρφί (= δε με ενδιαφέρει καθόλου)
καλλιερῶ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. καλ-λι-ερ-ῶ, αόρ. καλλιέρησα, παθ. αόρ. καλλιερήθηκα, παθ. μτχ. καλλιερημένος) [μτγν. καλλιερῶ]	1. (μτβ.) δουλεύω τη γη, για να την κάνω εύφορη ή για να αναπυχθούν τα φυτά: ► Οι γεωργοί καλλιερῶν συστηματικά τα χωράφια τους. 2. (μτβ.) (μτφ.) ασχολούμαι με κάτι δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον	Οικог. Λέξ.: καλλιέργεια, καλλιερητής, καλλιερησιμς Φράσεις: ► Καλλιερημένος (= μορφωμένος)

	και επιμέλεια: ► <i>Οι αρχαίοι Έλληνες καλλιέργησαν τα γράμματα και τις τέχνες.</i>	
καλύπτω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. κα-λύ-πτω, αόρ. κάλυψα, παθ. αόρ. καλύφθηκα, παθ. μτχ. καλυμμένος) [αρχ. καλύπτω]	1. (μτβ.) σκεπάζω κάτι με κάτι άλλο: ► <i>Κάλυψε το σώμα του μωρού με μια μάλλινη κουβέρτα.</i> 2. (μτβ.) συγκαλύπτω, αποκρύπτω κάτι: ► <i>Δεν μπόρεσαν να καλύψουν τα ίχνη που άφησαν στο έδαφος.</i> 3. (μτβ.) (μτφ.) προστατεύω, δικαιολογώ: ► <i>Ο διευθυντής κάλυψε τους υπαλλήλους για το λάθος που έγινε.</i> 4. (μτβ.) διανύω μια απόσταση: ► <i>Το τρένο καλύπτει τη διαδρομή Αθήνα-Θεσσαλονίκη σε πέντε ώρες.</i>	Αντίθ.: αποκαλύπτω, ξεσκεπάζω, φανερώνω (1) Σύνθ.: ανακαλύπτω, συγκαλύπτω, επικαλύπτω, αποκαλύπτω, υπερκαλύπτω Οικογ. Λέξ.: κάλυμμα, κάλυψη
κάμπος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (κά-μπος) [μεσν. κάμπος < λατ. campus]	πεδιάδα: ► <i>Από το ύψωμα έβλεπες να απλώνεται μπροστά σου ο καταπράσινος κάμπος.</i>	Σύνθ.: ξερόκαμπος, Αχλαδόκαμπος Προσδιορ.: ανθόσπαρτος, εύφορος, άγονος
καρπός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (καρ-πός) [αρχ. καρπός]	1. το προϊόν ενός φυτού, το φρούτο: ► <i>Από τον καρπό της ελιάς παίρνουμε το λάδι.</i> 2. (μτφ.) το προϊόν μιας ανθρώπινης δραστηριότητας: ► <i>Απολαμβάνει τους καρπούς του μόχθου του.</i> 3. (ανατομ.) το τμήμα του χεριού ανάμεσα στην παλάμη και το βραχίονα: ► <i>Χτύπησε στον καρπό του δεξιού χεριού του.</i>	Σύνθ.: καρποφόρος, καρποφορία, περικάρπιο, άκαρπος, πολυκαρπία Οικογ. Λέξ.: καρπερός, καρπίζω, κάρπισμα Προσδιορ.: άγουρος, θρεπτικός, μεστωμένος, εδώδιμος (= φαγώσιμος) (1)

κάστρο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (κά-στρο) [μεσν. κάστρον < λατ. castrum]	πύργος που έχτιζαν οι άνθρωποι γύρω από τις πόλεις, για να προστατευτούν από τους εχθρούς, φρούριο: ► Το κάστρο του Μεσολογγίου ήταν φημισμένο κατά την Επανάσταση του 1821.	Συνών.: οχυρό Σύνθ.: καστρόπορτα Οικογ. Λέξ.: καστρί Προσδιор.: βυζαντινό, ξακουστό, φημισμένο, στοιχειωμένο
καταγωγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (κα-τα-γω-γή, γεν. -ής, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. καταγωγή < κατάγομαι]	1. η αρχή του γένους κάποιου, το σόι, η προέλευση, η ρίζα: ► Η καταγωγή πολλών ενεργετών του ελληνικού έθνους είναι από την Ήπειρο. 2. ο τόπος απ' όπου κατάγεται κάποιος ή η εθνικότητα στην οποία ανήκει: ► Είναι ελληνικής καταγωγής και ζει στην Αυστραλία.	Συνών.: γενιά, γενεαλογία (1), εθνικότητα (2) Οικογ. Λέξ.: κατάγομαι Προσδιор.: λαϊκή, κοινή (1) Φράσεις: ► Έλκω την καταγωγή μου (= κατάγομαι)
καταδίωξη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (κα-τα-δί-ω-ξη, γεν. -ης, πληθ. -ώσεις) [λόγ. < αρχ. καταδίωξις < καταδιώκω]	το κυνηγητό κάποιου με σκοπό να τον συλλάβει ή να του κάνει κακό: ► Οι αστυνομικοί ύστερα από καταδίωξη συνέλαβαν τους ληστές.	Συνών.: κατατρεγμός Οικογ. Λέξ.: καταδιώκω, καταδιωκτικός Προσδιор.: αδιάκοπη, στρατιωτική
κατάθεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (κα-τά-θε-ση, γεν. -ης, πληθ. -έσεις) [λόγ. < ελνστ. κατάθεσις < αρχ. κατατίθημι < κατά + τίθημι]	1. τοποθέτηση στο έδαφος: ► Η κατάθεση στεφάνου έγινε στο ηρώο της πόλης. 2. παράδοση χρημάτων στην Τράπεζα ή στο Ταμιευτήριο για φύλαξη ή δανεισμό: ► Το σχολείο έκανε κατάθεση ενός χρηματικού ποσού στην Τράπεζα για τα παιδιά της Αφρικής. 3. μαρτυρία κάποιου στο δικαστήριο ή στον ανακριτή: ► Η φευδής κατάθεση τιμωρείται από το νόμο.	Αντίθ.: ανάληψη (2) Σύνθ.: συγκατάθεση Οικογ. Λέξ.: καταθέτω, καταθέτης Προσδιор.: ένορκη, επιβαρυντική (3), προθεσμιακή (2), δημόσια (1, 3)

κατακτώ και καταχτώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. κα-τα-κτώ, αόρ. κατάκτησα, κατέκτησα, παθ. αόρ. κατακτήθηκα, παθ. μτχ. κατακτημένος) [αρχ. κατακτώμαι < κατά + κτώμαι (= αποκτώ, κατέχω)]	1. (μτβ.) καταλαμβάνω κάτι με πόλεμο, κυριεύω: ►Οι Πέρσες κατέκτησαν στην αρχαιότητα πολλές γειτονικές επαρχίες. 2. (μτβ.) πετυχαίνω κάτι ύστερα από προσπάθεια ή με τις ικανότητές μου: ►Οι Έλληνες αθλητές κατέκτησαν αρκετά <i>μετάλλια</i> στους Ολυμπιακούς αγώνες.	Συνών.: υποτάσσω (1), αποκτώ (2) Οικογ. Λέξ.: κατάκτηση, κατακτητής, κατακτητικός
καταλήγω (Ρήμα) (ενεστ. κα-τα-λή-γω, αόρ. κατέληξα) [αρχ. καταλήγω]	1. (αμτβ.) φτάνω στο τέλος: ►Ο ποταμός καταλήγει στη θάλασσα. 2. (μτβ.) (μτφ.) οδηγούμαι, φτάνω σε συμπέρασμα: ►Η συζήτηση κατέληξε σε <i>συμφωνία</i>. 3. (μτβ.) καταντώ: ►Είχε τόσα πολλά χρέη ώστε κατέληξε <i>να χάσει το σπίτι του</i>.	Συνών.: εκβάλλω (1) Οικογ. Λέξ.: κατάληξη, καταληκτικός
κατανάλωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (κα-τα-νά-λω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [μτγν. κατανάλωσις < καταναλίσκω]	το να χρησιμοποιεί και να ξοδεύει κανείς κάτι, για να ικανοποιήσει τις βιοτικές του ανάγκες: ►Αυτό το μήνα έκανε μεγαλύτερη <i>κατανάλωση χρημάτων για την αγορά τροφίμων από εκείνη που είχε υπολογίσει</i>.	Αντίθ.: εξοικονόμηση Συνών.: ξόδεμα Σύνθ.: υπερκατανάλωση Οικογ. Λέξ.: καταναλώνω, καταναλωτής, καταναλωσιμος, καταναλωτικός Προσδιορ.: εσωτερική, ευρεία Φράσεις: ►Φόρος κατανάλωσης (= φόρος που συμπεριλαμβάνεται στην τιμή πώλησης ενός προϊόντος)
καταπληκτικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (κα-τα-πλη-κτι-κός) [μτγν. καταπληκτικός < καταπλήσσω]	αυτός που προκαλεί μεγάλη εντύπωση και θαυμασμό: ►Το σπίτι του έχει <i>καταπληκτική</i> θέα προς τη μεριά της θάλασσας.	Συνών.: εκπληκτικός, εντυπωσιακός Οικογ. Λέξ.: κατάπληκτος, καταπληκτικά (επίρρ.), καταπλήσσω, κατάπληξη Προσδιοριζ.: χαρακτηρισ, ταλέντο, ομοιότητα, μουσική, εμφάνιση

κατασκευάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. κα-τα-σκευ-άζω, αόρ. κατασκεύασα, παθ. αόρ. κατασκευάστηκα, παθ. μτχ. κατασκευασμένος) [αρχ. κατασκευάζω]	1. (μτβ.) φτιάχνω κάτι με υλικά και τεχνικά μέσα: ►Οι μηχανικοί κατασκευάζουν διάφορα δημόσια έργα. 2. (μτβ.) (μτφ.) δημιουργώ κάτι στο μυαλό μου, επινοώ: ►Κατασκεύασε μια κατηγορία, για να τον ενοχοποιήσει.	Συνών.: κάνω, παρασκευάζω (1), μηχανεύομαι, πλάθω (2) Σύνθ.: προκατασκευάζω Οικογ. Λέξ.: κατασκευαστής, κατασκευαστικός, κατασκευάσμα
κατάσταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (κα-τά-στα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [αρχ. κατάστασις < καθίστημι < κατά + ἵστημι]	1. το πώς βρίσκεται κάποιος ή κάτι σε μια ορισμένη στιγμή: ►Το σπίτι μου, αν και είναι αρκετά παλιό, βρίσκεται σε καλή κατάσταση. 2. κατάλογος ή πίνακας με ονόματα προσώπων ή πραγμάτων: ►Παραδόθηκε η κατάσταση με τα ονόματα των μαθητών που θα πάρουν μέρος στην εκδρομή.	Συνών.: λίστα (2) Οικογ. Λέξ.: καταστατικό, καταστατικός Προσδιορ.: αφόρητη, κοινωνική, οικονομική, δραματική, πρωτοφανής, χαώδης, διεθνής, στερεή, υγρή (1), οικογενειακή (1, 2) Φράσεις: ►Παίρνω την κατάσταση στα χέρια μου (= αναλαμβάνω την ευθύνη των εξελίξεων)
καταστρέφω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. κα-τα-στρέφω, αόρ. κατέστρεψα, παθ. αόρ. καταστράφηκα, παθ. μτχ. κατεστραμμένος και καταστραμμένος) [αρχ. καταστρέφω]	1. (μτβ.) προξενώ σε κάποιον ή σε κάτι μεγάλη φθορά: ►Το χαλάζι κατέστρεψε τα σταφύλια. 2. (μτβ.) (μτφ.) οδηγώ κάποιον ή κάτι σε άσχημη κατάσταση, φθείρω ηθικά: ►Τον κατέστρεψαν οι κακές παρέες. 3. (αμτβ.) (παθ.) χάνω την περιουσία μου: ►Στενοχωρήθηκα πολύ, όταν έμαθα ότι καταστράφηκε οικονομικά.	Αντιθ.: σώζω, διασώζω, περισώζω (1) Συνών.: αφανίζω, εξολοθρεύω, εξοντώνω (1), διαφθείρω (2), χρεοκοπώ (3) Οικογ. Λέξ.: καταστροφή, καταστροφές, καταστροφικός, καταστρεπτικός
κατεβαίνω (Ρήμα, Ρ2) (κα-τε-βαί-νω, αόρ. κατέβηκα, παθ. μτχ. κατεβασμένος) [μεσν. κατεβαίνω < αρχ. καταβαίνω]	1. (αμτβ.) μετακινούμαι από ψηλότερο σε χαμηλότερο μέρος: ►Οι βοσκοί κατεβαίνουν με τα κοπάδια τους κάθε φθινόπωρο από τα ορεινά στα πεδινά.	Αντιθ.: ανεβαίνω (1, 2, 3), αυξάνομαι (2), επιβιβάζομαι (3) Συνών.: κατέρχομαι (1), υποχωρώ (2) Σύνθ.: ανεβοκατεβαίνω, ξανακατεβαίνω

κατεύθυνση

	2. (αμτβ.) μειώνομαι, ελαττώνομαι: ► Το καλοκαίρι κατεβαίνει, συνήθως, η στάθμη του νερού της λίμνης. 3. (αμτβ.) αποβιβάζομαι από μεταφορικό μέσο: ► Όλοι οι επιβάτες κατέβηκαν από το λεωφορείο στον κεντρικό σταθμό της πόλης.	Οικογ. Λέξ.: κατάβαση, κατεβατό (το), κατέβασμα, ακατέβατα (επίρρ.) Φράσεις: ► Μου κατέβηκε να ... (= μου ήρθε ξαφνικά μια ιδέα να ...) ► Λέει ό,τι του κατέβει (= ό,τι του έρθει στο μυαλό)
κατεύθυνση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (κα-τεύ-θυ-νση, γεν. -ης, -ύνσεως, πληθ. -ύσεις) [αρχ. κατεύθυνσις < κατευθύνω]	1. η πορεία προς την οποία κινείται κάποιος ή κάτι: ► Το καράβι κινείται με κατεύθυνση προς το νότο. 2. (μτφ.) ο στόχος που επιδιώκουμε, ο σκοπός: ► Η ανθρωπότητα πρέπει να κινείται πάντοτε προς την κατεύθυνση της παγκόσμιας ειρήνης.	Συνών.: φορά, ρότα (1) Οικογ. Λέξ.: κατευθύνω, κατευθυντήριο Προσδιορ.: άγνωστη (1), πολιτική, ιδεολογική, θεωρητική, πρακτική, παιδαγωγική (2)
κατηγορώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. κα-τη-γο-ρώ, αόρ. κατηγορήσα, παθ. αόρ. κατηγορήθηκα, παθ. μτχ. κατηγορημένος) [αρχ. κατηγορώ]	1. (μτβ.) αποδίδω ενοχή σε κάποιον για κάτι: ► Τον κατηγορήσαν ότι δεν είπε την αλήθεια. ► Με κατηγορήσε στους συμμαθητές του. 2. (μτβ.) διώκω κάποιον δικαστικά για αξιόποινη πράξη: ► Κατηγορείται για κλοπή.	Αντίθ.: υπερασπιζομαι, συνηγορώ (1) Συνών.: ενοχοποιώ, καταγγέλλω (1), μηνύω, ασκώ δίωξη (2) Οικογ. Λέξ.: κατηγορος, κατηγορία, κατηγορούμενος, κατηγορητήριο
κατοικώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. κα-τοι-κώ, αόρ. κατοίκησα, παθ. αόρ. κατοικήθηκα, παθ. μτχ. κατοικημένος) [αρχ. κατοικῶ < κάτοικος < κατά + οἶκος]	(αμτβ.) διαμένω σε κάποιον τόπο: ► Κατοικώ εδώ και πολλά χρόνια στην Κέρκυρα.	Συνών.: μένω, κάθομαι Σύνθ.: συγκατοικώ Οικογ. Λέξ.: κάτοικος, κατοικία, κατοίκηση, κατοικήσιμος, κατοικίδιος
κατόρθωμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (κα-τόρ-θω-μα, γεν. -ώματος, πληθ.	εξαιρετική επιτυχία, γενναία πράξη: ► Τα δημοτικά τραγούδια υμνούν τα κατορθώματα των κλεφτών.	Συνών.: επίτευγμα, άθλος, ανδραγάθημα Οικογ. Λέξ.: κατορθώνω, κατορθωτός

-ώματα) [αρχ. κατόρθωμα < κατορθόω -ῶ]		Προσδιор.: μυθικό, ηρωικό, ένδοξο, απίστευτο
κειμήλιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (κει-μή-λι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -α) [αρχ. κειμήλιον < κείμαι (= βρίσκομαι)]	κάθε παλιό αντικείμενο που θεωρείται πολύτιμο: ▶ Αυτό το βιβλίο είναι ένα οικογενειακό κειμήλιο.	Συνών: ενθύμιο Προσδιор.: ιερό, γραπτό, ιστορικό, πολύτιμο, οικογενειακό
κενός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (κε-νός) [αρχ. κενός]	1. που δεν περιέχει τίποτα: ▶ Οι αίθουσες του σχολείου είναι κενές από μαθητές την ώρα του διαλείμματος. 2. (μτφ.) που δεν μπορεί να εκπληρωθεί, μάταιος: Όσα μας είπε αποδείχτηκαν κενές υποσχέσεις.	Αντίθ.: γεμάτος, πλήρης (1) Συνών: άδειος, αδειανός (1) Σύνθ.: κενοτάφιο, κενολογία Οικογ. Λέξ.: κενότητα Φράσεις: ▶ Η πρότασή του έπεσε στο κενό (= δεν έγινε αποδεκτή)
κέντρο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (κέ-ντρο) [αρχ. κέντρον (= αιχμή, αγκάθι) < κεντώ]	1. το σημείο που βρίσκεται στη μέση ενός χώρου ή ενός πράγματος: ▶ Έδωσαν ραντεβού στο κέντρο της πλατείας. 2. (μτφ.) το μέρος με τη μεγαλύτερη κίνηση ή δραστηριότητα: ▶ Η Πάτρα είναι το βιομηχανικό κέντρο της Πελοποννήσου. 3. (μαθημ.) το εσωτερικό σημείο που απέχει εξίσου απ' όλα τα σημεία της περιφέρειας ενός κύκλου ή της επιφάνειας μιας σφαιρας: ▶ Σημάδεψα με το βελάκι το κέντρο του κύκλου, αλλά δεν το πέτυχα.	Αντίθ.: άκρο (1) Συνών: μέσον (1) Σύνθ.: απόκεντρος, κεντρομόλος, φυγόκεντρος, εκκεντρος Οικογ. Λέξ.: κεντρί, κεντριζώ, κεντρικός, κεντράρισμα, κεντρώος Προσδιор.: αστικό, εκλογικό, νυχτερινό, εμπορικό, επιστημονικό, τηλεφωνικό, τουριστικό (2) Φράσεις: ▶ Εξεταστικό κέντρο (= σχολείο ή άλλο κτίριο στο οποίο διεξάγονται εξετάσεις)
κεραυνός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (κε-ραυ-νός) [αρχ. κεραυνός]	1. ηλεκτρική εκκένωση από τα σύννεφα που φέρνουν θετικό ηλεκτρισμό προς το έδαφος, στο	

	οποίο υπάρχει αρνητικό ηλεκτρικό φορτίο: ► Η φωτιά στο δάσος προκλήθηκε από έναν κεραυνό. 2. (μτφ.) για κάτι δυσάρεστο ή εντυπωσιακό που συνέβη ξαφνικά: ► Η είδηση του θανάτου του ποιητή έπεσε σαν κεραυνός.	Συνών: αστροπελέκι (1) Σύνθ.: αλεξικέραυνο, κεραυνοβόλος Φράσεις: ► Κεραυνός εν αιθρία (= για κάτι ξαφνικό ή εντυπωσιακό)
κερδίζω (Ρήμα, Ρ4) (ευεστ. κερ-δί-ζω, αόρ. κέρδισα, παθ. μτχ. κερδισμένος) [μτγν. κερδίζω < αρχ. κερδαίνω]	1. (μτβ.) αποκτώ χρήματα από εργασία ή από τύχη: ► Πόσα κερδίζεις το μήνα; ► Κέρδισε στο λαχείο του πρώτο αριθμό. 2. (μτβ.) έχω όφελος από κάτι: ► Κέρδισε δόξα και τιμές από την επιστήμη του. 3. (μτβ.) αναδεικνύομαι καλύτερος, νικώ: ► Κέρδισε το πρώτο βραβείο στο φεστιβάλ κινηματογράφου.	Αντίθ.: χάνω Συνών: ειοπράττω, ωφελούμαι (1, 2) Σύνθ.: κερδοφόρος, κερδοφορία, κερδοσκοπός, κερδοσκοπία Οικογ. Λέξ.: κέρδος Φράσεις: ► Κερδίζω έδαφος (= είμαι κοντά στο να επικρατήσω)
κεφάλι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (κε-φά-λι) [μτγν. κεφάλιον < υποκορ. αρχ. κεφαλή]	1. το πάνω μέρος του σώματος των ανθρώπων ή το μπροστινό μέρος των ζώων: ► Κούνησε το κεφάλι του, συμφωνώντας με αυτά που άκουσε. 2. (μτφ.) ό,τι μοιάζει με κεφάλι, κυρίως στο σχήμα: ► Αγόρασα πέντε κεφάλια σκόρδα. 3. (μτφ.) άνθρωπος πολύ μορφομένος: ► Θεωρείται μεγάλο κεφάλι στην ιατρική επιστήμη.	Σύνθ.: κεφαλόβρυσο, κεφαλόσκαλο, κεφαλοτύρι, κεφαλοχώρι, σιδηροκέφαλος, πονοκέφαλος Οικογ. Λέξ.: κεφαλικός, κεφαλιά, κεφαλαίο, κεφαλαίος, κεφαλαιώδης Προσδιор.: αγύριστο, τετράγωνο (1) Φράσεις: ► Χτυπάω το κεφάλι μου στον τοίχο (= μετανιώνω) ► Δε σηκώνω κεφάλι (= εργάζομαι σκληρά) ► Παίρνω κεφάλι (= αρχίζω να προηγούμαι) ► Περπατάω με το κεφάλι ψηλά (= αισθάνομαι υπερήφανος για την τιμή και την υπόληψή μου) ► Αγύριστο κεφάλι (= αμετάπειστος)

κινδυνεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. κιν-δύ-νεύ-ω, αόρ. κινδύνεψα) [αρχ. κινδυνεύω]	1. (αμτβ.) απειλούμαι: ► Το διαμέρισμα κινδύνεψε από την πυρκαγιά. 2. (μτβ.) αντιμετωπίζω το ενδεχόμενο να πάθω κάτι δυσάρεστο: ► Εάν συνεχιστεί η ξηρασία, κινδυνεύουμε να μείνουμε χωρίς νερό.	Σύνθ.: διακινδυνεύω, ριψοκινδυνεύω Οικογ. Λέξ.: κίνδυνος
κίνηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (κί-νη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [αρχ. κίνησις < κινῶ]	1. (φυσ.) η μεταβολή της θέσης ενός σώματος στο χώρο σε σχέση με ένα σταθερό σημείο: ► Η κίνηση της γης γύρω από τον ήλιο διαρκεί 365 ημέρες. 2. δραστηριότητα σε κάποιον τομέα: ► Η εμπορική κίνηση κατά τις ημέρες των εορτών είναι μεγάλη. 3. η κυκλοφορία των πεζών και των οχημάτων, μετακίνηση: ► Κάθε πρωί υπάρχει μεγάλη κίνηση στους δρόμους.	Αντίθ.: ακινησία, αδράνεια (1) Συνών.: μετατόπιση (1) Σύνθ.: κινήσιοθεραπεία, συγκίνηση, διακίνηση, εκκίνηση, ακινησία Οικογ. Λέξ.: κινώ, κίνημα, κινήτος, κινητήρας, κινητικός, κίνητρο Προσδιор.: αμφίδρομη, ευθύγραμμη, αστραπιαία, μηχανική, αντίστροφη (1), άστοχη, επιδέξια, ρυθμική, εμπορική, καλλιτεχνική, τουριστική, λογοτεχνική (2), κυκλοφοριακή (3)
κινώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. κιν-νώ, αόρ. κίνησα, παθ. αόρ. κινήθηκα, παθ. μτχ. κινήμένος) [αρχ. κινῶ]	1. (μτβ.) βάζω κάτι σε ενέργεια, το κάνω να λειτουργήσει: ► Το νερό που πέφτει από ψηλά κινεί τον τροχό του μύλου. 2. (μτβ.) προξενώ ή προκαλώ έντονο συναισθημα: ► Τα λόγια του μου κίνησαν την περιέργεια. 3. (αμτβ.) ξεκινώ, αναχωρώ, φεύγω: ► Κίνησαν πρωί-πρωί, για να επισκεφτούν τους συγγενείς στο χωριό.	Σύνθ.: ξεκινώ, μετακινώ, υποκινώ, συγκινώ, ανακινώ, διακινώ, παρακινώ Οικογ. Λέξ.: κίνηση, κίνημα, κινητήρας, κίνητρο, κινητικότητα
κλαίω (Ρήμα) (ενεστ. κλαί-ω, αόρ. έκλαψα, παθ. αόρ. κλάφτηκα, παθ. μτχ.	1. (αμτβ.) χώνω δάκρυα από πόνο, λύπη, φόβο ή χαρά: ► Έκλαιγε δυνατά για πολλή ώρα, επειδή τον πονούσε το δόντι του.	Αντίθ.: γελώ (1) Σύνθ.: σιγοκλαίω Οικογ. Λέξ.: κλάμα, κλάψα, κλάψιμο, κλαψιάρης Φράσεις: ► Θα κλάψεις πικρά (= θα το μετανιώσεις)

κλείνω

κλαμένος) [αρχ. κλαίω]	2. (μτβ.) (μέσ.) παραπονιέμαι χωρίς σοβαρό λόγο: ▶ Κλαίγεται συνέχεια <i>ότι</i> δεν του φτάνουν τα χρήματα.	▶ Θα κλάψουν μανούλες (= θα γίνει χαμός) ▶ Κλαίω τη μοίρα μου (= παραπονιέμαι)
κλείνω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. κλεί-νω, <i>αόρ.</i> έκλεισα, <i>παθ. αόρ.</i> κλειστήκα, <i>παθ. μτχ.</i> κλεισμένος) [μεσν. < αρχ. κλείω] Προσοχή! ▶ κλείνω την πόρτα ▶ κλίνω ένα ρήμα (βλ. ρ. κλίνω)	1. (μτβ.) βάζω κάτι σε άνοιγμα, για να εμποδίσω την είσοδο και έξοδο, την επικοινωνία: ▶ Έκλεισε με δύναμη την πόρτα του σπιτιού του. 2. (αμτβ.) τελειώνω κάτι που είχα αρχίσει, ολοκληρώνω: ▶ Η γιορτή έκλεισε με τον Εθνικό Ύμνο. 3. (αμτβ.) (μτφ.) διακόπτω τη λειτουργία: ▶ Πολλά σχολεία έκλεισαν λόγω της κακοκαιρίας.	Αντιθ.: ανοίγω (1) Σύνθ.: ανοιγοκλείνω, ξανακλείνω Οικογ. Λέξ.: κλεισμο, κλειστός, κλειστά (<i>επίρρ.</i>) Φράσεις: ▶ Κλείνουν τα μάτια μου (= νυστάζω) ▶ Κλείνω τα αυτιά μου σε κάτι (= δε δίνω σημασία) ▶ Κλείνω το στόμα μου (= δεν αποκαλύπτω μυστικά)
κλίμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (κλί-μα, γεν. -ατος, <i>πληθ. -ατα</i>) [αρχ. κλίμα < κλί-νω]	1. οι μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν σ' έναν τόπο: ▶ Οι χώρες της κεντρικής Αφρικής έχουν τροπικό κλίμα. 2. (μτφ.) το περιβάλλον, η κατάσταση: ▶ Δεν υπάρχει το κατάλληλο κλίμα, για να γίνει συζήτηση αυτή την ώρα.	Σύνθ.: κλιματολογικός, κλιματογραφία Οικογ. Λέξ.: κλιματικός, κλιματίζω, κλιματισμός Προσδιορ.: ανθυγιεινό, δροσερό, ηπειρωτικό, ήπιο, μεσογειακό, ξηρό, τροπικό, υγρό, ψυχρό (1), πολιτικό, ευνοϊκό (2), ευχάριστο (1, 2) Φράσεις: ▶ Δε με σηκώνει το κλίμα (= μου είναι ανυπόφορη μια κατάσταση)
κλίνω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. κλί-νω, <i>αόρ.</i> έκλινα, <i>παθ. αόρ.</i> κλιθήκα, <i>παθ. μτχ.</i> (κε)κλιμένος) [αρχ. κλίνω]	1. (μτβ.) γέρνω κάτι πλάγια ή προς τα κάτω: ▶ Έκλινε το κεφάλι προς τα κάτω κι άρχισε να προσεύχεται. 2. (αμτβ.) παίρνω κλίση, στρέφομαι πλάγια: ▶ Η ζυγαριά έκλινε προς τα δεξιά. 3. (μτβ.) (γραμμ.) σχηματίζω με τη σειρά όλους τους τύπους ενός κλιτού μέρους του λόγου:	Σύνθ.: παρεκκλίνω, συγκλίνω, αποκλίνω, υποκλίνω-μαι Οικογ. Λέξ.: κλίση, κλιτός, κλιτικός, κλίνη, κλινικός Φράσεις: ▶ Δέν έχω πού την κεφαλήν κλίνει (= δεν έχω κανένα στήριγμα, συμπαράσταση)

	► Κλίνε το ρήμα «λύνω» στον ενεστώτα και τον παρατατικό. 4. (αμτβ.) (μτφ.) δείχνω προτίμηση ή τάση προς κάτι: ► Κλίνω περισσότερο προς τη δεύτερη άποψη.	
κόβω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. κό-βω, αόρ. έκοψα, παθ. αόρ. κόπηκα, παθ. μτχ. κομμένος) [μεσν. < αρχ. κόπτω]	1. (μτβ.) κομματιάζω κάτι, τεμαχίζω: ► Έκοψε το ψωμί σε μικρές φέτες. 2. (μτβ.) τραυματίζω, πληγώνω κάποιον ή κάτι: ► Έκοψα το δάχτυλό μου με το μαχαίρι. 3. (μτβ.) διακόπτω, σταματώ κάτι που υπάρχει μέχρι σήμερα: ► Ακολούθησε τη γνώμη του γιατρού και έκοψε το τσιγάρο. 4. (μτβ.) απορρίπτω κάποιον σε εξετάσεις: ► Στις εξετάσεις των Μαθηματικών, ο καθηγητής έκοψε πέντε μαθητές.	Σύνθ.: αποκόπτω, διακόπτω, ξεκόβω, περικόπτω, προκόβω Οικог. Λέξ.: κομματιάζω, κόψη, κόψιμο, κοφτερός Φράσεις: ► Κόβει το μυαλό του (= είναι έξυπνος) ► Κόβω τα φτερά σε κάποιον (= τον αποθαρρύνω) ► Κόβω τα χέρια κάποιου (= τον εμποδίζω) ► Κόβει το μάτι του (= βλέπει μακριά και μτφ. είναι πανέξυπνος) ► Κόβω δρόμο (= συντομεύω την απόσταση)
κοινός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (κοι-νός) [αρχ. κοινός]	1. αυτός που ανήκει σε πολλούς ή χρησιμοποιείται από πολλούς: ► Η αδερφή μου και εγώ έχουμε κοινό τραπέζιλο λογαριασμό. 2. αυτός που είναι απλός, χωρίς κάτι ξεχωριστό: ► Αγόρασε ένα κοινό αυτοκίνητο, χωρίς κάτι το ιδιαίτερο. 3. αυτό που συμβαίνει να χαρακτηρίζει ή να ενδιφέρει πολλά άτομα: ► Η σχολική γιορτή είναι το αποτέλεσμα μιας κοινής προσπάθειας.	Σύνθ.: κοινοβούλιο, κοινό-χρηστος, κοινωφελής, κοινοποίηση Οικог. Λέξ.: κοινώς (επίρρ.), κοινά (επίρρ.), κοινότητα, κοινωνία Προσδιοριζ.: λογαριασμός, μυστικό, θνητός (1), νους (2), θέα, συμφέρον, προσπάθεια, αντίληψη (3), τόπος (1, 3) Φράσεις: ► Κοινή Αγορά (= Ευρωπαϊκή Ένωση) ► Κοινός διαιρέτης (= αριθμός που διαιρεί ακριβώς δύο άλλους) ► Τα κοινά (= οι υποθέσεις της πολιτείας) ► Κοινή γνώμη (= η γνώμη της κοινωνίας)

κοινωνία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (κοι-νω-νι-α) [αρχ. κοινωνία < κοινωνός < κοινός]	1. οργανωμένο σύνολο ανθρώπων που συμβιώνουν σε ορισμένο τόπο και χρόνο, σύμφωνα με κανόνες και νόμους: ► Η οικογένεια είναι και σήμερα το θεμέλιο της ελληνικής κοινωνίας. 2. σύνολο ζώων που ανήκουν στο ίδιο είδος και ζουν ομαδικά: ► Η κοινωνία των μελισσών αποτελείται από τη βασίλισσα, τις εργάτριες και τους κηφήνες.	Σύνθ.: επικοινωνία, συγκοινωνία, κοινωνιολογία Οικογ. Λέξ.: κοινωνώ, κοινωνός, κοινωνικός, κοινωνικά (επίρρ.), κοινωνικότητα Προσδιορ.: πρωτόγονη, σύγχρονη, πατριαρχική, μητριαρχική, καταναλωτική, τοπική, πολυπολιτισμική, ανοιχτή (1) Φράσεις: ► Θεία / Αγία Κοινωνία (= το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, η Μετάληψη) ► Τοπική κοινωνία (= δήμος ή κοινότητα)
κοιτάζω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. κοι-τά-ζω, αόρ. κοιτάξα, παθ. αόρ. κοιτάχτηκα, παθ. μτχ. κοιταγμένος) [αρχ. κοιτάζω < κοίτη (= κρεβάτι)]	1. (μτβ.) στρέφω το βλέμμα σε κάποιον ή σε κάτι, συγκεντρώνω: ► Κοίταξε από το παράθυρό του μακριά τη θάλασσα. 2. (μτβ.) φροντίζω, νοιάζομαι για κάποιον ή κάτι: ► Κοίταξε τους γονείς του στα γεράματα. 3. (μτβ.) εξετάζω κάτι με ιδιαίτερη προσοχή, ελέγχω: ► Κοιτάζω τη μηχανή του αυτοκινήτου πριν από κάθε ταξίδι.	Συνών.: παρατηρώ (1) Σύνθ.: αγριοκοιτάζω, κρυφοκοιτάζω, γλυκοκοιτάζω Οικογ. Λέξ.: κοιταγμα Φράσεις: ► Κοιτάζω με μισό μάτι (= περιφρονώ κάποιον) ► Κοιτάζω στα μάτια (= είμαι απόλυτα ειλικρινής) ► Για κοιτα να δεις! (= για φαντάσου!)
κολλώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. κολ-λώ, αόρ. κόλλησα, παθ. αόρ. κολλήθηκα, παθ. μτχ. κολλημένος) [αρχ. κολλώ]	1. (μτβ.) ενώνω με ειδική ουσία δύο ή περισσότερα αντικείμενα, συνενώνω: ► Κόλλησε τα κομμάτια του βάζου που έσπασε. 2. (μτβ.) μεταδίδω αρρώστια: ► Κόλλησε ιλαρά τους συμμαθητές της. 3. (μτβ.) (μτφ.) γίνομαι ενοχλητικός σε κάποιον, για να πετύχω κάτι: ► Του κολλάει συνεχώς να πάνε στο γήπεδο.	Αντιθ.: ξεκολλώ, αποκολλώ (1) Συνών.: συγκολλώ (1), μεταδίδω (2), ενοχλώ (3) Σύνθ.: αποκολλώ, συγκολλώ, ξεκολλώ, προσκολλώ Οικογ. Λέξ.: κόλλημα, κόλληση, κολλητός, κολλητά (επίρρ.), κολλητήρι, κολλητικός Φράσεις: ► Στη βράση κολλάει το σίδερο (= όταν χρειάζεται γρήγορη απόφαση) ► Τον κόλλησε στον τοίχο (= τον αποστόμωσε)

κολόμπι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (κο-λύ-μπι, γεν. - , πληθ. -) [μεσν. κολύμπι]	το να επιπλέει κανείς στο νερό με κατάλληλες κινήσεις των χεριών και των ποδιών: ► Το κολόμπι γυμνάζει ολόκληρο το σώμα του αθλητή.	Συνών.: κολύμβηση, μπάνιο Οικογ. Λέξ.: κολουμπώ
κόμμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (κόμ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. κόμμα < κό-πτω]	1. μερίδα πολιτών με τις ίδιες πολιτικές ιδέες, πολιτική παράταξη: ► Στις βουλευτικές εκλογές συμμετέχουν, συνήθως, πολλά κόμματα. 2. (γραμμ.) σημείο στίξης στο γραπτό λόγο με το οποίο χωρίζουμε δύο προτάσεις ή τα μέρη μιας φράσης: ► Με κόμμα χωρίζουμε και ασύνδετες λέξεις, που ανήκουν στο ίδιο μέρος του λόγου.	Σύνθ.: κομματάρχης Οικογ. Λέξ.: κομμάτι, κομματικός Προσδιор.: αγροτικό, δημοκρατικό, συντηρητικό, κυβερνητικό, αντιπολιτευόμενο (1) Φράσεις: ► (μτφ.) Κάνω κόμμα (= στρέφομαι εναντίον κάποιου)
κοντά (Επίρρημα) (κο-ντά) [μεσν. επίρρ. του μτγν. κοντός]	1. σε μικρή απόσταση: ► Το στίτι μου είναι κοντά στη θάλασσα. 2. περίπου: ► Ψάρεψε κοντά δέκα κιλά σαργός. 3. επιπλέον, εκτός από: ► Κοντά στα άλλα έχασα και το πλοίο της γραμμής.	Αντίθ.: μακριά (1), ακριβώς (2) Συνών.: πλησίον, σιμά, εγγύς (1), σχεδόν, πάνω κάτω, ίσαμε, κάπου (2) Σύνθ.: κοντοστέκομαι Οικογ. Λέξ.: κοντεύω, κοντινός
κοπάδι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (κο-πά-δι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μτγν. κοπάδιον υποκορ. του αρχ. κοπή (= τμήμα) < αρχ. κόπτω]	1. μεγάλος αριθμός ζώων από το ίδιο είδος: ► Μεγάλα κοπάδια προβάτων βοσκούσαν στον αλέραντο κάμπο. 2. (μτφ.) πολὺς κόσμος χωρίς τάξη, οργάνωση και χωρίς αρχηγό: ► Ένα κοπάδι παιδιών αναστάτωσε τη γειτονιά με τις φωνές του.	Συνών.: αγέλη, ποίμνιο (1), όχλος (2) Οικογ. Λέξ.: κοπαδιαστός, κοπαδιαστά (επίρρ.) Προσδιор.: βουερό, ατίθασο (1, 2)

κόσμος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (κό-σμος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. κόσμος (= τάξη, κόσμημα)]	1. ο πλανήτης Γη, η οικο- μένη, το σύμπαν: ► <i>Θέλω πολύ να κάνω το γύρο του κόσμου.</i> 2. πλήθος ανθρώπων, αν- θρωπότητα, κοινωνία: ► <i>Μαζεύτηκε πολύς κόσμος στην πλατεία.</i>	Συνών.: πλάση, υδρόγειος, κτίση (1), πολυκοσμία (2) Σύνθ.: κοσμογυρισμένος, κοσμοναύτης, κοσμοϊστο- ρικός, κοσμογονία, κοσμο- πλημμύρα Οικολ. Λέξ.: κοσμώ, κόσμι- ος, κόσμια (επίρρ.), κοσμίως (επίρρ.), κοσμικός Προσδιор.: αθέατος, ενά- λιος (1), παραμυθένιος (2), αφιλόξενος (1, 2) Φράσεις: ► Έφαγα τον κόσμο (= έφαξα παντού) ► Ζει στον κόσμο του (= δεν ενδιαφέρεται για τί- ποτα) ► Τρίτος κόσμος (= οι αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Ν. Αμερικής) ► Νέος Κόσμος (= η Αμερική και η Ωκεανία) ► Χάλασε τον κό- σμο (= αναστάτωσε τα πά- ντα) ► Δε χάλασε κι ο κό- σμος (= δεν είναι και τόσο σπουδαίο γεγονός) Παροιμ.: ► Ο κόσμος το 'χει τούμπανο κι εμείς κρυ- φό καμάρι
κουνώ και κου- νάω (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. κου-νώ, αόρ. κούνησα, παθ. αόρ. κουνήθηκα, παθ. μτχ. κουνημένος) [μεσν. κουνῶ < αρχ. κινῶ]	1. (μτβ.) κάνω κάποιον ή κάτι να κινηθεί: ► <i>Ο αέρας κουνούσε με μανία τα κλαδιά των δέντρων.</i> 2. (μτβ.) μεταφέρω κάτι από ένα σημείο σε κάποιο άλλο, μετακινώ: ► <i>Μην κουνήσεις τα βιβλία από τη θέση τους.</i>	Συνών.: μετατοπίζω (2) Σύνθ.: ταρακουνώ Οικολ. Λέξ.: κούνημα, κου- νιστός, κούνια
κρατάω και κρατώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. κρατώ, αόρ. κράτησα, παθ. αόρ. κρατήθηκα, παθ. μτχ. κρατημένος)	1. (μτβ.) έχω κάτι στο χέρι μου, βαστώ: ► <i>Κρατούσε στο χέρι του ένα βιβλίο.</i> 2. (αμτβ.) προβάλλω αντι- σταση, αντέχω: ► <i>Το Κάστρο του Μεσολογγίου κράτησε στην πολιορκία από</i>	Σύνθ.: συκρατώ, παρα- κρατώ, επικρατώ Οικολ. Λέξ.: κράτημα, κρά- τηση, κρατητήριο Φράσεις: ► Κρατώ το λόγο μου (= τηρώ την υπόσχεσή μου)

[αρχ. κρατώ < κρά-τος]	το Δεκέμβριο του 1825 μέχρι τον Απρίλη του 1826. 3. (μτβ.) κλείνω εισιτήριο ή θέση: ►Κράτησα δύο θέσεις, για να παρακολουθήσω τους Ολυμπιακούς Αγώνες. 4. (αμτβ.) διαρκώ: ►Η ομιλία κράτησε τριάντα λεπτά.	►Τον κρατώ στα χέρια μου (= μπορώ να τον εκβιάσω) Παροιμ.: ►Όπου ακούς πολλά κεράσια, κράτα και μικρό καλάθι
κράτος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (κρά-τος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. κράτος (= δύναμη, πολιτική εξουσία)]	1. η ανώτατη πολιτική εξουσία που ασκείται σε ένα σύνολο ανθρώπων μόνιμα εγκατεστημένων σε μια χώρα που έχει τα δικά της σύνορα: ►Κάθε κράτος οφείλει να προστατεύει τους πολίτες του. 2. το σύστημα διακυβέρνησης μιας χώρας, ο τρόπος που ασκείται η κρατική εξουσία: ►Το πολίτευμα του ελληνικού κράτους είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.	Συνών.: χώρα, πολιτεία, επικράτεια (1), εξουσία, αρχή (2) Οικογ. Λέξ.: κρατώ, κρατικός, κρατίδιο, κραταιός Προσδιορ.: ανεξάρτητο, αυτόνομο, κυρίαρχο, ομόσπονδο, πανίσχυρο (1, 2) Φράσεις: ►Κατά κράτος (= ολοκληρωτικά) ►Υπό το κράτος (= υπό τον απόλυτο έλεγχο)
κρίση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (κρί-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. κρίσις < κρί-νω]	1. η ικανότητα του ανθρώπου να σκέφτεται λογικά και να καταλήγει σε ορθά συμπεράσματα: ►Δεν πρέπει κάποιος να βασιζέσαι μόνο στις κρίσεις των άλλων. 2. η άποψη που εκφράζει κάποιος για πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις: ►Είναι πολύ ασοτηρός στις κρίσεις που κάνει για τους υπαλλήλους του. 3. η απόφαση δικαστηρίου: ►Η κρίση του δικαστηρίου για τον κατηγορούμενο ήταν αθωωτική. 4. προβληματική κατάσταση με δυσκολίες και κινδύνους: ►Η αύξηση της τιμής του πετρελαίου προκαλεί οικονομική κρίση.	Συνών: ετυμηγορία (3), δοκιμασία (4) Σύνθ.: έγκριση, σύγκριση, πρόκριση, ανάκριση, διάκριση, ανταπόκριση, υποκρισία, λογοκρισία Οικογ. Λέξ.: κρίνω, κριτής, κριτικός, κριτική, κριτικάρω, κριτήριο, κρίσιμος, κρισιμότητα Προσδιορ.: εσφαλμένη, επιπόλαη, βιαστική, πολιτική, δίκαιη (1), αθωωτική (3), πετρελαϊκή, νομοματική, οικονομική, τουριστική (4)

κρύβω

κρύβω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. κρύ-βω, αόρ. έκρυψα, παθ. αόρ. κρύφτηκα, παθ. μτχ. κρυμμένος) [αρχ. κρύπτω]	1. (μτβ.) βάζω κάποιον ή κάτι σε τέτοιο μέρος ώστε να μην το(ν) βλέπουν ή να μην το(ν) βρίσκουν οι άλλοι: ► Έκρυψε τα χρυσαφικά της στο συρτάρι. 2. (μτβ.) φυλάω κάτι σαν μυστικό: ► Κρύβει τα χρόνια του από τους άλλους. 3. (μτβ.) (μτφ.) δε φανερώνω τις προθέσεις και τα συναισθήματά μου στους άλλους: ► Κρύβει τα πραγματικά του αισθήματα, που έχει για τους φίλους του.	Αντίθ.: εμφανίζω, αποκαλύπτω, φανερώνω (1, 2) Συνών.: αποκρύπτω (1, 2), καλύπτω, σκεπάζω (1), αποσιωπώ (2) Σύνθ.: αποκρύπτω, υποκρύπτω, αποκρύβω Οικογ. Λέξ.: κρυφός, κρυφά (επίρρ.), κρύψιμο, κρυψώνας, κρύπτη, κρυφτό, κρυφτούλι Φράσεις: ► Κρύβεται πίσω απ' το δάχτυλό του (= προσπαθεί να αποκρύψει κάτι που είναι φανερό) ► Κρύβω τα χαρτιά μου (= δε φανερώνω τις προθέσεις μου)
κτήμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (κτή-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. κτήμα < κτώμαι (= αποκτώ, κατέχω)]	1. οτιδήποτε αποτελεί ιδιοκτησία κάποιου: ► Οι αρχαιολογικοί θησαυροί είναι κτήμα ολόκληρου του ελληνικού λαού. 2. αγροτική έκταση που ανήκει σε κάποιον: ► Κάθε καλοκαίρι πηγαίνουμε στο κτήμα του παππού. 3. (μτφ.) καθετί που μαθαίνει κανείς καλά και για πάντα: ► Έκαναν κτήμα τους το μάθημα της Ιστορίας.	Σύνθ.: αγρόκτημα, απόκτημα, κτηματολόγιο, κτηματογορά, κτηματομεσίτης Οικογ. Λέξ.: κτηματικός, κτηματίας Προσδιορ.: κρατικό, μοναστηριακό, οικογενειακό, πατρικό (1, 2)
κτίριο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (κτί-ρι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -ια) [λόγ. < μεσν. κτίριον]	κάθε οικοδόμημα: ► Η Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία είναι ένα παραδοσιακό κτίριο με μεγάλη ιστορία.	
κύκλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (κύ-κλος) [αρχ. κύκλος]	1. (μαθημ.) κλειστή καμπύλη γραμμή της οποίας κάθε σημείο απέχει εξίσου από το κέντρο της: ► Σε πολλές ασκήσεις των Μαθηματικών βρίσκουμε το εμβαδόν του κύκλου.	Σύνθ.: κυκλοφορία, εγκύκλιος, δίκυκλο, τρίκυκλο Οικογ. Λέξ.: κυκλικός, κυκλικά (επίρρ.), κυκλώνω, κύκλωμα, κυκλώνας, κυκλάμινο, Κυκλάδες

	2. η επίπεδη επιφάνεια που περικλείεται μέσα στον κύκλο: ► <i>Κάθονται μέσα σε κύκλους σχεδιασμένους στο έδαφος.</i> 3. (μτφ.) ομάδα ατόμων που συνδέονται με κοινά ενδιαφέροντα ή επιδιώξεις: ► <i>Είναι πολύ γνωστός στον κύκλο των δικηγόρων.</i>	Φράσεις: ► Φαλός κύκλος (= όταν η επίλυση ενός προβλήματος οδηγεί σε άλλο πρόβλημα, δημιουργώντας αδιέξοδο)
κύμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (κύ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. κύμα < κυῶ (= είμαι φουσκωμένος)]	1. όγκος νερού θάλασσας, λίμνης ή ποταμού που ανυψώνεται και πέφτει διαδοχικά και που προκαλείται κυρίως από τον άνεμο: ► <i>Ο άνεμος λυσομανούσε αδιάκοπα, σηκώνοντας πελώρια κύματα.</i> 2. (φυσ.) παλμική κίνηση που μεταδίδεται από μόριο σε μόριο, μεταφέροντας ορισμένες μορφές ενέργειας: ► <i>Το τηλεοπτικό σήμα μεταφέρεται με ηλεκτρομαγνητικά κύματα.</i> 3. (μτφ.) φυσικό ή κοινωνικό φαινόμενο μεγάλης έντασης, που εμφανίζεται ξαφνικά: ► <i>Αναμένεται νέο κύμα καύσωνα την επόμενη εβδομάδα.</i> ► <i>Έφτασαν στο νησί μας τα πρώτα κύματα τουριστών.</i>	Σύνθ.: κυματοειδής, κυματοθραύστης Οικογ. Λέξ.: κυματίζω, κυμάτισμα, κυματισμός, κυματιστός, κυματικός, κυμαίνομαι, κυματώδης Προσδιορ.: αγριεμένο, απειλητικό, αφρισμένο, παλιρροϊκό, πελώριο (1), φοβερό (1, 3), ακουστικό, ηχητικό, μεσαία (τα), βραχεία (τα) (2) Φράσεις: ► Περνώ από σαράντα κύματα (= αντιμετωπίζω πολλές δυσκολίες) ► Εκπέμπω στο ίδιο μήκος κύματος (= έχω τις ίδιες απόψεις)
κυνήγι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (κυ-νή-γι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μτγν. κυνήγιον < αρχ. κυνηγός]	1. το να αναζητεί κάποιος ζώα ή πουλιά, για να τα πιάσει ή να τα σκοτώσει: ► <i>Το κυνήγι των πουλιών επιτρέπεται σε συγκεκριμένη περίοδο.</i> 2. το θήραμα: ► <i>Το σημερινό κυνήγι ήταν ένας λαγός και δυο μεκιάτσες.</i>	Συνών.: θήρα (1), άγρα, λεία (2), κυνήγημα, κυνηγητό (3) Σύνθ.: κυνηγόσκυλο Οικογ. Λέξ.: κυνηγός, κυνηγητό, κυνήγημα, κυνηγετικός Προσδιορ.: λαθραίο, ομαδικό (1), άφθονο, νόστιμο (2)

κυρίαρχος

	3. (μτφ.) το να επιδιώκει κάποιος κάτι με επιμονή: ► Το κινήγι μιας καλύτερης ζωής οδηγεί πολλούς ανθρώπους στη μετανάστευση.	
κυρίαρχος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα)</i> (κυ-ρί-αρ-χος) [μεσν. κυρίαρχος < κύριος + ἄρχω (= εξουσιάζω, κυβερνώ)]	αυτός που έχει στα χέρια του την εξουσία, απόλυτος, κύριος: ► <i>Η Ελλάδα είναι ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος.</i>	Σύνθ.: συγκυρίαρχος, επικυρίαρχος Οικογ. Λέξ.: κυριαρχώ, κυριαρχία, κυριαρχικός, κυρίαρχηση Προσδιοριζ.: άποψη, ιδεολογία, λαός
κύριος, -α, -ο <i>(Επίθετο, Ε4, έμφυχα)</i> (κύ-ρι-ος) [αρχ. κύριος < κύριος]	1. ο σπουδαιότερος, ο σημαντικότερος: ► <i>Είναι ο κύριος συνεργάτης μου στα οικονομικά ζητήματα.</i> 2. αυτός που ελέγχει τα πράγματα, κυρίαρχος, κάτοχος: ► <i>Σύμφωνα με τη διαθήκη του πατέρα του είναι ο κύριος κληρονόμος.</i> 3. αξιοπρεπής άνθρωπος: ► <i>Συμπεριφέρεται τόσο καλά, ώστε μπορώ να πω ότι είναι κύριος με τα όλα του!</i>	Συνών.: βασικός (1), άρχοντας, αφέντης (2) Σύνθ.: κυριολεξία, κυριαρχία Οικογ. Λέξ.: κύρια (<i>επίρρ.</i>), κυρίως (<i>επίρρ.</i>), κυριεύω, κυριότητα Προσδιοριζ.: ομιλητής, άρθρο, συμπέρασμα (1) Φράσεις: ► Κύριος οίδε (= ο Θεός ξέρε)
κωλουσιεργώ <i>(Ρήμα, Ρ6)</i> <i>(ενεστ. κω-λυ-σι-εργώ, αόρ. κωλουσιεργησα)</i> [λόγ. < ελνστ. κωλουσιεργώ < κωλουσιεργός < κωλύω (= εμποδίζω) + έργον]	(αμτβ.) εμποδίζω σκόπιμα και για προσωπικούς λόγους την εκτέλεση κάποιου έργου: ► <i>Κωλουσιεργούν και παρεμβάλλουν εμπόδια στη διάνοιξη του δρόμου.</i>	Συνών.: παρακωλύω, καθυστερώ, υπονομεύω Οικογ. Λέξ.: κωλουσιεργία
κωμωδία (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο19)</i> (κω-μω-δι-α) [αρχ. κωμωδία < κωμωδός]	1. θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο με ευχάριστο και διασκεδαστικό περιεχόμενο: ► <i>Χθες παρακολουθήσαμε στο θέατρο μια ξεκαρδιστική κωμωδία.</i>	Αντίθ.: δράμα, τραγωδία (1, 2) Σύνθ.: κωμωδιογράφος, φαρσοκωμωδία, κωμειδύλλιο Προσδιορ.: αρχαία, απολαυστική, έξυπνη, ηθογραφική, σπαρταριστή (1, 2)

2. (αρχ.) το ένα από τα τρία είδη του αρχαίου δράματος που είχε εύθυμο και σατιρικό περιεχόμενο: ►Οι «Όρνιθες» είναι μία από τις κωμωδίες του Αριστοφάνη.

3. (μτφ.) πράξεις, γεγονότα ή καταστάσεις που προκαλούν το γέλιο: ►Πρέπει να σταματήσει αυτή η κωμωδία, που παρακολουθούμε ανάμεσά σας τον τελευταίο καιρό.

Φράσεις: ►Παίζω κωμωδία (= υποκρίνομαι)

λακωνικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (λα-κω-νι-κός) [αρχ. λακωνικός < Λάκων]	1. που σχετίζεται με τη Λακωνία και τους Λάκωνες: ► Εξακολουθεί να τηρεί πιστά τα λακωνικά έθιμα, παρόλο που ζει στην Αθήνα. 2. ολιγόλογος, σύντομος: ► Ο λόγος του είναι συνήθως λακωνικός και ουσιαστικός.	Αντιθ.: πολυλογάς, φλύαρος (2) Συνών.: λιτός, επιγραμματικός, συνοπτικός (2) Οικογ. Λέξ.: Λακωνία, λακωνίζω, λακωνισμός, λακωνικότητα
λαός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (λα-ός) [αρχ. λαός]	1. το σύνολο των πολιτών ενός κράτους: ► Ο ελληνικός λαός έχει μια πανάρχαια ιστορία. 2. το σύνολο των κατοίκων μιας γεωγραφικής περιοχής, πόλης: ► Ο δήμαρχος μίλησε στο λαό της πόλης του.	Συνών.: κάτοικοι, πληθυσμός, πολίτες (1, 2) Σύνθ.: λαογραφία, λαοθάλασσα, λαοφιλής, λαοπρόβλητος, λαοκρατία, λαοπλάνος, λαομίσητος Οικογ. Λέξ.: λαϊκός, λαϊκότητα, λαϊκιστής, λαϊκισμός Προσδιop.: κυρίαρχος, ένδοξος, φιλήσυχος, προοδευτικός, περιούσιος (1, 2)
λατρεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. λα-τρεύ-ω, αόρ. λάτρεψα, παθ. αόρ. λατρεύτηκα, παθ. μτχ. λατρεμένος) [αρχ. λατρεύω < λάτρις]	1. (μτβ.) σέβομαι, τιμώ το Θεό: ► Οι αρχαίοι Έλληνες λάτρεναν τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου. 2. (μτβ.) έχω μεγάλη αγάπη για κάποιον ή για κάτι: ► Λατρεύει την κρητική κουζίνα.	Αντιθ.: μισώ, αντιπαθώ (2) Συνών.: υπεραγαπώ Οικογ. Λέξ.: λάτρης, λατρεία, λατρευτός, λατρευτικός

λεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (λεί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. λεία]	1. ό,τι αρπάζει κανείς απ' τους εχθρούς σε καιρό πολέμου: ► <i>Οι θησαυροί της Πόλης έγιναν λεία στα χέρια των Σταυροφόρων.</i> 2. τα θηράματα που γίνονται τροφή σαρκοβόρων ζώων: ► <i>Τα ψάρια είναι η αγαπημένη λεία της αρκούδας.</i>	Συνών.: λάφυρα (2) Προσδιορ.: πλούσια (1) Φράσεις: ► Εύκολη λεία (= αυτός που μπορεί εύκολα να νικηθεί)
λέξη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (λέ-ξη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. λέξις < λέγω]	1. σύνολο φθόγγων που εκφράζει μια έννοια: ► <i>Το μήνυμα που έστειλε αποτελείται από πέντε λέξεις.</i> 2. λόγος, κουβέντα: ► <i>Του είπε δυο λέξεις στο αυτί και ύστερα έφυγε.</i>	Σύνθ.: λεξιλόγιο, λεξιθηρία (= αναζήτηση και χρήση σπάνιων λέξεων), λεξιπενία (= περιορισμένος αριθμός λέξεων), λεξικογράφος (= συντάκτης λεξικού), λεξικολογία Οικογ. Λέξ.: λέγω, λεξικό Προσδιορ.: κλιτή, άκλιτη, δυσνόητη, άγνωστη, ποιητική, αδόκιμη (1, 2) Φράσεις: ► Λέξη προς λέξη (= αναλυτικά) ► Λέξη κλειδί (= σημαντική λέξη) ► Επί λέξει (= ακριβώς έτσι) ► Με δυο λέξεις (= σύντομα) ► Κατά λέξη (= πιστά)
λέω και λέγω (Ρήμα) (ενεστ. λέ-ω, αόρ. είπα, παθ. αόρ. ειπώθηκα, λέχθηκα, παθ. μτχ. ειπωμένος) [αρχ. λέγω]	1. (μτβ.) εκφράζομαι προφορικά, μιλώ: ► <i>Μου είπε κάτι, αλλά δεν τον άκουσα καλά.</i> 2. (μτβ.) διηγούμαι: ► <i>Ο παππούς μάς έλεγε αξέχαστες ιστορίες.</i> 3. ονομάζω, αποκαλώ: ► <i>Πώς σε λένε; Με λένε Μαρία.</i> 4. (αμτβ.) (γ'πρόσ. λένε ή λέγεται) για κάτι που αναφέρεται ως φήμη, διαδίδεται: ► <i>Λέγεται πως θα είναι υποψήφιος Δήμαρχος.</i>	Συνών: αφηγούμαι (2) Σύνθ.: επιλέγω, εκλέγω, συλλέγω, προλέγω, διαλέγω, αντιλέγω, ξαναλέγω Οικογ. Λέξ.: λέξη, λεξικό, λόγος, λογικός, λόγιος, λογίζομαι Φράσεις: ► Τα λέω έξω απ' τα δόντια / Λέω τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη (= μιλώ ξεκάθαρα, χωρίς φόβο) ► Τα λεγόμενα (= τα λόγια, οι απόψεις κάποιου) ► Εγώ τα λέω κι εγώ τα ακούω (= όταν τα λόγια κάποιου δε βρίσκουν απήχηση) ► Το λέει η καρδιά του (= είναι τολμηρός,

Λεωφορείο

	5. (μτβ.) προτεινώ, συμβουλεύω: ► Εγώ λέω να πάμε μια βόλτα, για να ξεσκασουμε. 6. (μτβ.) εξηγώ, αναλύω: ► Θέλω να μου πεις πώς λύνεται αυτό το πρόβλημα στα μαθηματικά.	γενναίος) ► Αυτό να λέγεται (= χωρίς αμφιβολία) ► Έχουμε και λέμε (= ασυπολογίσουμε)
Λεωφορείο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (λε-ω-φο-ρεϊ-ο, γεν. -ου, πληθ. -α) [λόγ. λεωφόρος < λεώς (= λαός) + φέρω]	αυτοκίνητο με μεγάλο αριθμό θέσεων που μεταφέρει επιβάτες: ► Οι μαθητές επισκέφτηκαν το μουσείο με αστικό λεωφορείο.	Σύνθ.: λεωφόρος, λεωφορείο-ούχος, λεωφορειόδρομος Οικογ. Λέξ.: λεωφόρος, λεωφορειακός Προσδιор.: διαστημικό, υπεραστικό, ηλεκτροκίνητο
λήψη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (λή-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. λήψις < λαμβάνω]	1. το να παίρνει κανείς κάτι: ► Η λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος είναι απαραίτητη. 2. το να λαμβάνει μια κεραία ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σήμα και να το στέλνει στη συσκευή που λειτουργεί ως δέκτης: ► Δεν είχαμε καλή λήψη εικόνας, επειδή επικρατούσαν άσχημες καιρικές συνθήκες.	Σύνθ.: δοσοληψία Προσδιор.: δορυφορική, τηλεοπτική, φωτογραφική, παγκόσμια (2)
λιβάδι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (λι-βά-δι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μτγν. λιβάδιον (= υγρός τόπος), υποκορ. του αρχ. λιβάς (= πηγή)]	έκταση γης που καλύπτεται από χλόη για τη βοσκή των ζώων, βοσκότοπος: ► Την Άνοιξη τα λιβάδια είναι ανθισμένα.	Συνών.: βοσκοτόπι Σύνθ.: λιβαδότοπος Οικογ. Λέξ.: λιβαδίσιος Προσδιор.: καταπράσινο, ανθισμένο, φυσικό, τεχνητό
λίμνι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (λι-μά-νι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μτγν. λιμένιον, υποκορ. του αρχ. λιμήν]	1. φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση παραλίας ή όχθης ποταμού ή λίμνης για την προστασία και το αγκυροβόλημα των πλοίων: ► Το καράβι έδεσε στο	Συνών.: σκάλα (1) Σύνθ.: λιμεναρχείο, λιμενοφύλακας, μικρολίμανο Οικογ. Λέξ.: λιμενικός, λιμενίσκος

	λιμάνι λόγω της θαλασσοταραχής. 2. (μτφ.) τόπος ή άνθρωπος στον οποίο αναζητεί κανείς ασφάλεια, καταφύγιο: ► Βρήκε στους συγγενείς του ένα λιμάνι γαλήνης και ηρεμίας.	Προσδιор.: φυσικό, απάνεμο, εμπορικό, διεθνές (1)
λίπος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (λί-πος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. λίπος] Προσοχή! τα λίπη - η λύπη - αυτός λείπει	το πάχος, το ξιγκι: ► Το κρέας από το γουρούνι είναι κάτασπρο από το λίπος.	Οικог. Λέξ.: λιπαίνω, λιπαρός, λιπαρότητα, λιπανση, λιπαντικός, λίπωμα, λιπόδης Προσδιор.: ζωικό, φυτικό, μαγειρικό
λιώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. λιώ-νω, αόρ. έλιωσα, παθ. αόρ. λιώθηκα, παθ. μτχ. λιωμένος) [αρχ. λειώ (= κάνω κάτι λείο) < λείος]	1. (μτβ.) μεταβάλλω ένα στερεό σώμα σε υγρό με τη βοήθεια θερμότητας ή με τη διάλυση: ► Ο ήλιος έλιωσε το χιόνι στα βουνά. 2. (αμτβ.) (μτφ.) κουράζομαι, διαλύομαι: ► Έλιωσε από την κόπωση της εβδομάδας.	Συνών.: υγροποιώ, ρευστοποιώ, διαλύω (1) Οικог. Λέξ.: λιώμα, λιώσιμο
λόγος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (λό-γος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. λόγος < λέ-γω]	1. ομιλία, λαλιά: ► Ο λόγος διαφοροποιεί τον άνθρωπο από τα ζώα. 2. γλώσσα: ► Χρησιμοποιεί στις ομιλίες του σωστό λόγο. 3. υπόσχεση, εγγύηση: ► Έδωσα το λόγο μου και θα τον τηρήσω. 4. αιτία: ► Για ποιο λόγο δε μου μιλάς;	Σύνθ.: λογοκρίνω, λογοτεχνία, λογομαχία, λογοφέρνω, λογοδοτώ, λογοπαίγνιο πρόλογος, κατάλογος Οικог. Λέξ.: λόγιος, λογικός, λογιμός Προσδιор.: πανηγυρικός, εγκωμιαστικός, έντεχνος (1, 2) Φράσεις: ► Δε μου πέφτει λόγος (= δεν ανακατεύομαι) ► Μασάω τα λόγια μου (= κρύβω αυτό που θέλω να πω)

Λογοτεχνία

		Παροιμ.: ► Μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλο λόγο μη πεις
Λογοτεχνία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (λο-γο-τε-χνί-α) [μεσν. λογοτεχνία]	1. ο καλλιεργημένος γραπτός λόγος που προσφέρει στον αναγνώστη αισθητική απόλαυση: ► Έχει διαβάσει πολλά βιβλία λογοτεχνίας στη ζωή του. 2. όλα τα λογοτεχνικά έργα μιας εποχής, μιας χώρας ή ενός είδους: ► Ο «Ερωτόκριτος» είναι ένα από τα πρώτα σημαντικά έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας.	Συνών: γραμματεία (2) Σύνθ.: παραλογοτεχνία Οικογ. Λέξ.: λογοτέχνης, λογοτεχνικός, λογοτέχνημα Προσδιор.: κλασική, παγκόσμια, ευρωπαϊκή, νεοελληνική, αρχαία, παραδοσιακή, σύγχρονη, παιδική (1, 2)
Λύνω (Ρήμα, Ρ1) (λύ-νω, αόρ. έλυσα, παθ. αόρ. λύθηκα, παθ. μτχ. λυμένος) [αρχ. λύω]	1. (μτβ.) ξεδένω: ► Έλυσε τα κορδόνια των παπουτσιών του. 2. (μτβ.) ελευθερώνω, απαλλάσσω κάποιον από τα δεσμά: ► Έλυσε τα άλογα και τα άφησε να βοσκήσουν στο λιβάδι. 3. (μτβ.) καταργώ, ακυρώνω: ► Έλυσαν τη συμφωνία τους για την αγορά του αυτοκινήτου.	Αντίθ.: δένω (1) Σύνθ.: αναλύω, καταλύω, διαλύω, παραλύω, επιλύω, απολύω, ξεδιαλύνω Οικογ. Λέξ.: λύση, λύσιμο, λύτης, λυτός, λύτρα (τα), λυτρώνω Φράσεις: ► Λύνω και δένω (= κάνω ό,τι θέλω) ► Λύθηκα στα γέλια (= γέλασα πολύ) ► Λύθηκαν τα γόνατά μου (= παράλυσα από το φόβο) ► Λύνω τη σιωπή μου (= αποφασίζω να μιλήσω)
Λύπη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (λύ-πη) [αρχ. λύπη]	1. έντονο συναισθημα, ψυχικός πόνος, θλίψη: ► Αισθάνθηκε μεγάλη λύπη για τον άδικο χαμό του φίλου του. 2. συμπόνια και οίκτος για κάποιον: ► Νιώθει μεγάλη λύπη για τους φτωχούς και τους αδικημένους.	Αντίθ.: χαρά Συνών: οδύνη (1), λύπηση (2) Σύνθ.: περιλυπος Οικογ. Λέξ.: λυπάω, λυπάμαι, λυπηρός, λύπηση, λυπητερός Προσδιор.: αβάσταχτη, βαθιά, πραγματική (1, 2)

λύρα (η)

(Ουσιαστικό, Ο19)

(λύ-ρα)

[αρχ. λύρα]

Προσοχή!

▶ η λύρα (= το μουσικό όργανο) ▶ η λῆρα (= το νόμισμα)

αρχαίο αλλά και σύγχρονο έγχορδο μουσικό όργανο: ▶ Η λύρα είναι το παραδοσιακό μουσικό όργανο της Κρήτης και του Πόντου.

Οικογ. Λέξ.: λυράρης, λυριτζής, λυρικός, λυρισμός
Προσδιop.: κρητική, ποντιακή

μαγνήτης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (μα-γνή-της) [μεσν. < αρχ. επίθ. μαγνήτης (λίθος)]	1. είδος ορυκτού σιδήρου που έχει την ιδιότητα να έλκει μέταλλα: ► Μάζεψε τις καρφίτσες με ένα μαγνήτη. 2. (μτφ.) καθετί που τραβάει την προσοχή και γοητεύει: ► Οι ταινίες κινούμενων σχεδίων είναι μαγνήτης για τα παιδιά.	Σύνθ.: μαγνητόφωνο, ηλεκτρομαγνήτης Οικογ. Λέξ.: μαγνητίζω, μαγνητικός, μαγνητισμός Προσδιор.: ορυκτός, φυσικός, τεχνητός, ισχυρός (1)
μάζα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (μά-ζα, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. μάζα < μάσσω]	1. (φυσ.) η ποσότητα της ύλης που περιέχεται σ' ένα σώμα: ► Πρόκειται για ένα σώμα με μάζα διακοσίων γραμμαρίων. 2. πλήθος κόσμου, λαός: ► Ο λόγος του συγκινεί τις μάζες.	Οικογ. Λέξ.: μαζί, μαζικός, μαζικά (επίρρ.), μαζικότητα, μαζεύω, μάζεμα, μάζωμα Προσδιор.: άμορφη (1), άβουλη, λαϊκή (2)
μάθηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (μά-θη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [λόγ. < αρχ. μάθησις < μανθάνω]	η σταδιακή απόκτηση γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων με συστηματική μελέτη και άσκηση: ► Η μάθηση συνεχίζεται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου.	Οικογ. Λέξ.: μαθαίνω, μάθημα, μαθητής Προσδιор.: δημιουργική, γόνιμη, εποικοδομητική

μαίνομαι (Ρήμα) (ενεστ. μαί-νο-μαι, παρ.τ. μαινόμεον, παθ. μτχ. μαινόμε-νος) [αρχ. μαίνομαι]	1. (αμτβ.) είμαι γεμάτος οργή, κάνω σαν τρελός: ►Μπήκε μαινόμενος στο γραφείο και άρχισε να φωνάζει δυνατά. 2. (αμτβ.) (μτφ.) εκδηλώνομαι με μεγάλη ορμή και ένταση: ►Η πυρκαγιά μαινεται ανεξέλεγκτη στο δάσος από το πρωί.	Συνών: οργίζομαι (1) Οικογ. Λέξ.: μανία
μακρός, -ιά, -ύ (Επίθετο, Ε6, άψυχα) (μα-κρός, γεν. -ιού, -ιάς, -ιού, πληθ. -ιοί, -ιές, -ιά) [μεσν. < αρχ. μα-κρός]	1. που έχει μεγάλο μήκος: ►Φοράει πάντα μια μακριά φούστα. 2. που έχει μεγάλη διάρκεια: ►Οι μακριές χειμωνιάτικες νύχτες δεν περνούν ποτέ εύκολα.	Αντιθ.: κοντός (1), σύντομος (2) Συνών.: παρατεταμένος, μακρόχρονος (2) Σύνθ.: μακρόστενος, μακροπρόθεσμος, ξέμακρος Οικογ. Λέξ.: μακραίνω, μακρiά (επίρρ.)
μανία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (μα-νι-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ιών) [αρχ. μανία < μαίνομαι]	1. ψυχική και πνευματική διαταραχή: ►Πάσχει από μανία καταδίωξης. 2. έντονο πάθος για κάτι: ►Έχει μεγάλη μανία με το φάρμακο. 3. μεγάλη οργή, βιαιότητα: ►Ο εχθρός πολεμούσε με φοβερή μανία. 4. πολύ μεγάλη ένταση, ορμή: ►Η βάρκα δεν άντεξε στη μανία του αέρα.	Συνών.: παραφροσύνη, τρέλα (1) Σύνθ.: μεγαλομανία, μυθομανία, ξενομανία Οικογ. Λέξ.: μανιάζω, μανιώδης, μανιακός Προσδιop.: αγοραστική, καταναλωτική, ασυγκράτητη (2) Φράσεις: ►Γίνομαι πυρ και μανία (= γίνομαι έξω φρενών, θυμών πολύ)
μαντεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. μα-ντεύ-ω, άόρ. μάντεψα) [αρχ. μαντεύομαι < μάντις]	1. (μτβ.) προβλέπω όσα πρόκειται να συμβούν στο μέλλον: ►Υποστηρίζει ότι μπορεί να μαντέψει το μέλλον. 2. (μτβ.) συμπεραίνω, πιθανολογώ: ►Μπορείτε να μαντέψετε αυτό που ακολούθησε ύστερα από μια τέτοια ομιλία.	Συνών.: προφητεύω, χρησιμοδοτώ, προλέγω (1) Οικογ. Λέξ.: μάντης, μαντεία, μαντείο, μαντική, μάντεμα

μάρτυρας

μάρτυρας (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο3) (μάρ-τυ-ρας, γεν. -α, -ος, πληθ. -ες) [μεσν. < αρχ. μάρ-τυς]	1. το πρόσωπο που είναι παρών σ' ένα γεγονός: ► Ήμωνα μάρτυρας σ' ένα φοβερό ατύχημα. 2. αυτός που καταθέτει σε δικαστήριο για ορισμένη υπόθεση: ► Ο μάρτυρας απάντησε στις ερωτήσεις των δικαστών. 3. όποιος βασανίστηκε ή θανατώθηκε για τη θρησκευτική του πίστη ή δεινοπάθησε για την ιδεολογία του: ► Ο Άγιος Στέφανος είναι ένας από τους μάρτυρες της χριστιανικής θρησκείας.	Σύνθ.: εθνομάρτυρας, πρωτομάρτυρας, ψευδομάρτυρας Οικογ. Λέξ.: μαρτυρώ, μαρτυρία, μαρτύριο, μαρτυρικός Προσδιор.: αναξιόπιστος, αυτήκοος, αυτόπτης (1, 2), ύποπτος (2) Φράσ.: ► Μάρτυς μου ο Θεός (= για επιβεβαίωση της ειλικρινείας μου)
μάταιος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (μά-ται-ος) [αρχ. μάταιος < μάτην (= μάταιος κόπος)]	που δε φέρνει αποτέλεσμα, άσκοπος, ανώφελος: ► Οι προσπάθειες που έκανε ήταν όλες μάταιες.	Συνών.: χαμένος, περιττός Σύνθ.: ματαιόδοξος, ματαιοπονία Οικογ. Λέξ.: μάταια (επίρρ.), ματαιώς (επίρρ.), ματαιώνω, ματαιώση, ματαιότητα Προσδιорιζ.: αγώνας, θυσία, αναζήτηση, λόγος, κόπος Φράσεις: ► Επί ματαίω (= χωρίς σκοπό ή προοπτική)
μάτι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (μά-τι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μεσν. μάτιν < αρχ. όμμάτιον]	1. το όργανο της όρασης, ο οφθαλμός: ► Έχει πράσινα μάτια. 2. μάτιασμα: ► Έβαλε φυλαχτό, για να μην τον πιάνει το μάτι. 3. (μτφ.) οι οφθαλμοί των βλαστών στα φυτά: ► Αφήνει σε κάθε κλωνάρι και από ένα μάτι.	Συνών.: βασκανιά (2) Σύνθ.: γαλανομάτης, πονόματος, κατάματα, ανοιχτομάτης Οικογ. Λέξ.: ματάκι, ματιά, ματιάζω, μάτιασμα Προσδιор.: άγρυπνο (1) Φράσεις: ► Τα μάτια σου δεκατέσσερα (= να είσαι προσεκτικός) ► Δεν πιστεύω στα μάτια μου (= για έντονη έκπληξη)
μάχη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (μά-χη, γεν. -ης, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. μάχη < μάχο-μαι]	1. ένοπλη σύγκρουση δύο στρατών: ► Η μάχη του Μαραθώνα έγινε το 490 π.Χ. 2. έντονη προσπάθεια για την επιτυχία ενός σκοπού: ► Όλοι πρέπει να δώσουμε τη μάχη για καλύτερη παιδεία.	Συνών.: συμπλοκή, σύρραξη (1), αγώνας (2) Σύνθ.: αερομαχία, γιγαντομαχία, λογομαχία, ναυμαχία Προσδιор.: αμφίρροπη, ένδοξη, ιστορική, ομηρική (1)

		Οικογ. Λέξ.: μάχομαι, μαχητής, μάχιμος, μαχητικότητα
μεγάλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (με-γά-λος) [μεσν. μέγας < αρχ. μέγας]	1. αυτός που έχει μεγαλύτερες διαστάσεις από τις συνηθισμένες: ► <i>Μένει σ' ένα πολύ μεγάλο σπίτι.</i> 2. ενήλικος, ηλικιωμένος: ► <i>Πρέπει να σεβόμαστε τους μεγάλους.</i> 3. ισχυρός, δυνατός, διάσημος, σπουδαίος, ένδοξος: ► <i>Ο Φλέμιγκ υπήρξε μέγας επιστήμονας.</i>	Αντιθ.: μικρός (1, 2, 3) Συνών.: υπέρμετρος (1), γέρος (2), σημαντικός, αξιόλογος (3) Σύνθ.: μεγαλοπρεπής, μεγαλόψυχος Οικογ. Λέξ.: μεγαλώνω, μεγάλωμα, μεγαλοσύνη, μεγαλείο Προσδιοριζ.: απώλεια, δαπάνη, ενδιαφέρον, έκπληξη (1) Φράσεις: ► Μεγάλη Εβδομάδα (= η Εβδομάδα των Παθών του Χριστού)
μέγεθος (το) (Ουσιαστικό, Ο38) (μέ-γε-θος, γεν. -έθους, πληθ. -έθη) [αρχ. μέγεθος < μέγας]	η έκταση και ο όγκος ενός πράγματος: ► <i>Τακτοποίησε τα βιβλία του κατά μέγεθος.</i>	Οικογ. Λέξ.: μεγεθύνω, μεγέθυνση, μεγεθυντικός Προσδιορ.: οικονομικό, ποιοτικό
μέθοδος (η) (Ουσιαστικό, Ο29) (μέ-θο-δος, γεν. -όδου, πληθ. -οι) [αρχ. μέθοδος < μετά + όδος]	1. έρευνα ή εξέταση ενός ζητήματος με βάση ορισμένους κανόνες: ► <i>Στο μάθημα της Φυσικής χρησιμοποιούμε, κυρίως, την πειραματική μέθοδο.</i> 2. ο συστηματικός τρόπος που ακολουθούμε, για να φτάσουμε σε ένα ορισμένο αποτέλεσμα: ► <i>Ακολουθεί πολύ καλή μέθοδο στο διάβασμα που κάνει για τις εξετάσεις.</i> 3. (μαθημ.) τρόπος λύσης ορισμένων προβλημάτων: ► <i>Το πρόβλημα αυτό λύνεται εύκολα με τη μέθοδο αναγωγής στη μονάδα.</i>	Συνών.: σύστημα, μεθοδολογία (1), τρόπος, διαδικασία (2) Σύνθ.: μεθοδολογία Οικογ. Λέξ.: μεθοδεύω, μεθοδικός, μεθοδικότητα Προσδιορ.: αποδεικτική, επιστημονική (1), αναλυτική, συνθετική, εργαστηριακή, διπλωματική (2)

μεθώ

μεθώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. με-θώ, αόρ. μέθουσα, παθ. μηχ. μεθυσμένος) [μεσν. < αρχ. μεθύω < μέθυ]	1. (αμτβ.) θολώνει το μυαλό μου από υπερβολική κατανάλωση οινοπνευματώδους ποτού: ► Μέθυσε και δεν μπορούσε να γυρίσει στο σπίτι του. 2. (μτβ.) (μτφ.) προκαλώ έντονα συναισθήματα ενθουσιασμού και ευχαρίστησης: ► Η νίκη της ομάδας μέθυσε τους φιλάθλους της.	Συνών.: μεθοκοπό (1) Οικογ. Λέξ.: μέθη, μέθυσος, μεθύσι, μεθύστακας Παροιμ.: ► Του μεθυσμένου και τα φρόνιμα λόγια τα παίρνει ο άνεμος
μειονότητα (η) (Ουσιαστικό, O22) (μει-ο-νό-τη-τα, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ήτων) [λόγ. μειονότητα < μείων, μεταφρ. δάν. γαλλ. minorité]	ομάδα πολιτών ενός κράτους που διαφέρει ως προς την καταγωγή, τη γλώσσα ή τη θρησκεία από τον υπόλοιπο πληθυσμό: ► Η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας έχει μία μεγάλη πολιτιστική παράδοση.	Αντιθ.: πλειονότητα Οικογ. Λέξ.: μειονοτικός Προσδιορ.: εθνική, γλωσσική, θρησκευτική, κοινωνική
μελετώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. με-λε-τώ, αόρ. μελέτησα, παθ. αόρ. μελετήθηκα, παθ. μηχ. μελετημένος) [αρχ. μελετώ < μέλει]	1. (μτβ.) προσπαθώ να μάθω κάτι με διάβασμα ή με άσκηση: ► Μελετώ τα μαθήματά μου για πολλές ώρες την ημέρα. 2. (μτβ.) σκοπεύω να κάνω κάτι: ► Τι μελετάς να σπουδάσεις; 3. (μτβ.) εξετάζω με κάθε λεπτομέρεια, ερευνώ: ► Οι μετεωρολόγοι μελετούν τα καιρικά φαινόμενα.	Συνών.: προτίθεμαι (2) Σύνθ.: καλομελετώ Οικογ. Λέξ.: μελέτη, μελετητής, μελετηρός Παροιμ.: ► Καλομελέτα κι έρχεται
μέρος (το) (Ουσιαστικό, O37) (μέ-ρος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. μέρος < μείρομαι (= μοιράζω)]	1. το τμήμα από ένα σύνολο: ► Κάθε μήνα καταθέτει ένα μέρος του μισθού του στην Τράπεζα. 2. τόπος, περιοχή: ► Η ιδιαίτερη πατρίδα μου είναι το καταλληλότερο μέρος για ηρεμία και ξεκούραση.	Συνών.: κομμάτι, υποδιαίρεση (1) Σύνθ.: απόμερος, παράμερος, παράμερα (επίρρ.), μεροληπιτό Οικογ. Λέξ.: μεριά, μερίδα, μερίδιο, μέρισμα, μερικός, μερτικό

	3. (γραμμ.) (μέρη του λόγου) καθεμιά από τις κατηγορίες στις οποίες χωρίζονται οι λέξεις: ► Τα μέρη του λόγου είναι άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ρήμα, πρόθεση, σύνδεσμος και επιφώνημα.	Προσδιορ.: αναπόσπαστο (1), γνώριμο (1, 2), κλιτό (γραμμ.) (3), ερημικό (2), κατάλληλο, ιδανικό (1, 2) Φράσεις: ► Παιρνω το μέρος κάποιου (= τον υποστηρίζω) ► Τι μέρος του λόγου είναι; (= τι άνθρωπος είναι;)
μεστός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφωνα) (με-στός) [αρχ. μεστός]	1. που είναι γεμάτος και πλήρης: ► Ο γραπτός λόγος που χρησιμοποιεί είναι μεστός και σαφής. 2. ώριμος, γινωμένος: ► Τα σταφύλια είναι μεστά και ήδη έτοιμα για τρύγο.	Αντίθ.: άγουρος, αγίνωτος (2) Συνών.: μεστωμένος Σύνθ.: κατάμεστος Οικог. Λέξ.: μεστόνω, μέστωμα, μεστότητα Προσδιορίζ: στάχου (τα)
μετακομίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. με-τα-κο-μιζω, αόρ. μετακόμισα) [αρχ. μετακομίζω]	1. (μτβ.) μεταφέρω την οικοσκευή μου από ένα σπίτι σε κάποιο άλλο: ► Μετακομίσαμε τα έπιπλα στο νέο διαμέρισμα που αγοράσαμε. 2. (αμτβ.) αλλάζω κατοικία: ► Θα μετακομίσουμε από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη.	Συνών.: μετακινώ (1), μετοικώ (2) Σύνθ.: διαμετακομίζω Οικог. Λέξ.: μετακόμιση
μετανάστευση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (με-τα-νά-στευ-ση, γεν. -ης, -εύσεως, πληθ. -εύσεις, γεν. -εύσεων) [μεσν. μετανάστευσις < μετανάστεύω]	ατομική ή ομαδική μετακίνηση από την πατρική γη σε άλλο τόπο της ίδιας χώρας ή σε ξένη χώρα με σκοπό την εργασία: ► Η μετανάστευση στη Γερμανία κατά τη δεκαετία του '60 άδειασε τα χωριά μας.	Αντίθ.: επαναπατρισμός Συνών.: αποδημία, ξενιτεμός Οικог. Λέξ.: μετανάστης, μεταναστεύω, μεταναστευτικός
μετανιώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. με-τα-νι-ώνω, αόρ. μετάνιωσα, παθ. μτχ. μετανιωμένος) [μεσν. < αρχ. μετανω]	1. (αμτβ.) αλλάζω γνώμη ή απόφαση: ► Τελικά μετάνιωσε και δε θα ταξιδέψει αύριο με το τρένο. 2. (αμτβ.) λυπάμαι για κάτι που έκανα ή παρέλειψα να κάνω: ► Μετάνιωσε για όσα είπε και μας ζήτησε συγγνώμη.	Συνών.: μεταμελοῦμαι (2) Οικог. Λέξ.: μετανωῶ, μετάνωια, μετάνιωμα

μεταρρύθμιση

μεταρρύθμιση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (με-ταρ-ρύθ-μι-ση, γεν. -ης, -ίσεως, πληθ. -ίσεις, γεν. -ίσεων) [μεσν. μεταρρύθμισις < μεταρρυθμίζω]	το σύνολο των αλλαγών και των βελτιώσεων σ' ένα κοινωνικό σύστημα, σ' ένα νόμο ή θεσμό με στόχο την αλλαγή προς το καλύτερο: ► Στο εκπαιδευτικό μας σύστημα έχουν γίνει αρκετές μεταρρυθμίσεις.	Συνών.: μετασχηματισμός, τροποποίηση, αναμόρφωση Οικογ. Λέξ.: μεταρρυθμίζω, μεταρρυθμιστής, μεταρρυθμιστικός Προσδιορ.: γλωσσική, εκπαιδευτική, θρησκευτική, κοινωνική, πολιτική, συνταγματική, οικονομική
μεταφέρω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. με-τα-φέ-ρω, αόρ. μετέφερα, παθ. αόρ. μεταφέρθηκα, παθ. μτχ. μεταφερέμενος) [αρχ. μεταφέρω]	1. (μτβ.) φέρνω κάποιον ή κάτι από έναν τόπο σε άλλο, μετακομίζω: ► Όταν πηγαίνω στο σχολείο, μεταφέρω τα βιβλία μου στη σχολική τσάντα. 2. (μτβ.) μεταβιβάζω χρήματα ή ακίνητη περιουσία: ► Μετέφερε τα χρήματα σε άλλο λογαριασμό. 3. (μτβ.) (μτφ.) μεταφράζω: ► Ο Ι. Κακριδής μετέφερε τον Όμηρο στη δημοτική.	Συνών.: κουβαλώ (1) Φράσεις: ► Μετέφερα τα εκλογικά μου δικαιώματα (= ψηφίζω σε άλλο μέρος) ► Μετέφερε το μάθημα (= θα εξεταστεί το επόμενο εξάμηνο ή έτος) ► Το έργο μεταφέρθηκε στην τηλεόραση (= παίχτηκε)
μεταχειρίζομαι (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. με-τα-χει-ρίζο-μαι, παθ. αόρ. μεταχειρίστηκα, παθ. μτχ. μεταχειρισμένος) [αρχ. μεταχειρίζομαι]	1. (μτβ.) χρησιμοποιώ: ► Μεταχειρίζεται το ταξί πολύ συχνά. 2. (μτβ.) συμπεριφέρομαι: ► Έμαθε να μεταχειρίζεται τους άλλους με καλοσύνη και ευπρέπεια.	Οικογ. Λέξ.: μεταχείριση, μεταχειρισμένος
μετεωρολογία (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (με-τε-ω-ρο-λο-γι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. < γαλλ. meteorologie < αρχ. μετεωρολογία]	η επιστήμη που μελετά τα ατμοσφαιρικά φαινόμενα και αξιοποιεί τα επιστημονικά δεδομένα στην πρόγνωση του καιρού: ► Οι προβλέψεις της μετεωρολογίας είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τους αγρότες.	Οικογ. Λέξ.: μετεωρολόγος, μετεωρολογικός

μετριοφροσύνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (με-τρι-ο-φρο-σύ-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [μτγν. μετριοφρο-σύνη < μετριό-φρων]	το να μην έχει κανείς μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του, το να μην καυχείται για τις ικανότητες ή τις επιτυχίες του: ▶ Από μετριοφροσύνη σπάνια αναφέρει τα βιβλία που έγραψε.	Αντίθ.: έπαρση, αλαζονεία Συνών.: σεμνότητα Οικογ. Λέξ.: μετριόφρων
μετρό (το) (Ουσιαστικό, άκλ.) (με-τρό) [λόγ. < γαλλ. metro < μητροπολιτικός]	υπόγειος ηλεκτρικός σιδηρόδρομος σε μεγάλη πόλη: ▶ Το μετρό της Αθήνας έδωσε λύση σε μεγάλο βαθμό στο κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης.	
μέτωπο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (μέ-τω-πο, γεν. -ώπου, πληθ. -α) [αρχ. μέτωπον]	1. το μέρος του προσώπου ανάμεσα στα μαλλιά και τα φρύδια: ▶ Τον ξεχώριζες από ένα μεγάλο σημάδι στο μέτωπο. 2. (μτφ.) η πρώτη γραμμή στρατιωτικών επιχειρήσεων σε καιρό πολέμου: ▶ Μετά από μεγάλες μάχες έσπασαν το μέτωπο του εχθρού και κατέλαβαν την περιοχή. 3. το μπροστινό μέρος ενός κτιρίου, ενός οικοπέδου: ▶ Η πολυκατοικία που μένομε έχει μέτωπο προς την κεντρική πλατεία.	Συνών.: κούτελο (1), πρόσωψη (3) Σύνθ.: αντιμέτωπος, πολυμέτωπος, διμέτωπος Οικογ. Λέξ.: μετωπιαίος, μετωπικός Προσδιορ.: αρυτιδωτο, ακηλιδωτο, ρυτιδωμένο (1), οχρωμένο (2) Φράσεις: ▶ Έχω καθαρό το μέτωπό μου (= έχω καθαρή συνείδηση) ▶ Η κατάρρευση του μετώπου (= η ήττα ενός στρατού) ▶ Ανοίγω μέτωπο (= συγκρούομαι)
μήνυμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (μή-νυ-μα, γεν. -ύματος, πληθ. -ύματα) [αρχ. μήνυμα < μη-νύω]	1. ειδηση, πληροφορία που μεταβιβάζεται προφορικά ή γραπτά σε κάποιον που βρίσκεται μακριά: ▶ Ο Φειδιππίδης έφερε στους Αθηναίους το μήνυμα της νίκης. 2. το βαθύτερο νόημα που μεταδίδει κάποιος με το έργο του σε άλλους: ▶ Η ταινία αυτή περιέχει αντιπολεμικά μηνύματα.	Συνών.: άγγελμα, μαντάτο (1) Σύνθ.: προμήνυμα Οικογ. Λέξ.: μηνώ, μηνύω, μήνυση, μηνυτής, μηνυτήριος Προσδιορ.: αντιπολεμικό, χαρμόσυνο (1, 2), εγκάρδιο, διαφημιστικό, επίσημο, πανηγυρικό (1)

μισθός

μισθός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (μι-σθός) [αρχ. μισθός]	η χρηματική αμοιβή για εργασία ενός μηνός: ► Οι εργαζόμενοι ζητούν αύξηση μισθών και ημερομισθίων.	Συνών.: αποδοχές, απολαβές Σύνθ.: άμισθος, μισθοδοσία, μισθολόγιο, μισθοφόρος, ημερομισθίο, υψηλόμισθος, ωρομισθιος Οικογ. Λέξ.: μισθώνω, μισθωμα, μισθωτός, μισθωτήριο Προσδιορ.: βασικός, μηνιαίος, συντάξιμος
μνήμη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (μνή-μη, γεν. -ης, πληθ. -ες, γεν. -) [αρχ. μνήμη < μιμνήσκω (= θυμίζω)]	1. η ικανότητα του νου να συγκρατεί και να θυμάται κάποιος ό,τι βλέπει και μαθαίνει: ► Θυμάται πολλές χρονολογίες, γιατί έχει γερή μνήμη. 2. θύμηση, ανάμνηση: ► Πρόσφερε στο γηροκομείο ένα χρηματικό ποσό στη μνήμη του πατέρα του. 3. τμήμα του υπολογιστή στο οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες: ► Η προσωρινή μνήμη του υπολογιστή ονομάζεται RAM.	Αντίθ.: αμνησία (1), λησμονιά (2) Συνών.: μνημονικό, θυμητικό (1) Οικογ. Λέξ.: μνημονεύω, μνημονικός Προσδιορ.: αιώνια (2), καταπληκτική, αδύνατη, εξασθενημένη, επιλεκτική (1, 2) Φράσεις: ► Μνήμη ελέφαντα (= για πολύ καλή μνήμη) ► Αιωνία του η μνήμη (= για να θυμόμαστε και να τιμάμε κάποιο νεκρό)
μοιάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. μοιά-ζω, αόρ. έμοιασα) [μεσν. μοιάζω < μτγν. ομοιάζω < αρχ. ὅμοιος]	1. (μτβ.) έχω παρόμοια χαρακτηριστικά με κάποιον: ► Μοιάζει πολύ στη μητέρα του. 2. (μτβ.) δίνω την εντύπωση, φαίνομαι: ► Ο ποδοσφαιρικός αγώνας που παρακολουθούμε μοιάζει να έχει μεγάλο ενδιαφέρον.	Σύνθ.: παρομοιάζω Οικογ. Λέξ.: ὅμοιος, ομοιότητα
μοιράζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. μοι-ρά-ζω, αόρ. μοίρασα, παθ. αόρ. μοιράστηκα, παθ. μτχ. μοιρασμένος) [μεσν. μοιράζω < αρχ. μοιρῶ]	1. (μτβ.) χωρίζω κάτι σε κομμάτια, τεμαχίζω, διανέμω: ► Μοίρασε την περιουσία του στα δύο παιδιά του. 2. (μτβ.) (μτφ.) σκορπίζω: ► Ο υποψήφιος μοιράζει σε όλους υποσχέσεις. 3. (μτβ.) (μέσ.) παίρνω μερίδιο από τη μοιρασιά: ► Τα παιδιά μοιράστηκαν τα χρήματα από τα κάλαντα.	Συνών.: διαμοιράζω, κατανέμω (1) Σύνθ.: διαμοιράζω, ξαναμοιράζω Οικογ. Λέξ.: μοιρασιά, μοίρασμα Φράσεις: ► Δεν έχουμε να μοιράσουμε τίποτα (= δεν υπάρχει λόγος να φιλονικούμε)

μόλυνση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (μό-λυν-ση, γεν. -ης, -ύσεως, πληθ. -ύσεις) [μτγν. μόλυνσις]	1. η μετάδοση μικροβίων που μπορούν να προκαλέσουν ασθένειες σε ζωντανούς οργανισμούς: ► Τα σκουπίδια στους δρόμους αποτελούν εστίες μόλυνσης για τους κατοίκους της περιοχής. 2. η ρύπανση του περιβάλλοντος από βλαβερές ουσίες: ► Η μόλυνση της ατμόσφαιρας οφείλεται και στο μεγάλο αριθμό αυτοκινήτων.	Οικογ. Λέξ.: μολύνω, μολυσματικός, μολυσμένος
μορφώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. μορ-φώ-νω, αόρ. μόρφωσα, παθ. αόρ. μορφώθηκα, παθ. μτχ. μορφωμένος) [μτγν. μορφῶ < αρχ. μορφή]	(μτβ.) βελτιώνω κάποιον πνευματικά και ηθικά με νέες γνώσεις που παρέχονται συνήθως στο σχολείο: ► Αγωνίστηκε με κάθε τρόπο να μορφώσει τα παιδιά του.	Σύνθ.: επιμορφώνω, αναμορφώνω, διαμορφώνω, συμμορφώνω, μεταμορφώνω Οικογ. Λέξ.: μορφή, μόρφωση, μορφωτικός
μύθος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (μύ-θος) [λόγ. < αρχ. μύθος]	1. φανταστική διήγηση που αναφέρεται κυρίως σε θεούς και ήρωες και μεταδίδεται συνήθως προφορικά από γενιά σε γενιά: ► Στα παιδιά αρέσουν ιδιαίτερα οι μύθοι του Αισώπου. 2. η υπόθεση κάθε καλλιτεχνικού και κυρίως λογοτεχνικού έργου: ► Στο θεατρικό έργο που παρακολούθησαμε μας εντυπώσιασε ιδιαίτερα η εξέλιξη του μύθου, που ήταν γεμάτη από εκπλήξεις.	Συνών.: παραμύθι (1) Σύνθ.: μυθιστόρημα, μυθολογία, παραμύθι Οικογ. Λέξ.: μυθικός, μύθημα, μυθώδης Προσδιор.: έμμετρος, αλληγορικός, παροιμιώδης, παιδαγωγικός, ασώπειος (1)
μυρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. μυ-ρί-ζω, αόρ. μύρισα, παθ. αόρ. μυρίστηκα)	1. (μτβ.) αντιλαμβάνομαι με την όσφρηση μια μυρωδιά: ► Μύρισα στον κήπο το άρωμα των ρόδων.	

μυστήριο

[μεσν. μυρίζω < αρχ. μῦρον]	2. (αμτβ.) (απρόσ.) υπάρχει μια ευχάριστη ή δυσάρεστη μυρωδιά: ► <i>Στ' αλήθεια μυρίζει πολύ ωραία.</i> 3. (μτβ.) (μέσ.) υποψιάζομαι, έχω προαισθημα για κάτι: ► <i>Μυρίστηκα αμέσως ότι κάτι μου κρύβεις.</i>	Συνών.: οσφραίνομαι οσμίζομαι (1), προαισθάνομαι, υποπετέομαι (3) Οικογ. Λέξ.: μύρο Φράσεις: ► Μυρίζει μπαρούτι (= φαίνεται ότι μπορεί να ξεσπάσει φασαρία, καβγάς) Παροιμ. : ► Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίσει, καλοκαίρι θα μυρίσει
μυστήριο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (μυ-στή-ρι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -α) [αρχ. μυστήριον < μύστης < μύω]	1. μία από τις επτά ιερές τελετές των Χριστιανών, με την οποία μεταδίδεται η Θεία Χάρη: ► <i>Τέλεσαν το μυστήριο της βάπτισης του παιδιού τους σ' ένα γραφικό ξωκλήσι.</i> 2. καθετί που είναι άγνωστο, ανεξήγητο ή ακατανόητο: ► <i>Η αστρονομία προσπαθεί να λύσει το μυστήριο της εξαφάνισης του παιδιού.</i>	Οικογ. Λέξ.: μυστήριος, μυστηριώδης, μυστικός, μυστικότητα Προσδιορ.: αδιευκρίνιστο, ανεξερεύνητο, αξεδιάλυτο (1)

ναδίρ (το) (Ουσιαστικό, άκλ.) (να-δίρ) [λόγ. < γαλλ. nadir]	1. το σημείο στο οποίο η κατακόρυφη γραμμή που περνάει από τον παρατηρητή, συναντά προς τα κάτω τον ουράνιο θόλο: ► Το ναδίρ και το ζενίθ βρίσκονται σε αντίθετη κατεύθυνση. 2. το κατώτερο σημείο μιας εξέλιξης, σε αντίθεση με το ζενίθ: ► Η επίδοσή του βρέθηκε ξαφνικά από το ζενίθ στο ναδίρ.	Αντ.: ζενίθ (1, 2)
ναός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (να-ός) [αρχ. ναός < ναίω (= κατοικώ)]	το κτίριο, ο τόπος όπου συγκεντρώνονται οι πιστοί μιας θρησκείας και τελούν τη λατρεία τους: ► Ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα βρίσκεται στο κέντρο της Κέρκυρας.	Συνών.: εκκλησία, Οίκος Θεού Σύνθ.: πρόναος Προσδιορ.: αφιερωμένος, αναστηλωμένος, ενοριακός, πάνσεπτος, περιστύλος Φράσεις: ► Ναός της Θέμιδος (= το δικαστήριο)
ναύτης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (ναύ-της, γεν. -η, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. ναύτης < ναύς (= πλοίο)]	αυτός που εργάζεται σε πλοίο ή υπηρετεί τη θητεία του σ' αυτό χωρίς να είναι βαθμοφόρος: ► Στο πλοίο υπηρετούν τη θητεία τους δέκα ναύτες.	Συνών.: ναυτικός Σύνθ.: ναυτεργάτης, ναυτοδικείο, πεζοναύτης, αστροναύτης, κοσμοναύτης Οικογ. Λέξ.: ναυτικό, ναυτικός, ναυτιλία, ναυτιλιακός Προσδιορ.: γενναίος, δόκιμος, έφεδρος

νερό (το) (Ουσιαστικό, Ο31) (νε-ρό) [μεσν. νερόν < μτην. νηρόν < αρχ. νεαρόν]	1. υγρό άχρωμο, άσπμο και άγευστο, που είναι απαραίτητο για τη ζωή ανθρώπων, ζώων και φυτών: ▶ Το νερό της θάλασσας είναι αρμυρό. 2. το νερό της βροχής, η βροχή: ▶ Σήμερα έριξε πολύ νερό.	Συνών.: ύδωρ (1) Σύνθ.: νεροποντή, χιονό-νερο Οικογ. Λέξ.: νερόνω, νερούλας Προσδιop.: αποσταγμένο, γλυφό, γάργαρο (1) Φράσεις: ▶ Πίνω νερό σ' όνομά του (= τον εκτιμώ) ▶ Βάζω το νερό σ' αυλάκι (= αρχίζει κάτι να λειτουργεί σωστά) ▶ Μια τρύπα στο νερό (= τίποτε) ▶ Βάζω νερό στο κρασί (= μετριά-ζω)
νέφος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (νέ-φος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. νέφος]	1. σύννεφο: ▶ Τα νέφη συγκεντρώθηκαν στον ουρανό και έφεραν δυνατή βροχή. 2. δηλητηριώδες σύννεφο από καπνούς και αέρια: ▶ Το νέφος δημιουργεί πολλά προβλήματα στους κατοίκους των μεγάλων πόλεων.	Συνών.: νεφέλη (1) Σύνθ.: σύννεφο, νεφοσκεπήs Οικογ. Λέξ.: νεφελώδης, νεφέλωμα Προσδιop.: ραδιενεργό, φωτοχημικό (2)
νικῶ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. νι-κῶ, αόρ. νίκησα, παθ. αόρ. νικήθηκα, παθ. μτη. νικημένος) [αρχ. νικῶ]	1. (μτηβ.) κερδίζω τους αντιπάλους μου σε μάχη ή αγώνα: ▶ Οι Έλληνες νίκησαν τους Πέρσες στη μάχη του Μαραθώνα. 2. (μτηβ.) (μτηφ.) συγκρατώ, ελέγγω: ▶ Νίκησε το πάθος του για το κάπνισμα.	Αντιθ.: ηττώμαι (1, 2), χάνω (1) Συνών.: επικρατώ (1), επιβάλλομαι (2) Σύνθ.: κατανικό Οικογ. Λέξ.: νίκη, νικητής, νικητήριος, Νίκη, Νικήτας Φράσεις: ▶ Νικῶ κατά κράτος (= νικῶ ολοκληρωτικά)
νιώθω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. νιώ-θω, αόρ. ένιωσα) [μεσν. γνώθω < αρχ. γιγνώσκω]	1. (αμτηβ.) αισθάνομαι: ▶ Νιώθω πολύ καλά σήμερα. 2. (μτηβ.) συναισθάνομαι: ▶ Ένιωσα το λάθος μου και το διόρθωσα. 3. (μτηβ.) καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι: ▶ Του μιλάς και δε νιώθει τι του λες.	Συνών.: κατανοῶ (3)

νόημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (νό-η-μα, γεν. -ήμα- τος, πληθ. -ήματα) [αρχ. νόημα < νοώ]	1. σημασία, έννοια: ► Τα παιδιά κατάλαβαν το νόημα του ποιήματος. 2. γνέψιμο, νεόμα: ► Τους έκανε νόημα να φύγουν.	Οικογ. Λέξ.: νοώ, νους, νόηση, νοημοσύνη, νοήμων, νοηματικός Προσδιор.: αιτιγματικό, αλληγορικό (1, 2), ασύλληπτο (1)
νοημοσύνη (η) (Ουσιαστικό, Ο26) (νο-η-μο-σύ-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [< αρχ. νοήμων]	η πνευματική ικανότητα του να καταλαβαίνει κανείς και να προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις, για να πετυχαίνει τους στόχους του: ► Οι μεγάλοι επιστήμονες διακρίνονται για την υψηλή νοημοσύνη τους.	Συνών: ευφυΐα Οικογ. Λέξ.: νοήμων Προσδιор.: ανώτερη, συναισθηματική, χαμηλή, υψηλή Φράσεις: ► Δείκτης νοημοσύνης (= βαθμός ευφυΐας)
νοικιάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. νοι-κιά-ζω, αόρ. νοικιασα, παθ. αόρ. νοικιάστηκα, παθ. μη. νοικιασμέ- νος) [μεσν. νοικιάζω < ελνστ. ένοικιάζω < αρχ. ένοίκιον]	1. (μτβ.) δίνω ένα χρηματικό ποσό, για να χρησιμοποιήσω ένα ακίνητο ή κάποιο αντικείμενο: ► Νοίκιασε για δική του χρήση ένα μικρό διαμέρισμα στο κέντρο της πόλης. 2. (μτβ.) παίρνω ένα χρηματικό ποσό, για ν' αφήσω κάποιον να χρησιμοποιεί ένα χώρο ή ένα ακίνητο: ► Νοικιάζω δυο διαμερίσματα σε φοιτητές.	Συνών: μισθώνω (1), εκμισθώνω (2) Οικογ. Λέξ.: ενοίκιο, νοίκισμα, νοικάρης, ενοικιαστής, ενοικιαστήριο, ξενοικιαστος, ανοικιαστος
νόμος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (νό-μος) [αρχ. νόμος < νέμω (= μοιράζω)] Προσοχή! νόμος = γραπτός κανόνας δικαίου νομός = διοικητικό διαμέρισμα κράτους	1. γραπτός κανόνας δικαίου που ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με την πολιτεία: ► Ο νόμος αυτός αναφέρεται στα δικαιώματα των παιδιών. 2. κανόνας που ρυθμίζει την ανθρώπινη συμπεριφορά: ► Η προστασία της ζωής είναι γι' αυτόν βασικός νόμος και για το λόγο αυτό προσφέρει τις υπηρεσίες του εθελοντικά σ' ένα Κέντρο Περιθαλψής Άγριων Ζώων.	Συνών.: νομοθέτημα, θέσπιση (1), αρχή (2) Σύνθ.: νομοθέτης, νομοσχέδιο, νομομαθής, νομοταγής, άνομος, σύννομος, παράνομος Οικογ. Λέξ.: νόμιμα (επίρρ.), νόμιμος, νομιμότητα, νομικός Προσδιор.: άγραφος, θείος (2) αντεργατικός, εκλογικός, φορολογικός (1) Φράσεις: ► Πάιρνω το νόμο στα χέρια μου (= τιμωρώ κάποιον με το δικό μου τρόπο)

	3. (μτφ.) οι αρχές, η αστυνομία, τα δικαστήρια: ► Οι κλέφτες έπεσαν στην παγίδα του νόμου. 4. (στην επιστήμη) κάθε θεμελιώδης αρχή που προκύπτει ύστερα από παρατήρηση και πείραμα και περιγράφει τη λειτουργία του κόσμου και των φυσικών φαινομένων: ► Ο νόμος της παγκόσμιας έλξης είναι από τους βασικούς νόμους της Φυσικής.	
νομός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (νο-μός) [νομός < αρχ. νέ-μω (= μοιράζω)]	καθένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζεται διοικητικά ένα κράτος, το οποίο διοικείται από τον αιρετό νομάρχη: ► Η Θεσσαλία αποτελείται από τέσσερις νομούς.	Σύνθ.: νομάρχης, νομαρχία
νοσηρός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (νο-ση-ρός) [αρχ. νοσηρός < νόσος]	1. που μπορεί να προκαλέσει κάποια αρρώστια: ► Το νοσηρό κλίμα αυτής της περιοχής οφείλεται στα πολλά έλη που υπάρχουν. 2. αυτός που δεν είναι υγιής, ο ασθενικός, ο φιλάσθενος: ► Εμφανίζει συμπτώματα που δείχνουν τη νοσηρή κατάσταση του οργανισμού.	Αντίθ.: υγιεινός (1), υγιής (2) Συνών: νοσογόνος, παθογόνος (1) Οικογ. Λέξ.: νόσος, νόσημα, νοσηρότητα Προσδιορίζ.: κλίμα, τόπος, περιβάλλον (1)
νόστιμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (νό-στι-μος) [αρχ. νόστιμος < νόστος (= επιστροφή στην πατρίδα)]	1. που έχει ευχάριστη γεύση, γευστικός: ► Μαγειρεύει πάντα πολύ νόστιμα φαγητά. 2. (μτφ.) που είναι ευχάριστος ή χαριτωμένος: ► Μας διηγήθηκε μια νόστιμη ιστορία.	Αντίθ.: άγευστος, άνοστος (1) Συνών: εύγευστος (1) Οικογ. Λέξ.: νόστιμα (επίρρ.), νοστιμιά, νοστιμάδα, νοστιμίζω, νοστιμεύω, νοστιμούλης Προσδιορίζ.: φαγητό (1), ιστορία (2)

νότος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (νό-τος, γεν. -ου, πληθ. -) [αρχ. νότος]	1. ένα από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα: ► Ταξίδεψαν με το καράβι προς το νότο. 2. ο άνεμος που πνέει από το σημείο αυτό: ► Ο νότος είναι πάντοτε πιο ζεστός από το βοριά.	Αντίθ.: βορράς Συνών.: νοτιά (1), όστρια (2) Οικογ. Λέξ.: νότια (επίρρ.), νοτιάς
ντόνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. ντό-νω, αόρ. έντωση, παθ. αόρ. ντόθηκα, παθ. μτχ. ντυμένος) [μεσν. ντόνω < αρχ. ένδύω]	1. (μτβ.) φορώ σε κάποιον ρούχα, βάζω κάλυμμα σε κάτι: ► Η μητέρα έντωσε το παιδι με τα καλά ρούχα του, για να πάει στην παρέλαση. 2. (αμτβ.) (μέσ.) φορώ ο ίδιος ρούχα, ενδύματα: ► Ντόνεται πάντα πολύ προσεγμένα.	Αντίθ.: γδύνω, ξεντόνω (1), γδύνομαι, ξεντόνομαι (2) Συνθ.: ξεντόνω Οικογ. Λέξ.: ένδυμα, ντόμα, ενδυμασία, ντόσιμο
νύξη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (νύ-ξη, γεν. -ης, -ως, πληθ. -εις) [αρχ. νύξις < νύσσω (= κεντώ, τρυπώ)]	1. επιφανειακή αναφορά σε κάτι χωρίς λεπτομέρειες: ► Έκανε μια πρώτη νύξη στο διεθυντή του για αύξηση του μισθού. 2. υπαινιγμός, υπονοούμενο: ► Του έκανε συγκεκριμένη νύξη σχετικά με το θέμα που είχαν ξανα συζητήσει.	Συνθ.: κατάνυξη Προσδιορ.: σαφής, προβλητική (2)
νύχτα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (νύ-χτα) [αρχ. νύξ, νυκτός]	το χρονικό διάστημα από τη δύση ως την ανατολή του ηλίου: ► Στις 21 Ιουνίου έχουμε την πιο σύντομη νύχτα του χρόνου.	Αντίθ.: ημέρα Συνθ.: νυχτόβιος, νυχτοφύλακας, μερόνυχτο, μεσάνυχτα Οικογ. Λέξ.: νυχτερινός, νυχτερίδα, νυχτιάτικα (επίρρ.), νυχτικό, νυχτώνω Προσδιορ.: άγια, μαγευτική, μάθη Φράσεις: ► Η μέρα με τη νύχτα (= για μεγάλη διαφορά) ► Μέρα νύχτα (= συνεχώς) ► Όνειρο θερινής νυκτός (= για κάτι το απραγματοποίητο) ► Κάνω τη νύχτα μέρα (= δουλεύω ασταμάτητα)

νωπός

νωπός, -ή, -ό
(Επίθετο, Ε1, άφραχα)
(νω-πός)
[μεσν. νεωπός]

1. φρέσκος: ► Μαγειρέψαμε
νωλά ψάρια.

2. (μτφ.) πρόσφατος:
► Είναι νωλά τα λόγια του στ'
αυτιά μου.

Αντίθ.: συντηρημένος, κα-
τεψυγμένος (1)

Σύνθ.: νωπογραφία

Προσδιορίζ.: κρέας, φρού-
τα, λαχανικά (1), αναμνή-
σεις (2)

Ξαφνιάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. Ξαφ-νιά-ζω, αόρ. Ξάφνιασα, παθ. αόρ. Ξαφνιάστηκα, παθ. μτχ. Ξαφνιασμένος) [μεσν. Ξαφνίζω < Ξεαφνίζω < Ξεαφνά]	(μτβ.) προκαλώ σε κάποιον έκπληξη ή φόβο: ► <i>Μας Ξάφνιασε η απόφασή του να φύγει στο εξωτερικό.</i>	Οικογ. Λέξ.: Ξάφνιασμα, Ξαφνικός, Ξαφνικά (επίρρ.)
Ξενιτιά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (ξε-νι-τιά, γεν. -άς, πληθ. -) [μεσν. Ξενιτιά < ελνστ. Ξενιτεία]	η Ξένη χώρα, η διαμονή σε Ξένο τόπο: ► <i>Έζησε πολλά χρόνια στην Ξενιτιά.</i>	Συνών.: αλλοδαπή, Ξένα (τα), αποδημία Οικογ. Λέξ.: Ξενιτεύομαι, Ξενιτεμός
Ξένος, -η, -ο (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (Ξέ-νος) [αρχ. Ξένος]	1. αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από άλλη χώρα και μένει σε άλλη, ο αλλοδαπός: ► <i>Τα τελευταία χρόνια εργάζονται πολλοί Ξένοι στην Ελλάδα.</i> 2. αυτός που φιλοξενείται σε σπίτι άλλου: ► <i>Σήμερα έχω Ξένους στο σπίτι μου.</i> 3. αυτός που δεν έχει σχέση με κάποιον ή κάτι, άσχετος: ► <i>Είναι Ξένος προς την υπόθεση αυτή.</i>	Αντίθ.: ιθαγενής, ντόπιος, (1) Συνών.: αλλοεθνής (1), μουσαφίρης, φιλοξενούμενος (2) Σύνθ.: Ξεναγός, Ξενοδόχος, Ξενόγλωσσος, Ξενοφέρτος, φιλόξενος Οικογ. Λέξ.: Ξενίζω, Ξενικός, Ξένιος, Ξενώνας Προσδιορίζ.: γλώσσα, αντιπροσωπεία, ταινία, παίκτης (1)

Ξερός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφυχα) (ξε-ρός) [μεσν. Ξερός < αρχ. Ξηρός]	1. που δεν έχει νερό ή υγρασία, ο στεγνός: ▶ Το φθινόπωρο τα ξερά φύλλα των δέντρων σκεπάζουν τη γη. 2. που δεν έχει καθόλου βλάστηση: ▶ Η Μάνη είναι ένας ξερός και ορεινός, αλλά όμορφος τόπος. 3. (μτφ.) για κάτι απότομο, σύντομο: ▶ Μας είπε μια ξερή καλημέρα κι έφυγε αμέσως.	Αντίθ.: υγρός, βρεγμένος (1) Συνών: ξηρός (1, 2), άνδρος (1) Σύνθ.: ξεροβόρι, ξεροκέφαλος, ξεροκόμματο, ξερονήσι, ξεροπήνω Οικог. Λέξ.: ξέρα (η), ξερά (επίρρ.), ξεραίλα, ξεραίνω Φράσεις: ▶ Έμεινε ξερός (= άναυδος, άφωνος) Προσδιοριζ.: κλίμα, ψωμί (1), πυροβολισμός (3) Παροιμ.: ▶ Κοντά στα ξερά καίγονται και τα χλωρά
Ξέρω (Ρήμα) (ενεστ. Ξέ-ρω, παρτ. ήξερα) [μεσν. Ξεύρω / (ή) Ξεύρω < αρχ. Ξεουρίσκω]	1. (μτβ.) γνωρίζω, μου είναι κάτι γνωστό: ▶ Ο Γιάννης ξέρει πολύ καλά το μάθημα της Ιστορίας. ▶ Ξέρω πού βρίσκεται η αλήθεια γι' αυτό το ζήτημα. 2. (μτβ.) μαθαίνω, πληροφορούμαι: ▶ Ξέρεις ότι το σχολείο μας θα πάει εκδρομή στη Ρόδο;	Αντίθ.: αγνοώ (1) Σύνθ.: πολυξέρω Φράσεις: ▶ Ένας θεός ξέρει (= για κάτι που δεν μπορεί να το ξέρει κανείς) Παροιμ.: ▶ Όσα ξέρει ο νοικοκύρης, δεν τα ξέρει ο κόσμος όλος
Ξεχνώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ξε-χνώ, αόρ. Ξέχασα, παθ. αόρ. ξε-χάστηκα, παθ. μτχ. ξεχασμένος) [μεσν. Ξεχνῶ < ξε-χάνω]	1. (μτβ.) δε θυμάμαι, λησμονώ: ▶ Ξέχασα τον αριθμό του τηλεφώνου που μου έδωσες. 2. (αμτβ.) (μέσ.) δεν καταλαβαίνω όσα συμβαίνουν γύρω μου, αφαιρούμαι: ▶ Ξεχάστηκα στην αγορά και έχασα το λεωφορείο.	Αντίθ.: θυμάμαι (1) Οικог. Λέξ.: ξεχασιάρης, αξέχαστος
Ξεχωρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ξε-χω-ρί-ζω, αόρ. ξεχώρισα, παθ. αόρ. ξεχωρίστηκα, παθ. μτχ. ξεχωρισμένος) [μεσν. < μτγν. έκχωρίζω]	1. (μτβ.) βάζω κάτι χωριστά από τα άλλα: ▶ Ξεχώρισε τα σκούρα ρούχα και τα έβαλε στο πλυντήριο. 2. (μτβ.) προτιμώ, κάνω διάκριση: ▶ Φέρεται δίκαια και δεν ξεχωρίζει κανένα από τα παιδιά του.	Συνών: διαχωρίζω (1, 2), αναγνωρίζω (3), υπερτερώ (4) Οικог. Λέξ.: ξεχωρος, ξεχωρα (επίρρ.), ξεχώρισμα, ξεχωριστός, ξεχωριστά (επίρρ.) Φράσεις: ▶ Ξεχώρισε η ήρα απ' το σιτάρι (= ξεχώρισε το καλό απ' το κακό)

	3. (μτβ.) διακρίνω, αντιλαμβάνομαι με την όραση ή την ακοή: ► <i>Τον ξεχώριζες αμέσως από το παράξενο βάδισμά του.</i> 4. (αμτβ.) διακρίνομαι, διαφέρω: ► <i>Στη δουλειά ξεχωρίζει για την εργατικότητα του.</i>	
ξίδι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (ξι-δι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [μεσν. όξιδιον < υποκορ. του αρχ. όξος (= ξίδι)]	υγρό με ξινή γεύση που παρασκευάζεται συνήθως από κρασί: ► <i>Βάζει πάντοτε ξίδι στη σαλάτα.</i>	Συνών: όξος Σύνθ.: λαδόξιδο Οικογ. Λέξ.: ξιδάτος Προσδιορ.: ξεθυμασμένο Φράσεις: ► <i>Να πει ξίδι! (= να ξεθυμάσει)</i>
ξοδεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. ξο-δεύ-ω, αόρ. ξόδεψα, παθ. αόρ. ξο-δεύτηκα, παθ. μτχ. ξοδε(υ)μένος) [μεσν. < μτγν. έξο-δεύ (= αναχωρώ, φεύγω) < έξοδος]	1. (μτβ.) δίνω ένα χρηματικό ποσό, για να αγοράσω κάτι: ► <i>Έδωσε πολλά χρήματα, για να αγοράσει το σπίτι του.</i> 2. (μτβ.) χρησιμοποιώ ένα αγαθό, για να ικανοποιήσω κάποια ανάγκη μου: ► <i>Φέτος ξοδέψαμε πολύ πετρέλαιο για θέρμανση.</i>	Συνών: δαπανώ, πληρώνω (1), καταναλώνω (2) Σύνθ.: καταξοδεόματι Οικογ. Λέξ.: ξοδεμα, ξοδιασμα, ξοδευτής
ξυπνώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ξυ-πνώ, αόρ. ξύπνησα) [μεσν. ξυπνώ < μτγν. έξυπνώ < έκ + ύπνώ]	1. (αμτβ.) σταματώ να κοιμάμαι: ► <i>Ξύπνησα αργά κι άργησα να πάω στο σχολείο.</i> 2. (μτβ.) διακόπτω τον ύπνο κάποιου: ► <i>Θέλω να με ξυπνήσεις αύριο στις οχτώ.</i> 3. (αμτβ.) (μτφ.) αρχίζω να καταλαβαίνω σωστά όσα συμβαίνουν: ► <i>Ξύπνα και δεσ ότι αυτός ο άνθρωπος δε σου λέει την αλήθεια!</i>	Συνών: αφυπνίζω (2) Οικογ. Λέξ.: ξύπνημα, ξυπνητός, ξυπνητήρι

ξυπόλυτος

ξυπόλυτος -η, -ο

(Επίθετο, Ε2, έμφυχα)
(ξυ-πό-λυ-τος)

[μέσν. < ξυπόλυ-
τος < έξυπόλυτος <
έξυπολύομαι]

**1. αυτός που δε φοράει
παπούτσια ή και κάλτσες:**

► Στην παραλία περπατούσε
συχνά ξυπόλυτος.

**2. (μτφ.) (για άνθρωπο)
πολύ φτωχός:** ► Ξεκίνησε
ξυπόλυτος και με την εργασία
του έγινε νοικοκύρης.

Συνών: ανυπόδητος (1)

Φράσεις: ► Πάω ξυπόλυτος
σ' αγκάθια (= κινδυνεύω,
επειδή δεν είμαι έτοιμος
για κάτι)

όγκος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ό-γκος) [αρχ. όγκος]	1. ο χώρος που πιάνει ένα στερεό, υγρό ή αέριο σώμα: ► Η μονάδα μέτρησης του όγκου είναι το κυβικό μέτρο. 2. (μτφ.) μεγάλο πλήθος, μεγάλη ποσότητα: ► Οι μαθητές της τελευταίας τάξης έχουν μεγάλο όγκο εργασίας για γράφιμο.	Σύνθ.: ογκόλιθος, ογκολόγος, υπέργοκος Οικог. Λέξ.: ογκίδιο, ογκώδης Προσοδιορ.: άμορφος, συμπαγής, γεωμετρικός (1)
οδηγώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ο-δη-γώ, αόρ. οδήγησα, παθ. αόρ. οδηγήθηκα, παθ. μτχ. οδηγημένος) [αρχ. οδηγώ < οδός + άγω]	1. (μτβ.) χειρίζομαι και κινώ κάποιο όχημα: ► Οδηγούσε το λεωφορείο με μεγάλη προσοχή. 2. (μτβ.) δείχνω το δρόμο σε κάποιον, τον κατευθύνω εκεί που πρέπει: ► Τους οδήγησε στο μοναστήρι μέσα από ένα παλιό μονοπάτι.	Συνών: καθοδηγώ (2) Σύνθ.: καθοδηγώ Οικог. Λέξ.: οδήγημα, οδήγηση, οδηγισμός, (καθ)οδηγητής, οδηγήτρια, οδηγία
οδός (η) (Ουσιαστικό) (ο-δός, γεν. -ού, πληθ. -οί) [αρχ. οδός]	1. δρόμος: ► Μένω στην οδό Σολωμού 44. 2. (μτφ.) μέθοδος, ο τρόπος που ενεργεί κάποιος: ► Ακολουθεί τη νόμιμη οδό, για να λύσει τα προβλήματα του.	Σύνθ.: οδοιπόρος, οδοκαθαριστής, άνοδος, εισοδος, έξοδος, πάροδος, πρόοδος, σύνοδος, οδόφραγμα Προσοδιορ.: κεντρική, παραλιακή (1) Φράσεις: ► Καθ' οδόν (= κατά τη διάρκεια της πορείας)

οικογένεια

οικογένεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (οι-κο-γέ-νει-α) [μτγν. οίκογένεια < οίκογενής (= δού- λος γεννημένος στο σπίτι)]	1. ομάδα ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος και συνήθως ζουν στην ίδια κατοικία: ► Η οικογένειά του αποτελείται από τέσσερα άτομα. 2. ομάδα ανθρώπων, ζώων, φυτών και πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά: ► Το λιοντάρι, η τίγρη και ο πάνθηρας ανήκουν στην οικογένεια των αιλουροειδών.	Σύνθ.: οικογενειάρχης Οικογ. Λέξ.: οικογενειακός Προσδιορ.: αξιότιμη, ένδοξη, ιστορική, πολυμελής (1)
οικολόγος (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο14) (οι-κο-λό-γος) [οικολόγος < πρβλ. αγγλ. ecologist]	αυτός που ενδιαφέρεται για τα προβλήματα του περιβάλλοντος και αγωνίζεται για την επίλυσή τους: ► Οι οικολόγοι αγωνίζονται για την προστασία της θάλασσας από τη ρύπανση.	Οικογ. Λέξ.: οικολογία, οικολογικός
οικονομία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (οι-κο-νο-μί-α) [αρχ. οικονομία < οίκονομος]	1. το σύνολο των δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με την παραγωγή και την κατανάλωση των αγαθών: ► Κάθε χώρα ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της οικονομίας της. 2. το να μην κάνει κανείς πολλά έξοδα: ► Έκανε πολλές οικονομίες, για να σπουδάσει τα παιδιά του.	Αντίθ.: σπατάλη (2) Σύνθ.: οικονομολόγος Οικογ. Λέξ.: (εξ)οικονομώ, οικονόμος, οικονομικός Προσδιορ.: αγροτική, εθνική, οικιακή, πολιτική, ελεύθερη, αναπτυγμένη, αναπτυσσόμενη (1)
οιωνός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (οι-ω-νός, γεν. -ού, πληθ. -οί) [αρχ. οίωνός]	1. μαντικό πουλί που από το πέταγμα και τις κραυγές του οι μάντιες στην αρχαία Ελλάδα προέβλεπαν το μέλλον: ► Το πέταγμα και το κρώξιμο του οιωνού δήλωναν αυτό που θα συνέβαινε στο μέλλον.	Συνών.: σημάδι, προμήνυμα (2) Σύνθ.: οιωνοσκόπος, οιωνοσκοπία

	2. (συνήθ. μτφ.) κάθε σημείο που μας επιτρέπει να κάνουμε πρόβλεψη για το μέλλον: ► Οι παγκόσμιοι κομπιλατικοί αγώνες ξεκίνησαν με καλούς οiwονούς.	
όλεθρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (ό-λε-θρος, γεν. -ου, πληθ. -) [αρχ. ὄλεθρος < ὄλλυμι (= αφανίζω, καταστρέφω)]	η πλήρης καταστροφή, η ολοκληρωτική φθορά: ► Ο πόλεμος είναι ένας πραγματικός όλεθρος για τους ανθρώπους και το περιβάλλον.	Αντιθ.: λύτρωση, σωτηρία Συνών: αφανισμός Σύνθ.: πανώλεθρία Προσδιор.: ανεπανόρθωτος, ολικός
όλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άφωνα) (ό-λος) [αρχ. ὅλος]	1. ολόκληρος: ► Μερικές φορές χρειάζεται να ταξιδεύει όλη την ημέρα, για να φτάσει στον προορισμό του. 2. (με άρθρο) ολικός, συνολικός: ► Η όλη εργασία για την έκδοση του βιβλίου τελειώνει σύντομα.	Συνών.: πλήρης, ακέραιος (1) Σύνθ.: ολόγιμος, ολόκληρος, ολονυχτία Οικογ. Λέξ.: ολικός, ολότητα Φράσεις: ► Όλα κι όλα (= δέχομαι τα πάντα εκτός από αυτό) ► Μέσα σ' όλα (= παντού)
ομάδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (ο-μά-δα) [αρχ. ὁμάς, -άδος]	1. σύνολο προσώπων ή και πραγμάτων με κοινό χαρακτηριστικό: ► Μια ομάδα μαθητών του σχολείου παρουσίασε μία θεατρική παράσταση. 2. σύνολο αθλητών που ασχολούνται με το ίδιο ομαδικό άθλημα και αντιμετωπίζουν άλλες αντίστοιχες ομάδες: ► Η εθνική ομάδα στίβου πέτυχε σημαντικές νίκες.	Σύνθ.: ομαδοποίηση, ομαδάρχης Οικογ. Λέξ.: ομαδικός, ομαδικά (επίρρ.), ομαδικότητα Προσδιор.: αθλητική, πειθαρχημένη, εθνική (1, 2), θεατρική, κοινοβουλευτική, πολιτική (1) Φράσεις: ► Ομάδα αίματος (= για καθεμία από τις κατηγορίες αίματος)
ομαλός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφωνα και άφωνα) (ο-μα-λός) [αρχ. ὀμαλός < ὀμός]	1. που είναι επίπεδος και ίσιος, χωρίς εξογκώματα ή εσοχές: ► Ο δρόμος που βγάζει στο εκκλησάκι είναι ομαλός και χωρίς λακκούβες. 2. (μτφ.) αυτός που είναι φυσιολογικός, κανονικός: ► Χάρη στις προσπάθειες της	

ομογένεια

	<i>Τροχαίως, η κίνηση στους δρόμους εξακολουθεί να είναι ομαλή.</i>	Αντίθ.: ανώμαλος (1), αντικανονικός (2) Σύνθ.: ανώμαλος Οικογ. Λέξ.: ομαλά (επίρρ.), ομαλότητα, (εξ)ομαλύνω, (εξ)ομάλυνση Προσδιοριζ.: κυκλοφορία, σχέσεις (οι), διαδοχή (2)
ομογένεια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> (ο-μο-γέ-νει-α) [μτγν. όμογένεια < όμογενής]	1. η προέλευση από το ίδιο γένος, η κοινή καταγωγή: ▶ Η κάθε ομογένεια υποστηρίζει τα δίκαια της χώρας της. 2. το σύνολο των Ελλήνων που ζουν μόνιμα σε χώρα του εξωτερικού: ▶ Η ελληνική ομογένεια είναι εγκαταστημένη και στις πέντε ηπείρους.	Συνών.: ομοεθνία (1) Οικογ. Λέξ.: ομογενής
όμοιος, -α, -ο <i>(Επίθετο, Ε4, έμφυχα και άφυχα)</i> (ό-μοι-ος) [αρχ. όμοιος < ό-μός]	1. αυτός που έχει τα ίδια γνωρίσματα με άλλον: ▶ Στο πρόσωπο είναι όμοιος με τον παππού του. 2. ισάξιος, ισοδύναμος, ισότιμος: ▶ Στο άλμα εις μήκος τρεις μαθητές της τάξης έχουν όμοιες επιδόσεις.	Αντίθ.: ανόμοιος, διαφορετικός (1), κατώτερος (2) Συνών.: ίδιος, παρόμοιος, παρεμφερής (1) Σύνθ.: ομοιοκαταληξία, ομοιομορφία, ομοιογενής, ανόμοιος, παρόμοιος Οικογ. Λέξ.: όμοια (επίρρ.), μοιάζω, ομοιότητα, ομοίωμα Προσδιοριζ.: χαρακτήρας, φυσιογνωμία (1)
ομόνοια (η) <i>(Ουσιαστικό, Ο20)</i> (ο-μό-νοι-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. όμόνοια < όμόνους]	ειρηνική και αρμονική συμβίωση με άλλους στο ίδιο περιβάλλον: ▶ Οι δυο λαοί ζουν με ομόνοια και συνεργασία.	Αντίθ.: διχόνοια Συνών.: ομοφυχία Οικογ. Λέξ.: ομονοώ, μοιιάζω, μόνοιασμα Προσδιορ.: οικογενειακή, εθνική Παροιμ.: ▶ Η ομόνοια φτιάχνει σπίτι κι η διχόνοια το χαλάει
όμορφος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα)</i> (ό-μορ-φος) [μεσν. έμμορφος < αρχ. εϋμορφος < εϋ + μορφή]	1. αυτός που είναι ωραίος, ελκυστικός: ▶ Η Λέσβος είναι ένα όμορφο νησί του Βορείου Αιγαίου. 2. που προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα: ▶ Τα παιδικά χρόνια συνδέονται	Σύνθ.: ομορφάνθρωπος, ομορφόπαιδο, πεντάμορφος, πανέμορφος Οικογ. Λέξ.: όμορφα (επίρρ.), ομορφιά, ομορφάινω Αντίθ.: άσχημος (1)

	με όμορφες αναμνήσεις.	Προσδιοριζ.: νησί, πίνακας, χρόνια (τα), ζωή, μάτια (τα) (1, 2)
όνειρο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (ό-νει-ρο, γεν. -είρου, πληθ. -α, -είρατα) [αρχ. ὄνειρον]	1. φανταστικά γεγονότα που βλέπουμε, όταν κοιμόμαστε: ► <i>Είδα ένα παράξενο όνειρο και φοβήθηκα πολύ.</i> 2. έντονη επιθυμία, πόθος: ► <i>Το όνειρό του ήταν να ταξιδέψει σε ολόκληρο τον κόσμο.</i> 3. καθετι ιδιαίτερα ωραίο: ► <i>Η χθεσινή βραδιά με την πανσέληνο ήταν ένα όνειρο.</i>	Συνών.: ονειροπόλημα (2) Σύνθ.: ονειροπόλος, ονειροκρίτης, ονειροπαρμένος Οικογ. Λέξ.: ονειρεύομαι, ονειρικός Προσδιορ.: ανεξήγητο, εφιαλτικό, (1), απραγματοποίητο (2), ωραίο (1, 2, 3)
όνομα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (ό-νο-μα, γεν. -όματος, πληθ. -όματα) [αρχ. ὄνομα]	1. το βαπτιστικό όνομα: ► <i>Η νονά έδωσε στο παιδί μου το όνομα Βασίλης.</i> 2. (γραμμα.) κάθε λέξη που δηλώνει πρόσωπο, ζώο ή πράγμα (όνομα ουσιαστικό) ή τις ιδιότητές τους (όνομα επίθετο): ► <i>Τα ονόματα, ουσιαστικά και επίθετα, είναι λέξεις που κλίνονται.</i>	Σύνθ.: ονοματεπώνυμο, ονοματολογία Οικογ. Λέξ.: ονομάζω, ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός, ονοματίζω Προσδιορ.: δοξασμένο, τιμημένο (1), υποκοριστικό, μεγεθυντικό, προσηγορικό (= όχι τα κύρια) (2) Φράσεις: ► Για όνομα του Θεού (= για έντονη διαμαρτυρία) ► Όνομα και μη χωριό (= για πρόσωπα που δε θέλουμε να κατονομάσουμε) Παροιμ.: ► Κάλλιο να σου βγει το μάτι παρά το όνομα
οξυγόνο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (ο-ξυ-γό-νο) [λόγ. οξυγόνο < ὀξύ + γόνος]	1. άχρωμο και άοσμο αέριο που είναι βασικό συστατικό του ατμοσφαιρικού αέρα και του νερού: ► <i>Το οξυγόνο είναι απαραίτητο για την ύπαρξη ζωής.</i> 2. (μτφ.) ο υγιεινός, ο καθαρός αέρας: ► <i>Κάθε καλοκαίρι πηγαίνουμε στο χωριό, για να χορτάσουμε οξυγόνο.</i>	Σύνθ.: οξυγονοκόλληση, οξυγονοθεραπεία Οικογ. Λέξ.: οξυγονούχος, οξυγονώνω, οξυγόνωση

όπλο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (ό-πλο) [αρχ. ὄπλον]	1. καθετί που χρησιμοποιούμε για άμυνα, επίθεση ή κωνήγι: ► Το ρόπαλο ήταν ένα από τα αρχαιότερα όπλα για την άμυνα του ανθρώπου. 2. (μτφ.) οτιδήποτε χρησιμεύει για την επιτυχία κάποιου σκοπού: ► Ένα σημαντικό όπλο για την επιτυχία στις εξετάσεις είναι η συστηματική προετοιμασία.	Σύνθ: οπλαρχηγός, οπλοφορία, όπλος, πάνοπλος Οικογ. Λέξ.: οπλή, οπλίζω, οπλίτης, οπλισμός Προσδιορ.: βιολογικό, κωνηγετικό, πρωτόγονο, πυρηνικό (1) Φράσεις: ► Καταθέτω τα όπλα (= παραδίνομαι, συνθηκολογώ) ► Ρίχνω τα όπλα (= τρέπομαι σε φυγή)
όργανο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (ὄρ-γα-νο, γεν. -άνου, πληθ. -α) [αρχ. ὄργανον]	1. εργαλείο που χρησιμοποιεί κάποιος, για να κάνει κάτι: ► Ο διαβήτης είναι ένα γεωμετρικό όργανο. 2. κάθε μέρος του οργανισμού που επιτελεί μια ορισμένη λειτουργία: ► Το μάτι είναι το όργανο της όρασης. 3. πρόσωπο που το χρησιμοποιούν οι άλλοι για δικό τους συμφέρον: ► Χωρίς να το καταλάβει, έγινε όργανο των αντιπάλων του.	Σύνθ.: οργανοπαίχτης, ενόργανος, ανόργανος Οικογ. Λέξ.: οργανικός, οργανώνω, οργάνωση, οργανωτής Προσδιορ.: άβουλο, πειθήνιο (3), μουσικό, γεωμετρικό (1), ευαίσθητο (1, 2)
οργίζομαι (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ορ-γί-ζο-μαι, παθ. αόρ. οργίστηκα, παθ. μτχ. οργισμένος) [αρχ. ὀργίζομαι]	(αμτβ.) βρίσκομαι σε κατάσταση μεγάλου θυμού ή αγανάκτησης: ► Οργίζομαι πάρα πολύ, όταν σκέφτομαι πως υπάρχουν άνθρωποι που βασανίζουν τα ζώα.	Συνών: θυμώνω, εξοργίζομαι Σύνθ.: εξοργίζομαι Οικογ. Λέξ.: οργή, οργίλος Φράσεις: ► Οργισμένα νιάτα (= ασυμβίβαστοι νέοι)
ορεινός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ο-ρει-νός) [αρχ. ὄρεινός < ὄρος]	1. αυτός που σχετίζεται με το βουνό: ► Πολλές περιοχές της Ελλάδας έχουν ορεινό κλίμα. 2. τόπος που έχει πολλά βουνά: ► Η Ελλάδα είναι ορεινή χώρα.	Αντιθ.: πεδινός, καμπισίος (2) Συνών.: βουνίσιος, ορειβίος (1) Σύνθ.: ημιορεινός Οικογ. Λέξ.: ὄρος, ορεινά (τα) Προσδιοριζ.: ὄγκος, χωριό (1, 2)

ορθοπεδικός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (ορ-θο-πε-δι-κός) [λόγ. < γαλλ. ortho- pédique]	ο ειδικευμένος γιατρός που ασχολείται με τις παθήσεις του κινητικού συστήματος, δηλ. των οστών, των αρθρώσεων και των μυών: ►Ο ορθοπεδικός επισκέφτηκε το σχολείο, για να διαπιστώσει αν υπάρχουν μαθητές με σκολίωση (= πάθηση της σπονδυλικής στήλης).	
οριζοντας (ο) (Ουσιαστικό, Ο3) (ο-ρι-ζο-ντας) [λόγ. < αρχ. ὀριζων]	η νοητή γραμμή όπου ο ουρανός φαίνεται να ακουμπά τη γη ή τη θάλασσα: ►Ένα μεγάλο πλοίο φάνηκε μακριά στον οριζοντα.	Οικογ. Λέξ.: οριζόντιος, οριζοντιώνω Προσδιορ.: μακρινός, τεχνητός, στενός, ευρύς, νέος, υδροφόρος Φράσεις: ►Ανοίγω νέους οριζόντες (= δημιουργώ καινούργιες προοπτικές) ►Κάτι φαίνεται στον οριζοντα (= κάτι αρχίζει να γίνεται)
ορκωμοσία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ορ-κω-μο-σί-α) [αρχ. ὄρκωμοσία < ὄρκος + ὄμνυμι]	το να ορκίζεται κανείς ενώπιον επίσημης αρχής κατά την ανάληψη καθηκόντων, την ολοκλήρωση των σπουδών του κ.ά.: ►Η ορκωμοσία των βουλευτών γίνεται ενώπιον του Προέδρου της Δημοκρατίας.	Προσδιορ.: επίσημη
ορμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. ορ-μώ, αόρ. ὀρμησα) [αρχ. ὄρμω < ὄρμη]	1. (αμτβ.) κινούμαι βιαστικά προς τα εμπρός: ►Οι φίλαθλοι ὄρμησαν στο γήπεδο, για να πανηγυρίσουν τη νίκη της ομάδας τους. 2. (μτβ.) κάνω επίθεση: ►Ο εχθρός ὄρμησε εναντίον της φρουράς του κάστρου με όλες τις δυνάμεις που διέθετε.	Σύνθ.: εξορμώ, εφορμώ Οικογ. Λέξ.: ορμή, ορμητήριο, ορμητικός, ορμητικότητα

όρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ό-ρος) [λόγ. < αρχ. ὄρος] Προσοχή! όςος (το) = το βου- νό ορός (ο) = διάλυμα που χρησιμοποιεί- ται για θεραπευτι- κούς σκοπούς	1. απαραίτητη προϋπόθε- ση, για να υπάρξει κάτι άλλο: ► <i>Θα έρθω μαζί σου διακοπές, υπό τον όρο ότι θα πάμε σε κάποιο νησί.</i> 2. (πληθ.) παράγοντες που επηρεάζουν την εργασία, τη ζωή και τις δραστηρι- ότητες κάποιου: ► <i>Οι όροι εργασίας των ναυτικών έχουν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθ- μό.</i> 3. η ονομασία ενός πράγ- ματος ή μιας έννοιας στην επιστήμη ή την τέχνη: ► <i>Η λέξη «οπτική» είναι όρος της Φυσικής.</i>	Σύνθ.: ορολογία Προσδιορ.: επιστημονικός, μουσικός, διεθνής, ασαφής Φράσεις: ► Όροι του κλά- σματος (= ο αριθμητής και ο παρονομαστής) ► Μέσος όρος (= το ενδιάμεσο μετα- ξύ δύο ακραίων σημείων) ► Εφ' όρου ζωής (= για ολό- κληρη τη ζωή) ► Άνευ όρων (= χωρίς περιορισμούς)
ουσία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ου-σί-α) [αρχ. οὐσία < οὐσα < εἶμι]	1. κάθε είδος ύλης, φυσικό σώμα: ► <i>Στο γάλα υπάρχουν πολλές θρεπτικές ουσίες.</i> 2. το πιο σημαντικό στοι- χείο, ό,τι είναι σπουδαι- ότερο και σοβαρότερο σ' ένα θέμα, μια υπόθεση κ.λπ.: ► <i>Ο ανταποκριτής της εφημερίδας προσπάθησε να καταγράψει την ουσία των γε- γονότων.</i>	Συνών.: νόημα, βάρος, σπουδαιότητα (2) Σύνθ.: απουσία, εξουσία, παρουσία, περιουσία Οικογ. Λέξ.: ουσιώδης, ου- σιωδώς (επίρρ.), ουσιαστι- κός, ουσιαστικό (το), ουσια- στικά (επίρρ.) Προσδιορ.: οργανική, α- νόργανη, δηλητηριώδης, θρεπτική, τοξική, φαρμα- κευτική (1) Φράσεις: ► Ξοδεύω φαιά ουσία (= σκέφτομαι) ► Στην ουσία / κατ' ουσία (= στην πραγματικότητα)
οφείλω (Ρήμα) (ενεστ. ο-φεί-λω, πα- ρατ. όφειλα) [αρχ. όφείλω]	1. (μτβ.) χρωστώ: ► <i>Αγόρασα σπίτι και οφείλω χρήματα στην Τράπεζα.</i> 2. (μτβ.) είμαι υποχρεω- μένος, έχω καθήκον να κάνω κάτι: ► <i>Οφείλω πολ- λά στους δασκάλους μου.</i>	Συνών.: χρωστώ (1, 2) Οικογ. Λέξ.: όφελος, οφει- λή, οφειλέτης

όψη (η)

(Ουσιαστικό, Ο27)

(ό-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις)

[λόγ. < αρχ. ὄψις < ὄρω (= βλέπω)]

1. η εξωτερική εμφάνιση:

► Η μπροστινή όψη του κτιρίου είναι διακοσμημένη με μάρμαρο.

2. η φυσιογνωμία, το πρόσωπο και η έκφραση ενός ατόμου: ► Από την όψη του φαινόταν ότι δεν ήταν καλά στην υγεία του.

Συνών.: θωριά (1, 2)

Σύνθ.: άποψη, κάτοψη, πρόσοψη, σύνοψη

Προσδιορ.: ευχάριστη, θλιμμένη, ταλαιπωρημένη (1, 2)

Φράσεις: ► Λαμβάνω / έχω υπόψη μου (= δεν ξεχνώ) ► Η άλλη όψη του νομίσματος (= η αντίθετη πλευρά ενός ζητήματος)

► Οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος (= για δυο πράγματα που είναι ίδια)

πάθος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (πά-θος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. πάθος < πά- σχω]	1. βάσανα, μαρτύριο: ▶ Η Μ. Εβδομάδα είναι η Εβδομάδα των Παθών του Χριστού. 2. έντονη επιθυμία για κάτι: ▶ Έχει μεγάλο πάθος με τη συλλογή παλιών αντι- κειμένων.	Σύνθ.: παθολογία, παθολό- γος, παθογόνος Οικογ. Λέξ.: πάσχω, πάθη- μα, παθητικός
παιδεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. παι-δεύ-ω, αόρ. αόρ. παιδεύσα, παθ. αόρ. παιδευτήκα, παθ. μτχ. παιδεμέ- νος) [αρχ. παιδεύω (= εκ- παιδεύω, μορ- φώνω, διαπαιδα- γωγώ)]	(μτβ.) ταλαιπωρώ, κατα- πονώ κάποιον: ▶ Τον παιδε- ψε πολύ η λύση του προβλή- ματος των Μαθηματικών.	Συνών: βασανίζω Σύνθ.: εκπαιδεύω, μετεκ- παιδεύω Οικογ. Λέξ.: παιδεμα, παι- δεμός, παιδεία, απαίδετος
παιρνώ (Ρήμα) (ενεστ. παίρ-νω, αόρ. πήρα, παθ. αόρ. πάρ- θηκα, παθ. μτχ. παρ- μένος) [μεσν. έπαιρνω < αρχ. έπαιρω (= ση- κώνω κάτι)] Προσοχή! παιρνώ = πιάνω κάτι με το χέρι μου, κρατώ περνώ = διαβαίνω	1. (μτβ.) πιάνω κάτι με το χέρι μου: ▶ Πήρε το βιβλίο και το έβαλε στην τσάντα του. 2. (μτβ.) κλέβω, αρπάζω: ▶ Τον πήραν το πορτοφόλι από την τσέπη. 3. (μτβ.) αγοράζω: ▶ Πήραμε καινούργιο αυτοκίνητο. 4. (μτβ.) χρησιμοποιώ με- ταφορικό μέσο: ▶ Πήρε το τρένο και πήγε στη Θεσσαλονίκη. 5. (μτβ.) κυριεύω: ▶ Οι εχθροί πήραν το κάστρο ύστε- ρα από μεγάλη πολιορκία.	Σύνθ.: αποπαιρνώ, ξανα- παιρνώ, συνεπαιρνώ Οικογ. Λέξ.: πάρσιμο Φράσεις: ▶ Πήραν τα μυα- λά του αέρα ▶ Το πήρε πολύ πάνω του (= υπερη- φανεύεται) ▶ Παιρνώ τα μέτρα μου (= προσέχω)

πανελλήνιος, -ια, -ιο (Επίθετο, Ε4, άφωχα) (πα-νελ-λή-νι-ος) [αρχ. πανελλήνιος < πάν + Έλλην]	1. αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε όλους τους Έλληνες: ► Ξεκίνησαν οι πανελλήνιοι αγώνες στίβου. 2. (ουδ. το πανελλήνιο): το σύνολο των Ελλήνων, όλη η Ελλάδα: ► Το ποιητικό έργο του Γιάννη Ρίτσου είναι γνωστό στο πανελλήνιο.	Σύνθ.: πανελληνιονίκης Οικογ. Λέξ.: πανελλήνια, πανελληνίως (επίρρ.) Προσδιορίζ.: έρανος, αγώνες (οι), εκστρατεία, πένθος, διαγωνισμός, συνένδριο, ρεκόρ (1)
πανηγύρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (πα-νη-γύ-ρι, γεν. -ού, πληθ. -α) [μεσν. πανηγύριον < υποκορ. αρχ. πανήγυρις]	1. ομαδική γιορτή προς τιμή ενός αγίου: ► Στο πανηγύρι της Παναγίας της Τήνου μαζεύονται προσκονητές από όλη την Ελλάδα. 2. ομαδική διασκέδαση, γλέντι: ► Στην ονομαστική του εορτή έκανε μεγάλο πανηγύρι.	Σύνθ.: εμποροπανήγυρη, ζωοπανήγυρη Οικογ. Λέξ.: πανηγυρίζω, πανηγυρισμός, πανηγυριώτης Προσδιορ.: ετήσιο, ξακουστό, πραγματικό, χαρούμενο (1, 2)
παράγω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρά-γω, παρ. παρήγα, άορ. παρήγαγα) [αρχ. παράγω < παρά + άγω]	1. (μτβ.) γεννάω, βγάζω σε μεγάλη ποσότητα: ► Ο τόπος μας παράγει κυρίως <i>ολωροκιηλευτικά</i>. 2. (αμτβ.) (μέσ.) δημιουργώ, συγγράφω, συνθέτω: ► Τα τελευταία χρόνια έχει παραχθεί ένα σπουδαίο λογοτεχνικό έργο.	Σύνθ.: αναπαράγω Οικογ. Λέξ.: παραγωγή, παραγωγός, παραγωγικός, παραγωγικότητα
παράδειγμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) [πα-ρά-δειγ-μα, γεν. -είγματος, πληθ. -είγματα] [αρχ. παράδειγμα < παραδείκνυμι (= δείχνω)]	1. κάθε συγκεκριμένη περίπτωση που χρησιμοποιούμε για να γίνει κατανοητό κάτι που είναι γενικό και αφηρημένο: ► Χρησιμοποίησε ένα εύστοχο παράδειγμα, για να κάνει κατανοητά αυτά που έλεγε. 2. κατάλληλο πρότυπο να το μιμηθούμε ή να το αποφύγουμε: ► Ο μεγαλύτερος αδερφός έδινε πάντοτε το καλό παράδειγμα στα μικρότερα αδέρφια του.	Οικογ. Λέξ.: παραδειγματίζω, παραδειγματικός, παραδειγματικά (επίρρ.) Προσδιορ.: διδακτικό, λαμπρό, φωτεινό (2), διαφωτιστικό, εύστοχο, ζωντανό, χαρακτηριστικό (1, 2) Φράσεις: ► Παράδειγμα προς αποφυγήν (= για κάτι που πρέπει να το αποφεύγουμε)

παραδέχομαι

παραδέχομαι (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. πα-ρα-δέ-χο-μαι, αόρ. παρα-δέχτηκα, παθ. μτχ. παραδεγμένος) [αρχ. παραδέχο-μαι]	1. (μτβ.) δέχομαι κάτι ως αληθινό ή σωστό, συμφωνώ, εγκρίνω: ► Παραδέχομαι ότι έκανα λάθος στην επιλογή μου. 2. (μτβ.) κρίνω κάποιον άξιο: ► Τον παραδέχομαι για τις γνώσεις του στη Φυσική.	Αντίθ.: αρνούμαι, απορρίπτω (1) Συνών.: αποδέχομαι, επιδοκιμάζω (1), αναγνωρίζω (2) Οικογ. Λέξ.: παραδεκτός, παραδοχή
παραδίδω και παραδίνω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρα-δι-δώ, αόρ. παρέδωσα, παθ. αόρ. παραδόθηκα, παθ. μτχ. παραδομένος) [μτγν. παραδίδω < αρχ. παραδίδωμι]	1. (μτβ.) δίνω κάτι σε κάποιον που του ανήκει: ► Ο ταχυδρόμος παρέδωσε το γράμμα στον παραλήπτη. 2. (μτβ.) μεταβιβάζω αξίωμα ή υπηρεσία στον αντικαταστάτη μου: ► Πριν ο υπάλληλος αναλάβει τα νέα του καθήκοντα, παρέδωσε πρώτα στον αντικαταστάτη του. 3. (μτβ.) διδάσκω: ► Ο δάσκαλος παραδίδει μαθηματικά στους μαθητές του σχεδόν καθημερινά. 4. (αμτβ.) (μέσ.) αιχμαλωτίζομαι με τη θέλησή μου, υποκόπτω: ► Οι γυναίκες του Ζαλόγγου αρνήθηκαν να παραδοθούν και έπεσαν στο γκρεμό.	Αντίθ.: παραλαμβάνω (1), αντιστέκομαι (4) Οικογ. Λέξ.: παράδοση, παραδοσιακός, παραδοτέος
παραιτούμαι (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. πα-ραι-τού-μαι, παθ. αόρ. παραιτήθηκα, παθ. μτχ. παραιτημένος) [αρχ. παραιτούμαι (= ζητώ χάρη, κευτεύω)]	1. (μτβ.) εγκαταλείπω με τη θέλησή μου κάποια θέση, αξίωμα ή δικαίωμα που έχω: ► Παραιτήθηκε από τη θέση του διευθυντή για οικογενειακούς λόγους. 2. (μτβ.) παύω να ενδιαφέρομαι για κάτι: ► Δε θα παραιτηθούμε από τον αγώνα για καλύτερες συνθήκες εργασίας.	Οικογ. Λέξ.: παραιτηση

παρακαλώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. πα-ρα-κα-λώ, αόρ. παρακάλεσα, παθ. αόρ. παρακληθήκα, παθ. μτχ. παρακαλεσμένος) [αρχ. παρακαλώ]	1. (μτβ.) ζητώ ευγενικά από κάποιον να κάνει κάτι: ► Παρακάλεσε τον προϊστάμενό του να του δώσει άδεια. 2. (μτβ.) κάνω δέηση στο Θεό: ► Παρακαλώ το Θεό να έχει καλά όλο τον κόσμο.	Συνών.: προσεύχομαι (2) Σύνθ.: θερμοπαρακαλώ Οικογ. Λέξ.: παράκληση, παρακλητικός, παρακαλεστός
παραλαμβάνω και παραλαβαίνω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρα-λαμ-βά-νω, αόρ. παρέλαβα, παθ. αόρ. παραλήφθηκα) [αρχ. παραλαμβάνω]	(μτβ.) παίρνω κάτι που μου δίνει ή μου στέλνει κάποιος: ► Παρέλαβα το δέμα από το ταχυδρομείο. ► Η επιχείρηση παρέλαβε καινούργια εμπορεύματα.	Αντίθ.: παραδίνω Οικογ. Λέξ.: παραλαβή, παραλήπτης
παράλληλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (πα-ράλ-λη-λος) [αρχ. παράλληλος]	1. (μαθημ.) γραμμές ή επιφάνειες που όσο κι αν προεκταθούν δεν συναντιούνται: ► Δύο κάθετες ευθείες πάνω στην ίδια ευθεία γραμμή είναι παράλληλες μεταξύ τους. 2. (μτφ.) αυτός που γίνεται συγχρόνως ή έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με άλλον: ► Οι δύο φίλοι ακολούθησαν παράλληλους δρόμους στη ζωή.	Σύνθ.: παραλληλόγραμμο, παραλληλεπίπεδο Οικογ. Λέξ.: παράλληλα (επίρρ.), παραλλήλως (επίρρ.), παραλληλία, παραλληλίζω, παραλληλισμός Φράσεις: ► Βιοί παράλληλοι (= για πρόσωπα που ζουν παρόμοιες καταστάσεις) Προσδιοριζ.: δράση, σύνδεση, επιδιώξεις (2)
παραμερίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πα-ρα-με-ρίζω, αόρ. παραμέρισα, παθ. αόρ. παραμερίστηκα, παθ. μτχ. παραμερισμένος) [μεσν. παραμερίζω < παράμερος]	1. (μτβ.) βάζω κάτι ή κάποιον στην άκρη: ► Παραμέρισα με τα χέρια μου τις πέτρες, για να περάσει το αυτοκίνητο. 2. (μτβ.) (μτφ.) βγάζω κάποιον ή κάτι από τη μέση, για να πετύχω ένα σκοπό: ► Τον παραμέρισαν με την ψήφο τους και στη θέση του εκλέχτηκε κάποιος άλλος.	Συνών.: τραβίεμα (3) Οικογ. Λέξ.: παραμερισμός, παραμέρισμα

παραμονή

	3. (αμτβ.) πηγαίνω στην άκρη με τη θέλησή μου, κάνω τόπο: ► Παραμερίσαμε όλοι, για να περάσει το ασθενοφόρο.	
παραμονή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (πα-ρα-μο-νή, γεν. -ής, πληθ. -) [μτγν. παραμονή < παραμένω]	1. το να μένει κάποιος σε έναν τόπο για μικρό ή μεγάλο διάστημα, διαμονή: ► Κατά την παραμονή του στο Ηράκλειο επισκέφτηκε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους. 2. η προηγούμενη ημέρα σημαντικού γεγονότος ή γιορτής: ► Την παραμονή των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς τα καταστήματα παιχνιδιών έχουν μεγάλη κίνηση.	Οικογ. Λέξ.: παραμονεύω
παραμύθι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (πα-ρα-μύ-θι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [αρχ. παραμύθιον (= παρηγοριά, ανακούφιση)]	1. φανταστική διήγηση μαγικών και εξωπραγματικών γεγονότων: ► Τα λαϊκά παραμύθια ξεκινούν συχνά με τη φράση «Κόκκινη κλωστή δεμένη». 2. (μτφ.) μεγάλο ψέμα: ► Κανείς δεν πίστευε τα παραμύθια που μας έλεγε.	Συνών: μύθος (1), ψευτιά (2) Οικογ. Λέξ.: παραμυθάς, παραμυθένιος, παραμυθία, παραμυθιάζω Προσδιορ.: ανατολιτικό, διασκεδαστικό, εύθυμο, ηθικοπλαστικό, λαϊκό, παιδικό (1) Φράσεις: ► Παραμύθια της Χαλιμάς (= μεγάλα ψέματα)
παράξενος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (πα-ρά-ξε-νος) [ελνστ. παράξενος < παρά + ξένος]	1. (για πράγματα) κάτι που προκαλεί την προσοχή, επειδή είναι ασυνήθιστο και ανεξήγητο: ► Ήταν ένα παράξενο μηχάνημα που σφύριζε συνέχεια. 2. (για πρόσωπα) ιδιότροπος, ιδιόρρυθμος στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά: ► Είναι παράξενος άνθρωπος και γκρινιάζει συνέχεια.	Αντίθ.: συνηθισμένος, κανονικός (1) Συνών.: περιεργός (1, 2), δύστροπος (2) Οικογ. Λέξ.: παράξενα (επίρρ.), παραξενιά, παραξενεύω Προσδιοριζ.: άνθρωπος (2), συνηθεις, ντύσιμο (1)

παρασέρνω και παρασύρω (Ρήμα) (ενεστ. πα-ρα-σέρ-νω, αόρ. παρέσυρα και παράσυρα, παθ. αόρ. παρασύρθηκα, παθ. μτχ. παρασυρμένος) [αρχ. παρασύρω]	1. (μτβ.) παίρνω μαζί μου ή τραβώ με δύναμη κάποιον ή κάτι: ► Το πλημμυρισμένο ποτάμι παρέσυρε ό,τι συνάντησε μπροστά του. 2. (μτβ.) (μτφ.) βγάζω κάποιον από το σωστό δρόμο: ► Τον παρέσυραν οι κακές παρέες.	Συνών.: συμπαρασύρω (1), ξελογιάζω (2) Σύνθ.: συμπαρασύρω
παρατηρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. πα-ρα-τη-ρώ, αόρ. παρατήρησα, παθ. αόρ. παρατηρήθηκα, παθ. μτχ. παρατηρημένος) [αρχ. παρατηρώ]	1. (μτβ.) παρακολουθώ κάποιον ή κάτι με προσοχή, εξετάζω: ► Παρατηρούσε τις κινήσεις των πλανητών με το τηλεσκόπιο. 2. (μτβ.) αντιλαμβάνομαι, βλέπω, διαπιστώνω, διακρίνω: ► Παρατήρησα μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά σου. 3. (αμτβ.) (γ' πρόσ.) γίνεται αντιληπτό, διαπιστώνεται: ► Παρατηρείται διαφοροποίηση των καιρικών φαινομένων. 4. (μτβ.) επικρίνω κάποιον, ελέγχω: ► Τον παρατήρησε για την άσχημη συμπεριφορά του.	Συνών.: κοιτάζω (1), σημειώνεται (3), κατακρίνω (4) Οικογ. Λέξ.: παρατήρηση, παρατηρητής, παρατηρητήριο, παρατηρητικότητα
παρελθόν (το) (Ουσιαστικό, Ο44) (πα-ρελ-θόν, γεν. -όντος, πληθ. -) [αρχ. παρελθόν < παερέρχομαι]	1. ο χρόνος, το χρονικό διάστημα που πέρασε: ► Οι ιστορικοί μελετούν το παρελθόν. 2. τα γεγονότα που συνέβησαν σε περασμένους καιρούς: ► Η Ελλάδα έχει ένδοξο παρελθόν.	Αντίθ.: παρόν, μέλλον (1) Συνών.: τα παλιά (1) Σύνθ.: παρελθοντολογία Οικογ. Λέξ.: παρελθοντικός Προσδιορ.: αλησμόνητο, θρυλικό, ιστορικό (2)
παρηγορώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. πα-ρη-γο-ρώ, αόρ. παρηγόρησα, παθ. αόρ. παρηγορήθηκα, παθ. μτχ. παρηγορημένος) [αρχ. παρηγορώ < παρηγορός]	(μτβ.) προσπαθώ να ανακουφίσω κάποιον που είναι λυπημένος με κατάλληλα λόγια ή πράξεις: ► Οι φίλοι του προσπαθούσαν να τον παρηγορήσουν για το ατύχημα που είχε.	Συνών.: καταπραΰνω Οικογ. Λέξ.: παρήγορος, παρηγοριά, παρηγορητής, παρηγορητικός

παροιμία

παροιμία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (πα-ροι-μι-α) [αρχ. παροιμία < παρὰ + οἰμία < οἶμη (= ἄσμα, ποίημα)]	σύντομη λαϊκή φράση που εκφράζει μια γενικότερη αλήθεια: ► Στην παροιμία «Το μῆλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει» τονίζεται πως το παιδί ακολουθεί το δρόμο των γονιών του.	Σύνθ.: παροιμογράφος Οικог. Λέξ.: παροιμιακός, παροιμιώδης Προσδιορ.: αλληγορική, λαϊκή, σοφή
παρομοίωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πα-ρο-μοι-ω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις) [αρχ. παρομοιώσις < παρομοιῶ]	Σχήμα λόγου όπου ο ομιλητής ή ο συγγραφέας συγκρίνει κάτι με κάτι άλλο, χρησιμοποιώντας συνήθως το σαν: ► Την παρομοίωση «Περπατάει αργά σαν τη χελώνα» τη χρησιμοποιούμε για να τονίσουμε τη βραδυπορία κάποιου.	Οικог. Λέξ.: παρομοιάζω
παρόν (το) (Ουσιαστικό, Ο44) (πα-ρόν, γεν. -όντος, πληθ. -) [αρχ. παρόν < πά-ρειμι]	η στιγμή που λέμε ή κάνουμε κάτι, η τωρινή εποχή που ζούμε: ► Ζει το παρόν, κάνοντας σχέδια για το μέλλον.	Οικог. Λέξ.: παροντικός, παρουσία Προσδιορ.: λαμπρό Φράσεις: ► Προς το παρόν, ► Επί του παρόντος (= για την ώρα, προσωρινά)
παρουσιάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πα-ρου-σι-άζω, αόρ. παρουσίασα, λθ. αόρ. παρουσιάστηκα, λθ. μτχ. παρουσιασμένος) [μτγν. παρουσιάζομαι (= είμαι παρών)]	1. (μτβ.) δείχνω, εμφανίζω κάτι σε κάποιον: ► Ο ζωγράφος θα παρουσιάσει τη νέα δουλειά του στην Εθνική Πινακοθήκη. 2. (μτβ.) συστήνω, γνωρίζω κάποιον σε άλλους: ► Ο δάσκαλος της τάξης παρουσίασε τον καινούργιο μαθητή στους συμμαθητές του. 3. (αμτβ.) (μέσ.) εμφανίζομαι, φαίνομαι: ► Παρουσιάστηκε επιδημία γρίπης σε πολλές χώρες.	Οικог. Λέξ.: παρουσία, παρουσίαση, παρουσιάσιμος, παρουσιαστής, παρουσιαστικό (το)
πατρίδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (πα-τρι-δα) [αρχ. πατρίς < πά-τριος < πατήρ]	1. η χώρα στην οποία γεννήθηκε κάποιος ή από την οποία κατάγονται οι γονείς του: ► Εργάζεται στη Γερμανία, αλλά πατρίδα του είναι η Ελλάδα.	Σύνθ.: πατριδογνωσία, πατριδολατρία, φιλοπατρία Οικог. Λέξ.: πατέρας Προσδιορ.: ένδοξη, ιδιαίτερη λατρευτή, αλησμόνητη, ποθητή (1, 2)

	2. το χωριό, η πόλη, όπου γεννήθηκε κάποιος, η γενέτειρα: ► Η πατρίδα του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη είναι η Λευκάδα.	
παύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. παύ-ω, αόρ. έπαισα, παθ. αόρ. παύτηκα, παθ. μτχ. πα(υ)μένος) [αρχ. παύω]	1. (μτβ.) διακόπτω, σταματώ κάτι που κάνω: ► Αλό εφέτος έπαιπε να εργάζεται τη νύχτα. 2. (μτβ.) απολύω, διώχνω κάποιον από τη θέση του: ► Τον έπαιπαν προσωρινά από τη δουλειά του. 3. (αμτβ.) σταματώ να μιλώ ή να θορυβώ, ησυχάζω: ► Πάψτε, σας παρακαλώ, γιατί έχω διάβασμα.	Συνών.: σωπαίνω (3) Σύνθ.: αναπαύομαι Οικογ. Λέξ.: παύση, παύλα
παχύς, -ιά, -ύ (Επίθετο, Ε6, έμφυχα και άψυχα) (πα-χύς, γεν. -ιού, -ιάς, -ιού, πληθ. -ιοί, -ιές, -ιά) [αρχ. παχύς]	1. που είναι χοντρός και ογκώδης: ► Έβαλε ένα παχύ στρώμα στο κρεβάτι του παιδιού. 2. αυτός που έχει πολύ λίπος ή μεγάλο βάρος, παχύσαρκος: ► Παλιότερα ήταν παχύς, αλλά τώρα αδυνάτισε αρκετά. 3. (για σιγά) αυτός που είναι πυκνός, που ρέει δύσκολα, πηχτός: ► Φτιάχνει κάθε χρόνο ένα παχύ θυμαρίσιο μέλι.	Αντιθ.: λεπτός (1, 2), αδύνατος, λιπόσαρκος (2), αραιός (3) Σύνθ.: παχύρρευστος, παχύδερμος, παχύσαρκος Οικογ. Λέξ.: πάχος, παχαίνω, παχουλός, πάχυνση, παχυντικός Φράσεις: ► Παχιά λόγια / υποσχέσεις (= λόγια χωρίς αντίκρισμα)
πεδιάδα (η) (Ουσιαστικό, Ο21) (πε-διά-δα) [αρχ. πεδιάς < πε-δίον]	ομαλή και επίπεδη έκταση γης, κάμπος: ► Την πεδιάδα της Θεσσαλίας τη διασχίζει ο Πηνειός ποταμός.	Οικογ. Λέξ.: πεδίο, πεδινός Προσδιορ.: εύφορη, γόνιμη, κατάφυτη, άδεντρη
πειθω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πεί-θω, αόρ. έπεισα, παθ. αόρ. πείστηκα, παθ. μτχ. πεισμένος, πεπεισμένος) [αρχ. πείθω]	(μτβ.) κάνω κάποιον να συμφωνήσει μαζί μου με επιχειρήματα ή υποσχέσεις: ► Τον έπεισαν να υπογράψει το συμβόλαιο. ► Τον έπεισαν ποιο ήταν το συμφέρον του. ► Τον έπεισαν ότι δε γινόταν διαφορετικά.	Συνών.: αναγκάζω, εξαναγκάζω Σύνθ.: πειθαναγκάζω Οικογ. Λέξ.: πειθήνιος Φράσεις: ► Ανάγκη και θεοί πείθονται (= όλοι υποχωρούν, όταν δεν υπάρχει άλλη λύση)

πείραμα

πείραμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πεί-ρα-μα, γεν. -άματος, πληθ. -άματα, γεν. -αμά- των) [μεσν. πείραμα < αρχ. πειρώμαι]	1. το να αναπαράγει κα- νείς διάφορα φαινόμενα με τεχνητό τρόπο, για να μελετήσει τις αιτίες που τα προκαλούν: ► Οι μαθη- τές στο εργαστήριο του σχο- λείου έκαναν το πείραμα της άνωσης των υγρών. 2. δοκιμή, απόπειρα: ► Το πείραμα να ανοίξει ένα δεύτε- ρο κατάστημα είχε επιτυχία.	Συνών.: πειραματισμός (1, 2) Οικог. Λέξ.: πειραματιζο- μαι, πειραματικός
πέλαγος (το) (Ουσιαστικό, Ο38) (πέ-λα-γος, γεν. -άγους, πληθ. -άγη, γεν. -άγων) [αρχ. πέλαγος]	ανοιχτή θάλασσα μικρό- τερη από τον ωκεανό: ► Οι φαρόβαρκες ανοίχτηκαν στο Ικάριο πέλαγος.	Σύνθ.: αρχιπέλαγος Οικог. Λέξ.: πελαγώνω, πελαγίστος Προσδιог.: γαληνεμένο, φουρτουνιασμένο
περιβάλλον (το) (Ουσιαστικό, Ο45) (πε-ρι-βάλ-λον, γεν. -ντος, πληθ. -ντα) [ουσιαστ. επίθ. πε- ριβάλλον < περι- βάλλω]	το σύνολο των φυσικών, οικογενειακών και κοι- νωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες κάποιος γεν- νιέται, ζει και αναπτύσ- σεται: ► Στο σχολείο μας έχουμε ένα ευχάριστο και δη- μιουργικό περιβάλλον.	Συνών: περίγυρος Σύνθ.: περιβαλλοντολόγος Οικог. Λέξ.: περιβάλλω, περιβαλλοντικός Προσδιог.: υγιεινό, κοινω- νικό, οικονομικό, πολιτι- στικό, εργασιακό, γλωσσι- κό, οικογενειακό
περιέργεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (πε-ρι-έρ-γει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. περιεργία < περιεργος]	ζωηρή επιθυμία για να μάθει ή να ιδει κάποιος κάτι: ► Η περιέργεια οδήγη- σε τον άνθρωπο σε νέες ανα- καλύψεις.	Οικог. Λέξ.: περιεργος, πε- ριεργάζομαι Προσδιог.: επιστημονική, έμφυτη, ακατανίκητη, ενο- χλητική
περίληψη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πε-ρι-λη-ψη, γεν. -ης, -ήψεως, πληθ. -ήψεις, γεν. -ήψεων) [αρχ. περίληψις < περιλαμβάνω]	η απόδοση με λίγα λόγια του περιεχομένου ενός γραπτού ή προφορικού κειμένου: ► Οι μαθητές έγραφαν την περίληψη από το μάθημα της Ιστορίας.	Οικог. Λέξ.: περιλαμβάνω, περίληπτικός Προσδιог.: εκτενής, προ- φορική, ολιγόλογη, λακω- νική
περιμένο (Ρήμα) (ενεστ. πε-ρι-μέ-νω, παρ.ατ. περίμενα) [αρχ. περιμένω]	1. (μτβ.) μένω στο ίδιο σημείο μέχρι να έρθει κά- ποιος ή να συμβεί κάτι αναμενόμενο: ► Περιμένο το λεωφορείο, για να πάω στη	Φράσεις: ► Απ' αυτόν όλα να τα περιμένεις! (= είναι ικανός για όλα)

	δουλειά μου. 2. (μτβ.) έχω προσδοκία, ελπίζω: ►Μην περιμένετε να αλλάξω γνώμη! 3. (μτβ.) είμαι σε αναμονή: ►Περίμεναν να κοπάσει η καταιγίδα κι έπειτα να φύγουν.	
περιποιούμαι (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. πε-ρι-ποι-ού-μαι, παθ. αόρ. περι-ποιήθηκα, παθ. μτχ. περιποιημένος) [αρχ. περιποιού-μαι]	1. (μτβ.) προσφέρω σε κάποιον εξυπηρέτηση και βοήθεια, φροντίζω: ►Φιλοξένησε και περιποιήθηκε τους φίλους του κατά τον καλύτερο τρόπο. 2. (μτβ.) (μτφ.) τιμωρώ κάποιον, κακομεταχειρίζομαι: ►Μη στενοχωριέσαι καθόλου, γιατί θα τον περιποιηθώ εγώ γι' αυτό που έκανε.	Αντίθ.: παραμελώ (1) Οικογ. Λέξ.: περιποίηση, περιποιητικός
περιττός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (πε-ρι-τι-τός) [αρχ. περιττός]	1. που πλεονάζει, που δε χρησιμεύει σε κάτι: ►Κάνει περιττά έξοδα για ψώνια. 2. (μαθημ.) κάθε αριθμός που δε διαιρείται ακριβώς με το δύο, μονός: ►Περιττοί αριθμοί είναι όσοι τελειώνουν σε 1, 3, 5, 7 και 9.	Αντίθ.: αναγκαίος, απαραίτητος (1), άρτιος (2) Προσδιορίζ.: έξοδα, λόγια, κιλά (1)
περιφέρεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (πε-ρι-φέ-ρει-α) [λόγ. < αρχ. περι-φέρεια < περιφερής < περιφέρω]	1. (γεωμ.) η κλειστή καμπύλη γραμμή που περιβάλλει τον κύκλο και όλα τα σημεία της απέχουν εξίσου από το κέντρο του: ►Το μήκος της περιφέρειας του κύκλου είναι ίσον με 2 πρ, όπου ρ είναι η ακτίνα του και π το 3,14. 2. εδαφική περιοχή στην οποία ασκεί την εξουσία κάποια αρχή: ►Η Ελλάδα χωρίζεται σε διοικητικές περιφέρειες.	Συνών: περίγραμμα, περίμετρος (1) Σύνθ.: περιφερειάρχης Οικογ. Λέξ.: περιφέρω, περιφερειακός, περιφερικός Προσδιορ.: εκλογική, διοικητική, εκκλησιαστική, εκπαιδευτική, δικαστική, στρατιωτική, ευρεία, στενή (1)

περνώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. περ-νώ αόρ. πέρασα, παθ. αόρ. περάστηκα, παθ. μτχ. περασμένος) [μεσν. περνῶ < αρχ. περῶ]	1. (μτβ.) διασχιζώ: ► Πέρασε τον κάθετο δρόμο και στη συνέχεια έστριψε αριστερά. 2. (μτβ.) ξεπερνώ, υπερτερών: ► Πέρασε όλους τους συμμαθητές του στο ύψος. 3. (αμτβ.) ζω: ► Περνάω καλά αυτή την εποχή. 4. (αμτβ.) διέρχομαι: ► Ο νέος δρόμος περνάει έξω από την πόλη. 5. (αμτβ.) φτάνω στο τέλος: ► Πέρασαν και οι γιορτές του Πάσχα. 6. (αμτβ.) γίνομαι αποδεκτός, επικρατώ: ► Το νομοσχέδιο πέρασε από τη Βουλή.	Σύνθ: περνοδιαβαίνω, διαπερνώ, ξεπερνώ, προσπερνώ Οικογ. Λέξ: πέραση, πέρασμα, περαστικός Φράσεις: ► Δε θα περάσει έτσι αυτό! (= για κάτι που θα έχει συνέπειες) ► Περνάει ακόμα η μπογιά του (= έχει ακόμα ικανότητες, προσόντα) ► Περνάω το δικό μου (= πετυχαίνω αυτό που θέλω) ► Περνάει απ' το χέρι μου (= από εμένα εξαρτάται)
πίεση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (πί-ε-ση, γεν. -ης, πληθ. -έσεις, γεν. -έσεων) [αρχ. πίεσις < πιέζω]	1. η δύναμη που ασκείται σε μια επιφάνεια ή σ' ένα αντικείμενο: ► Το φράγμα έσπασε από την πίεση του νερού. 2. (μτφ.) ο εξαναγκασμός κάποιου να κάνει ή να δεχτεί κάτι: ► Μετά από μεγάλη πίεση στις αρχές αποκτήσαμε κάδους ανακύκλωσης στο σχολείο.	Σύνθ: καταπίεση, συμπίεση Οικογ. Λέξ: πιέζω Προσδιορ.: αρτηριακή, ατμοσφαιρική, υδροδυναμική (1), ασφυκτική (2)
πιθανός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (πι-θα-νός) [λόγ.<αρχ.πιθανός (= πειστικός)]	που μπορεί να γίνει ή να μη γίνει, ενδεχόμενος: ► Είναι πιθανή μια αύξηση της θερμοκρασίας κατά τις επόμενες ημέρες.	Αντίθ.: απίθανος Σύνθ: απίθανος Οικογ. Λέξ: πιθανώς, πιθανά (επίρρ.), πιθανότητα Προσδιοριζ.: εξέλιξη, ερμηνεία, λύση
πιστεύω (Ρήμα, Ρ2) (ενεστ. πι-στεύ-ω, αόρ. πίστεψα, παθ. αόρ. πιστεύτηκα) [αρχ. πιστεύω < πίστις]	1. (μτβ.) έχω εμπιστοσύνη, βασίζομαι σε κάποιον ή κάτι: ► Πιστεύω στην ειλικρίνεια του φίλου μου. 2. (μτβ.) παραδέχομαι κάτι ως πραγματικό, αληθινό: ► Όταν είδα τα δώρα που μου έφεραν, δεν πίστευα στα μάτια μου.	Σύνθ: εμπιστεύομαι, πιστεύω Οικογ. Λέξ: πίστη, πιστευτός

πλανήτης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (πλα-νή-της, γεν. -η, πληθ. -ες, γεν. -ών) [αρχ. πλάνης < πλανώμαι]	ετερόφωτο ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από τον ήλιο: ► Οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος είναι εννέα.	Σύνθ.: πλανητάρχης Οικογ. Λέξ.: πλανητικός, πλανητάριο
πλάση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (πλά-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. πλάσις < πλάσσω]	το σύνολο των δημιουργημάτων του Θεού, το σύμπαν, η οικουμένη: ► Την άνοιξη χαίρεται όλη η πλάση.	Συνών: κτίση, κόσμος, φύση Σύνθ.: διάπλαση, ανάπλαση, μετάπλαση Οικογ. Λέξ.: πλάθω, πλάσμα, πλάστης, πλάσιμο
πλειοψηφία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (πλει-ο-ψη-φι-α, γεν. -ας, πληθ. -ες, γεν. -ών) [μτγν. πλειοψηφία < πλείων + ψήφος]	το μεγαλύτερο μέρος των ψήφων ή των ψηφοφόρων: ► Η απόφαση πάρθηκε με πλειοψηφία του κοινοβουλίου και όχι με ομοφωνία.	Αντίθ.: μειοψηφία Οικογ. Λέξ.: πλειοψηφώ, πλειοψηφικός Φράσεις: ► Απόλυτη πλειοψηφία (= περισσότερες από τις μισές στο σύνολο των ψήφων) ► Σχετική πλειοψηφία (= μεγαλύτερος αριθμός ψήφων από τους άλλους υποψηφίους, χωρίς να φτάνει τις μισές συν μία ψήφο)
πληγώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. πλη-γώ-νω, αόρ. πλήγωσα, παθ. αόρ. πληγώθηκα, παθ. μτχ. πληγωμένος) [μτγν. πληγώνω < πληγή < πλήττω (= κτυπώ)]	1. (μτβ.) τραυματίζω κάποιον: ► Πλήγωσε τον αντίπαλό του στο χέρι. 2. (μτβ.) (μτφ.) με τα λόγια ή τις πράξεις μου προκαλώ σε κάποιον μεγάλη στενοχώρια, πικραίνω: ► Τον πλήγωσαν τα λόγια του φίλου του.	Συνών.: λαβώνω (1), στενοχωρώ (2) Οικογ. Λέξ.: πληγή, πλήγωμα
πλήθος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (πλή-θος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. πλήθος]	1. μεγάλος αριθμός από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα: ► Το βιβλίο που διαβάζεις περιέχει ένα πλήθος πληροφοριών για την αρχαία Αθήνα. 2. (με άρθρο) πολύς κόσμος, πολλοί άνθρωποι συγκεντρωμένοι: ► Το συγκεντρωμένο πλήθος χειροκροτούσε με πάθος όλους τους ομιλητές.	Σύνθ.: πολυπληθής Οικογ. Λέξ.: πληθαίνω, πληθунτικός, πληθυσμός, πληθυσμιακός, πληθώρα, πληθωρικός, πληθωρισμός Προσδιορ.: αγανακτισμένο, αγριεμένο, ανώνυμο, ενθουσιασμένο, επαναστατημένο, πειθαρχημένο, τεράστιο (1, 2)

πλημμυρίζω

πλημμυρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πλημ-μυ-ρί-ζω, αόρ. πλημμύρι-σα, παθ. μτχ. πλημ-μυρισμένος) [ελνστ. πλημμυρί-ζω < αρχ. πλημμυ-ρῶ]	1. (μτβ.) ξεχειλίζω και κα-λόπτω μεγάλη έκταση με νερό: ►Ο ποταμός πλημμύρισε τα χωράφια και κατέστρεψε τα σιτηρά. 2. (μτβ.) (μτφ.) γεμίζω από κάτι: ►Στην παρέλαση που έγινε η πλατεία πλημμύρισε από κόσμο.	Συνών.: κατακλύζω (2) Οικογ. Λέξ.: πλημμύρα, πλημμύρισμα
πληροφορία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (πλη-ρο-φο-ρί-α) [μτγν. πληροφορία < πληροφορῶ]	γνώση, ειδηση που έχουμε για ζώο, πράγμα ή γεγονός: ►Οι πληροφορίες που βρήκα για την Αφρική προέρχονται από βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης.	Σύνθ.: πληροφοριοδότης Οικογ. Λέξ.: πληροφορῶ, πληροφορόρηση, πληροφορική Προσδιορ.: εμπιστευτική, αξιόπιστη, ανεπιβεβαίωτη
πληρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. πλη-ρῶ-νω, αόρ. πληρώσα, παθ. αόρ. πληρώθηκα, παθ. μτχ. πληρωμένος) [μεσν. πληρώνω < αρχ. πληρῶ (= γεμίζω)]	1. (μτβ.) δίνω, καταβάλλω χρήματα (για αγορά, παροχή υπηρεσίας, αμοιβή, εξόφληση χρέους): ►Μην ξεχάσεις να πληρώσεις το λογαριασμό του τηλεφώνου. 2. (μτβ.) υφίσταμαι τις αρνητικές συνέπειες των πράξεων ή των λαθών μου, τιμωρούμαι: ►Πλήρωσε ακριβά το πάθος του για τα χαρτιά. 3. (μτβ.) δωροδοκῶ, εξαγοράζω κάποιον: ►Πλήρωσαν το διαιτητή, για να τους βοηθήσει στον αγώνα.	Αντιθ.: εισπράττω (1) Σύνθ.: εκπληρώνω, συμπληρώνω, προπληρώνω, αναπληρώνω, αποπληρώνω, ξεπληρώνω Οικογ. Λέξ.: πληρωμή, πληρωτής, πληρωτέος, πλήρωση Φράσεις: ►Πληρώνω με το ίδιο νόμισμα (= ανταποδίδω σε κάποιον κάτι) ►Πληρώνω τη νύφη (= ζημιώνομαι από τα λάθη άλλων) ►Όλα εδῶ πληρώνονται (= στο τέλος δε μένει κανείς ατιμώρητος)
πλοίαρχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (πλοι-αρ-χος, γεν. -άρχου, πληθ. -οι, γεν. -άρχων) [μτγν. πλοίαρχος < πλοίοιο + ἄρχω]	1. κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος: ►Εργάζεται για πολλά χρόνια ως πλοίαρχος σε εμπορικό καράβι. 2. ανώτερος αξιωματικός του πολεμικού ναυτικού και του λιμενικού σώματος: ►Υπηρετεί στο πολεμικό ναυτικό με το βαθμό του πλοιάρχου.	Συνών.: караβοκύρης (1)

πόλεμος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (πό-λε-μος, γεν. -έμου, πληθ. -οι, γεν. -έμων) [αρχ. πόλεμος]	1. σύγκρουση μεταξύ κρατών ή ομάδων του ίδιου κράτους που γίνεται με όπλα: ► Το 1940 η Ιταλία κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Ελλάδας. 2. (μτφ.) αγώνας ενάντια σε κάποιον ή κάτι, ανταγωνισμός: ► Εκδηλώθηκε πόλεμος τιμών ανάμεσα στα καταστήματα κατά τη διάρκεια των εκπτώσεων.	Αντίθ: ειρήνη (1) Σύνθ: πολέμαρχος, πολεμοχαρής, πολεμοφοδία, πετροπόλεμος, χαρτοπόλεμος, Νεοπόλεμος Προσδιор.: εμφύλιος, μακροχρόνιος (1, 2), απελευθερωτικός (1), ακήρυχτος, ηλεκτρονικός (2)
πολίτευμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πο-λί-τευ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. πολίτευμα]	ο τρόπος που διοικείται μια χώρα, ο τρόπος διακυβέρνησής της: ► Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.	Οικογ. Λέξ.: πολιτεύομαι, πολιτευτής Προσδιор.: αριστοκρατικό, αυταρχικό, δημοκρατικό, δικτατορικό, κοινοβουλευτικό, ολοκληρωτικό, φιλελεύθερο
πολύς (ο), πολλή (η), πολύ (το) (Επίθετο) (πο-λύς, γεν. - , -λής, - , πληθ. -λλοι, -λλές, -λλά) Προσοχή! ► πολλή = επίθετο με ουσιαστικά: ► Η πολλή υγρασία βλάπτει την υγεία. ► πολύ = επίρρημα με επίθετα, ρήματα, μετοχές: ► Έχουμε πολύ μεγάλη ξηρασία. [αρχ. πολύς]	μεγάλος στον αριθμό, στο ποσό, στο πλήθος: ► Η βιβλιοθήκη του σχολείου μας έχει πολλά βιβλία.	Αντίθ: λίγος Σύνθ: πολυάριθμος, πολυπληθής, πολυπόθητος, πολύπλοκος, πολυτάραχος Φράσεις: ► Το πολύ-πολύ (= στη χειρότερη περίπτωση) ► Δεν έχω πολλά-πολλά μαζί του (= δεν έχω ιδιαίτερες σχέσεις) Παροιμ.: ► Όποιος θέλει τα πολλά, χάνει και τα λίγα
ποτάμι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (πο-τά-μι, γεν. -ιού, πληθ. -ια, γεν. -ιών) [μτγν. ποτάμιν < ποτάμιον, υποκορ. του αρχ. ποταμός]	1. μεγάλη ποσότητα νερού σε φυσική ροή που ξεκινάει από πηγές, σχηματίζει κοιτη και χύνεται στη θάλασσα: ► Το ποτάμι παρέσυρε με ορμή σιδηρόπτε σναντουόσε μπροστά του. 2. (μτφ.) μεγάλη ποσότητα υγρού: ► Ο ιδρώτας έτρεχε ποτάμι από το μέτωπό του.	Σύνθ: ποταμόπλοιο, παραπόταμος, ξεροπόταμος, ακροποταμιά Οικογ. Λέξ.: ποταμιά Φράσεις: ► Μας πήρε το ποτάμι (= καταστραφήκαμε) ► Να το πάρει το ποτάμι; (= να το πούμε;) ► Είναι άνω ποταμών (= δεν υποφέρεται)

ποτίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. πο-τί-ζω, αόρ. πότισα, παθ. αόρ. ποτίστηκα, παθ. μτχ. ποτισμένος) [αρχ. ποτίζω < πότος]	1. (μτβ.) ρίχνω νερό σε φυτό, για να μεγαλώσει: ► Ποτίζει κάθε μέρα τα φυτά του κήπου του. 2. (μτβ.) δίνω νερό σε ζώα: ► Πήγε να ποτίσει τα άλογα στο στάβλο. 3. (μτβ.) (μτφ.) δίνω σε κάποιον να πει κάτι σε μεγάλη ποσότητα: ► Τον λότισαν κρασί και μέθυσε.	Οικογ. Λέξ.: πότισμα, ποτίστης, ποτιστικός, ποτιστήρι, ποτίστρα Φράσεις: ► Μας πότισε φαρμάκι (= μας στενοχώρησε πολύ)
πουλώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. που-λώ, αόρ. πούλησα, παθ. αόρ. πουλήθηκα, παθ. μτχ. πουλημένος) [μεσν. πουλώ < αρχ. πωλώ]	(μτβ.) δίνω κάτι και παίρνω χρήματα: ► Πούλησε το παλιό αυτοκίνητο και αγόρασε ένα καινούργιο.	Αντίθ: αγοράζω Σύνθ: ξεπουλώ, μοσχοπουλώ Οικογ. Λέξ.: πωλητής, πωλητήριο, πώληση, πούλημα Φράσεις: ► Σε πουλάει και σ' αγοράζει (= είναι πονηρός και καταφερτζής) ► Σε πουν τα πουλάς αυτά; (= δε γίνεσαι πιστευτός)
πρόβλημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πρό-βλη-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα, γεν. -ημάτων) [αρχ. πρόβλημα < αρχ. προβάλλω]	1. κάθε δύσκολο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί και να λυθεί: ► Το πρόβλημα του νέφους δυσκολεύει τη ζωή των Αθηναίων. 2. κάθε θέμα ή ερώτημα που για τη λύση του χρησιμοποιούμε τα μαθηματικά ή άλλες επιστημονικές μεθόδους: ► Αυτό το πρόβλημα λύνεται με την απλή μέθοδο των τριών.	Οικογ. Λέξ.: προβάλλω, προβληματίζω, προβληματικός, προβληματισμός Προσδιор.: κυκλοφοριακό, πολύπλοκο, διπλωματικό, παιδαγωγικό, φιλοσοφικό (1)
πρόγραμμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (πρό-γραμ-μα, γεν. -άμματος, πληθ. -άμματα, γεν. -αμμάτων) [αρχ. πρόγραμμα < προγράφω]	1. σχέδιο που καταγράφει και κάνει γνωστές τις πράξεις ή τις ενέργειες που πρόκειται να συμβούν: ► Ανακοινώθηκε το πρόγραμμα των εξετάσεων του Γυμνασίου. 2. εντολές που δίνουμε σε υπολογιστή, για να	Συνών: πλάνο (1) Οικογ. Λέξ.: προγραμματίζω, προγραμματικός, προγραμματισμός, προγραμματιστής Προσδιор.: πενταετές, σταθερό, οικονομικό, ωρολόγιο (1)

	προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες: ► <i>Ο υπολογιστής διαθέτει ένα πρόγραμμα διόρθωσης των ορθογραφικών λαθών.</i>	
προδίδω (Ρήμα) (ενεστ. προ-δί-δω, αόρ. πρόδωσα, παθ. αόρ. προδόθηκα, παθ. μτχ. προδομένος) [μεσν. προδίδω < προδίδωμι]	1. (μτβ.) παραβαίνω όρκους, αρχές, υποχρεώσεις κ.λπ.: ► <i>Δεν προδίδω ποτέ τις ιδέες μου.</i> 2. (μτβ.) γίνομαι προδότης, βλάπτω την πατρίδα μου: ► <i>Ο Εφιάλτης πρόδωσε τους Σπαρτιάτες στις Θερμοπύλες.</i>	Αντίθ: τηρώ, φυλάσσω (1) Οικογ. Λέξ.: προδοσία, προδότης, προδοτικός
προετοιμάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. προ-ε-τοιμά-ζω, αόρ. προετοίμασα, παθ. αόρ. προετοιμάστηκα, παθ. μτχ. προετοιμασμένος) [αρχ. προετοιμά-ζω]	(μτβ.) ετοιμάζω κάποιον ή κάτι από πριν: ► <i>Η Φλώρινα προετοίμασε μια σειρά εκδηλώσεων για την απελευθέρωσή της.</i>	Οικογ. Λέξ.: προετοιμασία
προϊόν (το) (Ουσιαστικοπ., Ο44) (προ-ϊ-όν, γεν. -όντος, πληθ. -όντα) [αρχ. προϊόν (μτχ. ουδ. < πρόεμι (= προχωρώ))]	1. καθετί που παράγει με την εργασία του ο άνθρωπος: ► <i>Οι αγρότες της Κρήτης παράγουν πολλά οπωροκηπευτικά προϊόντα.</i> 2. (μτφ.) το κέρδος, η ωφέλεια, η απολαβή: ► <i>Η περιουσία που απέκτησε είναι προϊόν των κόπων του.</i>	Σύνθ: υποπροϊόν, παραπροϊόν Προσδιορ.: ακατέργαστο, ντόπιο, εγχώριο, ορυκτό, περιζήτητο, πολυδιαφημισμένο (1)
πρόκειται (Ρήμα) (ενεστ. πρό-κει-ται, πρτ. επρόκειτο) [αρχ. πρόκειμαι < πρό + κείμαι (= βρίσκομαι)]	1. (αμτβ.) γίνεται λόγος για κάτι: ► <i>Πρόκειται για σοβαρή υπόθεση, που απασχολεί ολόκληρη τη γειτονιά.</i> 2. (αμτβ.) αναμένεται να συμβεί κάτι: ► <i>Πότε πρόκειται να έρθετε στην Αθήνα;</i>	

προλαβαίνω

προλαβαίνω (Ρήμα) (ενεστ. προ-λα-βαί-νω, αόρ. πρόλαβα) [αρχ. προλαμβά-νω]	1. (μτβ.) φτάνω έγκαιρα πριν συμβεί κάτι, προφταίνω: ► Προλάβαμε το αεροπλάνο, λίγο πριν την απογείωσή του. 2. (μτβ.) κάνω κάτι τη στιγμή που πρέπει και εμποδίζω κάτι δυσάρεστο: ► Προλάβαμε τη φωτιά, πριν αυτή επεκταθεί στο δάσος.	Οικογ. Λέξ.: πρόληψη, προληπτικός Φράσεις: ► Όποιος πρόλαβε, τον Κύριο είδε (= σε περιπτώσεις σύγχυσης, όπου ο καθένας ενεργεί για τον εαυτό του)
προσευχή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (προ-σευ-χή) [μτγν. προσευχή < προσεύχομαι]	1. παράκληση ή ευχαριστία που απευθύνεται στο Θεό: ► Κάθε βράδυ, προτού κοιμηθώ, κάνω την προσευχή μου. 2. τα λόγια που απευθύνονται προς το Θεό: ► Το «Πάτερ ήμών» είναι η πιο γνωστή προσευχή.	Συνών: δέηση (1) Οικογ. Λέξ.: προσεύχομαι Προσδιορ.: δημόσια, εσπερινή, κατανυκτική (1) Φράσεις: ► Νηστεία και προσευχή (= λιτοδαιτική ζωή)
προσέχω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. προ-σέ-χω, αόρ. πρόσεξα, παθ. αόρ. προσέχτηκα, παθ. μτχ. προσεγμένος) [αρχ. προσέχω < πρὸς + ἔχω]	1. (μτβ.) έχω στραμμένο το νου μου σε κάτι, παρακολουθώ κάτι με ενδιαφέρον: ► Ο Γιάννης προσέχει πάντοτε στο μάθημα. 2. (μτβ.) προφυλάσσω κάποιον ή κάτι, επιτηρώ: ► Ο δάσκαλος προσέχει τους μαθητές την ώρα του διαλείμματος.	Συνών: φροντίζω (2) Οικογ. Λέξ.: προσοχή, προσεκτικός
προσθέτω (Ρήμα) (ενεστ. προ-σθέ-τω, αόρ. πρόσθεσα, παθ. αόρ. προστέθηκα) [λόγ. < αρχ. προστί-θημι]	1. (μτβ.) (μαθημ.) εκτελώ την αριθμητική πράξη της πρόσθεσης: ► Πρόσθεσε τους αριθμούς 30 και 15 και βρες το αποτέλεσμα. 2. (μτβ.) βάζω κάτι επιπλέον σε κάτι άλλο και το αυξάνω: ► Πρόσθεσε λίγη κανέλα στο φαγητό, για να το κάνεις πιο νόστιμο.	Αντιθ.: αφαιρώ (1) Συνών: αθροίζω (1), επεκτείνω, συμπληρώνω (2) Σύνθ.: προσθαφαιρώ Οικογ. Λέξ.: πρόσθεση, προσθήκη, προσθετικός, προσθετός, πρόσθετος

προσκυνώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. προ-σκυ-νώ αόρ. προσκύνησα, παθ. μτχ. προσκυνημένος) [αρχ. προσκυνῶ < πρὸς + κυνῶ (= φιλώ)]	1. (μτβ.) ασπάζομαι με σεβασμό εικόνα ή λείψανα αγίων: ► Πήγαν στην Τήνο, για να προσκυνήσουν την Παναγία. 2. (μτβ.) (μτφ.) δηλώνω υποταγή σε έναν αφέντη: ► Οι κλέφτες δεν προσκύνησαν τον κατακτητή.	Συνών: υποτάσσομαι (2) Οικογ. Λέξ.: προσκύνημα, προσκύνηση, προσκυνητής
πρόσκληση (η) (Ουσιαστικό, O28) (πρό-σκλη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις, γεν. -ήσεων) [λόγ. < αρχ. πρό-σκλησις < προ-σκαλώ]	1. το κάλεσμα κάποιου να παραβρεθεί κάπου: ► Δέχτηκε την πρόσκληση του φίλου του για δείπνο. 2. το έντυπο με το οποίο προσκαλείται κάποιος κάπου: ► Έλαβα την πρόσκληση γάμου από τον εξάδελφό μου.	Συνών: κλήση (1), προσκλητήριο (2)
προσποιούμαι (Ρήμα, P7) (ενεστ. προ-οποι-ούμαι, παθ. αόρ. προ-οποιήθηκα, παθ. μτχ. προσποιημένος) [αρχ. προσποιούμαι (= αποκτώ κάτι για τον εαυτό μου)]	(μτβ.) προσπαθώ να εμφανίσω μια ψεύτικη εικόνα για τον εαυτό μου, υποκρίνομαι: ► Προσποιήθηκε τον άρρωστο κι έμεινε στο κρεβάτι.	Οικογ. Λέξ.: προσποίηση, προσποιητός, προσποιητά (επιρρ.)
προσφέρω (Ρήμα) (ενεστ. προ-σφέ-ρω, αόρ. πρόσφερα, παθ. αόρ. προσφέρθηκα, παθ. μτχ. προσφερμένος) [αρχ. προσφέρω]	1. (μτβ.) δωρίζω, χαρίζω: ► Θέλω να προσφέρω στο φίλο του ένα ωραίο αναμνηστικό. 2. (μτβ.) πουλώ σε κάποιον κάτι: ► Το κατάστημα προσφέρει διάφορα προϊόντα σε τιμές ευκαιρίας. 3. (μτβ.) (μέσ.) είμαι πρόθυμος να παράσχω τις υπηρεσίες μου, έχω διάθεση να βοηθήσω: ► Προσφέρομαι να μεσολαβήσω, για να λυθεί το πρόβλημα.	Συνών: προθυμοποιούμαι (3) Οικογ. Λέξ.: προσφορά, πρόσφορος, πρόσφορο (το)

πρόσφυγας

πρόσφυγας (ο) (Ουσιαστικό, Ο3) (πρό-σφυ-γας, γεν. -α, πληθ. -ες, γεν. -ύγων) [μτγν. πρόσφυξ < αρχ. προσφεύγω]	αυτός που αναγκάζεται να φύγει από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του ή από την πατρίδα του για πολιτικούς, οικονομικούς ή θρησκευτικούς λόγους: ► Οι πρόσφυγες εγκατέλειπαν κατά κύματα τις περιοχές στις οποίες γινόταν πόλεμος.	Οικογ. Λέξ.: προσφυγιά, προσφυγικός
πρόσωπο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (πρό-σω-πο, γεν. -ώπου πληθ. -α, γεν. -ώπων) [αρχ. πρόσωπον]	1. το μπροστινό μέρος από το ανθρώπινο κεφάλι: ► Το πρόσωπό του είναι στρογγυλό, με ωραία χαρακτηριστικά. 2. ο άνθρωπος, το κάθε άτομο χωριστά: ► Στην εκδήλωση παραβρέθηκαν πολλά γνωστά πρόσωπα της πόλης μας. 3. (γραμμα.) τύπος ρήματος ή αντωνυμίας που δηλώνει αυτόν που μιλάει (α' πρόσωπο), αυτόν στον οποίο λέγεται κάτι (β' πρόσωπο) και αυτόν για τον οποίον γίνεται λόγος (γ' πρόσωπο): ► Το ρήμα «γράφεις» βρίσκεται στο δεύτερο πρόσωπο.	Συνών: όψη, μούτρο (1) Σύνθ.: προσωπογραφία, προσωποκράτηση, προσωποπαγής, προσωποποίηση Οικογ. Λέξ.: προσωπίο, προσωπίδα, προσωπικός, προσωπικότητα Προσδιορ.: ανύπαρκτο, αξιόλογο, νομικό (2), γελαστό, γοητευτικό, θλιμμένο (1, 2), μυθικό (2) Φράσεις: ► Γνωρίζω πρόσωπα και πράγματα (= γνωρίζω τα πάντα) ► Δε βλέπω Θεού πρόσωπο (= όλα μου πάνε στραβά) ► Χάθηκε από προσώπου γης (= εξαφανίστηκε εντελώς) ► Πρόσωπο με πρόσωπο (= αντικριστά) Παροιμ.: ► Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το πρόσωπο
πρόταση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (πρό-τα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις, γεν. -άσεων) [αρχ. πρότασις < προτείνω]	1. το να προτείνει κανείς κάτι: ► Οι μαθητές έκαναν τις δικές τους προτάσεις για τις εκδρομές του σχολείου. 2. (γραμμα.) σύντομο κομμάτι του λόγου που εκφράζει μία σκέψη με πλήρες νόημα: ► Υπάρχουν στο λόγο μας πολλά είδη προτάσεων.	Σύνθ: αντιπρόταση Προσδιορ.: ακατανόητη, αόριστη, δελεαστική, ελκυστική, πρωτάκουστη (1)

προτέρημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (προ-τέ-ρη-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα, γεν. -ημάτων) [μτγν. πρότέρημα < προτερώ]	προσόν, χάρισμα της φύσης ή πλεονέκτημα που αποκτήθηκε με την άσκηση και τη μελέτη: ▶ Διακρίνεται για τα προτερήματα της ειλικρίνειας και της υπομονής.	Αντίθ: ελάττωμα, μειονέκτημα Συνών: αρετή Προσδιορ.: έμφυτο, αναγνωρισμένο, αναμφισβήτητο
προτιμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. προ-τι-μώ, αόρ. προτίμησα, παθ. αόρ. προτιμήθηκα) [αρχ. προτιμῶ]	(μτβ.) θεωρώ ότι κάτι είναι καλύτερο από κάτι άλλο και το επιλέγω: ▶ Γενικά προτιμώ τη ζέση από το κρύο.	Οικог. Λέξ.: προτίμηση, προτιμητέος
προφυλάσσω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. προ-φυ-λάσσω, αόρ. προφύλαξα, παθ. αόρ. προφυλάχτηκα, παθ. μτχ. προφυλαγμένος) [αρχ. προφυλάσσω]	(μτβ.) προστατεύω κάποιον ή κάτι από κίνδυνο ή κακό: ▶ Η ομπρέλα μάς προφυλάσσει από τη βροχή.	Οικог. Λέξ.: προφύλαξη, προφυλακτικός, προφυλακτήρας
πρόχειρος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (πρό-χει-ρος) [αρχ. πρόχειρος < πρόδ + χείρ]	1. οτιδήποτε γίνεται χωρίς προετοιμασία ή προσοχή: ▶ Έκανε μια πολύ πρόχειρη δουλειά, χωρίς να προσέξει όσο θα έπρεπε. 2. αυτός που εύκολα μπορεί να χρησιμοποιηθεί: ▶ Είναι ένα καθημερινό και πρόχειρο εργαλείο.	Αντίθ: φροντισμένος, μελετημένος (1) Συνών: επιπόλαιος (1) Σύνθ: προχειρολογώ, προχειρογραμμένος Οικог. Λέξ.: προχειρότητα Φράσεις: ▶ Εκ του προχείρου (= επιπόλαια) Προσδιοριζ.: δικαιολογία, λύση, γεύμα (1)
προχωρώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. προ-χω-ρώ αόρ. προχώρησα, παθ. μτχ. προχωρημένος) [αρχ. προχωρώ < πρόδ + χωρώ]	1. (αμτβ.) βαδίζω προς τα εμπρός, πηγαίνω: ▶ Προχώρησα με δυσκολία προς την κορυφή του βουνού. 2. (αμτβ.) (μτφ.) αυξάνω σε έκταση ή ένταση, προοδεύω, προκόβω: ▶ Είναι καλός φοιτητής και προχωρεί κανονικά στις σπουδές του.	Οικог. Λέξ.: προχώρημα, προχωρητικός

πρωθυπουργός

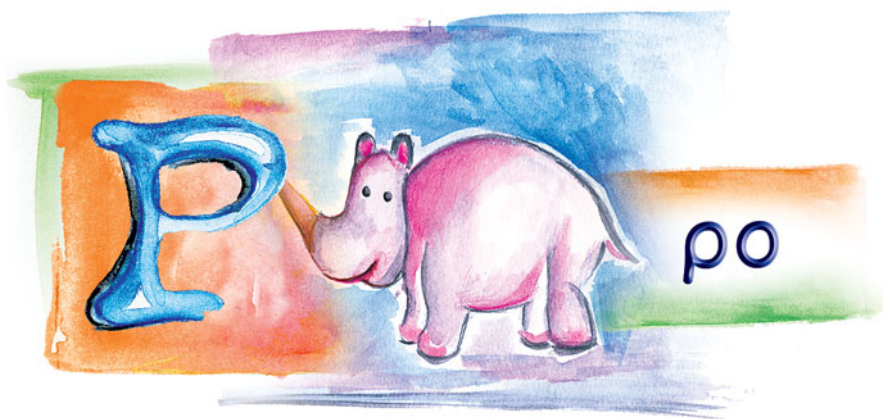
πρωθυπουργός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (πρω-θυ-πουρ-γός) [λόγ. πρωθυπουρ-γός < πρῶτος + ὑπουργός]	ο πρόεδρος της κυβέρνησης και του υπουργικού συμβουλίου: ►Ο πρωθυπουργός παρουσίασε στη Βουλή το οικονομικό πρόγραμμα της κυβέρνησης.	Οικογ. Λέξ.: πρωθυπουργικός, πρωθυπουργία Προσδιορ.: εκλεγμένος, εντολοδόχος, ισχυρός, προσωρινός
πρώιμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, άψυχα) (πρώ-ι-μος) [αρχ. πρῶϊμος < πρῶϊ]	ό,τι γίνεται πριν από την ώρα του, ο πρόωρος: ►Τα σταφύλια είναι εφέτος πρώιμα.	Αντίθ: όψιμος Οικογ. Λέξ.: πρώιμα, πρωιμότητα
πρωταγωνιστής, -ίστρια (Επίθετο, Ο6 & Ο20, έμφυχα) (πρω-τα-γων-ιστής, γεν. -ή, -ιας, πληθ. -ές, -ίστριες) [αρχ. πρωταγωνιστής]	1. ηθοποιός που παίζει τον πρώτο ρόλο σε μια θεατρική ή κινηματογραφική παράσταση: ►Πολλοί ηθοποιοί επιθυμούν να είναι πρωταγωνιστές σε έργα της αρχαίας τραγωδίας. 2. (μτφ.) αυτός που πρωτοστατεί σε κάτι: ►Είναι πρωταγωνιστής σε όλες τις εκδηλώσεις της τάξης.	Αντίθ: κομπάρσος (1, 2) Συνών: πρωτεργάτης (2) Οικογ. Λέξ.: πρωταγωνιστής, πρωταγωνιστικός
πρωτεύουσα (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (πρω-τεύ-ου-σα) [λόγ. θηλ. της μτχ. πρωτεύων < πρω-τεύω]	1. η πόλη στην οποία είναι εγκαταστημένη η κυβέρνηση ενός κράτους: ►Το Βερολίνο έγινε ξανά η πρωτεύουσα της Γερμανίας. 2. η πόλη στην οποία έχουν έδρα οι διοικητικές υπηρεσίες ενός νομού, μιας επαρχίας κλπ.: ►Η Βέροια είναι η πρωτεύουσα του νομού Ημαθίας. 3. (μτφ.) η πόλη που συγκεντρώνει τις πιο σπουδαιές και σημαντικές δραστηριότητες σε έναν τομέα: ►Η Βενετία ήταν πρωτεύουσα του εμπορίου για πολλά χρόνια.	Σύνθ.: συμπρωτεύουσα Οικογ. Λέξ.: πρωτεύουσιάνος, πρωτεύουσιάνικος Προσδιορ.: διοικητική, οικονομική, εμπορική, βιομηχανική, πολιτιστική (2, 3)

πρωτοβουλία (η) (Ουσιαστικό, O19) (πρω-το-βου-λί-α) [λόγ. < πρῶτος + βουλή (= θέληση, επιθυμία)]	το να αποφασίζει και να κάνει κάποιος πρώτος κάτι με τη θέλησή του: ►Οι μαθητές του σχολείου πήραν την πρωτοβουλία να καθαρίσουν την παραλία από τα σκουπίδια.	Φράσεις: ►Έχω την πρωτοβουλία των κινήσεων (= παίζω αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη μιας υπόθεσης)
πρωτόγονος, -η, -ο (Επίθετο, E2, έμφυχα και άφυχα) (πρω-τό-γο-νος) [αρχ. πρωτόγονος < πρῶτος + γόνος < γίγνομαι]	1. αυτός που έζησε στους προϊστορικούς χρόνους σε άγρια κατάσταση ή σε μια κοινωνία με στοιχειώδη οργάνωση: ►Οι συνθήκες ζωής για τον πρωτόγονο άνθρωπο ήταν πολύ σκληρές. 2. αυτός που δεν έχει επηρεαστεί από τον πολιτισμό, ακαλλιέργητος: ►Μερικές φορές η συμπεριφορά του ήταν πρωτόγονη.	Οικογ. Λέξ.: πρωτόγονα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: πολιτισμός, τεχνολογία (1), αντίληψη (2)
πτηνό (το) (Ουσιαστικό, O31) (πτη-νό) [αρχ. πτηνόν < πέ-τομαι]	ζώο που έχει φτερά και γεννάει αυγά, πουλί, πετούμενο: ►Τα χελιδόνια είναι αποδημητικά πτηνά.	Οικογ. Λέξ.: πέταγμα Προσδιορ.: αποδημητικό, νυκτόβιο, αρπακτικό, εξημερωμένο
πτώση (η) (Ουσιαστικό, O27) (πτώ-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. πτώσις < πί-πτω]	1. η κίνηση από πάνω προς τα κάτω, το πέσιμο: ►Από την πτώση του χαλαζιού προκλήθηκαν σημαντικές ζημιές στα κηπευτικά. 2. (για πόλεις και οχυρά) άλωση, κατάληψη, εκπόρθηση: ►Η πτώση της Κωνσταντινούπολης έγινε στις 29 Μαΐου 1453. 3. (για ανθρώπους) η απομάκρυνση από κάποια αρχή ή θέση: ►Η πτώση της κυβέρνησης οδηγεί σε εκλογές. 4. (γραμμα.) οι τύποι που παίρνουν το άρθρο, το	

	ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία και η μετοχή: ► Οι πτώσεις είναι τέσσερις: η ονομαστική, η γενική, η αιτιατική και η κλητική.	Αντίθ: έγερση (1) Σύνθ: επίπτωση, έκπτωση, σύμπτωση, κατάπτωση, μετάπτωση Οικογ. Λέξ.: πωτικός Προσδιορ.: αναπάντεχη, απρόοπτη, απότομη, επικίνδυνη (1)
πύραυλος (ο) (Ουσιαστικό, O16) (πύ-ραυ-λος, γεν. -αύλου, πληθ. -οι, γεν. -αύλων) [λόγ. πύραυλος < πύρ + αύλος]	1. μηχανήμα που αναπτύσσει μεγάλη ταχύτητα και χρησιμοποιείται για την εκτόξευση διαστημοπλοίων: ► Ο άνθρωπος έστειλε το 1969 τον πρώτο πύραυλο στη σελήνη. 2. βλήμα που εκτοξεύεται από τη βάση του και προσβάλλει στόχους σε μεγάλη απόσταση: ► Πολλές χώρες διαθέτουν αντιαεροπορικούς πυραύλους για την άμυνά τους.	Σύνθ: πυραυλοκίνητος Οικογ. Λέξ.: πυραυλικός Προσδιορ.: διαστημικός, διηπειρωτικός, πυρηνικός, τηλεκατευθυνόμενος (2) Φράσεις: ► Γίνομαι πύραυλος (= φεύγω με μεγάλη ταχύτητα, μτφ. θυμώνω πολύ)
πυρετός (ο) (Ουσιαστικό, O13) (πυ-ρε-τός, γεν. -ού, πληθ. -) [αρχ. πυρετός]	1. παθολογική αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πέρα από το φυσιολογικό: ► Ανέβηκε ο πυρετός του παιδιού, επειδή κρύωσε. 2. (μτφ.) έντονη δραστηριότητα: ► Οι φιλάθλοι ζουν στον πυρετό του μεγάλου ποδοσφαιρικού αγώνα.	Σύνθ: απόρετος Οικογ. Λέξ.: πυρετώδης, πυρετωδώς (επίρρ.) Προσδιορ.: ελώδης (1), προεκλογικός (2)
πυρήνας (ο) (Ουσιαστικό, O1) (πυ-ρή-νας) [λόγ. < αρχ. πυρήν (= κουκούτσι)]	1. το εσωτερικό τμήμα ορισμένων καρπών μέσα στο οποίο υπάρχει το κουκούτσι: ► Από τον πυρήνα της ελιάς παράγεται λάδι, το γνωστό πυρηνέλαιο. 2. (φυσ.) το κεντρικό τμήμα της μάζας του ατόμου που αποτελείται από πρωτόνια και νετρόνια: ► Τα ηλεκτρόνια περιστρέφονται γύρω από τον πυρήνα του	

	ατόμου. 3. (μτφ.) οτιδήποτε απο- τελεί κεντρικό σημείο σε κάτω: ► Το ζήτημα της ειρή- νης ήταν ο πυρήνας των εκ- δηλώσεων του Πολιτιστικού μας Συλλόγου.	Συνών: κέντρο, βάση (3) Σύνθ: πυρηνέλαιο Οικογ. Λέξ.: πυρηνικός Προσδιορ.: εσωτερικός (1), κομματικός (3), σκληρός (1, 2, 3)
πυροσβέστης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (πυ-ρο-σβέ-στης) [λόγ. < πῦρ + σβέν- νυμι]	αυτός που ασχολείται με το σβήσιμο των πυρκα- γιών, καθώς και με τη διάσωση ατόμων και πε- ριουσιών σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών: ► Οι πυροσβέστες με υπεράν- θρωπες προσπάθειες έσβησαν τη φωτιά που είχε πάρει το δάσος.	Οικογ. Λέξ.: πυρόσβεση, πυροσβεστικός, πυροσβε- στήρας Προσδιορ.: εθελοντής
πωλητής (ο) (Ουσιαστικό, Ο6) (πω-λη-τής) [αρχ. πωλητής < πωλώ]	αυτός που πουλάει κάτω: ► Ο πωλητής τον εμπορικό καταστήματος εξυπηρετούσε με προθυμία τους πελάτες.	Αντίθ: αγοραστής Σύνθ: μικροπωλητής, λιανο- πωλητής Οικογ. Λέξ.: πωλώ, πώλη- ση, πωλητήριο

ραγδαίος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, άφραχα) (ρα-γδαι-ος) [αρχ. ραγδαίος < ράγδην (= βιαίως)]	1. που γίνεται με μεγάλη ορμή και δύναμη: ▶ Αύριο θα εκδηλωθούν ραγδαίες βροχές και καταιγίδες σε ολόκληρη τη χώρα. 2. (μτφ.) που εκδηλώνεται ξαφνικά και με μεγάλη ταχύτητα: ▶ Εξαιτίας του παγετού σημειώθηκε ραγδαία αύξηση στις τιμές των οπωροκηπευτικών.	Συνών.: σφοδρός, ορμητικός (1) Οικογ. Λέξ.: ραγδαία (επίρρ.) Προσοδιορ.: βροχή (1), πτώση, ανάπτυξη, εξελίξεις (οι) (2)
ραγίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ρα-γί-ζω, αόρ. ράγισα, παθ. μτχ. ραγισμένος) [μεσν. ραγίζω < αρχ. ρήγνυμι]	(μτβ., αμτβ.) προκαλώ ή παθαίνω ρωγμές: ▶ Από το χθεσινό σεισμό ράγισαν μόνο μερικά τζάμια.	Οικογ. Λέξ.: ράγισμα Φράσεις: ▶ Ράγισε η καρδιά μου (= στενοχωρήμια πολύ, λυπάμια)
ραδιενέργεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (ρα-δι-ε-νέρ-γει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [λόγ. ραδιενέργεια < μεταφρ. δάν. αγγλ. radioactivity]	(φυσ.) η ακτινοβολία που εκπέμπουν ορισμένα χημικά στοιχεία, όταν οι ασταθείς πυρήνες τους διασπώνται σε απλούστερους: ▶ Το ράδιο και το ουράνιο είναι από τα γνωστότερα χημικά στοιχεία που εκπέμπουν ραδιενέργεια.	Οικογ. Λέξ.: ραδιενεργός Προσοδιορ.: φυσική, τεχνητή

ρατσισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (ρα-τσι-σμός, γεν. -ού, πληθ. -) [λόγ. < ιταλ. razzismo]	η ιδεολογία εκείνων που πιστεύουν ότι η δική τους φυλή ή κοινωνική ομάδα είναι ανώτερη από τις άλλες: ► <i>Ο ρατσισμός οδηγεί στο φανατισμό και τη βία.</i>	Συνών.: φυλετισμός Οικογ. Λέξ.: ράτσα, ρατσιστής, ρατσιστικός, ρατσιστικά (<i>επίρρ.</i>) Προσδιор.: φυλετικός, κοινωνικός
ρίζα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (ρί-ζα) [αρχ. ῥίζα]	1. το μέρος του φυτού που είναι μέσα στη γη: ► <i>Ο πλάτανος έχει βαθιές ρίζες.</i> 2. (μτφ.) καθετί που αποτελεί την πρώτη αρχή και αιτία για ένα πράγμα ή ένα γεγονός: ► <i>Οι ρίζες του ελληνικού πολιτισμού χάνονται στα βάθη των αιώνων.</i> 3. καταγωγή: ► <i>Οι ρίζες της οικογένειάς μου είναι από την Πόλη.</i> 4. (γραμμα.) το αμετάβλητο μέρος των κλιτών λέξεων, το θέμα: ► <i>Στο ρήμα τρέφω η ρίζα είναι το «τρέφ-».</i> 5. (μαθημ.) ο αριθμός που, όταν πολλαπλασιάζεται με τον εαυτό του, δίνει τον αριθμό του οποίου ζητούμε τη ρίζα: ► <i>Το τέσσερα είναι η τετραγωνική ρίζα του δεκαέξι.</i>	Συνών.: γενιά, αίμα (3) Σύνθ.: ριζοσπάστης, σύρριζα Οικογ. Λέξ.: ριζά (τα), ριζίδιο, ριζικός, ριζικά (<i>επίρρ.</i>), ριζωμα Προσδιор.: τρυφερή (1), τετραγωνική (5) Φράσεις: ► Ρίχνω ρίζες κάπου (= στεριώνω, εγκαθίσταμαι κάπου)
ρόλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ρό-λος) [μεταφρ. δάν. γαλλ. rolle]	1. το πρόσωπο που παριστάνει κάποιος ηθοποιός σε θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: <i>Πρόκειται για μια πολύ γνωστή ηθοποιό, που είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή.</i> 2. (μτφ.) σημαντική επίδραση ή συμμετοχή κάποιου σε κάτι: ► <i>Στην οικογένεια ο καθένας έχει το δικό του ρόλο.</i>	Προσδιор.: πρωταγωνιστικός (1), αποφασιστικός (2) Φράσεις: ► Δεν παίζει ρόλο (= δεν έχει σημασία)

ρυθμίζω

ρυθμίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ρυθ-μί-ζω, αόρ. ρύθμισα, παθ. αόρ. ρυθμίστηκα, παθ. μτχ. ρυθμισμένος) [λόγ. < αρχ. ῥυθμί-ζω (= τακτοποιώ) < ῥυθμός]	1. (μτβ.) κάνω κάτι να λειτουργεί σωστά ή να αποδίδει καλύτερα: ► <i>Ρύθμισα το ρολόι μου στη σωστή ώρα. ► Οι φωτεινοί σηματοδότες ρυθμίζουν την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.</i> 2. (μτβ.) (μτφ.) τακτοποιώ, κανονίζω: ► <i>Ρύθμισε αμέσως τις δουλειές που είχε και έτσι επέστρεψε γρηγορότερα στο σπίτι του.</i>	Αντίθ.: απορρυθμίζω (1) Συνών.: διευθετώ (2) Σύνθ.: μεταρρυθμίζω Οικογ. Λέξ.: ρυθμός, ρυθμικός, ρυθμικά (επίρρ.), ρυθμικότητα, ρύθμιση, ρυθμιστής, ρυθμιστικός, ρυθμιστικά (επίρρ.)
ρύπανση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ρύ-παν-ση, γεν. -ης, πληθ. -) [λόγ. < μεσν. ρύ-πανσις < αρχ. ῥυ-παίνω < ῥύπος]	μόλυνση του περιβάλλοντος από τη συσσώρευση βλαβερών ουσιών σε μεγαλύτερο βαθμό από τον κανονικό: ► <i>Η ρύπανση του περιβάλλοντος δημιουργεί προβλήματα στην υγεία του ανθρώπου.</i>	Σύνθ.: ηχορύπανση Οικογ. Λέξ.: ρύπος, ρυπαίνω, ρυπαντικός

σάτιρα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (σά-τι-ρα) [σάτιρα < λατιν. Satira < satura (= ποικιλία)]	ποιητικό ή πεζό λογοτεχνικό είδος που διακωμωδεί με ειρωνικό τρόπο ελαττώματα και καταστάσεις: ► Παρακολούθησα στο θέατρο μία ενδιαφέρουσα πολιτική σάτιρα.	Σύνθ.: σατιρογράφος Οικογ. Λέξ.: σατιρίζω, σατρικός
σαφήνεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (σα-φή-νει-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. σαφήνεια < σαφηνής < σαφής]	η διατύπωση των σκέψεων, των ιδεών και των συναισθημάτων με απόλυτα κατανοητό τρόπο: ► Οι σκέψεις του διακρίνονται για τη σαφήνεια και την καθαρότητά τους.	Αντίθ.: ασάφεια, αοριστία Συνών.: καθαρότητα, διαύγεια Οικογ. Λέξ.: σαφής, (δι-α)σαφηνίζω
σέβομαι (Ρήμα, Ρ2) (εεστ. σέ-βο-μαι, παθ. αόρ. σεβάστηκα) [λόγ. < αρχ. σέβομαι]	1. (μτβ.) εκτιμώ ιδιαίτερα κάποιον ή κάτι: ► Ακούει με προσοχή και σέβεται τις απόψεις των άλλων. 2. (μτβ.) τηρώ, υπακούω: ► Οι παίκτες πρέπει να σέβονται τους κανόνες του παιχνιδιού.	Αντίθ.: περιφρονώ (1, 2), αψηφώ (2) Συνών.: τιμώ, υπολήπτομαι (1) Οικογ. Λέξ.: σέβας, σεβασμός, σεβάσμιος, Σεβασμιότατος, σεβαστός Φράσεις: ► Σέβομαι τον εαυτό μου (= έχω σωστή συμπεριφορά, είμαι αξιοπρεπής)
σειρά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (σει-ρά) [λόγ. < ελνστ. σειρά (= γραμμή, ακολουθία)]	1. πρόσωπα, πράγματα ή άλλα στοιχεία που τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο ή το ένα μετά το άλλο: ► Τοποθετήσαμε	

σεισμός

	τις καρέκλες στη σειρά για τη γιορτή του σχολείου. 2. (για κείμενο) γραμμή, στίχος: ▶ Το κεντρικό άρθρο της σχολικής εφημερίδας αποτελείται από είκοσι σειρές.	Συνών.: αράδα (2) Σύνθ.: οροσειρά Προσδιορ.: αλφαβητική, αριθμητική, συντακτική (1) Φράσεις: ▶ Βγαίνω από τη σειρά μου (= βγαίνω από τον κανονικό ρυθμό της ζωής μου)
σεισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σει-μός) [αρχ. σεισμός < σείω]	1. δόνηση του στερεού φλοιού της γης, που προκαλεί συνήθως καταστροφές: ▶ Το επίκεντρο του σεισμού εντοπίστηκε στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου. 2. (μτφ.) αναταραχή, μεγάλη φασαρία: ▶ Έγινε πραγματικός σεισμός, μόλις μαθεύτηκε ότι η ομάδα τους κέρδισε τον ποδοσφαιρικό αγώνα.	Συνών.: εγκέλαδος (1), χαμός (2) Σύνθ.: σειμογενής, σεισμολόγος, σεισμόπληκτος, σεισμοπαθής, σειсмоγράφος, μετασεισμός Οικογ. Λέξ.: σεισμικός, σεισμικότητα Προσδιορ.: εκτεταμένος, ηφαιστειογενής, τεκτονικός (1)
σελήνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (σε-λή-νη, γεν. -ης, πληθ. -) [αρχ. σελήνη < σέλας (= φως)]	το κοντινότερο προς τη γη ουράνιο σώμα που περιστρέφεται γύρω από αυτήν και αποτελεί το φυσικό της δορυφόρο: ▶ Η σελήνη περιφέρεται γύρω από τη Γη σε είκοσι επτά ημέρες, επτά ώρες και σαράντα τρία λεπτά.	Συνών.: φεγγάρι Σύνθ: πανσέληνος, σεληνάκατος, σεληνόφως Οικογ. Λέξ.: σεληνιακός Φράσεις: ▶ Η σκοτεινή πλευρά της σελήνης (= η άγνωστη πλευρά ενός ζητήματος) ▶ Σεληνιακό τοπίο (= ερημωμένος τόπος)
σεμνός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα) (σε-μνός) [λόγ. < αρχ. σεμνός (= σεβαστός, μεγαλόπρεπος)]	1. σοβαρός, ευγενικός, αξιοπρεπής: ▶ Ο φίλος σου είναι ιδιαίτερα σεμνός στη συμπεριφορά του προς τους άλλους. 2. ντροπαλός, συννεσταλμένος: ▶ Είναι τόσο σεμνός, που κοκκινίζει αμέσως μόλις του μιλήσεις.	Αντιθ.: άσεμνος (1), αναιδής, θρασύς (2) Σύνθ: σεμνοπρεπής Οικογ. Λέξ.: σεμνά (επιρρ.), σεμνότητα Προσδιοριζ.: επιστήμονας, ομιλητής, νέος, κορίτσι (1, 2)
σηκώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. ση-κώ-νω, άορ. σήκωσα, παθ.	1. (μτβ.) μετακινώ κάτι από κάτω προς τα πάνω, υψώνω: ▶ Σήκωσε το βιβλίο που είχε πέσει στο πάτωμα	Αντιθ.: κατεβάζω (1) Σύνθ: ανασηκώνω, ξεσηκώνω

αόρ. σηκώθηκα, παθ. μτχ. σηκωμένος) [μεσν. σηκώνω < μτγν. σηκῶ (= ζυγίζω, ισοροπῶ) < σηκός (= ζύγι)]	και το έβαλε στη θέση του. 2. (μτβ.) ξυπνώ κάποιον από τον ύπνο, αφυπνίζω: ▶ <i>Άδριο να με σηκώσεις στις έξι το πρωί.</i> 3. (μτβ.) βασιτώ ή μεταφέρω βάρος: ▶ <i>Ο αθλητής της άρσης βαρών σήκωσε στο σύνολο τριακόσια κιλά.</i>	Οικογ. Λέξ.: σήκωμα, σηκωμός, σηκωτός Φράσεις: ▶ Σηκώνω κεφάλι, μπαϊράκι (= απειθαρχώ) ▶ Σηκώνω χέρι (= χτυπώ κάποιον) ▶ Σηκώνω ψηλά τα χέρια (= σταματώ κάθε προσπάθεια) ▶ Δε σηκώνω τέτοια (= δεν ανέχομαι προσβολές) ▶ Σηκώνω στο πόδι (= αναστατώνω) ▶ Δε σηκώνω κεφάλι (= εργάζομαι συνέχεια) ▶ Σηκώνω στο μάθημα (= εξετάζω)
σημαίνω (Ρήμα, P1) (ενεστ. ση-μαί-νω, αόρ. σήμανα, παθ. αόρ. σημάνθηκα, παθ. μτχ. σεσημασμένος) [αρχ. σημαίνω < σήμα]	1. (μτβ.) δηλώνω κάτι: ▶ Το ρήμα «παλινοστώ» σημαίνει «επιστρέφω στην πατρίδα». 2. (μτβ.) είμαι σημαντικός, σπουδαίος: ▶ <i>Αυτός ο άνθρωπος σημαίνει πολλά για την οικογένειά μας.</i> 3. (αμτβ.) βγάζω ήχο, ηχώ: ▶ <i>Το ρολόι της πλατείας σήμανε μεσάνυχτα.</i>	Συνών.: χτυπά (3) Σύνθ: επισημαίνω Οικογ. Λέξ.: σήμα, σημαντικός, σήμαντρο, σήμανση Φράσεις: ▶ Σήμανε η ώρα (= ήρθε η κατάλληλη στιγμή)
σιγά (Επίρρημα) (σι-γά) [μεσν. σιγά < αρχ. επίρρ. σιγῆ]	1. χαμηλόφωνα, όχι δυνατά: ▶ <i>Μιλούσε σιγά, για να μην ενοχλεί τους διπλανούς του.</i> 2. χωρίς βιασύνη, αργά: ▶ <i>Το λεωφορείο πήγαινε πολύ σιγά, με αποτέλεσμα να φτάσουμε στον προορισμό μας με καθυστέρηση.</i>	Αντίθ.: δυνατά, μεγαλόφωνα (1), γρήγορα (2) Συνών.: σιγανά (1) Σύνθ: σιγοτραγουδῶ Οικογ. Λέξ.: σιγανά (επίρρ.), σιγανός, σιγαλιά Φράσεις: ▶ Σιγά-σιγά (= σταδιακά, λίγο-λίγο) ▶ Σιγά τον πολυέλαιο / τα λάχανα (= για κάτι ασήμαντο)
σιδηρόδρομος (ο) (Ουσιαστικό, O15) (σι-δη-ρό-δρο-μος) [λόγ. σιδηρόδρομος < μεταφρ. δάν. γαλλ. chemin de fer]	συγκοινωνιακό και μεταφορικό μέσο της ξηράς που αποτελείται από βαγόνια και κινείται πάνω σε σιδερένιες ράγες, το τρένο: ▶ <i>Ταξίδεψα για τα Καλάβρυτα με τον οδοντωτό σιδηρόδρομο.</i>	Συνών.: αμαξοστοιχία, συρμός Οικογ. Λέξ.: σιδηροδρομικός Προσδιορ.: αστικός, υπόγειος, υπεραστικός, εναέριος, ηλεκτρικός

σιτάρι και σιτάρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (σι-τά-ρι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [αρχ. σιτάριον < υποκορ. αρχ. σι-τος]	το ποώδες φυτό που ανήκει στα δημητριακά, καθώς και ο καρπός του, που αποτελεί την πρώτη ύλη για το ψωμί: ► Το σιτάρι είναι ένα από τα πρώτα φυτά που καλλιέργησε ο άνθρωπος.	Συνών.: σίτος Σύνθ: σιταρόπορος Οικογ. Λέξ.: σιταρένιος Προσδιор.: μαλακό, σκληρό Φράσεις: ► Ξεχώρισε η ήρα απ' το σιτάρι (= ξεχώρισε το καλό απ' το κακό)
σκάβω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. σκά-βω, αόρ. έσκαψα, παθ. αόρ. σκάφτηκα, παθ. μηχ. σκαμμένος) [αρχ. σκάπτω]	(μηβ.) χτυπάω το έδαφος με ειδικό εργαλείο και αναποδογυρίζω το χώμα, για να ανοίξω λάκκο ή αυλάκι ή για να καλλιεργήσω τη γη: ► Έσκαψε καλά τον κήπο και στη συνέχεια φύτεψε διάφορα λαχανικά.	Σύνθ: υποσκάπτω Οικογ. Λέξ.: σκάψιμο, σκάμμα, σκαπτικός Φράσεις: ► Σκάβω το λάκκο κάποιου (= προσπαθώ να κάνω κακό σε κάποιον)
σκέψη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (σκέ-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις, γεν. -εων) [αρχ. σκέψις < σκέπτομαι]	1. η επεξεργασία στοιχείων που γίνεται στο μυαλό μας, για να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα, κρίση, απόφαση κ.λπ.: ► Ύστερα από πολλή σκέψη αποφάσισε να κάνει μεταπτυχιακές σπουδές. 2. φροντίδα, έγνοια: ► Η σκέψη μου βρίσκεται συνεχώς στα παιδιά μου.	Συνών.: στοχασμός (1) Σύνθ: διάσκεψη, επίσκεψη, περίσκεψη, σύσκεψη Οικογ. Λέξ.: σκέφτομαι, σκεπτικός Προσδιор.: βασιανιστική, έμμονη, λαθεμένη, ελεύθερη, φιλοσοφική (1) Φράσεις: ► Βάζω σε σκέψεις / μπαίνω σε σκέψεις (= προβληματίζω κάποιον, προβληματίζομαι)
σκηνή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (σκη-νή) [λόγ. < αρχ. σκηνή]	1. πρόχειρη κατασκευή από αδιάβροχο ύφασμα για προσωρινή διαμονή: ► Μοιράστηκαν σκηνές και τρόφιμα στους σεισμοπαθείς. 2. το μέρος του θεάτρου που παίζουν οι ηθοποιοί: ► Όλοι οι ηθοποιοί βγήκαν στη σκηνή για το τελευταίο χειροκρότημα. 3. κάθε ξεχωριστό επεισόδιο σε ένα θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: ► Παρακολοθήσαμε μερικές σκηνές από την «Ειρήνη» του Αριστοφάνη.	Συνών.: αντίσκηνο, τέντα (1) Σύνθ: σκηνοθεσία, σκηνογραφία, αντίσκηνο Οικογ. Λέξ.: σκηνικός, σκηνίτης Προσδιор.: στρατιωτική (1), λυρική (2), δραματική, κωμική, απίστευτη (3, 4) Φράσεις: ► Βγαίνω στη σκηνή (= γίνομαι ηθοποιός) ► Κάνω σκηνή σε κάποιον (= λογομαχώ, καβγαδίζω) ► Σκηνές απείρου κάλλους (= για καταστάσεις όπου επικρατεί μεγάλη αναστάτωση)

	4. (μτφ.) επεισόδιο, λογομαχία: ► Μπροστά στα μάτια του κόσμου εξελίχτηκε μια κωμικοτραγική σκηνή.	
σκιά (η) (Ουσιαστικό, Ο23) (σκι-ά) [αρχ. σκιά]	1. μέρος στο οποίο δε φτάνει το φως: ► Κάθισε στη σκιά του πεύκου, για να ξεκουραστεί. 2. σκοτεινή περιοχή που σχηματίζεται σε μια επιφάνεια, όταν ένα αντικείμενο βρίσκεται ανάμεσα στη συγκεκριμένη επιφάνεια και σε μια φωτεινή πηγή: ► Το κάθε δέντρο έχει και τη δική του σκιά.	Συνών.: ίσκιος (1) Σύνθ: σκιαγραφώ, σκιαμαχώ Οικογ. Λέξ.: σκιώδης, σκιερός, σκίαση Φράσεις: ► Γίνομαι σκιά κάποιου (= είμαι αχώριστος σύντροφος κάποιου) ► Ζω στη σκιά του (= ζω υπό την επιρροή του) ► Φοβάται και τη σκιά του (= είναι πολύ δειλός) ► Θέατρο σκιών (= λαϊκό θέατρο που παρουσιάζει παραστάσεις Καραγκιόζη)
σκίζω και σχίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. σκί-ζω, αόρ. έσκισα, λαθ. αόρ. σκίστηκα, λαθ. μτχ. σκιόμενος) [μεσν. σκίζω < αρχ. σχίζω]	1. (μτβ.) κόβω κάτι σε δύο ή περισσότερα κομμάτια: ► Έσκισε και έριξε στο καλάθι τα άχρηστα χαρτιά. 2. (μτβ.) περνώ με μεγάλη ταχύτητα μέσα από τον αέρα, το νερό κ.λπ.: ► Το καράβι έσκιζε με ορμή τα νερά της θάλασσας.	Συνών.: διασχίζω (2) Σύνθ: διασχίζω, ξεσχίζω Οικογ. Λέξ.: σκίσιμο, σκιστός, σχίσμα, σχισμή Φράσεις: ► Σκίστηκε να με εξυπηρετήσει (= έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον)
σκοινί και σχοινί (το) (Ουσιαστικό, Ο35) (σκοι-νί, γεν. -ιού, πληθ. -ιά) [αρχ. σχοινίον < υποκορ. του αρχ. σχοίνος]	μακρό κορδόνι από φυτικές ίνες ή άλλο υλικό, που χρησιμοποιείται για δέσιμο, κρέμασμα κ.λπ.: ► Έδεσε σφιχτά το δέμα μ' ένα χοντρό σχοινί.	Σύνθ: σχοινοβάτης Οικογ. Λέξ.: σκοινάκι Φράσεις: ► Τραβάω / Τεντώνω το σχοινί (= οδηγώ μια κατάσταση στα άκρα) ► Το έδεσε σχοινί κορδόνι (= εμμένει σε κάτι με ενοχλητικό τρόπο) Παροιμ.: ► Στο σπίτι του κρεμασμένου δε μιλάνε για σχοινί
σκοπός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σκο-πός) [αρχ. σκοπός (= πα-ρατηρητής)]	1. αυτό που θέτει κανείς ως τελική επιδίωξη: ► Ο σκοπός της ζωής του ήταν να σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο.	Συνών.: στόχος (1) Σύνθ: άσκοπος, σκοποβολή, αυτοσκοπός

σκοτεινός

	2. πρόσωπο που αναλαμβάνει τη φύλαξη κάποιου συγκεκριμένου χώρου, φρουρός: ► Στην κεντρική είσοδο του στρατοπέδου υπάρχει πάντοτε ένας σκοπός.	Οικογ. Λέξ.: σκοπιά, σκοπεύω, σκόπευση, σκόπιμος, σκοπιμότητα Φράσεις: ► Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα (= επιτρέπονται και αντικανονικά μέσα για ένα θεμιτό σκοπό)
σκοτεινός, -ή, -ό <i>(Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα)</i> <i>(σκο-τει-νός)</i> <i>[αρχ. σκοτεινός < σκότος]</i>	1. που βρίσκεται στο σκοτάδι: ► Ήταν μια σκοτεινή νύχτα χωρίς φεγγάρι. 2. (μτφ.) δυσνόητος, ασαφής: ► Το νόημα του κειμένου είναι σκοτεινό και ακατανόητο. 3. (μτφ.) αυτός που κρύβει κάποιο μυστήριο, ο μυστηριώδης: ► Αυτός ο άνθρωπος είναι μια σκοτεινή προσωπικότητα.	Αντιθ.: φωτεινός (1), καθαρός, σαφής (2) Συνών.: περίπλοκος (3) Σύνθ: θεοσκοτεινός, κατασκοτεινός Οικογ. Λέξ.: σκοτεινά (επίρρ.) Προσδιοριζ.: περίοδος (1), υπόθεση (1, 3), πρόσωπο (3)
σκόβω <i>(Ρήμα, Ρ2)</i> <i>(ενεστ. σκό-βω, αόρ. έσκυψα, παθ. μτχ. σκυμμένος)</i> <i>[μεσν. σκύπτω < αρχ. κύπτω]</i>	1. (μτβ.) γέρνω το σώμα ή το κεφάλι προς τα εμπρός και κάτω: ► Έσκυψε να κόψει ένα λουλούδι. 2. (μτβ.) (μτφ.) νοιάζομαι, ενδιαφέρομαι για κάποιον ή για κάτι: ► Οι εκπαιδευτικοί σκόβουν με ενδιαφέρον στα προβλήματα των μαθητών.	Συνών.: χαμηλώνω (1) Οικογ. Λέξ.: σκυφτός, σκυφτά (επίρρ.), σκύψιμο Φράσεις: ► Σκόβω το κεφάλι (= υποτάσσομαι)
σκυθρωπός, -ή, -ό <i>(Επίθετο, Ε1, έμφυχα)</i> <i>(σκυ-θρω-πός)</i> <i>[αρχ. σκυθρωπός < σκυθρός (= οργισμένος) + όρω]</i>	αυτός που έχει λυπημένη έκφραση, που είναι άκεφος: ► Παρακολουθούσε την αποχαιρετιστήρια τελετή σιωπηλός και σκυθρωπός.	Αντιθ.: ευδιάθετος, εύθυμος Συνών.: κατηφής, κατσούφης Οικογ. Λέξ.: σκυθρωπότητα Προσδιοριζ.: όψη, πρόσωπο
σμήνος (το) <i>(Ουσιαστικό, Ο37)</i> <i>(σμή-νος, γεν. -ους, πληθ. -η)</i> <i>[αρχ. σμήνος]</i>	1. ομάδα εντόμων ή πουλιών σε κίνηση: ► Σμήνη από ακρίδες σκέπασαν τον ουρανό. 2. (μτφ.) ομάδα αεροπλάνων της πολεμικής αεροπορίας υπό την ίδια	Συνών.: σμάρι, πλήθος (1) Σύνθ: σμηναγός, σμήναρχος Οικογ. Λέξ.: σμηνίας, σμηνίτης

	διοίκηση: ► Ένα σμήνος αεροπλάνων πετούσε πάνω από το χώρο της παρέλασης.	
σοφία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (σο-φί-α, γεν. -ας, πληθ. -) [αρχ. σοφία < σοφός]	1. η ικανότητα να χρησιμοποιεί κανείς τις γνώσεις που απόκτησε κατά τέτοιον τρόπο ώστε να οδηγείται σε σωστές κρίσεις και αποφάσεις: ► Αντιμετωπίζει τις δύσκολες καταστάσεις με σοφία και σύνεση. 2. η κατοχή πολλών γνώσεων, πολυμάθεια, πολυγνώσια: ► Ευτοπωσιάστηκε από τη σοφία του καθηγητή του.	Σύνθ: φιλοσοφία Οικογ. Λέξ.: σοφός, σοφίζομαι, σόφισμα, σοφιστής, σοφιστική Προσδιορ.: λαϊκή (1)
σπέρνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. σπέρ-νω, αόρ. έσπειρα, παθ. αόρ. σπάρθηκα, παθ. μτχ. σπαρμένος) [μεσν. σπέρνω < αρχ. σπειρώ]	1. (μτβ.) ρίχνω σπόρους στη γη, για να φυτρώσουν: ► Το φθινόπωρο οι αγρότες σπέρνουν το σιτάρι. 2. (μτβ.) (μτφ.) διαδίδω κάτι σε κάποιον: ► Ο Ρήγας Φεραίος έσπειρε επαναστατικές ιδέες στους υπόδουλους λαούς της Βαλκανικής.	Οικογ. Λέξ.: σπόρος, σπορά, σπορέας, σποραδικός, σπέρμα Φράσεις: ► Σπέρνει ζιζάνια (= δημιουργεί αφορμές για διχόνοια) ► Φυτρώνει εκεί που δεν τον σπέρνουν (= ανακατεύεται σε ξένες υποθέσεις) Παροιμ.: ► Όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες
σπήλαιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (σπή-λαι-ο, γεν. -αίου, πληθ. -αία) [αρχ. σπήλαιον]	φυσικό βαθύ κοίλωμα κάτω από το έδαφος ή μέσα σε βράχια: ► Το σπήλαιο του Δυρού στη Μάνη είναι ένα από τα ωραιότερα στην Ελλάδα.	Σύνων.: σπηλιά Σύνθ: σπηλαιολόγος Οικογ. Λέξ.: σπηλιά Προσδιορ.: ανεξερεύνητο, παλαιολιθικό Φράσεις: ► Οι άνθρωποι των σπηλαίων (= οι πρωτόγονοι άνθρωποι)
σταθμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σταθ-μός) [λόγ. < αρχ. σταθμός < ίστημι]	1. ο τόπος στον οποίο σταθμεύουν τα συγκοινωνιακά μέσα: ► Ορισμένοι επιβάτες του τρένου κατέβηκαν στο Σταθμό Λαρίσης.	Σύνθ.: σταθμάρχης, σταθμαρχείο, ναύσταθμος Οικογ. Λέξ.: σταθμεύω, στάθμευση Προσδιορ.: ηλεκτρικός, πυρηνικός, υδροηλεκτρικός,

	2. το κτίριο και οι ειδικές εγκαταστάσεις όπου στεγάζονται διάφορες υπηρεσίες: ►Ο Σταθμός Πρώτων Βοηθειών βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. 3. (μτφ.) σημαντικό γεγονός που αποτελεί την αρχή νέας περιόδου: ►Η Γαλλική επανάσταση αποτέλεσε σταθμό στην ευρωπαϊκή ιστορία.	διαστημικός, ειδησεογραφικός, αστυνομικός, βρεφονηπιακός (2)
σταματώ (Ρήμα, P5) (ενεστ. στα-μα-τώ, αόρ. σταμάτησα, παθ. μτχ. σταματημένος) [μεσν. σταματώ < αρχ. ἵσταμαι (= στέκομαι)]	1. (αμτβ.) παύω να κινούμαι ή να λειτουργώ, στέκομαι: ►Το τρένο σταμάτησε στο σταθμό Θεσσαλονίκης. 2. (μτβ.) κάνω κάποιον ή κάτι να διακόψει την πορεία του: ►Ο τροχονόμος σταμάτησε την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.	Αντίθ: συνεχίζω, εξακολουθώ (1, 2) Συνών: ακινητοποιώ (2) Φράσεις: ►Σταματά το βλέμμα μου σε κάτι (= κάτι μου τραβάει την προσοχή)
στάση (η) (Ουσιαστικό, O27) (στά-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [λόγ. < αρχ. στάσις < ἵστημι]	1. το προσωρινό σταμάτημα και ο τόπος που σταματούν για λίγο τα μεταφορικά μέσα, για την αποβίβαση ή επιβίβαση επιβατών: ►Το αστικό λεωφορείο κάνει στάση μπροστά στο Δημαρχείο. 2. η θέση του σώματος: ►Οι στρατιώτες στέκονται σε στάση προσοχής, όταν χαιρετούν τους αξιωματικούς. 3. (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται κάποιος: ►Η στάση του απέναντί μου ήταν πάντοτε φιλική. 4. (μτφ.) εξέγερση, ανταρσία, κίνημα: ►Έγινε στάση στις φυλακές των κρατουμένων.	Σύνθ: κατάσταση, ένσταση, ανάσταση, διάσταση, παράσταση, αντίσταση, περισταση, σύσταση Οικογ. Λέξ.: στασιάζω, στασιαστής, στάσιμος, στασιμότητα Προσδιορ.: αποφασιστική, ιπποτική, αμυντική, ενδειγμένη, υπεύθνη (3) Φράσεις: ►Στάση του Νίκα (= επανάσταση με σκοπό την ανατροπή του Ιουστινιανού)

σταυρός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (σταυ-ρός) [ελνστ. σταυρός < αρχ. ἵσταμαι]	1. δύο δοκάρια κάθετα μεταξύ τους, πάνω στα οποία σταυρώθηκε ο Χριστός και που από τότε αποτελεί το ιερό σύμβολο της χριστιανικής θρησκείας: ►Ο Χριστός ανέβηκε στο Γολγοθά, μεταφέροντας στους ώμους του το σταυρό του μαρτυρίου. 2. το σχήμα του σταυρού που γίνεται με τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού: ►Κατά τη Θεία Λειτουργία οι πιστοί κάνουν πολλές φορές το σταυρό τους.	Σύνθ: σταυροδρόμι, σταυρόλεξο, σταυροπόδι, σταυροφόρος, σταυροκοπέμαι, σταυραετός Οικογ. Λέξ.: σταυρώνω, σταύρωμα, σταύρωση, σταυρωτός, σταυρουδάκι Προσδιορ.: τίμιος, κεντητός, χρυσός (1) Φράσεις: ►Με το σταυρό στο χέρι (= τίμια, χωρίς αδικίες) ►Ερυθρός Σταυρός (= διεθνής ανθρωπιστικός οργανισμός) ►Σταυρός προτίμησης (= το σημάδι που σημειώνει ο ψηφοφόρος στο ψηφοδέλτιο δίπλα από το όνομα του υποψηφίου που προτιμάει)
σταφύλι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (στα-φύ-λι, γεν. -ιοῦ, πληθ. -ια) [ελνστ. σταφύλιον < αρχ. σταφυλή]	ο καρπός του κλήματος που τρώγεται ως φρούτο και χρησιμοποιείται για την παραγωγή κρασιού ή σταφίδας: ►Έκοψε τα ὄρνια σταφύλια από το ἀμπέλι του, για να τα βγάλει κρασί.	Σύνθ: σταφυλόκοκκος Οικογ. Λέξ.: σταφυλή Προσδιορ.: κόκκινο, μοσχάτο, λευκό
στάχυ (το) (Ουσιαστικό) (στά-χυ, γεν. -ιοῦ, πληθ. -ια) [ελνστ. στάχυον < αρχ. στάχυ]	το πάνω μέρος κυρίως του σιταριού, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ο καρπός και το ἄγανο: ►Για πολλές ἡμέρες οι ἀγρότες θέριζαν τα κίτρινα στάχυα στα χωράφια τους.	Σύνθ: σταχυολογώ Οικογ. Λέξ.: σταχυάζω, στάχυασμα
στέκω και στέκομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στέκομαι, παθ. ἀφρ. στάθηκα) [μεσν. < μτγν. ἑστήκω < ἴστημι]	1. (ἀμτβ.) εἶμαι ὄρθιος: ►Ο μαθητής στάθηκε για αρκετή ὥρα μπροστά στον πίνακα. 2. (ἀμτβ.) σταματώ, παύω να βαδίζω ἢ να λειτουργώ: ►Στάθηκε στην ἄκρη του δρόμου, για να ξεκουραστεί. 3. (ἀμτβ.) (ἀπρόσ.) εἶναι σωστό, ταιριάζει, ευσταθεί: ►Νομίζω ὅτι δε στέκει να λες τέτοια πράγματα.	Αντιθ.: κάθομαι (1) Σύνθ.: αντιστέκομαι, κοντοστέκομαι, συμπαραστέκομαι Φράσεις: ►Στέκομαι δίπλα σε κάποιον (= συμπαραστέκομαι) ►Στέκομαι στα νύχια (= εἶμαι ἑτοιμος για καβγά)

στέλνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στέλ-νω, αόρ. έστειλα, παθ. αόρ. στάληκα, παθ. μτχ. σταλμένος) [αρχ. στέλλω]	(μτβ.) φροντίζω ώστε να φτάσει κάτι σε κάποιον ή να φτάσει κάποιος σε άλλο μέρος: ►Του στείλαμε ένα δέμα με το ταχυδρομείο. ►Τον έστειλαν να σπουδάσει στη Ρόδο.	Συνών: αποστέλλω Σύνθ: ξαποστέλνω Οικογ. Λέξ.: στολή, σόλος
στερώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. στε-ρώ, αόρ. στέρησα, παθ. αόρ. στερήθηκα, παθ. μτχ. στερημένος) [αρχ. στερώ]	1. (μτβ.) αφαιρώ κάτι από κάποιον που το έχει ανάγκη: ►Το δικαστήριο του στέρησε τη δυνατότητα εξόδου από τη χώρα. 2. (μτβ.) (μέσ.) στερούμαι, μου λείπει κάποιος ή κάτι αναγκαίο: ►Στερήθηκε το χωριό του, επειδή έπρεπε να ζήσει στην Αθήνα.	Αντίθ.: παρέχω, χορηγώ (1), διαθέτω, έχω (2) Συνών.: αποστερώ (1) Σύνθ.: αποστερούμαι Οικογ. Λέξ.: στέρηση, στερητικός, στέρημα
στήλη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (στή-λη) [αρχ. στήλη]	1. μακρόστενη όρθια πλάκα από μάρμαρο ή άλλο υλικό, όπου είναι χαραγμένες επιγραφές ή άλλα στοιχεία: ►Στην ανασκαφή βρέθηκαν πολλές αρχαίες στήλες με επιγραφές και παραστάσεις. 2. τμήμα σελίδας σε βιβλίο, περιοδικό ή εφημερίδα: ►Η δεξιά στήλη της σχολικής εφημερίδας περιλαμβάνει θέματα περιβάλλοντος.	Συνών.: κλώνα (1) Σύνθ.: δίστηλος, τρίστηλος Προσοδιω.: αναμνηστική, επιτύμβια, τιμητική (1) Φράσεις: ►Έμεινε στήλη άλατος (= έμεινε ακίνητος και αμίλητος από έκπληξη)
στηρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. στη-ρίζω, αόρ. στηρίζα, παθ. αόρ. στηρίχτηκα, παθ. μτχ. στηριγμένος) [αρχ. στηρίζω]	1. (μτβ.) κρατάω κάποιον ή κάτι σταθερό ή όρθιο, στερεώνω: ►Στήριξαν τη γέφυρα με μεγάλες κολόνες. 2. (μτβ.) (μτφ.) ενισχύω, υποστηρίζω κάποιον ή κάτι: ►Οι γονείς στήριξαν ηθικά και οικονομικά το παιδί τους.	Συνών.: υποστυλώνω, υποβαστάζω (1), βοηθώ (2) Σύνθ.: υποστηρίζω Οικογ. Λέξ.: στήριξη, στήριγμα Φράσεις: ►Στηρίζου πάνω μου (= να μου έχεις εμπιστοσύνη)

στίβος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (στί-βος) [λόγ. < αρχ. στίβος < αρχ. στείβω (= καταπατώ)]	1. μέρος σταδίου κατάλληλο για τη διεξαγωγή αθλητικών αγώνων: ► Όλες οι ομάδες παρέλασαν στο στίβο του σταδίου. 2. τα αγωνίσματα του κλασικού αθλητισμού: ► Το τριπλούν είναι αγώνισμα του στίβου. 3. (μτφ.) πολιτικό ή πνευματικό πεδίο δράσης και συναγωνισμού: ► Ρίχτηκε με επιτυχία στον πολιτικό στίβο.	Συνών.: κονίστρα (2) Προσδιор.: ανοιχτός, κλειστός, υγρός (1)
στιγμή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (στιγ-μή) [λόγ. < αρχ. στιγμή < αρχ. στίζω (= σημειώνω με οξύ εργαλείο)]	1. ελάχιστο διάστημα χρόνου: ► Η αστραπή διαρκεί μόνο μια στιγμή. 2. κατάλληλος χρόνος, ευκαιρία: ► Το καλοκαίρι ήταν η κατάλληλη στιγμή, για να επισκεφτούμε την Πόλη.	Σύνθ.: στιγμιότυπο Οικογ. Λέξ.: στιγμιαίος, στιγμιαία (επίρρ.) Προσδιор.: αλησμόνητη, κρίσιμη, τραγική, αποφασιστική (2) Φράσεις: ► Από στιγμή σε στιγμή (= σε λίγο) ► Στη στιγμή (= αμέσως) ► Μέχρι στιγμής (= μέχρι τώρα) ► Για μια στιγμή (= για ορισμένο χρονικό διάστημα)
στίχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (στί-χος) [αρχ. στίχος < στείχω (= βαδίζω σε παράταξη)]	1. καθεμιά από τις σειρές ενός ποιήματος: ► Κάθε στροφή του Εθνικού Ύμνου αποτελείται από τέσσερις στίχους. 2. καθεμιά από τις σειρές ενός κειμένου: ► Μετέφρασε από τα αρχαία ελληνικά ένα κείμενο δεκαπέντε στίχων.	Συνών.: αράδα (2) Σύνθ.: στιχοργός, στιχογράφος, στιχομυθία, στιχοπλόκος, δίστιχο, τρίστιχο Προσδιор.: δεκαπεντασύλλαβος, ομοιοκατάληκτος, ιαμβικός, τροχαϊκός, λυρικός, ομηρικός (1)
στοιχείο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (στοι-χεί-ο) [αρχ. στοιχείον < στοιχος (= διάταξη, παράταξη)]	1. καθένα από τα απλά μέρη από τα οποία αποτελείται ένα πράγμα: ► Ο τόπος γέννησης είναι ένα από τα στοιχεία της ταυτότητας. 2. (χημ.) κάθε σώμα που δεν μπορεί να διασπαστεί	Σύνθ.: στοιχειοθετώ, στοιχειοθέτηση Οικογ. Λέξ.: στοιχειώδης, στοιχισή Προσδιор.: αποδεικτικό, αποκαλυπτικό, γλωσσικό, περιουσιακό, χαρακτηριστικό (1)

	περαιτέρω με χημικά μέσα: ► Το οξυγόνο και το υδρογόνο είναι χημικά στοιχεία. 3. ανεξέλεγκτες δυνάμεις της φύσης, όπως ο κεραυνός, η θύελλα κ.λπ.: ► Τα στοιχεία της φύσης κρύβουν συχνά μεγάλους κινδύνους. 4. τυπογραφικός χαρακτήρας, γράμμα: ► Έγραφα την πρόσκληση για τα γενέθλιά μου με πλάγια τυπογραφικά στοιχεία. 5. (πληθ.) ονοματεπώνυμο και διεύθυνση κάποιου: ► Έγραφε όλα τα στοιχεία του στην αίτηση που υπέβαλε στη Νομαρχία.	Φράσεις: ► Βρίσκεται στο στοιχείο του (= τον ευνοούν οι συνθήκες)
στολίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. στο-λί-ζω, αόρ. στόλισα, παθ. αόρ. στολίστηκα, παθ. μτχ. στολισμένος) [ελνστ. < αρχ. στολίζω < στολή]	(μτβ.) διακοσμών ένα χώρο ή ένα αντικείμενο: ► Στόλισαν το σχολείο για τη χριστουγεννιάτικη γιορτή.	Συνών.: καλλωπίζω, εξωραϊζώ Σύνθ.: σημαιοστολίζω Οικογ. Λέξ.: στόλισμα, στολισμός
στρατός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (στρα-τός) [αρχ. στρατός]	οργανωμένο σύνολο οπλισμένων ανθρώπων μιας χώρας, που φροντίζει για την άμυνά της και συμμετέχει σε πολεμικές επιχειρήσεις: ► Το 1940 ο ελληνικός στρατός υπερασπίστηκε με γενναιότητα το έδαφος της πατρίδας.	Συνών.: στρατεύμα Σύνθ.: στρατάρχης, στρατηγός, στρατηλάτης, στρατοδικείο, στρατολογία, στρατόπεδο, στρατονομία Οίκογ. Λέξ.: στρατεύομαι, στρατεύση, στρατεύσιμος, στρατιά, στρατώνας, στρατιώτης, στρατιωτικός Προσδιορ.: απελευθερωτικός, εθνικός, εχθρικός, συμμαχικός, μισθοφορικός, τακτικός

στρογγυλός, -ή, -ό και στρόγγυλος (Επίθετο, Ε1, άφραχα) (στρογ-γυ-λός) [μεσν. στρογγυλός < αρχ. στρογγύλος]	1. που έχει σχήμα κυκλικό ή σφαιρικό: ► Η ρόδα του αυτοκινήτου είναι στρογγυλή. 2. ακέραιος αριθμός, χωρίς δεκαδικούς ή κλάσματα: ► Πλήρωσε στρογγυλά εκατό ευρώ.	Σύνθ.: ολοστρόγγυλος, στρογγυλοποίηση, στρογγυλοπρόσωπος Οικογ. Λέξ.: στρογγυλά (επίρρ.), στρογγύλεμα, στρογγυλεύω Φράσεις: ► Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης (= συζήτηση στην οποία εκφράζονται ισότιμα διάφορες απόψεις) Προσδιοριζ.: ποσό, λογαριασμός (2)
στροφή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (στρο-φή) [αρχ. στροφή < στρέφω]	1. ολοκληρωμένη περιτροφική κίνηση: ► Έκανε μια στροφή γύρω από τον εαυτό του. 2. αλλαγή κατεύθυνσης, γύρισμα, καμπή: ► Το λεωφορείο έκανε στροφή και γύρισε στο πρακτορείο. 3. ομάδα από δύο ή περισσότερους στίχους: ► Ο Εθνικός μας Ύμνος αποτελείται από 158 στροφές.	Συνών.: περιστροφή, βόλτα (1), στρίψιμο (2) Σύνθ.: αποστροφή, επιστροφή, στροφόμετρο Οικογ. Λέξ.: στρέφω, στρέψη Προσδιορ.: απότομη, επικίνδυνη (2) Φράσεις: ► Παίρνει στροφές (= είναι έξυπνος)
στρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. στρώ-νω, αόρ. έστρωσα, παθ. αόρ. στρώθηκα, παθ. μτχ. στρωμένος) [μεσν. < αόρ. έστρωσα του αρχ. στόρ-νυμι, στρώννυμι (= στρώνω)]	1. (μτβ.) καλύπτω μια επιφάνεια με κάτι: ► Έστρωσαν την κουζίνα του σπιτιού με πλακάκια. 2. (αμτβ.) γίνομαι καλύτερος, βελτιώνομαι: ► Το τελευταίο διάστημα έστρωσε η δουλειά του. 3. (μτβ.) (μέσ.) αφοσιώνομαι, ασχολούμαι με ζήλο: ► Κατά την περίοδο των εξετάσεων στρώθηκε στο διάβασμα.	Συνών.: ξεστρώνω (1) Σύνθ.: ασφαλτοστρώνω, καταστρώνω, ξεστρώνω Οικογ. Λέξ.: στρώμα, στρώση, στρώσιμο, στρωσίδι, στρωτά (επίρρ.) Παροιμ.: ► Όπως στρώσεις, θα κοιμηθείς
στόλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (στό-λος) [αρχ. στόλος]	κολόνα: ► Η Δ.Ε.Η. χρησιμοποιεί και ξύλινους στόλους για τη μεταφορά του ηλεκτρικού ρεύματος.	Συνών.: κίονας Σύνθ.: στυλοβάτης Οικογ. Λέξ.: στυλώνω, στόλωμα, στόλωση Προσδιορ.: μαρμάρινος, πέτρινος, τηλεγραφικός

συγγραφείας

συγγραφείας (ο, η) (Ουσιαστικό, Ο17) (συγ-γρα-φεί-ας) [αρχ. συγγραφεύς < συγγράφω]	αυτός που έγραψε ένα λογοτεχνικό ή επιστημονικό έργο σε πεζό λόγο: ► Ο Παπαδιαμάντης είναι ένας πολύ γνωστός συγγραφείας.	Οικογ. Λέξ.: συγγράφω, συγγραφή, συγγραφικός, σύγγραμμα Προσδιορ.: ανώνυμος, δόκιμος, θεατρικός, διάσημος, βραβευμένος
συγκεκριμένος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (συ-γκε-κρι-μέ-νος) [αρχ. συγκρίνομαι]	σαφής, ακριβής, ξεκάθαρος: ► Η Τροχαία έκανε συγκεκριμένες προτάσεις, για να αντιμετωπιστεί το κυκλοφοριακό πρόβλημα της Θεσσαλονίκης.	Αντιθ.: γενικός, αόριστος, ασαφής, αφηρημένος Οικογ. Λέξ.: συγκεκριμένα (επίρρ.) Προσδιορίζ.: παράδειγμα, ενέργεια, προθεσμία
συγκεντρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. συ-γκε-ντρώ-νω, αόρ. συκέντρω-σα, παθ. αόρ. συκεντρώθηκα, παθ. μτχ. συκεντρωμένος) [μτγν. συκεντρώνω -ω < σύν + κέντρον, μεταφρ. δάν. γαλλ. concentrer]	1. (μτβ.) μαζεύω πολλά πρόσωπα ή πράγματα σε ορισμένο σημείο, συναθροίζω: ► Η διεθνήτρια συγκεντρώσε τους μαθητές και τους μίλησε για το πρόγραμμα της εκδρομής. 2. (μτβ.) (μέσ.) αφοσιώνομαι απερίσπαστος σε κάτι: ► Συγκεντρώσου στο στόχο σου και σίγουρα θα τα καταφέρεις.	Αντιθ.: σκορπίζω (1), αφαιρούμαι (2) Οικογ. Λέξ.: συκέντρωση, συκεντρωτικός Φράσεις: ► Συγκεντρώσου (= πρόσεξε)
συγκοινωνία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (συ-γκοι-νω-νί-α) [λόγ. < μεσν. συγκοινωνία < αρχ. συγκοινωνώ]	η μεταφορά ανθρώπων και πραγμάτων από τόπο σε τόπο, καθώς και τα μέσα μεταφοράς: ► Πολλά ορεινά χωριά δεν έχουν τακτική συγκοινωνία.	Σύνθ.: συγκοινωνιολόγος Οικογ. Λέξ.: συγκοινωνώ, συγκοινωνιακός Προσδιορ.: αεροπορική, θαλάσσια, αστική, υπεραστική, χερσαία, εναέρια
συγχαρητήρια (τα) (Ουσιαστικό, Ο34) (συγ-χα-ρη-τή-ρι-α, γεν. -ίων) [αρχ. συγχαίρω]	γραφτή ή προφορική έκφραση χαράς σε κάποιον για κάτι ευχάριστο που του συνέβη: ► Τα θερμά μου συγχαρητήρια για την επιτυχία σου στο Πανεπιστήμιο.	Αντιθ.: συλλυπητήρια Οικογ. Λέξ.: συγχαίρω, συγχαρητήριος Προσδιορ.: ειλικρινή, θερμά, εγκάρδια

σύγχυση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (σύγ-χυσ-ση) [αρχ. σύγχυσις < συγχέω]	1. ανακάτεμα, μπέρδεμα: ▶ Κάποιες φορές οι κανόνες των παιχνιδιών δημιουργούν σύγχυση στα παιδιά. 2. ψυχική αναστάτωση, στενοχώρια: ▶ Βρισκόταν σε σύγχυση και δεν ήξερε τι έλεγε.	Οικογ. Λέξ.: συγχύζω Προσδιор.: διανοητική (2), πλήρης, πρωτοφανής (1, 2)
συζήτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (συ-ζή-τη-ση) [συζήτησις < αρχ. συζητώ]	ανταλλαγή απόψεων για ένα συγκεκριμένο θέμα με σκοπό την επίλυσή του, διάλογος: ▶ Οργανώθηκε μια δημόσια συζήτηση με θέμα το περιβάλλον.	Οικογ. Λέξ.: συζητώ, συζητητής, συζητήσιμος Προσδιор.: ανοιχτή, τηλεοπτική, πολιτική, έντονη, ενδιαφέρουσα, επεισοδιακή Φράσεις: ▶ Δε σηκώνω συζήτηση (= είμαι απόλυτος στις απόψεις μου) ▶ Είναι υπό συζήτηση (= για κάτι που το εξετάζουμε ακόμη)
συλλογή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (συλ-λο-γή) [λόγ. < αρχ. συλ-λογή < συλλέγω]	1. συγκέντρωση πραγμάτων, μάζεμα: ▶ Η συλλογή των καρπών της γης είναι κοπιαστική. 2. ομοειδή αντικείμενα που έχουν συγκεντρωθεί: ▶ Κάποιοι άνθρωποι κάνουν συλλογή γραμματοσήμων. 3. (μτφ.) το να βυθίζεται κάποιος σε σκέψεις: ▶ Έπεσε σε βαθιά συλλογή, μόλις πληροφορήθηκε τα δυσάρεστα νέα για την υγεία του φίλου του.	Συνών.: σύναξη (1), συλλογισμός, περίσκεψη, περισυλλογή (3) Οικογ. Λέξ.: συλλέγω, συλλογος, συλλέκτης Προσδιор.: ανεκτίμητη, ποιητική, λογοτεχνική (2)
συλλογίζομαι (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. συλ-λο-γίζομαι, παθ. αόρ. συλλογίστηκα, παθ. μτχ. συλλογισμένος) [αρχ. συλλογίζομαι (= υπολογίζω προσεκτικά)]	1. (μτβ.) σκέφτομαι, φέρνω στο νου μου: ▶ Κάθεται και συλλογίζεται τα χρόνια που πέρασε στην ξενιτιά. 2. (μτβ.) παίρνω υπόψη μου κάποιον ή κάτι, υπολογίζω: ▶ Δε συλλογίστηκε καθόλου τα έξοδα που έκανε για το ταξίδι του, αφού πέρασε τόσο ωραία.	Συνών.: αναλογίζομαι, σκέφτομαι (1, 2) Οικογ. Λέξ.: συλλογισμός

σύλλογος

σύλλογος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (σὺλ-λο-γος) [αρχ. σύλλογος < συλλέγω]	οργανωμένη ομάδα ανθρώπων με νομική αναγνώριση, που επιδιώκει έναν ορισμένο σκοπό: ► Είναι μέλος του Συλλόγου δασκάλων και νηπιαγωγών Νομού Ροδότης.	Συνών.: σωματείο Οικογ. Λέξ.: συλλέγω, συλλογή Προσδιορ.: αθλητικός, πολιτιστικός, εξωραϊστικός, φιλανθρωπικός, εμπορικός
συλλυπητήρια (τα) (Ουσιαστικό, Ο34) (σὺλ-λυ-πη-τή-ρια) [λόγ. < αρχ. συλλυπούμαι]	γραπτή ή προφορική έκφραση λύπης σε κάποιον για το πένθος του: ► Σας εκφράζω τα θερμά μου συλλυπητήρια.	Αντίθ.: συγχαρητήρια Οικογ. Λέξ.: συλλυπόμαι, συλλυπητήριος Προσδιορ.: θερμά, ειλικρινή, εγκάρδια
συμβόλαιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (συμ-βό-λαι-ο) [αρχ. συμβόλαιον < συμβάλλω]	γραπτό συμφωνητικό με υπογραφές που συντάχτηκε σε συμβολαιογραφείο: ► Έκανε συμβόλαιο για το σπίτι που αγόρασε.	Σύνθ.: συμβολαιογράφος, συμβολαιογραφείο Προσδιορ.: οριστικό, προσωρινό, ιδιωτικό, κοινωνικό Φράσεις: ► Ο λόγος του είναι συμβόλαιο (= μπορείς να βασιστείς σ' αυτά που λέει)
συμμαχία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (συμ-μα-χί-α) [λόγ. < αρχ. συμμαχία < σύμμαχος]	1. συμφωνία δύο ή περισσότερων κρατών για κοινή πολιτική και στρατιωτική δράση: ► Διάφορες χώρες υπογράφουν μεταξύ τους αμυντικές συμμαχίες. 2. (μτφ.) κάθε συνεργασία δύο ή περισσότερων ατόμων ή ομάδων για κοινά συμφέροντα: ► Αποφασίστηκε η συμμαχία όλων των μικρών κομμάτων κατά τις επόμενες βουλευτικές εκλογές.	Οικογ. Λέξ.: συμμαχώ, σύμμαχος, συμμαχικός Προσδιορ.: αμυντική, αθηναϊκή (1), ιερή, ανιερή (1, 2)
συμπληρώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. συ-μπλη-ρώ-νω, αόρ. συμπλήρωσα, παθ. αόρ. συμπληρώθηκα, παθ.	1. (μτβ.) προσθέτω αυτό που λείπει: ► Συμπλήρωσε την αίτηση με τα στοιχεία της ταυτότητάς του. 2. (μτβ.) ολοκληρώνω,	Συνών.: τελειώνω (2) Οικογ. Λέξ.: συμπλήρωμα, συμπληρωματικός, συμπλήρωση

μτχ. συμπληρωμένως) [αρχ. συμπληρώω < συν + πληρῶ (= γεμίζω)]	αποπερατώνω κάτι που έχει αρχίσει: ► Πήγε στη Γαλλία, για να συμπληρώσει τις σπουδές του στην Πληροφορική.	
σύμπτωμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (σύμ-πτω-μα, γεν. -ώματος, πληθ. -ώματα) [αρχ. συμπίπτω]	1. καθετί που δηλώνει συνήθως μια αρνητική κατάσταση: ► Η επιχείρηση εμφανίζει συμπτώματα οικονομικής παρακμής. 2. (ιατρ.) χαρακτηριστικό σημάδι μιας αρρώστιας: ► Ένα από τα συμπτώματα της γρίπης είναι ο υψηλός πυρετός.	Οικογ. Λέξ.: σύμπτωση, συμπτωματικός, συμπτωματικά (επίρρ.) Προσδιор.: ανησυχητικό, ιδιαίτερο (1, 2)
συναίσθημα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (συ-ναί-σθη-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα) [μτγν. συναίσθημα < συναισθάνομαι]	ψυχική κατάσταση που οφείλεται σε ευχάριστα ή δυσάρεστα γεγονότα ή σκέψεις: ► Η χαρά και η λύπη είναι δύο αντίθετα συναισθήματα.	Οικογ. Λέξ.: συναισθάνομαι, συναίσθηση, συναίσθηματικός Προσδιор.: έντονο, θρησκευτικό, πατριωτικό
συναλλάγμα (το) (Ουσιαστικό, Ο40) (συ-νάλ-λαγ-μα, γεν. -άγματος, πληθ. -) [αρχ. συναλλάγμα < συναλλάσσω]	πληρωμή χρηματικού ποσού σε νόμισμα ξένης χώρας: ► Η Ελλάδα έχει σημαντικά έσοδα από το τουριστικό συναλλάγμα.	Οικογ. Λέξ.: συναλλάσσομαι, συναλλαγή, συναλλαγματικός, συναλλαγματική (η) Προσδιор.: απεριόριστο, τουριστικό, σπουδαστικό
συναντώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. συ-να-ντώ, αόρ. συνάντησα, παθ. αόρ. συναντήθηκα) [αρχ. συναντώ]	1. (μτβ.) βρίσκω, ανταμώνω κάποιον τυχαία ή ύστερα από συνεννόηση: ► Χθες το απόγευμα συνάντησα την Ελένη στην αγορά. 2. (μτβ.) αντιμετωπίζω αντίπαλο, βρίσκομαι σε δύσκολη κατάσταση: ► Η ομάδα της Γερμανίας θα συναντηθεί την Κυριακή	Συνών.: απαντώ (1) Οικογ. Λέξ.: συνάντηση Φράσεις: ► Τα μεγάλα πνεύματα συναντώνται (= για κάποιους που ταυτίζονται οι σκέψεις τους, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση)

συνδύαζω

	με την πρωταθλήτρια Ευρώπης. ► Συνάντησα πολλές δυσκολίες στη λύση του προβλήματος των Μαθηματικών.	
συνδύαζω (Ρήμα, P1) (ενεστ. συν-δυ-άζω, αόρ. συνδύασα, παθ. αόρ. συνδύαστηκα, παθ. μτχ. συνδυασμένος) [λόγ. < αρχ. συνδυ-άζω]	1. (μτβ.) βάζω μαζί δύο πράγματα που είναι ή φαίνονται διαφορετικά: ► Στις διακοπές που κάναμε εφέτος συνδύασαμε το βουνό με τη θάλασσα. 2. (μτβ.) τακτοποιώ κατάλληλα διάφορα πράγματα, για να πετύχω ένα αρμονικό ή σωστό αποτέλεσμα: ► Αγόρασε ένα άσπρο πουκάμισο, για να το συνδυάσει με το μαύρο παντελόνι. 3. (μτβ.) συσχετίζω: ► Συνδύασε τα δεδομένα του προβλήματος και οδηγήθηκε στη λύση του.	Αντίθ.: αποσυνδέω (3) Συνών.: ταυιάζω, συνταιριάζω, εναρμονίζω (2)
συνείδηση (η) (Ουσιαστικό, O28) (συ-νει-δη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -ήσεις) [αρχ. συνείδησις < σύννοϊδα (= γνωρίζω καλά)]	1. η ξεκάθαρη γνώση που έχει κάποιος για τη σοβαρότητα ενός θέματος: ► Είναι ακόμη μικρό παιδί και δεν έχει συνείδηση των πράξεών του. 2. η ικανότητα να διακρίνει κάποιος το καλό από το κακό και να ενεργεί σύμφωνα με τους ηθικούς νόμους: ► Έχει ήσυχη τη συνείδησή του, αφού δεν έβλαψε το φίλο του με την απόφαση που πήρε.	Αντίθ.: άγνοια (1) Συνών.: επιγνώση, συναίσθηση (1), αυτοέλεγχος (2) Προσδιор.: οικολογική, ταξική, κριτική (2) Φράσεις: ► Αντιρρησίας συνείδησης (= αυτός που για ιδεολογικούς ή θρησκευτικούς λόγους αρνείται τη στρατεύση)
συνεννοούμαι (Ρήμα, P7) (ενεστ. συ-νευ-νο-ού-μαι, παθ. αόρ. συνεννοήθηκα, παθ. μτχ. συνεννοημένος) [μεσν. συνεννοούμαι]	1. (μτβ.) μπορώ να επικοινωνώ με κάποιον, τον καταλαβαίνω και με καταλαβαίνει: ► Συνεννοείται άριστα με τους συμμαθητές του.	Οικογ. Λέξ.: συνεννόηση Φράσεις: ► Συνεννοηθήκαμε; (= κατάλαβες τι σου είπα); ► Είναι συνεννοημένοι (= έχουν συμφωνήσει για κάτι κρυφά εκ των προτέρων)

	2. (μτβ.) συμφωνώ με κάποιον μετά από συζήτηση: ► Συνεννοηθήκαμε να βρεθούμε αύριο το βράδυ.	
συνεχής, -ής, -ές (Επίθετο, Ε9, άφουχα) (συ-νε-χής, γεν. -ούς, πληθ. -εις, -εις, -ή) [αρχ. συνεχής < συνέχω]	που γίνεται δίχως διακοπές, αδιάκοπος: ► Κάποια καταστήματα λειτουργούν με συνεχές ωράριο.	Αντίθ.: διακεκομμένος Συνών.: διαρκής Οικογ. Λέξ.: συνεχώς (επίρρ.), συνέχεια, συνεχίζω, συνεχιστής Φράσεις: ► Συνεχώς και αδιαλείπτως (= χωρίς διακοπές) Προσδιοριζ.: παρουσία, λειτουργία
συνήθεια (η) (Ουσιαστικό, Ο20) (συ-νή-θει-α) [αρχ. συνήθεια < συνήθης]	1. συμπεριφορά που επαναλαμβάνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο: ► Του έγινε συνήθεια να ξυπνάει καθημερινά τόσο πρωί. 2. έθιμο, παράδοση: ► Είναι συνήθεια να πετάμε χαρταετό την Καθαρά Δευτέρα.	Συνών.: έξη (1), έθος (2) Οικογ. Λέξ.: συνήθως, συνήθης, συνήθειο, συνηθίζω, συνηθισμένος Προσδιορ.: πατροπαράδοτη, μακρόχρονη, παλιά (2)
συνοικία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (συ-νοι-κί-α) [λόγ. < αρχ. συνοικία < συνοικῶ]	τμήμα πόλης ή χωριού που έχει δικό του όνομα και καθορισμένα όρια: ► Μένει σε μια παραδοσιακή συνοικία με πλακόστρωτα δρομάκια.	Συνών.: συνοικισμός Οικογ. Λέξ.: σύνοικος, συνοικιακός, συνοικισμός Προσδιορ.: απόκεντρη, αριστοκρατική, λαϊκή, φτωχή
σύνολο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (σύ-νο-λο) [λόγ. < αρχ. σύνολος, -η, -ο]	1. πλήθος προσώπων ή πραγμάτων: ► Το σύνολο των κατοίκων της Ελλάδας είναι περίπου ένδεκα εκατομμύρια. 2. (μαθημ.) ομάδα στοιχείων με ορισμένο ή άπειρο αριθμό, τα οποία έχουν κάποια κοινή ιδιότητα: ► Το σύνολο των αριθμών που διαιρούνται με το δύο είναι άπειρο.	Συνών.: ολότητα, το όλον Σύνθ.: υποσύνολο Προσδιορ.: αρμονικό, γενικό, ισοδύναμο, κοινωνικό, ονοματικό, ρηματικό, λεκτικό (1) Φράσεις: ► Ένα σύνολο (= πετυχημένος συνδυασμός ρούχων)

συνταγή

συνταγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (συ-ντα-γή) [μτγν. συνταγή < αρχ. συντάσσω]	1. οδηγία για την παρασκευή ενός φαγητού ή γλυκού: ► <i>Αγόρασα ένα βιβλίο με συνταγές μαγειρικής.</i> 2. ιατρικό σημείωμα στο οποίο ο γιατρός γράφει τα φάρμακα που χορηγεί στον ασθενή: ► <i>Η ιατρική συνταγή είναι απαραίτητη για την αγορά πολλών φαρμάκων.</i>	Σύνθ.: συνταγολόγιο Φράσεις: ► Εκτελώ συνταγή (= δίνω ή παίρνω τα φάρμακα που έγραψε ο γιατρός ή ακολουθώ τις οδηγίες για να μαγειρέψω κάτι κ.λπ.) Προσδιορ.: παραδοσιακή, έτοιμη (2), ιατρική (1)
σύνταξη (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (σύ-ντα-ξη, γεν. -ης, -άξεως, πληθ. -άξεις) [αρχ. σύνταξις < συντάσσω]	1. το χρηματικό ποσό που καταβάλλεται κάθε μήνα σε ασφαλισμένο εργαζόμενο, όταν αποχωρήσει νόμιμα από την υπηρεσία του: ► <i>Πήρε σύνταξη από τον Ο.Γ.Α., μόλις συμπλήρωσε το όριο ηλικίας.</i> 2. η συγγραφή κάθε είδους γραπτού κειμένου: ► <i>Ανέλαβε τη σύνταξη μιας επιστολής προς όλους τους γονείς και τους κηδεμόνες των μαθητών.</i> 3. (γραμμα.) η οργάνωση των λέξεων στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο: ► <i>Η σύνταξη των ρημάτων της γλώσσας μας εμφανίζει αρκετές δυσκολίες.</i>	Συνών.: γράψιμο (2) Σύνθ: συνταξιοδοτώ, συνταξιοδότηση, ανασύνταξη Οικογ. Λέξ.: συντάξιμος, συνταξιούχος Προσδιορ.: ισόβια, τιμητική, στρατιωτική (1)
συντηρώ (Ρήμα, Ρ7) (ενεστ. συ-ντη-ρώ, αόρ. συντήρησα, παθ. αόρ. συντηρήθηκα, παθ. μτχ. συντηρη- μένος) [αρχ. συντηρώ]	1. (μτβ.) διατηρώ κάτι στην κατάσταση που βρίσκεται: ► <i>Η Αρχαιολογική Υπηρεσία συντηρεί τα αρχαία μνημεία.</i> 2. (μτβ.) εξασφαλίζω σε κάποιον τα αναγκαία μέσα για να ζήσει: ► <i>Συντηρεί την πολυμελή οικογένειά του μόνο με το μισθό του.</i>	Αντίθ: αλλοιώνω, φθείρω, καταστρέφω (1) Οικογ. Λέξ.: συντήρηση, συντηρητής, συντηρητικός, συντηρητικότητα, συντηρητισμός

σφαίρα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (σφαί-ρα) [λόγ. < μεσν. σφαι- ρίδιον < αρχ. σφαι- ρα]	1. (γεωμ.) κυκλικό στερεό σώμα στο οποίο όλα τα σημεία της επιφάνειάς του απέχουν εξίσου από το κέντρο: ►Οι μπάλες έχουν σχήμα σφαίρας. 2. βλήμα όπλου, βόλι: ►Στον πόλεμο οι σφαίρες πέφτουν σα βροχή.	Σύνθ: σφαιροβολία, ατμόσφαιρα, καλαθόσφαιρα Οικογ. Λέξ.: σφαιρικός, σφαιρικά (επίρρ.), σφαιρικότητα, σφαιρίδιο, σφαιριστήριο Προσδιор.: κρυστάλλινη, γήινη, ουράνια (1) Φράσεις: ►Υδρόγειος σφαίρα (= η σφαίρα που έχει στην επιφάνειά της το χάρτη της γης)
σχέδιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (σχέ-δι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -ια) [λόγ. < ελνστ. σχέ- διον < αρχ. σχέδιος (= προσωρινός)]	1. απεικόνιση με γραμμές ενός προσώπου ή πράγματος πάνω σε μια επιφάνεια συνήθως χαρτιού: ►Ζωγράφησε με μεγάλη ακρίβεια το σχέδιο της γέφυρας. 2. διακόσμηση πάνω σε μια επιφάνεια: ►Αγόρασε ένα φόρεμα με πολύ ωραία σχέδια. 3. (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο ενεργεί κάποιος, για να πετύχει το σκοπό του: ►Ετοιμάστηκε ένα σχέδιο για τη μείωση της ρύπανσης στην περιοχή μας.	Συνών.: σκίτσο (1), πρόγραμμα (3) Σύνθ: σχεδιάγραμμα, προσχέδιο, νομοσχέδιο Οικογ. Λέξ.: σχεδία, σχεδιάζω, σχεδίαση, σχεδιασμός, σχεδιαστής, σχεδιαστήριο Προσδιор.: αρχιτεκτονικό, ελεύθερο, γραμμικό, πολεοδομικό, ρυμοτομικό (1, 2), μεγαλεπήβολο, πολιτικό, τολμηρό (3)
σχήμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (σχή-μα, γεν. -ήματος, πληθ. -ήματα) [αρχ. σχήμα < έσχον < αόρ. έχω]	1. εξωτερική όψη ενός πράγματος: ►Το σχήμα του προσώπου του είναι ωοειδές. 2. (τυπογρ.) οι διαστάσεις των σελίδων βιβλίου ή εντύπου: ►«Το Λεξικό μας» είναι μικρού σχήματος.	Συνών.: μορφή, φιγούρα (1) Σύνθ: πρόσχημα Οικογ. Λέξ.: σχηματίζω, σχηματισμός, σχηματικός Προσδιор.: ακαθόριστο, γραμμικό, επίπεδο, σφαιρικό, συμμετρικό (1) Φράσεις: ►Σχήμα λόγου (= τρόπος διατύπωσης)
σώζω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. σώζω και σώνω, αόρ. έσωσα, παθ. αόρ. σώθηκα,	1. (μτβ.) γλιτώνω κάποιον ή κάτι από κίνδυνο: ►Οι πυροσβέστες έσωσαν το δάσος από την πυρκαγιά.	Αντιθ.: καταστρέφω (1) Συνών.: διασώζω (1) Σύνθ.: διασώζω, περισώζω Φράσεις: ►Σώνει και καλά (= με το ζόρι)

σώμα

παθ. μτχ. σωσμένος)
[αρχ. σώζω]

2. (αμτβ.) (μέσ.) εξακολουθώ να υπάρχω, διατηρούμαι: ► Μέσα στη γη σώζονται ακόμα υπολείμματα αρχαίων πολιτισμών.

σώμα (το)
(Ουσιαστικό, Ο39)
(σώ-μα, γεν. -ώματα)
[αρχ. σώμα]

1. το σύνολο των οργάνων που αποτελούν ένα ζωντανό οργανισμό, το κορμί: ► Η γυμναστική δυναμώνει το σώμα.

2. κάθε υλικό αντικείμενο σε στερεή, υγρή ή αέρια κατάσταση: ► Ο κύβος είναι ένα στερεό γεωμετρικό σώμα.

3. σύνολο προσώπων που ανήκουν στην ίδια κοινωνική ή επαγγελματική ομάδα: ► Ο φίλος μου υπηρετεί στο Λιμενικό Σώμα.

Σύνθ.: σωματοφύλακας, μικρόσωμος, ολόσωμος

Οικογ. Λέξ.: σωματικός, σωματικά (επίρρ.), σωματίδιο, σωματώδης, σωματείο
Προσδιορ.: σκληραγωγημένο, καλλιγραμμο **(1)**, αναλλοίωτο, ραδιενεργό, αυτόφωτο, ετερόφωτο **(2)**

Φράσεις: ► Σώμα με σώμα (= μάχη από πολύ κοντά)
► Ψυχή τε και σώματι (= ολόψυχα) ► Το εκλογικό σώμα (= όλοι όσοι έχουν δικαίωμα ψήφου)

ταιριάζω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. ται-ριά-ζω, αόρ. ταιρίασα, παθ. αόρ. ταιριάστηκα, παθ. μτχ. ταιριασμένος) [μεσν. ταιριάζω < ταιρί]	1. (μτβ.) δημιουργώ ένα αρμονικό σύνολο από ανόμοια πράγματα: ▶ Αγόρασα ένα κόκκινο μπλουζάκι, για να το ταιριάσω με την μπλε φούστα. 2. (αμτβ.) (γ' πρόσ.) είναι σωστό, αρμόζει: ▶ Στους ηλικιωμένους ταιριάζει να μιλάμε πάντα με σεβασμό.	Συνών.: συνταιριάζω, συνδύαζω (1), πρέπει (2) Οικог. Λέξ.: ταιρίασμα, ταιριασμένος, ταιριαστός Φράσεις: ▶ Ταιριάζουν τα χνώτα μας (= συμφωνούμε) ▶ Τα ταιριάξαμε (= τα συμφωνήσαμε)
τακτικός, -ή, -ό και ταχτικός (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (τα-κτι-κός) [λόγ. < αρχ. τάσσω]	1. αυτός που γίνεται με ορισμένη τάξη και σε ορισμένο χρόνο: ▶ Τα πλοία κάνουν τακτικά δρομολόγια από τον Πειραιά για την Κρήτη. 2. ακριβής, συνεπής, μεθοδικός: ▶ Είναι πάντοτε τακτικός και επιμελής μαθητής. 3. αυτός που έχει μόνιμη θέση: ▶ Είναι τακτικός υπάλληλος του Ταχυδρομείου.	Αντιθ.: άτακτος (1), προσωρινός, έκτακτος (3) Οικог. Λέξ.: τακτική, τακτικά (επίρρ.), τακτικότητα Προσδιορίζ.: συγκοινωνία (1), αναγνώστης (1, 2) Φράσεις: ▶ Τακτικά αριθμητικά (= φανερόνουν τη σειρά που κατέχει κάποιος) ▶ Τακτικός στρατός (= ο μόνιμος και οργανωμένος στρατός)
ταλαιπωρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. τα-λαι-πω-ρώ, αόρ. ταλαιπώρησα, παθ. αόρ. ταλαιπώρηθηκα, παθ. μτχ. ταλαιπωρημένος) [λόγ. < αρχ. ταλαιπωρώ]	(μτβ.) κάνω κάποιον να υποφέρει σωματικά ή ψυχικά: ▶ Αυτό το ζήτημα ταλαιπώρησε ολόκληρη την οικογένεια.	Συνών.: βασανίζω, τυραννώ Αντιθ.: καταταλαιπωρώ Οικог. Λέξ.: ταλαιπώρος, ταλαιπωρία

ταμείο

ταμείο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (τα-μει-ο) [μτγν. ταμείον < αρχ. ταμειών < τα-μειύω]	1. η αρμόδια υπηρεσία για την εισπραξη και την πληρωμή χρημάτων: ► <i>Το Δημόσιο Ταμείο εισπράττει τα δημόσια έσοδα και πληρώνει τα δημόσια έξοδα.</i> 2. γραφείο όπου γίνονται εισπράξεις και πληρωμές από τον ταμιά: ► <i>Το ταμείο του θεάτρου ανοίγει δύο ώρες, προτού να αρχίσει η παράσταση.</i> 3. χρηματοκιβώτιο: ► <i>Το κεντρικό ταμείο της Τράπεζας ανοίγει και κλειδώνει με συγκεκριμένο κωδικό.</i>	Οικογ. Λέξ.: ταμίας, ταμει-ακός, ταμειντήριο Προσδιορ.: ασφαλιστικό, διεθνές, νομισματικό (1) Φράσεις: ► Σπάει ταμεία (= έχει μεγάλη εισπρακτική επιτυχία) ► Κλείνω ταμείο (= κάνω απολογισμό εισόδων και εξόδων)
τάξη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (τά-ξη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. τάξις < τάσ-σω (= ορίζω)]	1. η τακτοποίηση των πραγμάτων στη σωστή θέση: ► <i>Έχει πάντοτε μεγάλη τάξη στο δωμάτιό του.</i> 2. το σύνολο των μαθητών που παρακολουθούν τα μαθήματα που αντιστοιχούν σ' ένα σχολικό έτος: ► <i>Η Τρίτη τάξη πήγε σήμερα εκδρομή.</i> 3. η αίθουσα διδασκαλίας: ► <i>Η τάξη μας είναι μεγάλη και φωτεινή.</i> 4. κάθε σύνολο ανθρώπων με ίδια κοινωνική και οικονομική κατάσταση ή κοινό επάγγελμα: ► <i>Στην αρχαία Σπάρτη υπήρχε η τάξη των ειλώτων.</i>	Αντίθ.: αταξία, ακαταστασία (1) Συνών.: διάταξη, τοποθέτηση Σύνθ.: ένταξη, παράταξη, σύνταξη Οικογ. Λέξ.: ταξικός Προσδιορ.: απόλυτη, παραδειγματική (1), αγροτική, εργατική, επαγγελματική (4) Φράσεις: ► Πρώτος τη τάξει (= ο ανώτερος στην ιεραρχία) ► Πρώτης τάξεως (= εκλεκτός)
ταξίδι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (τα-ξι-δι, γεν. -ιού, πληθ. -ια) [μεσν. < ελνστ. ταξίδιον (= εκστρατεία) < υποκορ. του αρχ. τάξις]	η μετακίνηση από έναν τόπο σε κάποιον άλλο με μεταφορικό μέσο: ► <i>Μόλις επέστρεψε από ένα ταξίδι, που είχε κάνει στα νησιά του Β. Αιγαίου.</i>	Σύνθ.: καλοτάξιδος Οικογ. Λέξ.: ταξιδεύω, ταξιδευτής, ταξιδιάρης, ταξιδιάρικος, ταξιδιώτης, ταξιδιωτικός Προσδιορ.: αεροπορικό, επαγγελματικό, αξεχαστο, σύντομο, κουραστικό, παρθενικό

		Φράσεις: ▶ Ταξίδι του μέλιτος (= το γαμήλιο ταξίδι που κάνουν οι νεόνυμφοι) ▶ Ταξίδι αστραπή (= πολύ σύντομο)
ταπεινός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (τα-πει-νός) [λόγ. < αρχ. ταπεινός]	αυτός που δεν είναι αλαζόνας, ο σεμνός: ▶ Στη ζωή του παρέμεινε ταπεινός άνθρωπος, παρά τις μεγάλες επιτυχίες που γνώρισε.	Συνών.: μετριόφρονas Σύνθ.: ταπεινοφροσύνη Οικογ. Λέξ.: ταπεινά (επίρρ.), ταπεινότητα Φράσεις: ▶ Κατά την ταπεινή μου γνώμη (= κατά την προσωπική μου άποψη)
τάση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (τά-ση, γεν. -ης, -ως, πληθ. -εις) [αρχ. τάσις < τάσσω (= ορίζω)]	1. η προτίμηση κάποιου για κάτι που το επιθυμεί ή τον ευχαριστεί, η ιδιαίτερη κλίση: ▶ Ο φίλος μου έχει την τάση να διαβάζει ιστορικά μυθιστορήματα. 2. (φυσ.) η διαφορά δυναμικού στα άκρα ενός αγωγού που είναι η αιτία του ηλεκτρικού ρεύματος στον αγωγό: ▶ Τα καλώδια της Δ.Ε.Η. έχουν ηλεκτρικό ρεύμα υψηλής τάσης.	Οικογ. Λέξ.: τεινώ Προσδιορ.: ανανεωτική, ανοδική, πτωτική, ιδεολογική, πολιτική (1)
ταυτότητα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (ταυ-τό-τη-τα) [λόγ. < αρχ. ταυτότης < ταυτόν]	1. απόλυτη συμφωνία ή ομοιότητα: ▶ Υπάρχει ταυτότητα απόψεων για την ανάγκη να προστατεύσουμε το περιβάλλον. 2. τα χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν ένα άτομο, ένα λαό ή έναν πολιτισμό από κάποιον άλλο: ▶ Οι παραδόσεις αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της νεοελληνικής μας ταυτότητας. 3. επίσημο δελτίο με τη φωτογραφία και τα ατομικά στοιχεία του κατόχου του: ▶ Η φοιτητική	Συνών.: σύμπτωση (1), φυσιογνωμία (2) Προσδιορ.: εθνική, πολιτισμική (2), αστυνομική, δημοσιογραφική, μαθητική, φοιτητική (3) Φράσεις: ▶ Μαθηματική ταυτότητα (= η ισότητα ανάμεσα σε δύο αλγεβρικές παραστάσεις)

ταχύτητα

	ταυτότητα βεβαιώνει ότι ο κάτοχος της είναι φοιτητής.	
ταχύτητα (η) (Ουσιαστικό, Ο22) (τα-χύ-τη-τα, γεν. -ας, πληθ. -ες) [αρχ. ταχυτής, -υτήτος < ταχύς]	1. το να κινείται, να παράγει κάτι ή να ενεργεί κανείς με γρήγορο τρόπο: ► Η ανάπτυξη της τεχνολογίας γίνεται κατά τα τελευταία χρόνια με μεγάλη ταχύτητα. 2. (φυσ.) το διάστημα που διανύεται από κινητό σώμα σε ορισμένη χρονική μονάδα: ► Στις εθνικές οδούς υπάρχει ανώτατο όριο ταχύτητας για όλα τα αυτοκίνητα.	Συνών.: γρηγοράδα (1) Οικог. Λέξ.: ταχύς, ταχέως (επίρρ.) Προσδιор.: πρώτη, ιλιγγιώδης, υπερβολική (1) Φράσεις: ► Κεκτημένη ταχύτητα (= για κάτι που γίνεται αυθόρμητα και χωρίς σκέψη) ► Με την ταχύτητα του φωτός (= πολύ γρήγορα)
τεινώ (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. τεί-νω, παρ. έτεινα, παθ. αόρ. (επεκ)τάθηκα, παθ. μτχ. τεταμένος) [αρχ. τείνω]	1. (μτβ.) τετνώω, απλώνω: ► Μου έτεινε το χέρι και ζήτησε την υποστήριξή μου. 2. (μτβ.) αποβλέπω, αποσκοπώ σε κάτι: ► Όλα τα μέτρα της Τροχαίας τεινουν στον περιορισμό των ατυχημάτων.	Συνών.: προβάλλω (1), κατατεινώ (2) Σύνθ.: εκτεινώ, εντεινώ, παρατεινώ, προτεινώ Οικог. Λέξ.: τάση
τείχος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (τεί-χος, γεν. -ους, πληθ. -η) [λόγ. < αρχ. τεῖχος] Προσοχή! τα τείχη – οι τοίχοι – η τύχη	1. ψηλό αμυντικό οχύρωμα γύρω από μια πόλη ή περιοχή: ► Τα τείχη των πόλεων κτίζονταν, για να τις προφυλάσσουν από τις επιδρομές. 2. οτιδήποτε εμποδίζει, προστατεύει, απομακρύνει: ► Οι αμυντικοί παίχτες δημιουργούν ένα πραγματικό τείχος, όταν επιτίθενται οι αντίπαλοι.	Σύνθ.: τειχοποιία Οικог. Λέξ.: τειχίζω, τειχισή, τειχισμα Προσδιор.: απόρθητο, μεσαιωνικό (1) Φράσεις: ► Εντός / εκτός των τειχών (= μέσα ή έξω από μια οργανωμένη ομάδα ανθρώπων) ► Το τείχος του Βερολίνου (= το τείχος που χώριζε το ανατολικό από το δυτικό Βερολίνο από το 1961 έως το 1989)
τεκμήριο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (τεκ-μή-ρι-ο, γεν. -ίου, πληθ. -α)	αποδεικτικό στοιχείο στο οποίο μπορεί να στηριχτεί κανείς για την εξαγωγή συμπερασμάτων: ► Η καλή	Συνών.: πειστήριο Οικог. Λέξ.: τεκμηριώνω, τεκμηρίωση Προσδιор.: δικαστικό, φορολογικό

[αρχ. τεκμήριον < τεκμαίρομαι (= συμπεραίνω)]	συμπεριφορά που έδειξε μέχρι τώρα δεν αποτελεί υποχρεωτικά τεκμήριο αθωότητας.	Φράσεις: ► Κατά τεκμήριο (= όπως αποδεικνύεται από γνωστά στοιχεία)
τέκνο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (τέκ-νο) [λόγ. < αρχ. τέκνον < τίκτω (= γεννώ)]	1. το παιδί: ► Αυτό είναι το τέταρτο τέκνο της οικογένειας. 2. ο απόγονος: ► Οι Δωριείς θεωρούνται τέκνα του Ηρακλή. 3. αυτός που κατάγεται από κάποια χώρα ή περιοχή: ► Ο Ελευθέριος Βενιζέλος είναι γνήσιο τέκνο της Κρήτης.	Συνών.: γόνος, γιος, κόρη (1), γέννημα (3) Σύνθ.: τεκνοποίηση, πολύτεκνος Προσδιор.: θετό, γνήσιο, πνευματικό, υιοθετημένο (1) Φράσεις: ► Και σύ, τέκνον Βρούτε; (= όταν δέχεται κανείς πλήγμα από πρόσωπο της εμπιστοσύνης του)
τελετή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (τε-λε-τή) [λόγ. < αρχ. τελετή < τελώ]	1. επίσημος πολιτικός, στρατιωτικός ή θρησκευτικός εορτασμός, με πανηγυρικό συνήθως χαρακτηριστήρα: ► Η τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας το 2004 έγινε με μεγάλη επιτυχία. 2. η τέλεση θρησκευτικού μυστηρίου ή άλλης ιερής ακολουθίας: ► Στις 6 Ιανουαρίου κάθε έτος γίνεται η τελετή αγιασμού των υδάτων.	Συνών.: ιεροτελεστία (2) Σύνθ.: τελετουργία, τελετάρχης Οικογ. Λέξ.: τελώ, τέλεση Προσδιор.: σεμνή, λαμπρή (1, 2)
τέρας (το) (Ουσιαστικό, Ο42) (τέ-ρας, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. τέρας]	1. κάθε πλάσμα που δεν έχει φυσιολογική διάπλαση: ► Η κατσίκα γέννησε ένα τέρας με δυο κεφάλια. 2. φανταστικό και τρομακτικό δημιούργημα: ► Οι Στομφαλίδες Όρνιθες ήταν μυθολογικά τέρατα. 3. (μτφ.) άνθρωπος με ανάρμοστη συμπεριφορά: ► Ο τρόπος που συμπεριφέρεται στους δικούς του δείχνει	Συνών.: έκτρομα (1) Σύνθ.: τερατούργημα, τερατόμορφος Οικογ. Λέξ.: τεράστιος, τερατώδης Προσδιор.: εξωγήινο (2), υπερφυσικό (1, 2) Φράσεις: ► Σημεία και τέρατα (= γεγονότα ή έργα που μας αφήνουν άναυδους)

	πως πρόκειται για ένα πραγματικό τέρας. 4. καθετί που εμφανίζεται ως κάτι το ιδιαίτερο και ασυνήθιστο: ►Ξέρει τόσα πολλά ώστε αποτελεί ένα πραγματικό τέρας γνώσεων.	
τέχνη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (τέ-χνη) [αρχ. τέχνη]	1. κάθε δημιουργήμα που εκφράζει το συναισθηματικό κόσμο του ανθρώπου και προκαλεί αισθητική απόλαυση: ►Ο Παρθενώνας αποτελεί ένα αζεπέραστο έργο τέχνης. 2. η ιδιαίτερη ικανότητα στην εκτέλεση έργου: ►Η καλή μαγειρική χρειάζεται τέχνη και φαντασία. 3. όλα όσα είναι απαραίτητα για την άσκηση ενός χειρωνακτικού επαγγέλματος: ►Έμαθε από μικρός την τέχνη του μαραγκού.	Συνών.: μαστοριά (2, 3) Σύνθ.: τεχνοτροπία, τεχνογνωσία, τεχνοκρατικός, τεχνοκράτης, τεχνολογία, άτεχνος, περίτεχνος, λογοτεχνία Οικογ. Λέξ.: τέχνασμα, τεχνητός, τεχνικός, τεχνική (η), τεχνηέντως (επίρρ.), τεχνητά (επίρρ.), τεχνικά (επίρρ.) Προσδιορ.: αρχαία, κλασική, βυζαντινή, γεωμετρική, λαϊκή (1) Φράσεις: ►Καλές τέχνες (= αρχιτεκτονική, γλυπτική, ζωγραφική, ποίηση, μουσική, χορός) ►Η έβδομη τέχνη (= ο κινηματογράφος) Παροιμ.: ►Μάθε τέχνη κι άστηνε, κι αν πεινάσεις πιάστηνε
τεχνολογία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (τε-χνο-λο-γι-α) [μτγν. τεχνολογία < τεχνολόγος < τέχνη + λόγος]	1. η εφαρμογή των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων στη βιομηχανία και το εμπόριο: ►Η ανάπτυξη της τεχνολογίας τροφίμων κατά τον 20^ο αιώνα άλλαξε τις συνήθειες διατροφής. 2. οι κατακτήσεις του ανθρώπου στον τεχνικό τομέα: ►Τα αυτοκίνητα της τελευταίας δεκαετίας ξεχωρίζουν για την υψηλή τεχνολογία τους. 3. (γραμμα.) η γραμματική αναγνώριση των λέξεων	Οικογ. Λέξ.: τεχνολογώ, τεχνολόγος, τεχνολογικός Προσδιορ.: σύγχρονη, διαστημική, ιατρική, εκπαιδευτική (2)

	ενός κειμένου: ► Η τεχνολογία των λέξεων ήταν παλιότερα πολύ συνηθισμένη άσκηση.	
τηλεόραση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (τη-λε-ό-ρα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [μεταφρ. δάν. αγγλ. television < tele (τήλε) + vision]	1. η μετάδοση σε μακρινή απόσταση εικόνας και ήχου με τη βοήθεια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων: ► Η ελληνική τηλεόραση μεταδίδει πολλές φορές προγράμματα με εκπαιδευτικό περιεχόμενο. 2. συσκευή για τη λήψη προγραμμάτων, δέκτης: ► Αγοράσαμε πρόσφατα μια έγχρωμη φορητή τηλεόραση.	Συνών.: τηλεοπτικός δέκτης (2) Προσδιορ.: ασπρόμαυρη, έγχρωμη, δορυφορική, καλωδιακή, εκπαιδευτική (1, 2), ιδιωτική, κρατική (1)
τίθεται (Ρήμα) (ενεστ. τί-θε-μαι παθ. αόρ. τέθηκα) [αρχ. τίθεμαι]	(αμτβ.) τοποθετούμαι, παίρνω θέση: ► Ο υποδιευθυντής του σχολείου τέθηκε υπεύθυνος των σχολικών εκδρομών.	Οικογ. Λέξ.: θετός, θέση, θέμα, θεσμός, θήκη Φράσεις: ► Τίθεται επικεφαλής (= προπορεύομαι, αναλαμβάνω τη διεύθυνση) ► Τίθεται επί ποδός (= κινητοποιούμαι) ► Τίθεται προ των ευθυνών μου (= καλούμαι να αναλάβω τις ευθύνες μου) ► Δεν τίθεται θέμα (= δεν υπάρχει πρόβλημα)
τιμή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (τι-μή) [λόγ. < αρχ. τιμή < τίω (= αποδίδω τιμή, σέβομαι)]	1. η αξία ενός πράγματος ή μιας υπηρεσίας, συνήθως σε χρήματα: ► Τα καταστήματα έχουν χαμηλότερες τιμές στα προϊόντα τους κατά την περίοδο των εκπτώσεων. 2. η καλή φήμη, η κοινωνική εκτίμηση: ► Δεν επιτρέπω σε κανέναν να προσβάλλει την προσωπική μου τιμή.	Σύνθ.: τιμάρθιος, τιμοκατάλογος, τιμολόγιο, ισότιμος, επίτιμος, αντίτιμο Οικογ. Λέξ.: τιμικός, τιμητικότητα, τιμητικό, τιμία (επίρρ.), τιμητικά (επίρρ.) Φράσεις: ► Τιμής ένεκεν (= σε ένδειξη σεβασμού) ► Λόγω τιμής (= στο λόγο μου) Παροιμ.: ► Η τιμή τιμή δεν έχει και χαρά στον που την έχει

τιμώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. τι-μώ, αόρ. τίμησα, παθ. αόρ. τιμήθηκα, παθ. μτχ. τιμημένος) [αρχ. τιμῶ < τιμή]	1. (μτβ.) εκδηλώνω το σεβασμό μου σε κάποιον, απονέμω τιμή σε κάποιον: ▶ Στις 25 Νοεμβρίου τιμούμε τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. 2. (μτβ.) (μέσ., γ' πρόσ.) κοστιίζει: ▶ Αυτός ο ζωγραφικός πίνακας τιμάται πεντακόσια ευρώ.	Συνών.: σέβομαι (1), στοιχίζω (2) Σύνθ.: αποτιμώ, εκτιμώ, επιτιμώ, προτιμώ, υποτιμώ Φράσεις: ▶ Τιμώ την υπόσχεσή μου (= κρατώ το λόγο μου) ▶ Τιμά με την παρουσία του (= παρευρίσκεται ως επίσημο πρόσωπο)
τμήμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (τμή-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. τμήμα]	1. κομμάτι, μέρος ενός συνόλου: ▶ Η Τετάρτη τάξη του σχολείου μας αποτελείται από δύο τμήματα. 2. (μαθημ.) το μέρος μιας ευθείας ή μιας επιφάνειας: ▶ Τμήμα κύκλου είναι το μέρος της επιφάνειας του κύκλου που περιλαμβάνεται ανάμεσα σ' ένα τόξο και στην αντίστοιχη χορδή.	Συνών.: τεμάχιο, τομέας (1) Σύνθ.: τμηματάρχης Οικογ. Λέξ.: τμηματικός, τμηματικά (επίρρ.) Προσδιορ.: ευθύγραμμο, κυκλικό (2)
τοιχος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τοι-χος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. τοίχος] Προσοχή! οι τοίχοι – τα τείχη – η τύχη	κτίσμα από πέτρες, τούβλα ή άλλο υλικό, για να διαχωριστεί ή να περιφραχτεί ένας χώρος: ▶ Έβαψαν τους τοίχους του σχολείου με ζωηρά χαρούμενα χρώματα.	Σύνθ.: τοιχοκόλληση, μαντρότοιχος, τοιχογραφία, μεσοτοιχία, τοιχοποιία Φράσεις: ▶ Χτυπώ το κεφάλι μου στον τοίχο (= μετανιώνω για κάτι που έκανα) ▶ Και οι τοίχοι έχουν αυτιά (= μιλά χαμηλόφωνα, γιατί κάποιος μπορεί να μας ακούσει) ▶ Κολλάω κάποιον στον τοίχο (= αποστομώνω κάποιον)
τόκος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τό-κος) [αρχ. τόκος]	το κέρδος που προκύπτει από κατάθεση χρημάτων στην Τράπεζα ή από δανεισμό: ▶ Από τα χρήματα που κατέθεσε στην Τράπεζα πήρε διακόσια ευρώ τόκο.	Σύνθ.: τοκογλύφος, επιτόκιο Οικογ. Λέξ.: τοκίζω, τοκισμός, τοκιστής Προσδιορ.: νόμιμος, τραπεζικός

τολμηρός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (τολ-μη-ρός) [λόγ. < αρχ. τολμη-ρός < τόλμη]	1. θαρραλέος, αποφασιστικός, ριψοκίνδυνος: ► Ο Κολόμβος ήταν ένας τολμηρός θαλασσοπόρος. 2. θρασύς, προκλητικός: ► Έκανε τολμηρές και ανεπίτρεπτες χειρονομίες.	Αντιθ.: άτολμος (1), συνεσταλμένος (2) Συνών.: άφοβος, αποφασιστικός (1) Οικογ. Λέξ.: τολμώ, τόλμη, τόλμημα Προσδιοριζ.: σχέδιο, περιγραφή (1)
τόνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τό-νος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. τόνος < τείνω (= τεντώνω)] Προσοχή! ► τόνος = μονάδα βάρους που ισοδυναμεί με 1000 κιλά ► τόνος = είδος ψαριού	1. (γραμμ.) το σημάδι που σημειώνουμε πάνω στο φωνήεν της συλλαβής που προφέρεται πιο δυνατά: ► Ο τόνος που χρησιμοποιούμε σήμερα είναι η οξεία. 2. ένταση και χροιά της φωνής: ► Χαμήλωσε τον τόνο της φωνής σου, για να μην ενοχλούμε τους γείτονες.	Συνών.: τονικό σημείο (1) Σύνθ.: άτονος, παράτονος, οξύτονος, παροξύτονος, προπαροξύτονος Προσδιορ.: απαλός, δραματικός, εύθυμος, ρητορικός, μελαγχολικός (2) Φράσεις: ► Ανεβάζω τους τόνους (= αυξάνω την ένταση της φωνής) ► Επαναλαμβάνω σε όλους τους τόνους (= επαναλαμβάνω με έμφαση)
τωνώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. το-νώ-νω, αόρ. τόνωσα, παθ. αόρ. τονώθηκα, παθ. μηχ. τονωμένος) [μτγν. τονώ < αρχ. τόνος]	1. (μτβ.) δίνω σε κάτι δύναμη, ενισχύω, δυναμώνω: ► Ένα πλούσιο πρωινό είναι απαραίτητο, γιατί τονώνει τον ανθρώπινο οργανισμό. 2. (μτβ.) ενισχύω ψυχικά, εμπυχώνω: ► Με τόνωσε πάρα πολύ με τα καλά λόγια που μου είπε.	Αντιθ.: εξασθενίζω, αδυνατίζω (1) Συνών.: ενδυναμώνω (1) Οικογ. Λέξ.: τόνος, τώνωση, τονωτικός
τοξικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (το-ξι-κός) [λόγ. < γαλλ. toxique < αρχ. τόξον]	που περιέχει δηλητηριώδεις ουσίες: ► Κάποια φάρμακα περιέχουν τοξικές ουσίες.	Σύνθ.: τοξικολογία, τοξικομανής Οικογ. Λέξ.: τοξικότητα, τοξίνες (οι) Προσδιοριζ.: αέρια (τα), νέφος, ουσίες (οι), απόβλητα (τα)
τόπος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τό-πος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. τόπος]	1. έκταση γης, τοποθεσία: ► Οι γονείς του ζουν σ' έναν άγριο τόπο. 2. συγκεκριμένη περιοχή, πατρίδα: ► Η αρχαία Αθήνα είναι ο τόπος που γεννήθηκε η	Σύνθ.: ερημότοπος, τοπογράφος, τοπωνύμιο Οικογ. Λέξ.: τοπικός, τοπικιστής Προσδιορ.: αρχαιολογικός, απρόσιτος, φιλόξενος, γεωμετρικός (1)

	δημοκρατία. 3. ο χώρος που καταλαμβάνει κάποιος ή κάτι: ► Η βιβλιοθήκη πιάνει πολύ τόπο στο σπίτι.	Φράσεις: ► Δίνω τόπο στην οργή (= συγκρατώ το θυμό μου) ► Είναι εκτός τόπου και χρόνου (= δεν αντιλαμβάνεται σωστά τα πράγματα) Παροιμ.: ► Παπούτσια από τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένα
τουρισμός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (του-ρι-σμός) [λόγ. < γαλλ. tourisme < αγγλ. tourism < λατ. tornare < αρχ. τόννος]	1. προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο που μένουν σε κάποιον άλλον, για να ψυχαγωγηθούν και να επισκεφτούν διάφορα αξιοθέατα: ► Ο τουρισμός φέρνει στη χώρα μας σημαντικό συνάλλαγμα. 2. ιδιωτικοί και κρατικοί φορείς που ασχολούνται με την προσέλκυση και εξυπηρέτηση ξένων και ντόπιων επισκεπτών: ► Τα ταξιδιωτικά γραφεία συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού.	Σύνθ.: αγροτουρισμός, οικοτουρισμός Οικογ. Λέξ.: τουρίστας, τουριστικός Προσδιορ.: εσωτερικός, παραθαλάσσιος, χειμερινός, εκπαιδευτικός (1) Φράσεις: ► Κοινωνικός τουρισμός (= η βοήθεια του κράτους προς τις ασθενέστερες τάξεις για αφηνές ή δωρεάν διακοπές)
τραβώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. τρα-βώ, αόρ. τράβηξα, παθ. αόρ. τραβήχτηκα, παθ. μτχ. τραβηγμένος) [μεσν. τραυῶ < τραυίζω < ταυρίζω < ταύρος]	1. (μτβ.) ασκώ δύναμη σε κάποιον ή κάτι, για να το μετακινήσω προς το μέρος μου: ► Οι φαράδες, όταν μαζεύουν τα δίχτυα, τα τραβούν με μεγάλη δύναμη. 2. (μτβ.) (μτφ.) υποφέρω, ταλαιπωρούμαι: ► Ο παππούς μου τράβηξε πολλά κατά τη διάρκεια του πολέμου. 3. (αμτβ.) προχωρώ, πορεύομαι προς μια κατεύθυνση: ► Τράβηξε στη συνέχεια για τα νησιά του Αιγαίου.	Αντίθ.: απωθώ (1) Συνών.: σέρνω, έλκω (1) Σύνθ.: αποτραβώ, παρατραβώ Φράσεις: ► Τραβώ το δρόμο μου (= ακολουθώ τη δική μου πορεία) ► Τραβάω το σκοινί (= δεν υποχωρώ, είμαι αδιάλλακτος) ► Τραβάει η ψυχή μου (= επιθυμώ πολύ) ► Τον τραβάει απ' τη μύτη (= τον κάνει ό,τι θέλει) ► Τραβώ τα μαλλιά μου (= βρισκομαι σε απόγνωση)

τραγικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (τρα-γι-κός) [αρχ. τραγικός < τραγός]	1. αυτός που έχει σχέση με την τραγωδία, τη δραματική ποίηση: ► Ο Αισχύλος ήταν ένας από τους τρεις μεγαλύτερους τραγικούς ποιητές της αρχαιότητας. 2. κάτι δυσάρεστο που προκαλεί βαθιά λύπη: ► Βρήκε τραγικό θάνατο σε αυτοκινητικό δυστύχημα.	Αντίθ.: κωμικός Συνών.: κωμικοτραγικός Οικογ. Λέξ.: τραγικά (επίρρ.), τραγικότητα Προσδιορίζ.: ήρωας (1), γεγονός, εξέλιξη, συμβάν, επεισόδιο, κατάληξη (2) Φράσεις: ► Τραγική ειρωνεία (= Η ασυμφωνία ανάμεσα σ' αυτό που αναμένει ο ήρωας να συμβεί και σε ό,τι τελικά θα συμβεί, πράγμα το οποίο ο θεατής το έχει ήδη καταλάβει και αγωνιά)
τραγωδία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (τρα-γω-δι-α) [αρχ. τραγωδία < τραγωδός]	1. δραματικό έργο που προκαλεί λύπη, συγκίνηση και συμπάθεια στους θεατές: ► Οι τραγωδίες του Σοφοκλή εξακολουθούν να συγκινούν την ανθρωπότητα. 2. (μτφ.) τραγικό γεγονός, μεγάλο δυστύχημα: ► Η απώλεια τόσων ανθρώπων καθημερινά στην άσφαλτο αποτελεί πραγματική τραγωδία.	Αντίθ.: κωμωδία (1) Συνών.: δράμα (2) Σύνθ.: τραγωδοποιός Προσδιορ.: αρχαία (1), αεροπορική, οικογενειακή (2)
τραχύς, -ιά, -ύ (Επίθετο, Ε6, έμφυχα και άφυχα) (τρα-χύς, γεν. -έως, -ιάς, -έως, πληθ. -είς, -είς, -έα) [αρχ. τραχύς]	1. που δεν έχει ομαλή και λεία επιφάνεια: ► Ο δρόμος για το μοναστήρι του χωριού είναι τραχύς και δύσκολος. 2. (μτφ. για πρόσ.) αυτός που είναι απότομος, αγροίκος: ► Είναι ιδιαίτερα τραχύς στη συμπεριφορά του με τους άλλους. 3. σκληρός, άγριος, ανυπόφορος: ► Στα ορεινά της πατρίδας μας ο χειμώνας είναι τραχύς και δύσκολος.	Αντίθ.: μαλακός (3), τρυφερός, πράος, ήπιος (2) Συνών.: βαρύς (3) Οικογ. Λέξ.: τραχεία, τραχύτητα, τραχύνω

τρένο

τρένο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (τρέ-νο) [λόγ. < γαλλ. train]	μέσο μεταφοράς με βαγόνια που τα σέρνει μια μηχανή και το κινείται πάνω σε σιδηροτροχιές, σιδηρόδρομος: ► Προτίμησε να ταξιδέψει για την Αλεξανδρούπολη με το τρένο της γραμμής.	Συνών.: αμαξοστοιχία Προσδιор.: ηλεκτρικό, υπόγειο Φράσεις: ► Χάνω το τρένο (= χάνω μια σημαντική ευκαιρία) ► Κατεβαίνω από το τρένο (= εγκαταλείπω μια προσπάθεια)
τρέφω και θρέφω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. τρέ-φω, αόρ. έθρεψα, παθ. αόρ. τράφηκα, παθ. μτχ. θρεμμένος) [αρχ. τρέφω < θρέ-φω]	1. (μτβ.) δίνω τροφή σε άνθρωπο ή σε ζώο: ► Τρέφει στο σπίτι του με σπόρους δύο πουλάκια. 2. (μτβ.) συντηρώ: ► Καταφέρει να τρέφει την οικογένειά του με τα χρήματα που κερδίζει. 3. (μτβ.) διατηρώ κάτι μέσα μου: ► Τρέφω ελπίδες ότι το πρόβλημα της ύδρευσης θα λυθεί σύντομα.	Συνών.: διατρέφω, ταϊζώ (1) Σύνθ.: εκτρέφω, ανατρέφω, διατρέφω Οικог. Λέξ.: θρέμμα, τροφή Φράσεις: ► Τρέφω νιάτα (= τεμπελιάζω)
τριβή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (τρι-βή) [λόγ. < αρχ. τρίβω]	1. (φυσ.) η αντίσταση που συναντά ένα σώμα, όταν κινείται και βρίσκεται σε επαφή με ένα άλλο: ► Στις επιφάνειες των οδοστρωμάτων που δεν είναι λείες έχουμε μεγαλύτερη τριβή με αποτέλεσμα τα αυτοκίνητα να φρενάρουν με ασφάλεια. 2. (μτφ.) η απόκτηση πείρας από μια μακροχρόνια και συστηματική απασχόληση: ► Η τριβή με τα κλάσματα τον βοήθησε να καταλάβει καλύτερα τον πολλαπλασιασμό και τη διαίρεση.	Συνών.: εξοικείωση (2) Σύνθ.: εντριβή, συντριβή, διατριβή, προστριβή Οικог. Λέξ.: τρίβω, τριψιμο Προσδιор.: καθημερινή (2) Φράσεις: ► Σημείο τριβής (= θέμα για το οποίο υπάρχει αντιπαράθεση και αδυναμία συμφωνίας)
τρομάζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. τρο-μά-ζω, αόρ. τρόμαξα, παθ. μτχ. τρομαγμένος) [αρχ. τρομάσσω]	1. (μτβ.) προκαλώ ξαφνικό ή έντονο φόβο σε κάποιον: ► Η ξαφνική βροντή τρόμαξε τους βοσκούς και το κοπάδι. 2. (αμτβ.) κυριεύομαι ξαφνικά από έντονο φόβο, πανικοβάλλομαι: ► Τρόμαξα	Συνών.: φοβίζω (1), φοβάμαι (2) Οικог. Λέξ.: τρόμαγμα, τρομακτικός Φράσεις: ► Τρόμαξα να ... (= δυσκολεύτηκα πολύ να ...)

	πολύ, όταν τον είδα μπροστά μου σε τόσο άσχημη κατάσταση.	
τρόπαιο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (τρό-παι-ο, γεν. -αίου, πληθ. -α) [αρχ. τρόπαιον < τροπή (= καταδίω- ξη του εχθρού)]	1. πρόχειρο μνημείο νίκης, που στήνονταν στο πεδίο της μάχης κατά την αρχαιότητα: ► <i>Οι Έλληνες το 490 π.Χ. ύψωσαν στο Μαραθώνα τρόπαιο νίκης.</i> 2. σύμβολο ή σημείο νίκης: ► <i>Υπάρχουν πολλά τρόπαια από τους αγώνες του έθνους στο Πολεμικό Μουσείο της Αθήνας.</i>	Σύνθ.: τροπαιοφόρος, τροπαιούχος Φράσεις: ► <i>Ουκ έα̃ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον (= δε με αφήνει να κοιμηθῶ η νίκη του Μιλτιάδη)</i>
τροχαίος, -α, -ο (Επίθετο, Ε3, άψυχα) (τρο-χαι-ος) [λόγ. < αρχ. τροχός < τρέχω]	1. που έχει σχέση με τα τροχοφόρα οχήματα και την κίνησή τους: ► <i>Κάθε χρόνο έχουμε, δυστυχώς, πολλά τροχαία ατυχήματα.</i> 2. (θηλ. ουσ.) η υπηρεσία της αστυνομίας που ελέγχει και ρυθμίζει την κίνηση των οχημάτων: ► <i>Η Τροχαία διέκοψε την κυκλοφορία, για να πραγματοποιηθεί η μαθητική παρέλαση της 25^{ης} Μαρτίου.</i>	Οικογ. Λέξ.: τροχός, τροχιά Προσδιοριζ.: ατύχημα, παράβαση (1)
τρυφερός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε2, έμψυχα και άψυχα) (τρυ-φε-ρός) [αρχ. τρυφερός]	1. απαλός, μαλακός: ► <i>Το δέρμα του προσώπου του ήταν πολύ τρυφερό.</i> 2. (μτφ.) ευαίσθητος, στοργικός, συναισθηματικός: ► <i>Οι γονείς έχουν πάντοτε έναν τρυφερό λόγο για τα παιδιά τους.</i>	Αντίθ.: σκληρός (1, 2), αναισθητός (2) Συνών.: αβρός (2) Οικογ. Λέξ.: τρυφερά (επίρρ.), τρυφερότητα, τρυφεράδα
τρώγω (τρώω) (Ρήμα) (ενεστ. τρώ-γω, αόρ. έφαγα, παθ. αόρ. φα- γώθηκα, παθ. μτχ. φαγώμενος) [ελνστ. τρώγω]	1. (μτβ.) μασώ και καταπίνω τροφή: ► <i>Του αρέσει να τρώει πολλά φρούτα.</i> 2. (μτβ.) ξοδεύω, δαπανώ κάτι: ► <i>Έφαγε όλη την περιουσία του μέσα σ' ένα χρόνο.</i> 3. (μτβ.) παίρνω κάτι που	Σύνθ.: κατατρώγω Οικογ. Λέξ.: τρωκτικό Φράσεις: ► <i>Τρώγομαι με τα ρούχα μου (= διαμαρτύρομαι, μεμφιμοιρώ)</i> ► <i>Τρώγονται σαν τα σκυλιά (= μαλώνουν συνεχώς)</i>

	δε μου ανήκει με δόλο: ► Τον κοροΐδευε και του έφαγε τα λεφτά.	► Έφαγα τον κόσμο (= έφαξα παντού) ► Τρώνονται σαν το σκύλο με τη γάτα (= μαλώνουν συνέχεια) ► Έφαγε τα ψωμιά του (= είναι μεγάλος στην ηλικία) Παροιμ.: ► Όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα, τον τρών οι κότες ► Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό ► Η πολλή δουλειά τρώει τον αφέντη
τρωτός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (τρω-τός) [αρχ. τρωτός]	1. αυτός που είναι δυνατόν να πληγωθεί: ► Το μόνο τρωτό σημείο του Αχιλλέα ήταν η φτέρνα του. 2. (μτφ.) αυτός που προσβάλλεται εύκολα, ο ευπρόσβλητος: ► Τα παιδιά είναι τρωτά στα διάφορα γλυκίσματα.	Αντιθ.: άτρωτος (1, 2), απρόσβλητος (2) Συνών.: ευπαθής (2) Φράσεις: ► Τρωτό σημείο (= το αδύνατο σημείο)
τοιγκούνης (ο) (Ουσιαστικό, Ο9) (τοι-γκού-νης, γεν. -η, πληθ. -ηδες) [< τούρκ. cingene]	αυτός που έχει μανία να συγκεντρώνει υλικά αγαθά, χωρίς να ξοδεύει τίποτα: ► Είναι τόσο τοιγκούνης, που δεν αγοράζει εφημερίδα, αλλά μαζεύει τις διαβασμένες που υπάρχουν στο πάρκο.	Αντιθ.: γενναϊόδωρος, ανοιχτοχέρης Συνών.: φιλάργυρος, σπαγκοραμμένος, παραδόπιστος, εξηνταβελόνης, σφιχτοχέρης Σύνθ.: αρχιτοιγκούνης Οικογ. Λέξ.: τοιγκουνιά, τοιγκούνικος, τοιγκουνεύομαι
τύπος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (τύ-πος) [αρχ. τύπτος < τύπτω (= χτυπώ)]	1. τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός ατόμου ή μιας ομάδας ανθρώπων ή πραγμάτων: ► Είναι ένας ευχάριστος τύπος, γι' αυτό όλοι επιδιώκουν την παρέα του. 2. το σύνολο των εφημερίδων και των περιοδικών, καθώς και το δημοσιογραφικό επάγγελμα: ► Αυτή η είδηση δημοσιεύτηκε σε ολόκληρο τον ημερήσιο Τύπο.	Σύνθ.: τυπογραφία, τυπολατρία, τυποποίηση, άτυπος, έντυπος, πρότυπος, παράτυπος, τηλετύπο Οικογ. Λέξ.: τυπώνω, (εκ)τυπώτης, τύπωνμα, τυπικός, τυπικά (επίρρ.), τυπικότητα Προσδιор.: αντιπροσωπευτικός, ενδιαφέρων, εύθυμος, περιέργος, συμπαθής (1), αθηναιϊκός, αθλητικός, απογευματινός, ημερήσιος, ξένος, περιοδικός, πρωινός (2), μαθηματικός, χημικός (3)

	3. η παράσταση που παρουσιάζει τις σχέσεις μεταξύ αριθμών, φυσικών στοιχείων και χημικών ενώσεων: ►Ο μαθηματικός τύπος για το εμβαδόν του ορθογωνίου είναι β.υ. (= βάση επί ύψος). 4. (γραμμ.) καθεμιά από τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να πάρει μια λέξη: ►Ο συνηρημένος τύπος του ρήματος «τιμάω» είναι «τιμώ».	Φράσεις: ►Τύπος και υπογραμμός (= για υποδειγματική συμπεριφορά) ►Για τους τύπους (= τυπικά και όχι ουσιαστικά) ►Ηλεκτρονικός τύπος (= το ραδιόφωνο και η τηλεόραση)
τυραννία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (τυ-ραν-νί-α) [λόγ. < αρχ. τυραννία < τυραννώ]	1. η εξουσία του τυράννου, η αυθαιρέτη και καταπιεστική διακυβέρνηση: ►Ο λαός της Αθήνας αγωνίστηκε σκληρά εναντίον της τυραννίας του Πεισίστρατου. 2. (μτφ.) καταναγκασμός, καταπίεση, ταλαιπωρία: ►Πέρασε μια ζωή γεμάτη τυραννίες και βάσανα.	Συνών.: παιδεμα, μαρτύριο (2) Οικογ. Λέξ.: τυραννώ, τυραννος, τυραννίδα, τυραννίσκος, τυράννισμα Προσδιορ.: αβάσταχτη, ανυπόφορη, καταπιεστική (1, 2)
τύψη (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (τύ-ψη, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [λόγ. < ελνστ. τύψις < τύπτω (= χτυπώ)]	το δυσάρεστο συναίσθημα που δημιουργείται, όταν κάποιος νιώθει ένοχος για κάτι: ►Ένιωθε τύψεις, επειδή δεν μπόρεσε να βοηθήσει οικονομικά το φίλο του.	Προσδιορ.: έντονη, βαθιά, παραμικρή

ύβρις και ύβρη (η)

(Ουσιαστικό, Ο27)
(ύ-βρις, γεν. -εως,
πληθ. -εις)
[αρχ. ύβρις]

1. προσβολή της τιμής ή της αξιοπρέπειας κάποιου με λόγια ή πράξεις:

► Μερικές φορές αντί για επιχειρήματα χρησιμοποιεί ύβρεις.

2. (αρχαία τραγωδία) η αλαζονική συμπεριφορά που φανερώνει ασέβεια και περιφρόνηση του μέτρου και των ορίων και οδηγεί στην τιμωρία του ήρωα: ► Στην αρχαία τραγωδία η ύβρις των ηρώων τιμωρείται από τη θεά Νέμεση.

Συνών.: βρισιά (1)

Οικογ. Λέξ.: υβρίζω, υβριστής, υβριστικός

Προσδιορ.: προσβλητική, βάνουση, βλάσφημη (1)

υγεία (η)

(Ουσιαστικό, Ο19)
(υ-γεί-α, γεν. -ας,
πληθ. -)
[μτγν. υγεία < αρχ.
ύγεια]

καλή και φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού: ► Η μεσογειακή διατροφή συμβάλλει στην καλή υγεία του οργανισμού.

Αντίθ.: αρρώστια, ασθένεια

Σύνθ.: υγειονόμος

Οικογ. Λέξ.: υγιής, υγιαίνω, υγιεινός, υγιεινή (η)

Φράσεις: ► Χαίρω άκρας υγείας (= είμαι υγιέστατος)
► Εις υγείαν / στην υγεία σας (= ευχή που χρησιμοποιούμε σε πρόποση) ► Εις άλλα με υγεία (= να μας συμβούν παρόμοια ευχάριστα γεγονότα)

υγρός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφυχα) (υ-γρός) [λόγ. < αρχ. υγρός]	1. που βρίσκεται σε ρευστή κατάσταση: ► Το πετρέλαιο και η βενζίνη ανήκουν στα υγρά καύσιμα. 2. βρεγμένος, μουσκεμένος, νοτισμένος: ► Τα μάτια του ήταν υγρά από τη συγκίνηση.	Σύνθ.: υγροβιότοπος Οικογ. Λέξ.: υγρό, υγραίνω, υγρασία Φράσεις: ► (γραμμα.) Τα υγρά σύμφωνα (= το λ και το ρ) ► Υγρό πυρ (= εφλεκτο υγρό, πολεμικό όπλο των Βυζαντινών)
ύδρευση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (ύ-δρευ-ση, γεν. -ης, -εύσεως, πληθ. -) [λόγ. < ελνστ. ύδρευσις]	τροφοδοσία μιας περιοχής με νερό: ► Τα έργα ύδρευσης προκαλούν κυκλοφοριακά προβλήματα.	Οικογ. Λέξ.: υδρεύομαι, υδρευτικός
υδρόγειος (η) (Ουσιαστικό, Ο29) (υ-δρό-γει-ος) [< ύδωρ + γή]	1. η γήινη σφαίρα, η Γη: ► Ταξίδεψε σε ολόκληρη την υδρόγειο. 2. σφαίρα που φέρνει στην επιφάνειά της έναν πολιτικό ή γεωφυσικό χάρτη της Γης και χρησιμοποιείται ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας: ► Στο μάθημα της Γεωγραφίας οι μαθητές βρήκαν στην υδρόγειο του σχολείου τα κράτη της βαλκανικής χερσονήσου.	
υιοθετώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υι-ο-θε-τώ, αόρ. υιοθέτησα, παθ. αόρ. υιοθετήθηκα, παθ. μτχ. υιοθετημένος) [μτγν. υίοθετώ < υίος + τίθημι]	1. (μτβ.) αναγνωρίζω επίσημα ξένο παιδί ως δικό μου: ► Πολλοί ξένοι ηθοποιοί υιοθετούν παιδιά από χώρες του Τρίτου Κόσμου. 2. (μτβ.) (μτφ.) εγκρίνω και αποδέχομαι ξένες ενέργειες ή ιδέες ως δικές μου: ► Όλοι οι καθηγητές υιοθέτησαν την πρόταση του διευθυντή για τη σχολική εκδρομή.	Οικογ. Λέξ.: υιοθεσία, υιοθέτηση

ὕμνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ὕ-μνος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [λόγ. < αρχ. ὕμνος]	1. ἄσμα που ψέλνεται προς τιμή Θεοῦ, ἥρωα ἢ αγίου: ► Ο Ακάθιστος Ὕμνος εἶναι ὕμνος με ευχαριστίες προς τη Θεοτόκο. 2. τραγούδι, εγκωμιαστικό ποίημα: ► Τον «Ὕμνο εις την Ελευθερίαν» ἔγραψε ο Δ. Σολωμός. 3. (μτφ.) ἐπαινος, εγκώμιο: ► Η ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη αποτελεί ὕμνο για τον ἥλιο και τη θάλασσα της Ελλάδας.	Συνών.: εξόμνηση (3) Σύνθ.: υμνολογώ, υμνογραφία Οικог. Λέξ.: υμνώ, υμνητής Προσδιорг.: τρισάγιος (1), πατριωτικός (1, 2), ομηρικός (2) Φράσεις: ► Εθνικός Ὕμνος (= σύντομο επίσημα καθιερωμένο τραγούδι εθνικής ενότητας)
υπακούω (Ρήμα) (ενεστ. υ-πα-κού-ω, αόρ. υπάκουσα) [λόγ. < αρχ. ὑπακούω]	(μτβ.) εκτελώ την προσταγή ἢ συμβουλή κάποιου: ► Οι στρατιώτες υπάκουσαν αμέσως στις διαταγές του αξιωματικού τους.	Αντίθ.: απειθαρχώ Συνών.: πειθαρχώ Οικог. Λέξ.: υπακοή, υπάκουος
υπάλληλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (υ-πάλ-λη-λος, γεν. -ήλου, πληθ. -οι) [αρχ. υπάλληλος]	αυτός που εκτελεί μια εργασία, η οποία, συνήθως, δεν είναι χειρωνακτική, ἔχει προϊστάμενο και αμείβεται με μηνιαίο μισθό: ► Οι εκπαιδευτικοί είναι υπάλληλοι του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.	Σύνθ.: εμποροὑπάλληλος, εργατοὑπάλληλος Οικог. Λέξ.: υπαλληλία, υπαλληλικός, υπαλληλίκι (το) Προσδιорг.: δημόσιος, ιδιωτικός, μόνιμος, ευσυνείδητος
υπαναχωρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υ-πα-να-χω-ρώ, αόρ. υπαναχώρησα) [λόγ. < αρχ. ὑπαναχωρῶ < ὑπό + ἀνά + χωρῶ]	(αμτβ.) επιστρέφω σε προηγούμενη θέση ἢ ἀποψη, εγκαταλείποντας κάτι που υποστήριζα προηγουμένως: ► Ἐλεγε ὅτι θα μας βοηθήσει οικονομικά, ἀλλά τελικά υπαναχώρησε.	Αντίθ.: επιμένω Συνών.: υποχωρῶ, ανακαλώ, αποκηρύσσω Οικог. Λέξ.: υπαναχώρηση
υπεκφυγή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (υ-πεκ-φυ-γή) [λόγ. υπεκφυγή < υπεκφεύγω]	το να αποφεύγει κανείς με επιδέξιο τρόπο να κάνει ἢ να λέγει κάτι: ► Στις δύσκολες περιπτώσεις μιλάει πάντα με υπεκφυγές.	Συνών.: διαφυγή, ελιγμός Οικог. Λέξ.: υπεκφεύγω

υπερβάλλω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-περ-βάλ-λω, αόρ. υπερέβαλα) [λόγ. < αρχ. ύπερ-βάλλω]	(αμτβ.) παρουσιάζω κάτι μεγαλύτερο ή σπουδαιότερο απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα: ► Δεν υπερβάλλω, όταν λέω ότι ο Νίκος είναι ήδη ένας ολοκληρωμένος επιστήμονας.	Συνών.: μεγαλοποιώ Οικογ. Λέξ.: υπερβολή, υπερβολικός Φράσεις: ► Υπερβάλλω τον εαυτό μου (= ξεπερνώ τον εαυτό μου) ► Υπερβάλλων ζήλος, ενθουσιασμός κ.λπ. (= υπερβολικός, υπέρμετρος)
υπέρβαση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υπέρ-βα-ση, γεν. -ης, -άσεως, πληθ. -άσεις) [αρχ. υπέρβασις < υπερβαίνω]	το να ξεπερνάει κάποιος τα καθορισμένα ή επιτρεπόμενα όρια: ► Η υπέρβαση του ορίου ταχύτητας τιμωρείται με την επιβολή προστίμου.	Συνών.: ξεπέρασμα Οικογ. Λέξ.: υπερβαίνω, υπερβατικός (= που υπερβαίνει την ανθρώπινη φύση), υπερβατός (= αυτός που μπορεί κανείς να τον περάσει), υπερβατό (το)
υπερβολικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (υ-περ-βο-λι-κός) [λόγ. υπερβολικός]	1. που ξεπερνάει το κανονικό και το συνηθισμένο: ► Οδηγούσε με υπερβολική ταχύτητα. 2. αυτός που μεγαλοποιεί τα πράγματα: ► Δεν τον πιστεύω, γιατί είναι πάντοτε υπερβολικός στις εκτιμήσεις του.	Αντίθ.: μέτριος, ανεκτός (1) Συνών.: υπέρμετρος, υπερβάλλον (1, 2) Οικογ. Λέξ.: υπερβολή, υπερβολικά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: απαίτηση, αξίωση, ενθουσιασμός (1)
υπερκόπωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υ-περ-κό-πω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -) [λόγ. υπερκόπωσις]	κούραση που υπερβαίνει τα όρια της ανθρώπινης αντοχής: ► Εργαζόταν πολλές ώρες καθημερινά με αποτέλεσμα να πάθει υπερκόπωση.	Οικογ. Λέξ.: κόπωση, κοπιαστικός
υπεύθυνος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (υ-πεύ-θυ-νος) [αρχ. υπεύθυνος < ύπτό + εὐθύνη]	1. αυτός που ευθύνεται για κάτι: ► Ο υπεύθυνος του ατυχήματος παρουσιάστηκε μόνος του στην αστυνομία. 2. αυτός που είναι επιφορτισμένος με κάτι και από τον οποίο είναι δυνατόν να ζητηθούν ευθύνες: ► Οι υπεύθυνοι ασφαλείας του αεροδρομίου ελέγχουν τους	

	επιβάτες, πριν αυτοί επιβιβαστούν στο αεροπλάνο. 3. αυτός που ενεργεί με σοβαρότητα και σταθερότητα: ► Είναι σοβαρός και υπεύθυνος άνθρωπος και γι' αυτό τον εμπιστεύονται όλοι.	Αντίθ.: αναίτιος (1), ανεύθυνος (2, 3) Συνών.: υπαίτιος, ένοχος (1), υπόλογος (2) Οικογ. Λέξ.: υπεύθυνα (επίρρ.), υπευθυνότητα Προσδιορίζ.: δήλωση, απάντηση (2), στάση (3)
ύπνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ύ-πνος, γεν. -ου, πληθ. -) [αρχ. ύπνος]	φυσιολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο οργανισμός κατά περιόδους, που χαρακτηρίζεται από ελάττωση της συνείδησης και της κινητικής κατάστασης: ► <i>Ήταν πολύ κουρασμένος και αμέσως τον πήρε ο ύπνος.</i>	Σύνθ.: υπνοδωμάτιο, υπνοβάτης, έξυπνος, άυπνος Οικογ. Λέξ.: υπναράς, υπνηλία, υπνάκος Φράσεις: ► Δε με πιάνει / κολλάει ύπνος (= έχω αϋπνίες) ► Τον έπιασα στον ύπνο (= τον αιφνιδίασα) ► Είδα στον ύπνο μου (= ονειρεύτηκα)
υποβάλλω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-βάλ-λω, αόρ. υπέβαλα, παθ. αόρ. υποβλήθηκα) [λόγ. < αρχ. ύπο-βάλλω]	1. (μτβ.) καταθέτω έγγραφο στην αρμόδια αρχή ή υπηρεσία: ► <i>Υπέβαλαν αίτηση στο Δήμο, για να γίνει η παιδική χαρά της γειτονιάς.</i> 2. (μτβ.) εξαναγκάζω κάποιον να υποστεί κάτι: ► <i>Ο γιατρός του τον υπέβαλε σε επιπρόσθετες ιατρικές εξετάσεις.</i> 3. (μτβ.) (μεσοπαθ. + σε) υφίσταμαι κάτι: ► <i>Αναγκάστηκε να υποβληθεί σε σημαντικά έξοδα, για να σπουδάσει τα παιδιά του.</i>	Αντίθ.: αποσύρω (1) Συνών.: υποχρεώνω (2) Οικογ. Λέξ.: υποβολή, υποβλητικός, υποβολέας
υπογραμμίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. υ-πο-γραμμίζω, αόρ. υπογράμμισα, παθ. μτχ. υπογραμμισμένος) [λόγ. ύπογραμμίζω < υπό + γραμμή]	1. (μτβ.) τραβώ γραμμή κάτω από λέξεις ή φράσεις ενός κειμένου: ► <i>Οι μαθητές υπογράμμισαν όλα τα ουσιαστικά ονόματα που βρήκαν στο μάθημα της Γλώσσας.</i> 2. (μτβ.) (μτφ.) τονίζω ιδιαίτερα, δίνω μεγάλη σημασία σε κάτι: ► <i>Όλοι</i>	Συνών.: επισημαίνω, εξαιρώ (2) Οικογ. Λέξ.: υπογράμμιση

	οι ομιλητές υπογράμμισαν ότι η σωστή διατροφή έχει μεγάλη σημασία για την υγεία.	
υποδέχομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-δέ-χο-μαι, αόρ. υποδέχτηκα) [λόγ. < αρχ. ύποδέχομαι]	(μτβ.) προϋπαντώ, περιμένω κάποιον που έρχεται προς εμένα ή φθάνει από μακριά: ► Το προσωπικό του σχολείου υποδέχτηκε τους μαθητές της Πρώτης τάξης με πολλή αγάπη.	Συνών.: καλωσορίζω Οικογ. Λέξ.: υποδοχή
υπόθεση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υ-πό-θε-ση, γεν. -ης, -έσεως, πληθ. -έσεις) [αρχ. υπόθεσις < υπό + τίθημι (= θέτω)]	1. αυτό που κάποιος θεωρεί ως δεδομένο ή πραγματικό, για να οδηγηθεί σε κάποιο συμπέρασμα ή πράξη: ► Τηλεφώνησα στο σπίτι σου, κάνοντας την υπόθεση ότι θα σε εύρισκα ακόμη εκεί. 2. το θέμα συζήτησης, έρευνας, ομιλίας, φροντίδας κ.λπ.: ► Η ειρήνη είναι υπόθεση ολόκληρης της ανθρωπότητας. 3. το περιεχόμενο, το θέμα ενός λογοτεχνικού ή κινηματογραφικού έργου: ► Μου διηγήθηκε με λίγα λόγια την υπόθεση του βιβλίου που διάβασε πρόσφατα. 4. (γλωσσ.) δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που αποτελεί το πρώτο μέρος υποθετικού λόγου: ► Στον υποθετικό λόγο «αν πάω στην Αθήνα, θα επισκεφτώ τη Βουλή των Ελλήνων», η πρόταση «αν πάω στην Αθήνα» είναι η υπόθεση.	Συνών.: εικασία (1), ζήτημα, πρόβλημα (2), ιστορία, σενάριο (3) Σύνθ.: προϋπόθεση Οικογ. Λέξ.: υποθετικός Φράσεις: ► Κέρδισα την υπόθεση (= ευνοϊκή απόφαση του δικαστηρίου)
υποθήκη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (υ-πο-θή-κη, γεν.	1. δέσμευση περιουσίας ως εγγύηση για την εξόφληση χρέους: ► Έβαλε	Σύνθ.: υποθηκοφύλακας, υποθηκοφυλακείο Οικογ. Λέξ.: υποθηκεύω,

υποκείμενο

-ης, πληθ. -ες) [λόγ. < αρχ. ύπο- θήκη < ύποτίθημι (= θέτω)]	υποθήκη το σπίτι του, για να πάρει δάνειο από την Τράπεζα. 2. (μτφ.) πολύτιμη συμβολή, προτροπή: ►Οι συμβουλές του θα είναι για εμένα πολύτιμη υποθήκη σε όλη μου τη ζωή.	υποθήκευση
υποκείμενο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (υ-πο-κεί-με-νο, γεν. -ένου, πληθ. -α) [λόγ. < αρχ. ύποκεί-μενον < ύπόκειμαι]	1. (γραμμα.) όρος της πρότασης που φανερώνει αυτό για το οποίο γίνεται λόγος: ►Στην πρόταση «Ο ουρανός είναι γαλανός» το υποκείμενο είναι «Ο ουρανός». 2. πρόσωπο, άτομο (συνήθως υποτιμητικά): ►Δεν κάνω παρέα με τέτοια υποκείμενα.	Οικογ. Λέξ.: υποκειμενικός, υποκειμενικά (επίρρ.), υποκειμενικότητα
υποκινώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υ-πο-κι-νώ, αόρ. υποκίνησα, παθ. αόρ. υποκινήθηκα, παθ. μτχ. υποκινήμενος) [λόγ. < αρχ. ύποκι-νῶ < ύπό + κινῶ]	(μτβ.) παρακινώ, προτρέπω κάποιον κρυφά να κάνει κάτι: ►Αυτοί που υποκίνησαν τα επεισόδια συνελήφθησαν από την αστυνομία.	Αντίθ.: αποτρέπω Συνών.: παροτρύνω, εξωθώ Οικογ. Λέξ.: υποκινήτης, υποκίνηση
υπολογίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. υ-πο-λο-γί-ζω, αόρ. υπολόγισα, παθ. αόρ. υπολογίστηκα, παθ. μτχ. υπολογισμένος) [λόγ. < αρχ. ύπολο-γίζομαι < ύπό + λο-γίζομαι]	1. (μτβ.) λογαριάζω: ►Υπολόγισε πόσο είναι το κόστος του πετρελαίου για το χειμώνα. 2. (μτβ.) (μτφ.) θεωρώ κάτι σπουδαίο, δίνω σημασία σε κάτι: ►Υπολογίζω στη βοήθειά σου, για να αντιμετωπίσω τις δυσκολίες που θα συναντήσω. 3. (μτβ.) σκέφτομαι να κάνω κάτι, σχεδιάζω: ►Το καλοκαίρι υπολογίζω να κάνω διακοπές στη Ζάκυνθο.	Σύνθ.: προϋπολογίζω Οικογ. Λέξ.: υπολογισμός, υπολογισμός, υπολογιστής, υπολογιστικός

υπονομεύω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-νο-μεύ-ω, αόρ. υπονόμευσα, παθ. αόρ. υπονομεύτηκα) [λόγ. < ελνστ. ύπονομεύω]	(μτβ.) (μτφ.) ενεργώ κρυφά και με δόλο, για να βλάψω κάποιον: ► Στο Βυζάντιο οι μεγάλοι γαιοκτήμονες υπονόμευαν την εξουσία του αυτοκράτορα.	Οικογ. Λέξ.: υπόνομος, υπονομευτής, υπονομευτικός, υπονομευτικά (επίρρ.), υπονόμευση
υποπτεύομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. υ-πο-πτεύ-ομαι, παθ. αόρ. υποπτεύτηκα, παθ. μτχ. ενεστ. υποπτευόμενος) [λόγ. < αρχ. ύποπτεύω < ύποπτος]	(μτβ.) υποψιάζομαι: ► Υποπτεύομαι πως δε μου είπε όλη την αλήθεια.	Οικογ. Λέξ.: ύποπτος, υποψία
υποτυπώδης, -ης, -ες (Επίθετο, άφουχα) (υ-πο-τυ-πώ-δης, γεν. -ους, -ους, -ους, πληθ. -εις, -εις, -η) [λόγ. < αρχ. ύποτυπώδης < ύποτυπώ]	που δεν είναι κανονικά αναπτυγμένος ή εξελιγμένος: ► Μπορείς να κάνειςπειράματα φυσικής και σε υποτυπώδη εργαστήρια, αρκεί να έχεις κάποια απλά πράγματα, όπως πλαστελίνη, σόδα κ.λπ.	Οικογ. Λέξ.: υποτυπώδης (επίρρ.) Προσδιοριζ.: κατάσταση
υποχθόνιος, -α, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφουχα και άφουχα) (υ-πο-χθό-νι-ος) [λόγ. < αρχ. ύποχθόνιος < ύπό + χθόνιος < χθών, -ός (= γη)]	1. που βρίσκεται ή γίνεται κάτω από τη γη, υπόγειος: ► Πριν από την έκρηξη του ηφαιστείου ακούστηκαν υποχθόνιοι κρότοι. 2. (μτφ.) ύπουλος, σκοτεινός, δόλιος: ► Στο παραμύθι υπάρχει ένας υποχθόνιος μάγος, που προσπαθεί να βάλει τους άλλους να του κάνουν όλες τις δουλειές.	Συνών.: καταχθόνιος Οικογ. Λέξ.: υποχθόνια (επίρρ.), υποχθονίως (επίρρ.)
υποχρέωση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (υ-πο-χρέ-ω-ση, γεν. -ης, -ώσεως, πληθ. -ώσεις)	1. το να κάνει κάποιος κάτι από καθήκον ή ηθική δέσμευση: ► Ένιωθε την υποχρέωση να φροντίσει τους ηλικιωμένους γονείς του.	Οικογ. Λέξ.: υπόχρεος, υποχρεώνω, υποχρεωτικός, υποχρεωτικά (επίρρ.) Προσδιορ.: αμοιβαία, ηθική (1, 2), νομική, οικονομική, ανειλημμένη,

υποχωρώ

[λόγ. ύποχρέωσις < ύποχρεώνω]	2. ευγνωμοσύνη: ► Με βόηθησε οικονομικά σε δύσκολες στιγμές και του έχω μεγάλη υποχρέωση.	οικογενειακές (οι) (1) Φράσεις: ► Από υποχρέωση (= χωρίς πραγματικά να το θέλω) ► Έχω υποχρεώσεις (= έχω ευθύνες απέναντι στα μέλη της οικογένειάς μου)
υποχωρώ (Ρήμα, Ρ6) (ενεστ. υ-πο-χω-ρώ, αόρ. υποχώρησα) [αρχ. ύποχωρῶ < ύπό + χωρῶ < χῶρος]	1. (αμτβ.) μετακινούμαι προς τα πίσω, οπισθοχωρώ: ► Οι ορειβάτες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, επειδή επικρατούσε σφοδρή χιονοθύελλα. 2. (αμτβ.) παθαίνω καθίζηση, βουλιάζω: ► Το έδαφος υποχώρησε από το βάρος του φορτηγού. 3. (αμτβ.) εξασθενώ, μειώνομαι: ► Ο πυρετός άρχισε να υποχωρεί μετά τη φαρμακευτική αγωγή που ακολούθησα. 4. (αμτβ.) δεν επιμένω, συμφωνώ με τη γνώμη του άλλου, συμβιβάζομαι: ► Ύστερα από πολλές συζητήσεις υποχώρησε και δέχτηκε τις απόψεις της άλλης πλευράς.	Αντίθ.: προχωρώ (1), εμμένω (4) Συνών.: καταρρέω (2) Οικογ. Λέξ.: υποχώρηση, υποχωρητικός
ύφαλος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (ύ-φα-λος) [λόγ. < αρχ. ύφαλος < ύπό + ἄλς]	βράχος του βυθού που φτάνει ως την επιφάνεια της θάλασσας ή μόλις καλύπτεται από το νερό: ► Οι ύφαλοι αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για τα πλοία.	Σύνθ.: υφαλοκρηπίδα, υφαλοδεικτης Φράσεις: ► Τα ύφαλα (= το μέρος του πλοίου που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας)
ύφος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (ύ-φος, γεν. -ους, πληθ. -) [αρχ. ύφος]	1. ο προσωπικός τρόπος με τον οποίο διατυπώνει κάποιος γραπτά ή προφορικά τις σκέψεις του: ► Κάθε λογοτέχνης έχει το δικό του ύφος στον τρόπο που γράφει.	Συνών.: έκφραση, στυλ (1) Σύνθ.: υφολογία Οικογ. Λέξ.: υφαίνω Προσδιορ.: ανεπιτήδευτο, λιτό, κομψό, ρητορικό, ποιητικό (1), υπεροπτικό (2)

2. η ψυχική διάθεση κάποιου που φανερώνεται στα χαρακτηριστικά του προσώπου του: ► *Ετοιμαζόταν για τις καλοκαιρινές διακοπές και είχε πάρει ένα χαρούμενο ύφος.*

ύψος (το)
(Ουσιαστικό, Ο37)
(ύ-ψος, γεν. -ους, πληθ. -η)
[αρχ. ύψος]

1. η κατακόρυφη απόσταση από τη βάση ενός σώματος μέχρι την κορυφή: ► *Το Λαογραφικό Μουσείο της Κοζάνης είναι ένα καλαίσθητο κτίριο με μεγάλο ύψος.*
2. (γεωμ.) το μήκος της καθέτου από την κορυφή ενός γεωμετρικού σχήματος ως τη βάση του: ► *Σε πολλές ασκήσεις Μαθηματικών πρέπει να βρούμε το ύψος ενός τριγώνου.*

Συνών.: ανάστημα (1)

Σύνθ.: υψόμετρο, υψομετρικός

Οικог. Λέξ.: υψώνω, ύψωμα, ύψωση

Φράσεις: ► *Στέκομαι στο ύψος μου* (= ανταποκρίνομαι στις απαιτήσεις)

► *Στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων* (= αντιμετώπισε την κατάσταση με τον κατάλληλο τρόπο) ► *Ή του ύψους ή του βάθους* (= για περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται από ασάθεια)

φαινoμαι

(Ρήμα, Ρ1)

(ενεστ. φαι-νο-μαι, παθ. αόρ. φάνηκα)

[αρχ. φαίνω, -ομαι]

1. (αμτβ.) διακρίνομαι, γίνομαι ορατός: ► Στην κορυφή του βουνού φαινόταν μια μικρή εκκλησία.

2. (αμτβ.) παρουσιάζομαι: ► Ο φίλος μου δε φαίνεται πια από τα μέρη μας, γιατί μένει σε άλλη γειτονιά.

3. (αμτβ.) δίνω την εντύπωση, θεωρούμαι: ► Αυτός ο μαθητής φαίνεται πολύ έξυπνος.

4. (μτβ.) (απρόσ.) είναι πιθανό: ► Με το κρύο που κάνει, φαίνεται πως μπορεί να χιονίσει.

Αντίθ.: εξαφανίζομαι (2)

Συνών.: εμφανίζομαι (1, 2), νομιζομαι (3), εικάζεται (4)

Σύνθ.: ξαναφαινoμαι, διαφαινεται

Οικογ. Λέξ.: φαινόμενο, φαινομενικός, φάση, φάσμα, φανερός

Παροιμ.: ► Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται

φαινόμενο (το)

(Ουσιαστικό, Ο34)

(φαι-νό-με-νο, γεν. -ένου, πληθ. -α)

[λόγ. < αρχ. φαινόμενον]

1. καθετί που συμβαίνει στη φύση και τη ζωή και το αντιλαμβανόμεσθε με τις αισθήσεις: ► Η βροχή είναι ένα συνηθισμένο μετεωρολογικό φαινόμενο.

2. το ασυνήθιστο, το πρωτοφανές, το καταπληκτικό: ► Αυτός ο νεαρός πιανίστας αποτελεί πραγματικό φαινόμενο.

Σύνθ.: υποφαινόμενος, φαινομενοκρατία

Οικογ. Λέξ.: φαινoμαι, φαινομενικός, φαινομενικά (επίρρ.)

Προσδιορ.: απλό, συνηθισμένο (1), σύνθετο, πολύπλοκο, ασυνήθιστο, σπάνιο, κοινωνικό (1, 2)

Φράσεις: ► Κατά τα φαινόμενα (= πιθανότατα)

φανερώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φα-νε-ρώ-νω, αόρ. φανέρωσα, παθ. αόρ. φανερώθηκα, παθ. μτχ. φανερωμένος) [μσν. φανερώνω < αρχ. φανερω < φανερός]	1. (μτβ.) εμφανίζω, δείχνω: ► Άνοιξε ένα μικρό κουτί και του φανέρωσε ένα ασημικό που είχε αγοράσει για τα γενέθλιά του. 2. (μτβ.) δηλώνω, αποκαλύπτω, σημαίνω: ► Τα λόγια του φανερώνουν πως είναι ένας υπέθννος άνθρωπος.	Αντίθ.: εξαφανίζω (1), αποκρύπτω (2) Συνών.: παρουσιάζω (1) Οικογ. Λέξ.: φανερός, φανερά (επίρρ.), φανέρωση, φανέρωμα, Φανερωμένη (= προσωνυμία Παναγίας, ονομασία ναών, μονών)
φантаστικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (φα-ντα-στι-κός) [αρχ. φανταστικός < φανταστός < φαντάζω < φαίνω (= φέρνω στο φως, φανερώνω)]	1. αυτός που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα αλλά στη φαντασία, υποθετικός: ► Οι ήρωες του λογοτεχνικού έργου είναι φανταστικά πρόσωπα. 2. (μτφ.) εξαιρετικός, καταπληκτικός, απίθανος: ► Για να επισκεφτείς το Σούλι, ακολουθείς μια φανταστική διαδρομή.	Αντίθ.: πραγματικός, υπαρκτός (1) Συνών.: πλασματικός (1) Οικογ. Λέξ.: φαντάζομαι, φανταστικά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: ταξίδι, τιμή (3)
φάρμακο (το) (Ουσιαστικό, Ο34) (φάρ-μα-κο, γεν. -άκου, πληθ. -α) [λόγ. < αρχ. φάρμακον (= θεραπευτικό βότανο)]	1. κάθε ουσία που χρησιμοποιείται για την πρόληψη ή τη θεραπεία μιας ασθένειας: ► Παίρνει φάρμακα, για να του πέσει ο πυρετός. 2. (μτφ.) καθετί που μπορεί να προλάβει ή να θεραπεύσει μια δυσάρεστη κατάσταση: ► Η στοργή είναι το καλύτερο φάρμακο για τα γηρατειά.	Σύνθ.: φαρμακοποιός, φαρμακολογία, ποντικοφάρμακο Οικογ. Λέξ.: φαρμάκι, φαρμακείο, φαρμακερός, φαρμακώνω, φαρμακευτικός, φαρμακευτική (η) Προσδιορ.: αντιπυρετικό, επικίνδυνο, θαυματουργό (1), αποτελεσματικό (1, 2)
φαύλος, -η, -ο (Επίθετο, Ε4, έμφυχα) (φαύ-λος) [λόγ. < αρχ. φαύλος < φλαύλος]	αυτός που δε διαθέτει ήθος, ο διεφθαρμένος: ► Στα παραμόθια συνήθως οι φαύλοι τιμωρούνται για τις κακές πράξεις που κάνουν.	Αντίθ.: ηθικός, χρηστός Συνών.: αχρείος, ανήθικος Σύνθ.: φαυλοκρατία Οικογ. Λέξ.: φαύλα (επίρρ.), φαυλότητα Φράσεις: ► Φαύλος κύκλος (= για αδιέξοδη κατάσταση)

φέγγω (Ρήμα, Ρ3) (ενεστ. φέγ-γω, αόρ. έφεξα) [αρχ. φέγγω]	1. (μτβ.) ριχνώ φως σε κάποιον ή κάτι: ► Φέξε μου με το φακό, γιατί έχει πυκνό σκοτάδι. 2. (αμτβ.) εκπέμπω φως, είμαι φωτεινός: ► Το φεγγάρι φέγγει ολόγιομο στον ουρανό. 3. (μτβ.) (μτφ.) αδυνατιζώ υπερβολικά: ► Έφεξε από την πείνα και δεν του κάνουν τα ρούχα. 4. (αμτβ.) (απρόσ.) ξημερώνει, γλυκοχαράζει: ► Ξεκινούν καθημερινά για τη δουλειά, δυο ώρες προτού να φέξει.	Σύνθ.: φεγγοβολώ Οικογ. Λέξ.: φέξη, φέξιμο Φράσεις: ► Μου 'φεξε (= για κάτι ανέλπιστα καλό) ► Φέξε μου και γλιστρήσα (= για βοήθεια που δεν προσφέρεται στην ώρα της)
φειδώ (η) (Ουσιαστικό) (φει-δώ, γεν. -ούς, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. φειδώ < φείδομαι (= κάνω οικονομία σε κάτι)]	μετρημένη κατανάλωση, αποφυγή σπατάλης: ► Διαχειρίζεται τα χρήματά του με μεγάλη φειδώ.	Αντίθ.: σπατάλη Συνών.: οικονομία Οικογ. Λέξ.: φειδομαι, φειδωλός
φέρνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φέρ-νω, αόρ. έφερα, παθ. αόρ. φέρθηκα, παθ. μτχ. φερέμενος) [μεσν. < αρχ. φέρω]	1. (μτβ.) παίρνω κάτι από ένα μέρος και το πηγαίνω σε άλλο, μεταφέρω, κουβαλώ: ► Φέρε μου, σε παρακαλώ, το λεξικό από τη βιβλιοθήκη. 2. (μτβ.) εισάγω κάτι από άλλον τόπο: ► Έφεραν καφέ από τη μακρινή Βραζιλία. 3. (μτβ.) οδηγώ κάποιον ή κάτι κάπου: ► Μας έφερε στο κέντρο της πόλης από έναν πιο σύντομο δρόμο. 4. (μτβ.) προβάλλω, διατυπώνω: ► Σε κάθε συζήτηση φέρνει αντιρρήσεις.	Συνών.: κομίζω (1), επιφέρω (5) Σύνθ.: αναφέρω, μεταφέρω, διαφέρω, προφέρω, λογοφέρνω Οικογ. Λέξ.: φέρισμο, φόρος, φορείο, φορέας, φορητός, φόρτος Φράσεις: ► Φέρνω τον κατακλυσμό (= βλέπω τα πράγματα με απαισιοδοξία) ► Φέρνω κάτι στο φως (= αποκαλύπτω) ► Φέρνω στον κόσμο (= γεννώ) ► Τα φέρνω βόλτα (= τα βγάζω πέρα οικονομικά) ► Μου την έφερε (= με εξαπάτησε)

	5. (μτβ.) αποφέρω, αποδίδω: ► Η εργασία αυτή του έφερε πολλά κέρδη. 6. (αμτβ.) (μέσ.) συμπεριφέρομαι: ► Ο Γιάννης φέρεται πάντοτε με σεβασμό προς τους ηλικιωμένους.	► Φέρνω κάποιον στο αμήν (= εξαντλώ την υπομονή του) Παροιμ.: ► Όσα φέρνει η ώρα, δεν τα φέρνει ο χρόνος
φήμη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (φή-μη) [λόγ. < αρχ. φήμη]	1. ανεπιβεβαίωτη πληροφορία από άγνωστη πηγή που διαδίδεται από στόμα σε στόμα: ► Διαδόθηκε η φήμη ότι θα έχουμε βαρό χειμώνια. 2. η καλή ή κακή γνώμη για κάποιον ή κάτι: ► Αυτό το εστιατόριο έχει πολύ καλή φήμη. 3. το να είναι κανείς ονομαστός, διάσημος: ► Είναι ηθοποιός λαγκόσμιας φήμης.	Συνών.: διάδοση (1), υπόληψη, εκτίμηση (2), δόξα, αίγλη (3) Σύνθ.: φημολογία, περίφημος Οικог. Λέξ.: φημιζομαι, φημολογούμαι Προσδιор.: ανεξακρίβωτη (1), υπερβολική, ανυπόστατη (1, 2)
φθόγγος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (φθόγ-γος) [αρχ. φθόγγος < φθέγγομαι (= αθρώνω ομιλία, προφέρω φθόγγους)]	1. (γραμμα.) οι απλές φωνές που παράγονται από τα φωνητικά όργανα και σχηματίζουν τις λέξεις: ► Η ελληνική γλώσσα έχει είκοσι πέντε φθόγγους. 2. μουσικός ήχος, νότα: ► Οι μουσικοί φθόγγοι είναι επτά.	Οικог. Λέξ.: φθογγικός, φθογγολογικός Προσδιор.: συμφωνικός, φωνηεντικός (1)
φθόνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (φθό-νος, γεν. -ου, πληθ. -) [λόγ. < αρχ. φθό-νος]	η ζήλια που αισθάνεται κανείς για την ευτυχία του άλλου: ► Οι επιτυχείς του προκάλεσαν μεγάλο φθόνο στους γνωστούς του.	Συνών.: ζήλια, ζηλοφθονία Οικог. Λέξ.: φθονώ, φθονερός Προσδιор.: αδικαιολόγητος, παθολογικός
φιλοξενία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (φι-λο-ξε-νι-α) [λόγ. < αρχ. φιλο-ξενία < φίλος + ξένος]	υποδοχή και περιποίηση επισκεπτών ή ξένων στο σπίτι ή τον τόπο μας αντίστοιχα: ► Πέρνει επισκεφτήκαμε τους συγγενείς μας στην Έδεσσα και η φιλοξενία τους θα μας μείνει αξέχαστη.	Οικог. Λέξ.: φιλόξενος, φιλοξενώ Προσδιор.: ελληνική, πατροπαράδοτη

φιλότιμος

φιλότιμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα) (φι-λό-τι-μος) [λόγ. < αρχ. φιλότι-μος]	1. αυτός που έχει έντονο το αίσθημα τιμής και αξιοπρέπειας: ► Ήταν ένας ιδιαίτερα φιλότιμος προπονητής, ώστε παραιτήθηκε άμεσα μετά τη βαριά ήττα της ομάδας του. 2. αυτός που εκτελεί με προθυμία και ευσυνειδησία τα καθήκοντα και την εργασία του: ► Βελτιώθηκε στα Μαθηματικά χάρη στις δικές του φιλότιμες προσπάθειες.	Αντιθ.: αναισθητος (1), ασυνειδητος (1, 2) Συνών.: εθικτος (1), ευαίσθητος, ευσυνειδητος (2) Οικογ. Λέξ.: φιλότιμο (το), φιλότιμα (επίρρ.), φιλοτιμία, φιλοτιμούμαι
φορά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (φο-ρά) [λόγ. < αρχ. φορα < αρχ. φέρω]	1. κατεύθυνση προς την οποία κινείται κάτι: ► Σήμερα ο άνεμος έχει φορά από βορρά προς νότο. 2. η χρονική στιγμή, η περίοδος: ► Οι δυο μας έχουμε συναντηθεί άλλες τρεις φορές.	Συνών.: πορεία, εξέλιξη (1) Σύνθ.: επαναφορά Οικογ. Λέξ.: φέρω, φέρομαι Φράσεις: ► Μια φορά κι έναν καιρό (= κάποτε) ► Η φορά των πραγμάτων (= ο τρόπος που εξελίσσεται η κατάσταση)
φόρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (φό-ρος) [λόγ. < αρχ. φόρος < φέρω]	το χρηματικό ποσό που καταβάλλουν οι φορολογούμενοι στο κράτος ή στους δήμους που ανήκουν: ► Οι πολίτες με μικρά εισοδήματα πληρώνουν λιγότερους φόρους στο κράτος.	Συνών.: δασμός, φορολογία Σύνθ.: φορολογώ, φορολογία, φοροδιαφυγή, φοροαπαλλαγή, φοροφυγιάς Οικογ. Λέξ.: φέρω, φορά Προσδιορ.: άμεσος, έμμεσος, δημοτικός Φράσεις: ► Φόρος τιμής (= το να τιμήσουμε κάποιον για μια σπουδαία πράξη) ► Φόρος αίματος (= θάνατος πολλών ανθρώπων)
φορτώνω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φορ-τώ-νω, αόρ. φόρτωσα, παθ. αόρ. φορτώθηκα, παθ. μτχ. φορτωμένος)	1. (μτβ.) βάζω φορτίο σε κάποιον ή σε κάτι για μεταφορά: ► Φορτώσαμε τα πράγματα στο αυτοκίνητο και τα μεταφέραμε στο καινούργιο σπίτι. 2. (μτβ.) (μτφ.) αναθέτω σε	Αντιθ.: ξεφορτώνω (1) Σύνθ.: ξεφορτώνω, παραφορτώνω, εκφορτώνω Οικογ. Λέξ.: φορτίο, φορτικός, φόρτωμα, φόρτωση, φορτωτής, φορτικά (επίρρ.) Φράσεις: ► Τα φόρτωσε

[μεσν. φορτώνω < αρχ. φορτώ < φόρτος]	κάποιον κοπιαστικό ή δυσάρεστο έργο: ► <i>Του φόρτωσαν όλες τις δύσκολες δουλειές.</i> 3. (μτβ.) (μέσ., μτφ.) γίνομαι βάρος ή ενοχλητικός σε κάποιον: ► <i>Μου φορτώθηκε, για να πάμε μαζί διακοπές.</i>	στον κόκορα (= εγκατέλειψε κάθε προσπάθεια)
φουσκώνω (Ρήμα, Ρ1) (νεοστ. φου-σκώ-νω, αόρ. φούσκωσα, παθ. αόρ. φουσκώθηκα, παθ. μτχ. φουσκωμένος) [μεσν. φουσκώνω < φούσκα]	1. (μτβ.) φυσώ σε κάτι αέρα, ώστε να αυξηθεί σε όγκο: ► <i>Φούσκωσε τα λάστιχα του αυτοκινήτου, προτού ξεκινήσει για το ταξίδι.</i> 2. (αμτβ.) διογκώνομαι, πρήζομαι: ► <i>Φούσκωσε το στομάχι του από το πολύ φαγητό.</i> 3. (αμτβ.) λαχανιάζω, αναπνέω με δυσκολία: ► <i>Φούσκωσε την ώρα που ανέβαινε στο βουνό.</i>	Αντιθ.: ξεφουσκώνω (1) Σύνθ.: παραφουσκώνω Οικογ. Λέξ.: φούσκα, φούσκωμα, φουσκωτός, φουσκάλα Φράσεις: ► <i>Φούσκωσαν τα μυαλά του (= έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του)</i> ► <i>Τα φουσκώνω (= παρουσιάζω τα πράγματα υπερβολικά)</i>
φράση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (φρά-ση, γεν. -ης, -εως πληθ. -εις) [λόγ. < αρχ. φράσις]	(γραμμα.) σύνολο λέξεων ή και μόνο μία λέξη με πλήρες νόημα που αποτελούν τμήμα μιας πρότασης ή μια ολόκληρη πρόταση: ► <i>Η γνωστή φράση «Μολών λαβέ» αποδίδεται στο Λεωνίδα της Σπάρτης.</i>	Σύνθ.: έκφραση, φρασεολογία Οικογ. Λέξ.: φραστικός, φραστικά (επίρρ.) Προσδιορ.: ονοματική, ρηματική, παροιμιώδης, ακατονόμαστη, χυδαία
φρόνηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (φρό-νη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -) [αρχ. φρόνησις < φρονώ]	η ορθή σκέψη, η σύνεση, η φρονιμάδα: ► <i>Αντιμετώπισε με φρόνηση τις οικονομικές δυσκολίες και κατόρθωσε να σώσει την επιχείρησή του.</i>	Σύνθ.: καταφρόνηση, περιφρόνηση Οικογ. Λέξ.: φρονώ, φρόνημα, φρόνιμος, φρονιμάδα
φροντίζω (Ρήμα, Ρ1) (νεοστ. φρο-ντί-ζω, αόρ. φρόντισα, παθ.	1. (μτβ.) δείχνω ενδιαφέρον για κάτι, νοιάζομαι: ► <i>Φροντίζει για τη μόρφωση των παιδιών του.</i>	Αντιθ.: αμελώ (1) Συνών.: ενδιαφέρομαι, μεριμνώ (1) Οικογ. Λέξ.: φροντιστής, φροντιστήριο

φτάνω

μτχ. φροντισμένος) [αρχ. φροντίζω < φροντίς]	2. (μτβ.) καταβάλλω προσπάθεια να ρυθμίσω κάτι, επιδιώκω: ► Φροντίζει να είναι πάντοτε συνεπής στις υποχρεώσεις του. 3. (μτβ.) περιποιούμαι κάτι: ► Καθημερινά φροντίζει τα λουλούδια της αυλής του.	
φτάνω και φθά- νω (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. φτά-νω, αόρ. έφτασα, παθ. μτχ. φτασμένος) [μεσν. φτάνω < αρχ. φθάνω]	1. (αμτβ.) καταλήγω εκεί όπου πήγαινα, βρίσκομαι στον προορισμό μου: ► Ύστερα από δυο ώρες ταξίδι φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη. 2. (αμτβ.) είμαι κοντά, πλησιάζω: ► Φτάνει σε λίγο το καλοκαίρι. 3. (αμτβ.) (μτφ.) κατακτώ θέση, πραγματοποιώ το σκοπό μου: ► Έφτασε μέχρι το βαθμό του υποστρατήγου της αστυνομίας. 4. (μτβ.) καταλήγω, καταντώ: ► Έφτασε να ζει από τη βοήθεια των άλλων. 5. (αμτβ.) είμαι αρκετός: ► Φτάνουν τα χρήματα, για να αγοράσω ένα καλό αυτοκίνητο. 6. (μτβ.) προλαβαίνω, προφταίνω κάποιον: ► Τον έφτασε, προτού ανεβεί στο τρένο.	Αντίθ.: φεύγω, αναχωρώ (1) Συνών.: κοντεύω (2), αρκώ, επαρκώ (5) Σύνθ.: καταφτάνω, προφτάνω Φράσεις: ► Έφτασα! (= έρχομαι αμέσως) ► Έφτασε ο κόμπος στο χτένι (= το κακό προχώρησε πολύ) ► Τρέχω και δε φτάνω (= είμαι πολυάσχολος) ► Φτάνει και περισσεύει (= είναι υπεραρκετό) Παροιμ.: ► Όσα δε φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστόρια
φτηνός, και φθηνός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (φτη-νός) [μτγν. εϋθηνός < αρχ. εϋθυνώ (= αφθονώ, είμαι πλούσιος)]	1. αυτός που πουλιέται σε χαμηλή τιμή: ► Αγόρασε το σπίτι του σε σχετικά φτηνή τιμή. 2. (μτφ.) αυτός που είναι χαμηλής ποιότητας, (για πρόσ.) μικροπρεπής: ► Χρησιμοποιεί φτηνές δικαιολογίες. ► Η συμπεριφορά του δείχνει πόσο φτηνός άνθρωπος είναι.	Αντίθ.: ακριβός (1), ποιοτικός (2) Σύνθ.: πάμφθηνος Οικог. Λέξ.: φθηνά (επιρρ.), φθηνία, φθηναίω Φράσεις: ► Φτηνά τη γλίτωσα (= σώθηκα χωρίς να πάθω μεγάλη ζημιά) Παροιμ.: ► Ακριβός στα πίτουρα και φτηνός στ' αλεύρι

φύλακας (ο) (Ουσιαστικό, Ο3) (φύ-λα-κας) [αρχ. φύλαξ]	1. αυτός που φυλάγει πρόσωπα, πράγματα, χώρους κ.λπ., ο φρουρός: ▶ <i>Εργάζεται ως φύλακας στο Αρχαιολογικό Μουσείο.</i> 2. (μτφ.) αυτός που προστατεύει ή και τηρεί κάτι: ▶ <i>Ο παππούς μου παραμένει πιστός φύλακας της κρητικής παράδοσης.</i>	Σύνθ.: αρχιφύλακας, νυχτοφύλακας, δασοφύλακας, δεσμοφύλακας Οικог. Λέξ.: φυλάω, φυλακή, φυλακίζω, φυλάκιο, φυλακισμένος, φυλαγμένος Φράσεις: ▶ Φύλακας άγγελος (= προστάτης) ▶ Έχουν γνώση οι φύλακες (= οι αρμόδιοι έχουν λάβει τα κατάλληλα μέτρα)
φυλή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (φυ-λή) [αρχ. φυλή < φύω (= γεννώ)]	1. ομάδα ανθρώπων που ξεχωρίζει λόγω κοινής καταγωγής και κοινών κληρονομικών γνωρισμάτων: ▶ <i>Οι Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή.</i> 2. έθνος: ▶ <i>Η ελληνική φυλή διακρίνεται για τη μακραίωνη ιστορία της.</i>	Οικог. Λέξ.: φυλετικός, φυλετικότητα, φυλετισμός Προσδιορ.: άγρια, πρωτόγονη, λευκή, μαύρη, κίτρινη (1)
φύλο (το) (Ουσιαστικό, Ο32) (φύ-λο) [λόγ. < αρχ. φύλον]	1. το αρσενικό ή θηλυκό γένος των ανθρώπων ή των ζώων: ▶ <i>Τα δυο φύλα έχουν ίσα δικαιώματα.</i> 2. σύνολο ανθρώπων με κοινά εθνολογικά ή ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά, λαός, φυλή: ▶ <i>Τα δωρικά φύλα εξαπλώθηκαν κυρίως στην Πελοπόννησο, τη Δ. Ελλάδα και την Κρήτη.</i>	Συνών.: εθνότητα (2) Προσδιορ.: ισχυρό, ασθενές, ωραίο (1) Φράσεις: ▶ Ισχυρό φύλο (= οι άνδρες) ▶ Ασθενές / Ωραίο φύλο (= οι γυναίκες)
φύση (η) (Ουσιαστικό, Ο27) (φύ-ση, γεν. -ης, -εως, πληθ. -εις) [αρχ. φύσις < φύω (= γεννώ)]	1. όλα τα έμψυχα και τα άψυχα όντα του σύμπαντος, ο φυσικός κόσμος που μας περιβάλλει: ▶ <i>Η ελληνική φύση έχει άπειρες ομορφιές.</i> 2. τα έμφυτα στοιχεία που διαθέτει κάποιος, ο χαρακτήρας, το ήθος, η ιδιοσυγκρασία: ▶ <i>Έχει από τη φύση του ευγενική συμπεριφορά.</i>	Σύνθ.: φυσιογνωμία, φυσιογνωσία, φυσιοθεραπεία Οικог. Λέξ.: φυσικός, φυσικά (επίρρ.), φυσικότητα Προσδιορ.: ανεξερεύνητη, πρωτόγονη (1), καλλιτεχνική, μυστηριώδης (2) Φράσεις: ▶ Εκ φύσεως (= από τη γέννηση) ▶ Πάσης φύσεως (= κάθε είδους) ▶ Παρά φύσιν (= αντίθετα προς τους νόμους της φύσης)

φουσιογνωμία

φουσιογνωμία (η) (Οουσιαστικό, Ο19) (φυ-σι-ο-γνω-μί-α) [λόγ. < αρχ. φυσι-ο-γνωμία (= μελέτη της φύσης)]	1. τα ιδιαίτερα εξωτερικά χαρακτηριστικά προσώπου ή πράγματος, όψη, εξωτερική εμφάνιση: ► Αυτό το κορίτσι έχει τη φουσιογνωμία της γιαγιάς του. 2. (μτφ.) σημαντική προσωπικότητα, άτομο που ξεχωρίζει: ► Ο Ν. Παπανικολάου υπήρξε μια εξέχουσα φουσιογνωμία στον τομέα της ιατρικής επιστήμης.	Συνών.: μορφή Οικογ. Λέξ.: φουσιογνωμικός, φουσιογνωμικά (επίρρ.), φουσιογνωμιστής Προσδιορ.: γνωστή (1, 2), συμπαθητική (1), σημαντική, ηγετική (2)
φυτό (το) (Οουσιαστικό, Ο31) (φυ-τό) [αρχ. φυτόν]	1. κάθε ζωντανός οργανισμός που φυτρώνει στο έδαφος και αποτελείται από ρίζες, βλαστό και φύλλα: ► Τα καλλωπιστικά φυτά τα χρησιμοποιούμε για την ομορφιά τους. 2. (μτφ.) αυτός που έχει χάσει ένα μέρος ή το σύνολο των διανοητικών του ικανοτήτων: ► Μετά το ατύχημα που είχε έχασε κάθε επικοινωνία με το περιβάλλον κι έμεινε φυτό.	Σύνθ.: φυτοζωώ, φυτοκομία, φυτολογία, φυτοφάγος, φυτοφάρμακο Οικογ. Λέξ.: φυτεύω, φυτευτός, φύτευση, φυτεία, φύτεμα, φυτικός Προσδιορ.: αρωματικό, διακοσμητικό, εξωτικό, καλλωπιστικό, τροπικό, φαρμακευτικό (1)
φωνήεν (το) (Οουσιαστικό, Ο48) (φω-νή-εν, γεν. -ήεντος, πληθ. -ήεντα) [αρχ. φωνήεν < ουδ. επιθ. φωνήεις (= εκείνος που έχει φωνή)]	ο φθόγγος που μπορεί να σχηματίσει μόνος του μια συλλαβή: ► Φωνήεντα είναι τα γράμματα α, ε, η, ι, ο, υ, ω.	Σύνθ.: φωνηεντόληκτος Οικογ. Λέξ.: φωνηεντικός
φως (το) (Οουσιαστικό, Ο43) (φως, γεν. -ός, πληθ. -α) [αρχ. φῶς]	1. ότι διεγείρει το αισθητήριο της όρασης και μας κάνει να βλέπουμε: ► Τα φυτά δε μεγαλώνουν, αν δεν τα βλέπει το φως. 2. η αίσθηση της όρασης: ► Βρήκε το φως του με τη βοήθεια του γιατρού.	Αντίθ.: σκότος (1) Συνών.: φέγγος (1), λάμπα, λυχνία, φανάρι (3) Σύνθ.: φωτογράφος, φωτοαγωγήση, φωτογένεια, φωτοκότταρο, φωταέριο, φωτοσύνθεση, φωτοαντίγραφο, πολύφωτο

	3. λαμπτήρας, πηγή φωτός: ▶ Χρειαζόμαστε μεγαλύτερο φως στην κουζίνα του σπιτιού μας. 4. (στον πληθ., μτφ.) γνώσεις, σοφία, μόρφωση: ▶ Ζήτησε τα φώτα της επιστήμης, για να αντιμετωπίσει κάποιο πρόβλημα υγείας.	Οικογ. Λέξ.: φωτίζω, φώτιση, φωτεινός, φωτεινότητα, φωστήρας, φωτιά Φράσεις: ▶ Είναι φως φανάρι (= είναι ολοφάνερο) ▶ Ήρθε στο φως (= αποκαλύφθηκε) ▶ Δίνω πράσινο φως (= επιτρέπω σε κάποιον κάτι) ▶ Ποιος στραβός δε θέλει το φως του (= όταν προτείνεται σε κάποιον κάτι που επιθυμεί)
φωτιά (η) (Ουσιαστικό, Ο18) (φω-τιά) [μεσν. φωτία (= λάμψη) < φῶς]	1. η καύση ενός υλικού με ταυτόχρονη παραγωγή φωτός, φλόγας και θερμότητας: ▶ Κάθισε κοντά στη φωτιά, για να ζεσταθεί. 2. πυρκαγιά: ▶ Οι φλόγες της φωτιάς κατέστρεψαν το δάσος. 3. (μτφ.) μάχη, ένοπλη σύγκρουση: ▶ Ο Αθανάσιος Διάκος έπεφτε πρώτος στη φωτιά, για να εμπυχώσει τα παλικάρια του.	Συνών.: πυρ (1), πόλεμος (3) Φράσεις: ▶ Φωτιά και λάβρα (= για μεγάλη ζέση ή για κάτι πανάκριβο ή για κάποιον που είναι θυμωμένος) ▶ Ανάβω φωτιές / Ρίχνω λάδι στη φωτιά (= δημιουργώ ένταση, προβλήματα) ▶ Παιζω με τη φωτιά (= διακινδυνεύω, ρισκάρω) ▶ Βάζω το χέρι μου στη φωτιά (= είμαι πολύ σίγουρος για κάτι)

χαιρετώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. χαι-ρε-τώ, αόρ. χαιρέτησα, παθ. αόρ. χαιρετήθηκα) [μεσν. χαιρετώ < αρχ. χαιρώ]	1. (μτβ.) δειχνω σε κάποιον που συναντώ τα φιλικά μου αισθήματα με λόγια ή με χειρονομίες: ► Χαιρέτησε έναν προς έναν όλους τους καλεσμένους. 2. (μτβ.) εκφράζω το σεβασμό μου σε τιμώμενο πρόσωπο ή σε εθνικό ή θρησκευτικό σύμβολο: ► Οι στρατιώτες στάθηκαν προσοχή, για να χαιρετήσουν τη σημαία.	Σύνθ.: αποχαιρετώ Οικог. Λέξ.: χαιρετίζω, χαιρετισμός, χαιρετίσματα (τα), χαιρετιστήριος, χαιρετούρα Φράσεις: ► Χαιρέτα μας τον πλάτανο (= για δυσάρεστη ή μηπερδεμένη κατάσταση)
χαλάζι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (χα-λά-ζι) [μεσν. χαλάζιν < ελνστ. χαλάζιον < αρχ. χάλαζα]	μικροί κόκκοι πάγου που πέφτουν από την ατμόσφαιρα στο έδαφος: ► Το χοντρό χαλάζι που έπεσε κατέστρεψε τα σπαρτά.	Σύνθ.: χαλαζόκοκκος, χαλαζόπτωση Οικог. Λέξ.: χάλαζα Παροιμ.: ► Στην αναβροχιά καλό είν' και το χαλάζι
χαλώ και χαλάω (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. χα-λώ, αόρ. χάλασα, παθ. αόρ. χαλάστηκα, παθ. μτχ. χαλασμένος) [μεσν. < αρχ. χαλώ (= χαλαρώνω)]	1. (αμτβ.) δε λειτουργώ κανονικά, καταστρέφομαι: ► Χάλασε το ψυγείο μας και χρειάζεται επισκευή. 2. (αμτβ.) αλλάζω προς το χειρότερο: ► Ο καιρός χάλασε και γι' αυτό δε θα πάμε εκδρομή. 3. (μτβ.) καταστρέφω, προκαλώ ζημιά σε κάτι:	Αντίθ.: φτιάχνω (1, 2, 3) Οικог. Λέξ.: χαλασμός, χαλαστής, χαλάστρα Φράσεις: ► Χαλώ τον κόσμο (= δημιουργώ μεγάλη φασαρία, προκειμένου να πετύχω κάτι) ► Χαλάει κόσμο (= έχει μεγάλη επιτυχία) ► Δε χάλασε ο κόσμος (= δεν πειράζει) ► Ο κόσμος να χαλάσει (= ό,τι και να γίνει)

	► Αγόρασε καινούργιο ρολόι και αμέσως το χάλασε. 4. (μτβ.) ξοδεύω, δαπανώ: ► Χαλάσαμε αρκετά χρήματα για την επισκευή του σπιτιού μας. 5. (μτβ.) ανταλλάσσω μεγαλύτερα νομίσματα με άλλα μικρότερα ίσης συνολικής αξίας: ► Έχεις να μου χαλάσεις είκοσι ευρώ;	
χαμηλός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άψυχα) (χα-μη-λός) [αρχ. χαμηλός < χαμαί]	1. που έχει μικρό ύψος: ► Μένω σε μια χαμηλή μονοκατοικία. 2. που βρίσκεται κάτω από το κανονικό και το συνηθισμένο: ► Ο Γενάρης είναι ο μήνας που έχει πολύ χαμηλές θερμοκρασίες.	Αντίθ.: ψηλός (1, 2) Συνών.: κοντός (1) Σύνθ.: χαμηλόφωνος, χαμηλόμισθος, χαμηλόβαθμος Προσδιορίζ.: εισόδημα, βαθμολογία (2) Φράσεις: ► Άνθρωπος χαμηλών τόνων (= μετροπαθής άνθρωπος) ► Βαρομετρικό χαμηλό (= φυσικό φαινόμενο, κατά το οποίο η ατμοσφαιρική πίεση είναι ανώτερη σε κάποια σημεία απ' ό,τι στη γύρω περιοχή)
χάος (το) (Ουσιαστικό) (χά-ος, γεν. -ους, πληθ. -) [αρχ. χάος < χάσσω (= μένω με ανοιχτό το στόμα)]	1. το άπειρο διάστημα, το βαθύ χάσμα, η άβυσσος: ► Μπροστά μας, καθώς αγναντεύαμε, απλωνόταν ένα απέραντο χάος. 2. (μτφ.) μεγάλη σύγχυση, ακαταστασία: ► Έγινε διακοπή ηλεκτρικού ρεύματος και επικράτησε συγκοινωνιακό χάος.	Αντίθ.: τάξη (2) Συνών.: αταξία, αναστάτωση (2) Οικог. Λέξ.: χαστικός Προσδιορ.: ανεξερεύνητο, απέραντο (1)
χαρακτήρας (ο) (Ουσιαστικό, Ο1) (χα-ρα-κτή-ρας) [αρχ. χαρακτήρ < χαράσσω]	1. ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο σκέφτεται και συμπεριφέρεται κάθε άνθρωπος και ο οποίος τον κάνει να ξεχωρίζει απ' τους άλλους: ► Είναι ευαίσθητος χαρακτήρας, που δείχνει κατανόηση και αγάπη στους άλλους.	Οικог. Λέξ.: χαρακτηρίζω, χαρακτηρισμός, χαρακτηριστικός Προσδιορ.: ατομικός, φυλετικός, πράσος, κληρονομικός (1), γλωσσικός (3) Φράσεις: ► Κρατάει χαρακτήρα (= εμφανίζεται σταθερός)

	2. καθένα από τα πρόσωπα ενός λογοτεχνικού, θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου: ►Οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες είναι συνήθως φανταστικά πρόσωπα. 3. (γραμμ.) το τελευταίο γράμμα του θέματος μιας λέξης: ►Στη λέξη μητέρα το «ρ» είναι ο χαρακτήρας του θέματος.	
χάρη (η) (Ουσιαστικό, Ο25) (χά-ρη, πληθ. γεν. -) [αρχ. χάρις (= ευγνωμοσύνη)]	1. ομορφιά, κομψότητα στην εξωτερική εμφάνιση, λεπτότητα στους τρόπους: ►Έχει μια ιδιαίτερη χάρη στον τρόπο που μιλάει. 2. προτέρημα, προσόν: ►Η ειλικρίνειά του είναι μία από τις πολλές χάρες που έχει. 3. η φιλική εξυπηρέτηση που κάνουμε σε κάποιον: ►Κάνε μου τη χάρη να μου φέρεις ένα ποτήρι νερό. 4. ευγνωμοσύνη για κάτι καλό: ►Σου χρωστάω μεγάλη χάρη για τη βοήθεια που μου πρόσφερες. 5. κάθε απόφαση που καταργεί ή μετριάζει ποινή που επιβλήθηκε: ►Ο κρατούμενος ελπίζει πως, επειδή έδειξε καλή συμπεριφορά, θα του δοθεί χάρη.	Συνών.: γοητεία (1), αρετή (2), χατίρι (3) Οικογ. Λέξ.: χαρίζομαι, χάρισμα, χαριστικός, χαριστικά (επίρρ.) Προσδιор.: γυναικεία (1), περίσια (1, 3), τελευταία (3) Φράσεις: ►Άλλος έχει το όνομα κι άλλος τη χάρη (= άλλος έχει την πραγματική αξία) ►Χάρις / Χάρη σε κάποιον ή κάτι (= με τη βοήθεια) ►Λόγου χάρη / Παραδείγματος χάρη (= για να χρησιμοποιήσω ένα παράδειγμα) Παροιμ.: ►Για χάρη του βασιλικού ποτιζεται κι η γλάστρα
χάρτης (ο) (Ουσιαστικό, Ο5) (χάρ-της) [αρχ. χάρτης]	αποτόπωση σε σμίκρυνση πάνω σε χαρτί ολόκληρης της γης ή ενός τμήματός της: ►Ο χάρτης είναι σχεδόν πάντα απαραίτητος κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Γεωγραφίας.	Σύνθ.: χαρτογράφηση Οικογ. Λέξ.: χάρτα, χαρτί, χάρτινος, χαρτένιος Προσδιор.: γεωφυσικός, πολιτικός, οδικός (1) Φράσεις: ►Συνταγματικός ή καταστατικός χάρτης (=

		το Σύνταγμα μιας χώρας) ► Άσκηση επί χάρτου (= άσκηση στρατιωτικών μονάδων πάνω στο χάρτη και χωρίς στρατιώτες) ► Σβήσε με από το χάρτη (= μη με υπολογίζεις)
χαρωπός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα) (χα-ρω-πός) [ελνστ. χαρωπός < αρχ. χαροπός]	χαρούμενος, γελαστός, εύθυμος: ► Τα χαρωπά πρόσωπα των παιδιών έδειχναν την ικανοποίησή τους από τη χριστουγεννιάτικη σχολική γιορτή.	Αντίθ. σκυθρωπός Οικογ. Λέξ.: χαρωπά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: πρόσωπο, όψη
χειμάρρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο16) (χει-μαρ-ρος) [λόγ. < ελνστ. χείμαρρος < χείμα (= χειμώνας, κρύο) + ρούς]	1. ορμητικό ρεύμα νερού που σχηματίζεται ύστερα από δυνατές βροχές ή όταν λιώνει το χιόνι: ► Η ξαφνική καταιγίδα μετέτρεψε τον ξεροπόταμο σε ορμητικό χείμαρρο. 2. (μτφ.) καθετί που είναι ορμητικό και ασταμάτητο: ► Όταν άρχισε να μιλάει, ήταν πραγματικός χείμαρρος.	Οικογ. Λέξ.: χειμαρρώδης Προσδιορ.: ορμητικός, πραγματικός (1, 2), σωστός (2)
χειραφέτηση (η) (Ουσιαστικό, Ο28) (χει-ρα-φέ-τη-ση, γεν. -ης, -ήσεως, πληθ. -) [λόγ. χειραφέτηση < χειραφετώ < χείρ + άφήμι (= αφήνω)]	η απελευθέρωση ενός ατόμου από την εξουσία κάποιου άλλου ή από κάθε επιρροή (οικογενειακή, οικονομική κ.λπ.): ► Οι γυναίκες αγωνίστηκαν σκληρά, για να κερδίσουν τη χειραφέτησή τους.	Σύνθ.: απελευθέρωση Οικογ. Λέξ.: χειραφετώ, χειραφετημένος
χειρωνακτικός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφυχα) (χει-ρω-να-κτι-κός) [λόγ. < αρχ. χειρωνακτικός < αρχ. χειρώνας < χείρ + άναξ (= βασιλιάς)]	που γίνεται με εργασία των χεριών: ► Ο αγρότης κάνει από τη φύση της δουλειάς του πολλές χειρωνακτικές εργασίες.	Οικογ. Λέξ.: χειρώνακτας, χειρωνακτικά (επίρρ.) Προσδιορίζ.: εργασία, επάγγελμα

χέρι (το) (Ουσιαστικό, Ο36) (χέ-ρι) [μεσν. χέριον < μτυν. χέριον < υποκορ. αρχ. χείρ]	καθένα από τα δύο άνω άκρα του ανθρώπου, που ξεκινά από τον ώμο και καταλήγει στα δάκτυλα: ▶ Όλοι οι μαθητές σήκωσαν το χέρι την ώρα του μαθήματος.	Σύνθ.: χεροδύναμος, χεροπόδαρα Οικογ. Λέξ.: χερούλι Προσδιορ.: μακρόν, δυνατό (1), σιδερένιο (2) Φράσεις: ▶ Βάλε / δώσε χέρι (= βοήθησε) ▶ Δεξί χέρι (= χρήσιμος βοηθός) ▶ Είναι του χεριού μου / Τον έχω στο χέρι (= τον κάνω ό,τι θέλω) ▶ Δεύτερο χέρι (= μεταχειρισμένος) ▶ Φτιαγμένος στο χέρι (= χειροποίητος) ▶ Δώσαμε τα χέρια (= συμφωνήσαμε)
χημεία (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (χη-μεί-α) [μτυν. χημεία]	1. η επιστήμη που μελετά τις ιδιότητες των σωμάτων και τις αλλοιώσεις της ύλης τους: ▶ Το Εργαστήριο Χημείας εξέτασε την ποιότητα του νερού. 2. (μτφ.) η αμοιβαία έλξη ή η σύμπτωση απόψεων: ▶ Υπάρχει χημεία μεταξύ τους και γι' αυτό αποφασίζουν εύκολα για πολλά πράγματα.	Σύνθ.: φυσικοχημεία, βιοχημεία Προσδιορ.: βιολογική, οργανική, ανόργανη, αναλυτική (1), πνευματική, ψυχική (2)
χλωμός -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (χλω-μός) [μεσν. < ελνστ. φλόμος]	1. ωχρός, κίτρινος: ▶ Έγινε χλωμός από το φόβο του. 2. αχνός, χωρίς ζωντάνια: ▶ Το χλωμό φως του φεγγαριού απλωνόταν σε ολόκληρο τον κάμπο.	Αντίθ. καθαρός, έντονος (2) Οικογ. Λέξ.: χλωμάδα, χλωμάζω, χλώμισμα Προσδιοριζ.: πρόσωπο, όψη Φράσεις: ▶ Το βλέπω χλωμό (= το βλέπω δύσκολο)
χοντρικός -ή, -ό και χονδρικός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, άφυχα) (χο-ντρι-κός) [μεσν. χοντρικός < χονδρός]	που γίνεται ή πουλιέται σε μεγάλες ποσότητες: ▶ Οι χοντρικές τιμές των εμπορευμάτων είναι πάντοτε χαμηλότερες από τις λιανικές.	Αντίθ. λιανικός Σύνθ.: χονδρέμπορος Προσδιοριζ.: τιμή, πώληση Οικογ. Λέξ.: χοντρός, χοντρικά (επίρρ.)

χορηγός (ο) (Ουσιαστικό, Ο13) (χο-ρη-γός) [αρχ. χορηγός < χορός + ἄγω]	1. αυτός που πληρώνει τις δαπάνες μιας καλλιτεχνικής, αθλητικής ή πολιτιστικής εκδήλωσης: ► Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα υπήρχαν πολλοί χορηγοί, που ανέλαβαν να πληρώσουν ένα μέρος από το κόστος των αγώνων. 2. (αρχ.) αυτός που πληρώνει τα έξοδα για τη διδασκαλία του χορού των θεατρικών παραστάσεων στην αρχαία Αθήνα: ► Στην αρχαιότητα πολλοί από αυτούς που κατείχαν σημαντική οικονομική και κοινωνική θέση αναλάμβαναν το ρόλο του χορηγού.	Συνών.: χορηγητής (1, 2) Οικογ. Λέξ.: χορηγώ, χορηγία
χρειάζομαι (Ρήμα, Ρ1) (ενεστ. χρει-ά-ζο-μαι, παθ. αόρ. χρειά-στηκα) [μτγν. χρειάζομαι < αρχ. χρεία (= ανάγκη)]	1. (μτβ.) έχω ανάγκη από κάτι: ► Τα λουλούδια χρειάζονται φως και νερό, για να μεγαλώσουν. 2. (μτβ.) είμαι αναγκαιός, χρήσιμος σε κάτι: ► <i>Αν με χρειαστείτε, είμαι πρόθυμος να σας βοηθήσω.</i> 3. (αμτβ.) (απρόσ.) είναι ανάγκη: ► Χρειάζεται να αγωνιστούμε όλοι, για να επικρατήσει ειρήνη και δικαιοσύνη σε ολόκληρο τον κόσμο.	Συνών.: πρέπει, οφείλει (3) Οικογ. Λέξ.: χρεία (= ανάγκη), χρειάζομαι Φράσεις: ► Τα χρειάστηκα (= φοβήθηκα πολύ)
χρέος (το) (Ουσιαστικό, Ο37) (χρέ-ος, γεν. -ους, πληθ. -η) [αρχ. χρέος]	1. καθετί που οφείλει κανείς σε κάποιον άλλο και κυρίως χρήματα: ► Το χρέος του για τα καινούργια έπιπλα που αγόρασε είναι πέντε χιλιάδες ευρώ. 2. (μτφ.) το καθήκον: ► Όλοι έχουμε χρέος να προστατεύουμε το περιβάλλον.	Σύνθ.: χρεοφειλέτης, χρεοκοπία, υπόχρεος Οικογ. Λέξ.: χρεώνω, χρέωση, χρεώση, χρεωστικός, χρωστώ Προσδιορ.: βραχυπρόθεσμο, δημόσιο (1), ηθικό (2) Φράσεις: ► Εκτελώ χρέη + γεν. (= ασκώ υπηρεσιακά καθήκοντα στη θέση άλλου)

χρησιμοποιώ

χρησιμοποιώ (Ρήμα, Ρ5) (ενεστ. χρη-σι-μο-ποι-ώ, αόρ. χρησι-μοποίησα, παθ. αόρ. χρησιμοποιήθηκα, παθ. μτχ. χρησιμο-ποιημένος) [λόγ. < γαλλ. utiliser < χρήσιμος + ποιώ]	1. (μτβ.) μεταχειρίζομαι κάτι για κάποιο σκοπό: ► Χρησιμοποιεί το αυτοκίνητό του, για να πηγαίνει στη δουλειά του. 2. (μτβ.) εκμεταλλεύομαι κάποιον ή κάτι, επωφελούμαι: ► Χρησιμοποίησε την τοπική τηλεόραση, για να κάνει γνωστά τα προβλήματα της περιοχής του.	Οικογ. Λέξ.: χρήσιμος, χρησιμοποίηση, χρησιμο-ποιήσιμος
χρήσιμος, -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα) (χρή-σι-μος) [λόγ. < αρχ. χρήσι-μος]	αυτός που είναι ωφέλιμος σε κάτι: ► Οι ταξιδιωτικοί οδηγοί περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες.	Αντίθ.: άχρηστος, άσκοπος Συνών.: ωφέλιμος, επωφε-λής Σύνθ.: χρησιμοθηρικός, χρησιμοποιώ Οικογ. Λέξ.: χρήσιμα (επίρρ.), χρησιμεύω, χρησι-μότητα Προσδιορίζ.: γνώση, συμ-βουλή
χρίσμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (χρι-σμα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. χρι̅σμα < χρι̅ω (= αλείφω)]	1. ένα από τα επτά μυστήρια της Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας, κατά το οποίο μέλη του σώματος αυτού που βαφτίζεται αλείφονται με μύρο: ► Το χρίσμα είναι ένα από τα υποχρεωτικά Μυστήρια της εκκλησίας. 2. (μτφ.) επίσημη αναγνώριση υποψήφιου βουλευτή, δημάρχου κ.λπ. από ένα κόμμα: ► Έλαβε το χρίσμα του υποψήφιου δημάρχου για το Δήμο της Αθήνας.	Οικογ. Λέξ.: χρίση (= επα-λειψη), χρίζω
χρόνος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (χρό-νος, γεν. -ου, πληθ. -οι και -ια, γεν. πληθ. -ων και -ών) [λόγ. < αρχ. χρό-νος]	1. η διάρκεια που μετριέται με ώρες, ημέρες, μήνες κ.λπ.: ► Στις μεγάλες πόλεις χάνεται πολύς χρόνος για τις μετακινήσεις. 2. υπολογισμός της ηλικίας σε έτη: ► Πρόκειται για	Συνών.: καιρός (1), έτος (2) Σύνθ.: χρονογράφημα, χρονολογία, χρονόμετρο, χρονοτριβή, χρονοχρέωση, χρονοβόρος, χρονομέτρηση Οικογ. Λέξ.: χρονια, χρό-νιος, χρονίζω, χρονικός

	ένα κορίτσι είκοσι χρόνων. 3. (πληθ.) ορισμένη χρονική περίοδος, ορισμένη εποχή: ► <i>Η Ιστορία των Νεότερων Χρόνων διδάσκεται στις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου.</i> 4. (γραμμ.) τύπος του ρήματος που δηλώνει πότε και πώς γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα: ► <i>Ο Ενεστώτας είναι παροντικός και εξακολουθητικός χρόνος.</i>	Προσδιορ.: απαιτούμενος, απροσδιόριστος, διαθέσιμος (1, 2), προϊστορικοί (οι) (3) Φράσεις: ► Του χρόνου (= την επόμενη χρονιά) ► Και του χρόνου (= ευχή για κάποιον που γιορτάζει) ► Από χρόνο σε χρόνο (= από τη μια χρονιά στην άλλη) ► Χρόνια και ζαλιάνια (= πολύς καιρός) ► Εκτός τόπου και χρόνου (= αυτός που δεν καταλαβαίνει τι του γίνεται) Παροιμ.: ► Όσα φέρνει η ώρα δεν τα φέρνει ο χρόνος ► Πάρτον στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου
χρώμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (χρώ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [αρχ. χρώμα (= δέρμα, χρώμα του δέρματος)]	1. η εντύπωση που προκαλείται στο μάτι από την αντανάκλαση φωτός πάνω στην επιφάνεια των σωμάτων: ► <i>Το κόκκινο είναι ένα από τα βασικά χρώματα που χρησιμοποιούμε στη ζωγραφική.</i> 2. χρωστική ύλη, βαφή, μπογιά: ► <i>Σκεπτόμαστε να βάψουμε την αίθουσα του σχολείου με άλλο χρώμα.</i> 3. (μτφ.) τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και οι συνήθειες ενός λαού, μιας περιοχής: ► <i>Η εναλλαγή του τοπίου δίνει ένα ιδιαίτερο χρώμα στην Ελλάδα.</i>	Συνών.: χρωματισμός, απόχρωση (1), ιδιαιτερότητα, φυσιογνωμία (3) Σύνθ.: χρωματώσωμα, άχρωμος, διχρωμία, τριχρωμία, έγχρωμος, πολύχρωμος Οικογ. Λέξ.: χρωματίζω, χρωματισμός, χρωματιστός, χρωματικός, χρώμο Προσδιορ.: βασικό, έντονο, βαθύ, σκούρο, φωτεινό (1), ανθεκτικό, πλαστικό (2), τοπικό, παραδοσιακό (3) Φράσεις: ► Έχασε το χρώμα του (= χλώμιασε) ► Πήρε χρώμα (= μαύρισε) ► Αλλάζω χίλια χρώματα (= θυμώνω πολύ)
χώρα (η) (Ουσιαστικό, Ο19) (χώ-ρα) [αρχ. χώρα]	1. τμήμα της επιφάνειας της γης με ορισμένη έκταση, που αποτελεί αυτόνομο κράτος: ► <i>Ο αριθμός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνεται συνεχώς.</i>	Σύνθ.: ενδοχώρα Οικογ. Λέξ.: χωριό, χωριάτης, χωρατό Φράσεις: ► Λαμβάνει χώρα (= γίνεται, συμβαίνει) ► Η χώρα του ανατέλλοντος ηλίου (= η Ιαπωνία)

	2. περιοχή του ανθρώπινου σώματος: ▶ Έχει ενδοχλήσεις στην κοιλιακή χώρα. 3. πρωτεύουσα νησιού: ▶ Το λιμάνι του νησιού βρίσκεται στη Χώρα.	
χωρίζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. χω-ρί-ζω, αόρ. χώρισα, παθ. αόρ. χωρίστηκα, παθ. μτχ. χωρισμένος) [αρχ. χωρίζω < χωρίζ]	1. (μτβ.) βάζω κάτι χωριστά από κάτι άλλο, ξεχωρίζω: ▶ Χωρίζω τα ώριμα από τα άγουρα φρούτα. 2. (μτβ.) μοιράζω κάτι, διαιρώ: ▶ Χώρισαν την κληρονομιά σε τέσσερα ίσα μέρη. 3. (αμτβ.) διαλύω το γάμο: ▶ Ήταν παντρεμένοι για πολλά χρόνια αλλά χώρισαν. 4. (αμτβ.) διακόπτω τη συνεργασία μου με κάποιον: ▶ Παλιότερα ήταν συνέταιροι στην επιχείρηση, αλλά στη συνέχεια χώρισαν.	Αντιθ. ανακατεύω (1), ενώνω (2), συνενώνω (1, 2) Συνών.: ξεχωρίζω, διαχωρίζω (1), διαμοιράζω, κατανέμω (2) Σύνθ.: καταχωρίζω, αποχωρίζω, ξεχωρίζω, διαχωρίζω Οικογ. Λέξ.: χώρισμα, χωρισμός, χωριστός Φράσεις: ▶ Χωρίζουν οι δρόμοι μας (= αποχωρίζομαστε αναγκαστικά)
χωριό (το) (Ουσιαστικό, Ο31) (χω-ριό) [μεσν. χωριόν < αρχ. χωρίον < χῶρος]	1. οικισμός μικρότερος από την πόλη και την κωμόπολη με λιγότερους από 2000 κατοίκους: ▶ Αρκετά ορεινά χωριά της Πίνδου μένουν το χειμώνα χωρίς κατοίκους. 2. το σύνολο των κατοίκων του χωριού: ▶ Στο πανηγύρι συμμετείχε όλο το χωριό.	Σύνθ.: κεφαλοχώρι Οικογ. Λέξ.: χωρικός, χωριάτης, χωριανός Προσδιορ.: απομονωμένο, αποκλεισμένο, γραφικό, ορεινό, παραθαλάσσιο, πεδινό (1) Φράσεις: ▶ Δεν κάνουμε χωριό (= δεν ταιριάζουμε) ▶ Γίναμε από δυο χωριά (= μαλώσαμε) ▶ Όνομα και μη χωριό (= για κάποιον που δε θέλουμε να τον κατονομάσουμε)
χώρος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (χώ-ρος, γεν. -ου, πληθ. -οι) [αρχ. χῶρος]	1. τόπος, μέρος που καταλαμβάνει κάτι: ▶ Η τραπεζαρία καταλαμβάνει το μεγαλύτερο χώρο του σπιτιού. 2. ελεύθερη έκταση για ορισμένη χρήση: ▶ Στις μεγάλες πόλεις δεν υπάρχουν	Συνών.: κλάδος (3) Σύνθ.: χωροταξικός, χωροφυλακή, ευρύχωρος Οικογ. Λέξ.: χωρά, χῶρα, χωριό Προσδιορ.: ακάλυπτος, κοινόχρηστος (1, 2) Φράσεις: ▶ Ζωτικός χώρος

πολλοί χώροι για τη στάθμευση των αυτοκινήτων.

3. (μτφ.) τομέας κοινωνικής ή πνευματικής δραστηριότητας: ► Ο χώρος της ιατρικής επιστήμης έχει να επιδείξει σημαντική πρόοδο κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

4. (φυσ.) το σύμπαν, το άπειρο: ► Ο χώρος του διαστήματος συγκινεί ιδιαίτερα τα παιδιά.

(= ο αναγκαίος χώρος για να αναπτυχθεί κάτι)

ψάρι (το)

(Οροσιαστικό, Ο36)

(ψά-ρι)

[μεσν. < αρχ. ὀψάριον < ὄψων (= προ-σφάγι)]

σπονδυλωτό ζώο που ζει στο νερό, αναπνέει με βράγχια, έχει λέπια και αποτελεί μία από τις βασικές τροφές του ανθρώπου: ► Εκτός από τα θαλασσινά ψάρια υπάρχουν και τα ψάρια του γλυκού νερού.

Συνών.: ιχθύς

Σύνθ.: ψαραγορά, ψαρό-βαρκα, ψαρονέφρι, ψαροταβέρνα, ψαρόσουπα, σκυλόψαρο

Οικογ. Λέξ.: ψαράς, ψαριά, ψάρεμα, ψαρεύω, ψαράδικο

Προσδιορ.: πελαγίσιο, σπαρταριστό

Φράσεις: ► Ψήνω το ψάρι στα χείλη (= βασανίζω, ταλαιπωρώ) ► Σαν το ψάρι έξω απ' το νερό (= για κάποιον που αισθάνεται ότι βρίσκεται έξω απ' το περιβάλλον του)

Παροιμ.: ► Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό

ψάχνω

(Ρήμα, Ρ1)

(ενεστ. ψά-χνω, αόρ. έψαξα, παθ. αόρ. ψάχτηκα, παθ. μτχ. ψαγμένος)

[μεσν. ψάχνω < αρχ. ψαύω (= ψη-λαφώ)]

1. (μτβ.) προσπαθώ να βρω κάτι, γυρεύω: ► Ψάχνει να βρει την καταγωγή του παππού του.

2. (μτβ.) κάνω σωματική έρευνα σε κάποιον: ► Τον έψαξαν και βρήκαν επάνω του πολλά χρήματα.

3. (αμτβ.) (μέσ.) προβληματίζομαι: ► Ακόμα ψάχνεται, γι' αυτό που θέλει τελικά να κάνει.

Αντίθ.: βρίσκω (1)

Συνών.: αναζητώ (1, 3)

Οικογ. Λέξ.: ψάξιμο

Φράσεις: ► Ψάχνω με το κερί (= αναζητώ επίμονα) ► Ψάχνω φύλλους σ' άχυρα (= για κάτι που είναι αδύνατο να βρεθεί) ► Στον ουρανό σ' έψαχνα και στη γη σε βρήκα (= για κάποιον που τον βρίσκεις εκεί που δεν το περιμένεις)

ψελλιζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ψελ-λί-ζω, αόρ. ψέλλισα) [λόγ. < αρχ. ψελλίζω (= τραυλίζω) < ψελλός]	(μτβ.) μιλώ με δυσκολία είτε από φυσική διαταραχή είτε από φόβο, τραυλίζω: ► Απλό την ταραχή του ψέλλισε μόνο μερικές λέξεις.	Οικογ. Λέξ.: ψέλλισμα
ψέμα (το) (Ουσιαστικό, Ο39) (ψέ-μα, γεν. -ατος, πληθ. -ατα) [μεσν. ψέμα < ελνστ. ψεύμα < αρχ. ψεύσμα]	καθετί που δεν είναι αληθινό ή πραγματικό: ► <i>Κανείς δεν τον εμπιστεύεται, γιατί λέει συνεχώς ψέματα.</i>	Αντίθ. αλήθεια Συνών.: ψευτιά, ψεύδος Προσδιορ.: αθώο, πρωταπριλιάτικο, χοντρό Φράσεις: ► Τελείωσαν τα ψέματα (= δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια) ► Μου φαίνεται σαν ψέμα (= για κάτι που δεν το περίμενα)
ψηφιζω (Ρήμα, Ρ4) (ενεστ. ψη-φί-ζω, αόρ. ψήφισα, παθ. αόρ. ψηφίστηκα, παθ. μτχ. ψηφισμένος) [λόγ. < αρχ. ψηφίζω < ψήφος]	1. (μτβ.) δηλώνω την προτίμησή μου για την εκλογή κάποιου σε μία θέση: ► <i>Τον ψήφισαν πάλι για δήμαρχο της πόλης.</i> 2. (αμτβ.) ασκώ το εκλογικό μου δικαίωμα: ► <i>Για να ψηφίσει κάποιος, πρέπει να έχει συμπληρώσει το νόμιμο όριο ηλικίας.</i> 3. (μτβ.) επιδοκιμάζω, εγκρίνω: ► <i>Όλα τα κόμματα της Βουλής ψήφισαν την πρόταση νόμου για την προστασία του περιβάλλοντος.</i>	Αντίθ. καταψηφιζω (3) Συνών.: υπερψηφιζώ (1) Σύνθ.: υπερψηφιζώ, καταψηφιζώ Οικογ. Λέξ.: ψήφος, ψήφιση, ψήφισμα Φράσεις: ► Ψηφιζώ με τα δυο χέρια (= δείχνω την απόλυτη υποστήριξη σε υποψήφιο ή κόμμα)
ψυχή (η) (Ουσιαστικό, Ο24) (ψυ-χή) [αρχ. ψυχή (= πνοή, ζωή) < ψύχω (= φουσώ)]	1. το ένα από τα δύο, μαζί με το σώμα, βασικά στοιχεία της ανθρώπινης ύπαρξης: ► <i>Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και ψυχή.</i> 2. ο ηθικός και συναισθηματικός εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου σε αντίθεση με το νου, τη διάνοια: ► <i>Βοηθάει όσο μπορεί τους φτωχούς, γιατί έχει καλή</i>	Αντίθ. δειλία (4) Σύνθ.: ψυχαγωγία, ψυχανάλυση, ψυχασθενής, ψυχίατρος, ψυχολογία, ψυχοπαιδαγωγική, ψυχοσύνθεση, ψυχοσωματικός, ψυχοσάββατο Οικογ. Λέξ.: ψυχικός, ψυχικό (το), ψύχωση, ψυχομένος Προσδιορ.: αγνή, αθάνατη (1, 2, 4), αθώα, αδούλωτη (2, 4), περήφανη (2, 4),

ψύχραιμος

	ψυχή. 3. (συνεκδ.) ο άνθρωπος: ► Στο χωριό μου δε ζουν περισσότερες από πενήντα ψυχές. 4. (μτφ.) θάρρος, τόλμη, δύναμη: ► Το 1940 οι Έλληνες πολέμησαν με ψυχή και ηρωισμό.	ρομαντική (1, 2) Φράσεις: ► Βγάζω την ψυχή κάποιου (= τον ταλαιπωρώ) ► Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου (= για ανεξήγητη συμπεριφορά) ► Με την ψυχή στο στόμα (= με μεγάλο άγχος) ► Το λέει η ψυχή του (= είναι θαρραλέος)
ψύχραιμος, -η, -ο <i>(Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άψυχα)</i> (ψύ-χραι-μος) [λόγ. ψύχραιμος < ψυχρός + αίμα]	το να παραμένει κανείς απαθής, ατάραχος και γαλήνιος μπροστά σε δύσκολες καταστάσεις: ► Αν γίνει σεισμός, πρέπει να φανείτε ψύχραιμοι και να εφαρμόσετε τα μέτρα προστασίας που γνωρίζετε.	Αντίθ.: ταραγμένος Συνών.: νηφάλιος, συγκρατημένος Οικог. Λέξ.: ψύχραιμα (<i>επίρρ.</i>), ψυχραιμία Προσδιορίζ.: αντίδραση, στάση, αντιμετώπιση
ψυχρός, -ή, -ό <i>(Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άψυχα)</i> (ψυ-χρός) [λόγ. < αρχ. ψυχρός < ψύχω]	1. που έχει χαμηλή θερμοκρασία, κρύος: ► Το κλίμα σε πολλές περιοχές της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα ψυχρό. 2. (μτφ.) αυτός που δεν έχει ενθουσιασμό, απαθής, αδιάφορος: ► Εμφανίζεται πάντοτε ως ένας ψυχρός και απότομος χαρακτήρας.	Αντίθ.: θερμός, ζεστός (1, 2), εγκάρδιος, ενθουσιώδης (2) Σύνθ.: ψυχρολουσία, ψύχραιμος, ψυχραιμία, ψυχροπολεμικός Οικог. Λέξ.: ψύχρα, ψυχραίνω, ψυχρότητα Προσδιορίζ.: ατμόσφαιρα (1, 2), βλέμμα, υποδοχή (2)

ωμέγα

ωδειο (το)

(Ουσιαστικό, Ο32)
(ω-δει-ο)
[λόγ. < αρχ. ὠδεῖον
< ὠδή (= τραγούδι)]

1. **σχολή όπου διδάσκονται μουσική:** ► *Κάνει πέντε χρόνια μαθήματα πιάνου στο Δημοτικό Ωδειο.*
2. **(στην αρχαιότητα) οικοδόμημα που έμοιαζε με θέατρο και χρησιμοποιε για μουσικές εκδηλώσεις:** ► *Το Ωδειο του Ηρώδου του Αττικού βρίσκεται στην Ακρόπολη των Αθηνών.*

Οικογ. Λέξ.: ωδή, ωδικός
Προσδιορ.: κρατικό, ιδιωτικό, Δημοτικό, Εθνικό (1)

ώθηση (η)

(Ουσιαστικό, Ο25)
(ώ-θη-ση, γεν. -ης,
-ήσεως, πληθ. -ήσεις)
[λόγ. < ελνστ. ὠθη-
σις < ὠθῶ]

1. **σπρώξιμο:** ► *Κάθε σώμα που βυθίζεται στο νερό δέχεται μια ώθηση προς τα επάνω.*
2. **(μτφ.) παρακίνηση για δράση, παρότρυνση, ενθάρρυνση:** ► *Οι νέες τεχνολογίες στη γεωργία έδωσαν ώθηση στη βελτίωση της παραγωγής.*

Οικογ. Λέξ.: ωθῶ, ωθητικός

ωκεανός (ο)

(Ουσιαστικό, Ο13)
(ω-κε-α-νός)
[λόγ. < ελνστ. ὠκε-
ανός (= η μεγάλη
εξωτερική θάλασσα)]

1. **μεγάλη θάλασσα έκταση που διαχωρίζει τις ηπείρους:** ► *Οι Ωκεανοί είναι πέντε: Ατλαντικός, Ειρηνικός, Νότιος Παγωμένος, Αρκτικός και Ινδικός.*
2. **(μτφ.) καθετί απέραντο και αχανές:** ► *Το διαδικτυο προσφέρει έναν ωκεανό*

Σύνθ.: ωκεανογράφος, ωκεανογραφία, ωκεανολογία
Οικογ. Λέξ.: ωκεάνιος, Ωκεανία (= Αυστραλία και Ν. Ζηλανδία)
Φράσεις: ► Σταγόνα στον ωκεανό (= για κάτι εντελώς ασήμαντο)

	γνώσεων σε όποιον ξέρει να το αξιοποιήσει.	
ωμός, -ή, -ό (Επίθετο, Ε1, έμφυχα και άφυχα) (ω-μός) [αρχ. ώμος] Προσοχή! ▶ ώμος – ωμός - όμως	1. που δεν έχει ψηθεί, δεν έχει μαγειρευτεί: ▶ Προτιμάει να τρώει το κρέας σχεδόν ωμό παρά καλοψημένο. 2. (μτφ.) αυτός που είναι σκληρός, άγριος, απάνθρωπος: ▶ Μερικές φορές αντιμετωπίζει τους άλλους με ωμό και βίαιο τρόπο.	Αντίθ.: ψητός (1) Συνών.: άσπλαχνος (2) Οικог. Λέξ.: ωμά (επίρρ.), ωμότητα Φράσεις: ▶ Ωμή αλήθεια (= καθαρή αλήθεια, χωρίς εξωραϊσμό) Παροιμ.: ▶ Ούτε ωμός, ούτε ψημένος, ούτε και τηγανισμένος
ώριμος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ώ-ρι-μος) [αρχ. ώριμος < ώ-ρα]	1. (για καρπό) που έχει φτάσει σε πλήρη ανάπτυξη και είναι έτοιμος για συγκομιδή και κατανάλωση: ▶ Τα σταφύλια ήταν ώριμα για τρύγο από πολύ νωρίς εφέτος. 2. (για ανθρώπους, μτφ.) αυτός που βρίσκεται στην ακμή της ηλικίας του και έχει αποκτήσει την ικανότητα να κρίνει και να αποφασίζει με σοβαρότητα και υπευθυνότητα: ▶ Τον εμπιστεύομαι, γιατί είναι πια ώριμος να αποφασίζει για όλα τα ζητήματα μόνος του.	Αντίθ.: άγουρος, αγίνωτος (1), ανώριμος (2) Συνών.: γινωμένος (1) Οικог. Λέξ.: ωριμάζω, ωρίμανση, ωρίμασμα, ωριμότητα Προσδιοριζ.: φρούτα (1)
ως (Επίρρημα & Πρόθεση) [λόγ. < αρχ. ώς]	A. (επίρρ.) 1. (αναφορικό) καθώς, όπως: ▶ Τέτοια ώρα, ως συνήθως, διαβάζει τα μαθήματά του. 2. (τροπικό) (για ιδιότητα) σαν, ως: ▶ Διορίστηκε ως νηπιαγωγός στην Ιθάκη. B. (πρόθ.) 1. ως, έως: ▶ Το κτήμα φτάνει ως την κορυφή του λόφου. ▶ Δουλεύει από το πρωί ως το βράδυ.	Φράσεις: ▶ Ως εδώ και μη παρέκει (= μέχρι εδώ και όχι παραπέρα) ▶ Ως επί το πλείστον (= τις πιο πολλές φορές) ▶ Ως εκ τούτου (= για το λόγο αυτό) ▶ Ως ακολούθως / εξής (= όπως παρακάτω) ▶ Ως εϊθισται (= όπως συνηθίζεται)

	2. (για ποσό) περίπου: ► Το σπίτι του απέχει ως πεντακόσια μέτρα από το σχολείο.	
ωτορινολαρυγγολόγος (ο) (Ουσιαστικό, Ο14) (ω-το-ρι-νο-λα-ρυγγολό-γος) [λόγ. < γαλλ. otorhinolaryngologie < αρχ. ὠτα + ῥίς (= μύτη) + λάρυξ (= λάρυγγας)]	ο γιατρός που ασχολείται με τις παθήσεις των αυτιών, της μύτης και του λάρυγγα: ► Επισκέφτηκε τον ωτορινολαρυγγολόγο, γιατί πονούσε έντονα το αυτί του.	Συνών.: ωριλά (< ωτορινο-λαρυγγολόγος) Οικογ. Λέξ.: ωτορινολαρυγγολογία
ωφέλιμος -η, -ο (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ω-φέ-λι-μος) [αρχ. ὠφέλιμος < ὠφέλω]	αυτός που είναι προς το καλό ή το συμφέρον κάποιου: ► Τα φρούτα και τα λαχανικά είναι ωφέλιμα για την υγεία του ανθρώπου.	Αντίθ.: ανώφελος, άχρηστος Συνών.: επωφελής, χρήσιμος Οικογ. Λέξ.: ωφελώ, ωφέλεια, ωφέλημα, ωφελιμισμός, ωφελιμότητα Προσδιοριζ.: βιβλίο, φορτίο, ενέργεια Φράσεις: ► Το τερπνόν μετά του ωφελίμου (= για κάτι ευχάριστο και χρήσιμο μαζί) ► Ωφέλιμο φορτίο (= το βάρος που επιτρέπεται να μεταφέρει ένα μεταφορικό μέσο)
ωχρός -ή, -ό (Επίθετο, Ε2, έμφυχα και άφυχα) (ώ-χρός) [λόγ. < αρχ. ὠχρός]	αυτός που έχει το χρώμα της ώχρας, κιτρινωπός, χλωμός, άτονος: ► Έγινε ωχρός από το φόβο που πήρε.	Συνών.: κιτρινός Σύνθ.: κάτωχρος, ωχροπρόσωπος Οικογ. Λέξ.: ώχρα, ωχριώ Προσδιοριζ.: πρόσωπο

4. Η προφορά των φθόγγων

Φθόγγοι ονομάζονται οι απλές φωνές με τις οποίες σχηματίζονται οι λέξεις.

Η γλώσσα μας έχει τους εξής 25 φθόγγους: α, ε, ι, ο, ου, β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ. Όπως παρατηρούμε, δεν υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στους φθόγγους και τα γράμματα της γλώσσας μας. Για παράδειγμα έχουμε φθόγγους που παριστάνονται με δύο γράμματα ου, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ, αλλά και περισσότερα γράμματα που παριστάνουν τον ίδιο φθόγγο ι, υ, η.

Οι φθόγγοι χωρίζονται σε φωνήεντα και σε σύμφωνα. **Φωνήεντα** είναι οι φθόγγοι που σχηματίζουν μόνοι τους μία συλλαβή: α, ε, ου. **Σύμφωνα** είναι οι φθόγγοι που δεν μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους μία συλλαβή: κ, τ, σ.

Δίψηφα

Τα δίψηφα είναι δύο γράμματα μαζί που παριστάνουν ένα φθόγγο. Χωρίζονται σε:

A. Δίψηφα φωνήεντα

1. Το **ου** για το φθόγγο (ου): του βράχου.
2. Το **αι** που προφέρεται, όπως το **ε**: παιδιά.
3. Το **ει**, το **οι** και το **υι** που προφέρονται, όπως το **ι**: φωνάζει, φίλοι, υιοθεσία.

B. Δίψηφα σύμφωνα

1. Τα **μπ**, **ντ**, και το **γκ**. Αυτά έχουν άλλοτε άρρινη κι άλλοτε έρρινη προφορά.

Άρρινη προφορά έχουν, όταν βρίσκονται :

α) στην αρχή των λέξεων : μπήκα, μπάλα, ντουλάπα, γκρεμίζω.

β) μέσα στη λέξη, ύστερα από σύμφωνο και πιο σπάνια ύστερα από φωνήεν (σε ξένες λέξεις): μπάρμπας, μπαγκέτα, μπαρμπούνι.

2. Το **τσ** και το **τζ**: τσιρότο, έτσι, Νίτσα, κατσικά, τζιτζίκι, τζάμι, τζάκι.

5. Η σημασία των λέξεων

Ομώνυμα ή Ομόηχα

Ομώνυμα ή Ομόηχα λέγονται οι λέξεις που προφέρονται το ίδιο, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Οι ομόηχες λέξεις έχουν συνήθως και διαφορετική ορθογραφία. Μερικές από τις συχνότερες ομόηχες λέξεις είναι:

δανεικός (< δανείζω)

διάλειμμα (διακοπή)

έκκληση (~ σε βοήθεια)

εξάρτηση (< εξαρτώμαι)

εφορία (οικονομική υπηρεσία)

κλίμα (ενός τόπου)

κλείνω (την πόρτα)

κόμμα (το σημείο στίξης)

κριτικός (αυτός που ασκεί κριτική)

λίρα (το νόμισμα)

λιμός (πεινιά)

λυτός (αυτός που έχει λυθεί)

όρος (συμφωνία)

σήκω (ρήμα)

σατιρικός (αυτός που σατιρίζει)

σκηνή (η)

σωρός (ο) (στοίβα από πράγματα)

τοιχος (ο)

ύλη (το υλικό)

φύλλο (δέντρου)

χήρος (αυτός που έχασε τη γυναίκα του)

ψηλός (αυτός που έχει ύψος)

δανικός (από τη Δανία)

διάλυμα (< διαλύω)

έκλυση (~ θερμοότητας)

εξάρτηση (~ του στρατιώτη)

ευφορία (α) πλούσια παραγωγή,
β) ευεξία)

κλήμα (το αμπέλι)

κλίνω (ένα ρήμα)

κώμα (λήθαργος)

κρητικός (από την Κρήτη)

λύρα (το μουσικό όργανο)

λοιμός (επιδημική νόσος)

λιτός (αυτός που αρκείται σε λίγα)

όρος (βουνό)

σύκο (το φρούτο)

σατυρικός (ο σχετικός με το σάτυρο)

σκοινί (το)

σορός (η) (το νεκρό σώμα)

τείχος (το)

ίλη (μονάδα τεθωρακισμένων)

φύλο (αρσενικό ή θηλυκό)

χείρος (το γουρούνι)

ψιλός (λεπτός)

Παρώνυμα

Παρώνυμα είναι λέξεις που μοιάζουν κάπως στην προφορά, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος που συχνά συγχέουμε τη σημασία της μιας λέξης με την άλλη. Πολλές φορές οι λέξεις αυτές ξεχωρίζουν, γιατί τονίζονται σε διαφορετική συλλαβή. Στην περίπτωση αυτή μιλάμε για **τονικά παρώνυμα**.

Παραδείγματα παρώνυμων:

αμαρτωλός (αυτός που έχει αμαρτίες)

αμείλικτος (σκληρός)

αμυγδαλιές (το δέντρο)

άπληστος (αχόρταγος)

αχόρταγος (λαίμαργος)

γένεση (δημιουργία)

γέρνω

γέρος (ηλικιωμένος)

εκατόμβη (πολλά θύματα)

εγκληματώ (κάνω έγκλημα)

έκθλιψη (στη γραμματική)

επιβολή (~ ενός φόρου)

ημιτόνιο (στη μουσική)

ηπειρωτικός (αυτός που ανήκει σε ήπειρο)

ήμερος

θόλος

Ινδός (από την Ινδία)

καλόβολος (βολεύεται εύκολα)

κάμαρα (το δωμάτιο)

νόμος

οδύνη (ψυχικός πόνος)

παίρνω (κάτι)

αρματολός (αυτός που κρατά άρματα)

αμίλητος (που δε μιλά)

αμυγδαλές (ο αδένας)

άπλυτος (αυτός που δεν έχει πλυθεί)

αχόρταστος (αυτός που δε χόρτασε ακόμη)

γέννηση (ο τοκετός)

γερνώ

γερός (δυνατός)

κατακόμβη (υπόγειο νεκροταφείο)

εγκλιματίζω (συνηθίζω στο κλίμα)

έκλειψη (~ ηλίου)

επιβουλή (κακόβουλο σχέδιο)

ημίτονο (στα μαθηματικά)

ηπειρώτικος (από την Ήπειρο)

ήρεμος

θολός

Ινδιάνος (ο ιθαγενής της Αμερικής)

καλόβουλος (θέλει το καλό)

καμάρα (η θολωτή κατασκευή)

νομός

ωδίνες (οι πόνοι της γέννας)

περνώ (το δρόμο)

περήφανος

πολιτικός (αυτός που έχει σχέση με την πολιτική)

πρότυπο (υπόδειγμα)

σήραγα (το τούνελ)

στερώ (παίρνω κάτι που ανήκει σε άλλον)

στήλη (επιτύμβια)

σχολείο

σφήκα (το έντομο)

τεχνικός (σε σχέση με μια τέχνη)

περίφημος

πολίτικος (αυτός που έχει σχέση με την Κωνσταντινούπολη)

πρωτότυπο (όχι αντίγραφο)

σύριγγα (το όργανο για την ένεση)

υστερώ (μένω πίσω)

στύλος (η κολόνα)

σχόλιο

σφίγγα (μυθολογικό τέρας)

ο τεχνητός (αυτός που δεν είναι φυσικός)

Συνώνυμα και Αντίθετα

Συνώνυμα λέγονται οι λέξεις που είναι διαφορετικές μεταξύ τους, αλλά έχουν περίπου την ίδια σημασία (π.χ. βλέπω, κοιτάζω, παρατηρώ κ.λπ.). Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι η σημασία τους δεν είναι ακριβώς η ίδια (βλ. παρακάτω ταυτόσημα), αλλά μας βοηθούν να περιγράψουμε αυτό που θέλουμε κάθε φορά, επιλέγοντας τη λέξη που μας ταιριάζει καλύτερα.

Αντίθετα λέγονται οι λέξεις που έχουν εντελώς διαφορετική σημασία μεταξύ τους (π.χ. ψηλός - κοντός, όμορφος - άσχημος).

Σημ. Συνώνυμες και Αντίθετες λέξεις θα βρούμε στην τρίτη στήλη των λημμάτων του Λεξικού μας.

Ταυτόσημα

Ταυτόσημες λέγονται οι λέξεις που η σημασία τους είναι εντελώς ίδια.

Τέτοιες ταυτόσημες λέξεις που συναντούμε στη γλώσσα μας είναι:

αραποσίτι
αχλάδι
γίδα
γρούλος
καταγής
κοκκινογούλια
μελισσουργός
(το πουλί)

καλαμπόκι
απίδι
κατσίκα
τριζόνι
χάμω
παντζάρια
μελισσοφάγος

όρνιθα
ορνιθώνας
πετεινός
στέγη
φλαμούρι
ψαρόνι

κότα
κοτέτσι
κόκορας
σκεπή
τίλιο
μαυροπούλι

6. Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

A. Πού τονίζουμε τις λέξεις

Ο τόνος σημειώνεται:

1. Πάνω στο φωνήεν που ακούγεται πιο πολύ: *εσύ, πάνω.*
2. Μπροστά και πάνω στο κεφαλαίο φωνήεν που τονίζεται: *Έλληνας, Όμηρος, Άρτα.*
3. Πάνω στο φωνήεν της διφθόγγου που προφέρεται δυνατότερα: *νεράιδα.*
4. Πάνω στο δεύτερο φωνήεν του δίψηφου φωνήεντος και του συνδυασμού *αυ* και *ευ*: *σακούλι, είμαστε, αύριο, εύχομαι.*
5. Σε κάθε λέξη μπορεί να τονιστεί μόνο μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές: *αγαπώ, τιμόνι, τρίγωνο.*

B. Πότε τονίζουμε τις λέξεις

1. Τόνο παίρνει κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές: *γράμμα, άνθρωπος.*
2. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν παίρνουν τόνο. Θεωρούνται μονοσύλλαβοι και μένουν χωρίς τόνο οι συνιζημένοι τύποι (δύο φωνήεντα που προφέρονται σε μια συλλαβή), π.χ. *μια, δυο, για, γεια, πια, ποιος, γιος, νιος, πω.*
Προσοχή στη διαφορά: *μία-μια, δύο-δυο, ο βίος-το βιος.*
3. Παίρνει τόνο ο **διαζευκτικός σύνδεσμος** ή (για να ξεχωρίζει από το άρθρο η): *Η η Άννα ή η Μαρία.*
4. Παίρνουν τόνο τα **ερωτηματικά** πού και πώς: *Πού ήσουν; Δε μας είπες πώς τα πέρασες.*
5. Παίρνουν τόνο τα **πού** και **πώς** στις παρακάτω περιπτώσεις: *πού να σου τα λέω, από πού κι ως πού, πού και πού, αραιά και πού, πώς και πώς.*
6. Παίρνουν τόνο και **οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών** (*μου, σου, του, την, της, τον, το, μας, σας, τους, τα*), όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν εγκλιτικές λέξεις: *ο πατέρας μου* είπε (= ο πατέρας είπε σ' εμένα), ενώ *ο πατέρας* μου είπε (ο δικός μου πατέρας είπε), *η δασκάλα* **μάς** τα έδωσε (η δασκάλα τα έδωσε σ' εμάς), ενώ *η δασκάλα* μας τα έδωσε (η δική μας δασκάλα τα έδωσε).
Όταν, όμως, δεν υπάρχει περίπτωση να μπερδευτούν οι προσωπικές αντωνυμίες με τα ομόηχά τους εγκλιτικά, τότε δεν παίρνουν τόνο: *Ο δάσκαλος που θα μας στείλουν.*
8. Ο τόνος του εγκλιτικού που ακούγεται στη λήγουσα των προπαροξύτων λέξεων σημειώνεται: *ο πρόεδρος* μας. Το ίδιο γίνεται και στο πρώτο από τα δύο εγκλιτικά, όταν προηγείται παροξύτονη προστακτική: *δώσε μου* το.
9. Όταν μια λέξη παθαίνει έκθλιψη ή αποκοπή και γίνεται μονοσύλλαβη, κρατάει τον τόνο: *μήτε* αυτός - *μήτ'* αυτός, *δείξε* το - *δείξ'* το.
10. Ένας τύπος του ρήματος που έμεινε άτονος μετά από αφαίρεση, δεν ανεβάζει τον τόνο στην προηγούμενη λέξη: *θα έλεγε* - *θα* 'λεγε, *μον έριξε* - *μον* 'ριξε, αλλά *θά* 'ρθω και *θα* 'ρθω.

7. Η γραφή των αριθμητικών

Τα **αριθμητικά** είναι λέξεις που φανερώνουν αριθμητικές ποσότητες ή εκφράζουν αριθμητικές σχέσεις. Τα αριθμητικά είναι **επίθετα** ή **ουσιαστικά**.

Τα αριθμητικά επίθετα τα χωρίζουμε στις παρακάτω κατηγορίες:

- **απόλυτα**, που φανερώνουν ορισμένο πλήθος (*ένας - μία - ένα, δύο, τρεις - τρία, τέσσερις - τέσσερα, πέντε, δεκαέξι, τριάντα, εκατό, χίλια κ.λπ.*)
- **τακτικά**, που φανερώνουν τη θέση που παίρνει κάτι σε μια σειρά από όμοια πράγματα (*πρώτος, δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, δέκατος όγδοος, εικοστός, τριακοστός, χιλιοστός κ.λπ.*)
- **πολλαπλασιαστικά**, που φανερώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι (*μονός, διπλός, τριπλός, πενταπλός, εικοσαπλός κ.λπ.*)
- **αναλογικά**, που φανερώνουν πόσες φορές μεγαλύτερο είναι ένα ποσό από ένα άλλο (*διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, δεκαπλάσιος κ.λπ.*)

Τα **αριθμητικά ουσιαστικά** είναι αφηρημένα ουσιαστικά, σχηματίζονται από τις καταλήξεις των απόλυτων αριθμητικών και ονομάζονται **περιληπτικά**. Φανερώνουν:

- α.** το περίπου (*δεκαριά, εικοσαριά, πενηνταριά κ.λπ.*)
- β.** πλήθος μονάδων που κάνουν ένα σύνολο (*δυάδα, τριάδα, τετράδα, πενηντάδα κ.λπ.*)

Τι πρέπει να προσέχουμε στη γραφή των αριθμητικών

- Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13 έως το 19 γράφονται με μία λέξη: *δεκατρία, δεκαέξι, δεκαοχτώ*. Από το 21 και μετά γράφονται σε χωριστές λέξεις: *είκοσι πέντε, σαράντα δύο*.
- Τα τακτικά αριθμητικά γράφονται σε χωριστές λέξεις από το 13 και μετά: *δέκατος τρίτος, εικοστός όγδοος*.
- Γράφονται **με ένα ν**: το *ένατος*, το *ενενήντα* (90) με τα παράγωγά του (*ενενηκοστός κ.λπ.*).
- Γράφονται **με δύο ν**: το *εννέα - εννιά* (9) το *εννιακόσια* (900) με τα παράγωγά του (*εννιακοσιοστός*).

Τα αριθμητικά ένα, τρία και τέσσερα έχουν 3 γένη και κλίνονται: Το ένα μόνο στον ενικό, το τρία και το τέσσερα μόνο στον πληθυντικό.

- Τα αριθμητικά, όταν γίνονται πρώτα συνθετικά σε κάποιες λέξεις, γράφονται ως εξής:

Το αριθμητικό	γίνεται	όπως στο
ένα	μον(ο)-	μονόστηλο, μονάκριβη
δύο	δι-	δίψηφο, διμέτωπος
	δισ-	δισεκατομμύριο
	δυ-	δυάδα
τρία	τρι-	τρίγωνο, τρίποδο
	τρισ-	τρισέλιδος, τρισένδοξος
τέσσερα	τετρα-	τετράπλευρο, τετραώροφος
πέντε	πεντο-	πεντοζάλης, πεντόβολα
	πεντα-	πεντάμηνο, πεντάλεπτο
έξι	εξα-	εξάχρονος, εξαπτέρυγα
επτά ή εφτά	επτα- ή εφτα-	επτάχρονος, επταμηνίτικος
οκτώ ή οχτώ	οκτα- ή οχτα-	οκτάτομος, οχτάωρο
εννέα ή εννιά	εννια-	εννιάμερα

Πίνακας των απόλυτων και των τακτικών αριθμητικών

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα Αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	α'	ένας, μία-μια, ένα	πρώτος
2	β'	δύο, δυο	δεύτερος
3	γ'	τρεις, τρία	τρίτος
4	δ'	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	στ'	έξι	έκτος
7	ζ'	επτά (εφτά)	έβδομος
8	η'	οκτώ (οχτώ)	όγδοος
9	θ'	εννέα (εννιά)	ένατος
10	ι'	δέκα	δέκατος
11	ια'	ένδεκα (έντεκα)	ενδέκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ'	δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ'	δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	ιστ'	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος
17	ιζ'	δεκαεπτά (δεκαεφτά)	δέκατος έβδομος

18	ιη'	δεκαοκτώ (δεκαοχτώ)	δέκατος όγδοος
19	ιθ	δεκαεννέα (δεκαεννιά)	δέκατος ένατος
20	κ'	είκοσι	εικοστός
30	λ'	τριάντα	τριακοστός
40	μ'	σαράντα	τεσσαρακοστός
50	ν'	πενήντα	πεντηκοστός
60	ξ'	εξήντα	εξηκοστός
70	ο'	εβδομήντα	εβδομηκοστός
80	π'	ογδόντα	ογδοηκοστός
90	Ϟ'	ενενήντα	ενενηκοστός
100	ρ'	εκατό	εκατοστός
101	ρα'	εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος
110	ρι'	εκατόν δέκα	εκατοστός δέκατος
200	σ'	διακόσιοι, -ιες, -ια	διακοσιοστός
300	τ'	τρ(ι)ακόσιοι, -ιες, -ια	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρακόσιοι, -ιες, -ια	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακόσιοι, -ιες, -ια	πεντακοσιοστός
600	χ'	εξακόσιοι, -ιες, -ια	εξακοσιοστός
700	ψ'	εφτακόσιοι, -ιες, -ια	εφτακοσιοστός
800	ω'	οχτακόσιοι, -ιες, -ια	οχτακοσιοστός
900	Ϙ	εννιακόσιοι, -ιες, -ια	εννιακοσιοστός
1.000	, α	χίλιοι, -ιες, -ια	χιλιοστός
2.000	, β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός
10.000	, ι	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός
100.000	, ρ	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιο- στός
1.000.000		ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός
1.000.000.000		ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός

8. ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΛΙΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

1. ΟΝΟΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ							
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
Ονομαστική	Γενική	Αιτιατική	Κλητική	Ονομαστική	Γενική	Αιτιατική	Κλητική
ΑΡΘΡΑ							
Αρσενικό	του	το(ν)	----	οι	των	τους	---
Θηλυκό	της	τη(ν)	----	οι	των	τις	---
Ουδέτερο	του	το	---	τα	των	τα	---
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ							
Αρσενικά							
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
01 αρσ. σε -ας ισοσύλλ.	του αγώνα	τον αγώνα	αγώνα	οι αγώνες	των αγώνων	τους αγώνες	αγώνες
02 αρσ. σε -ας ισοσύλλ.	του ταμια	τον ταμια	ταμια	οι ταμίες	των ταμιών	τους ταμίες	ταμίες
03 αρσ. σε -ας ισοσύλλ.	του πίνακα	τον πίνακα	πίνακα	οι πίνακες	των πινάκων	τους πίνακες	πίνακες
04 αρσ. σε -άς ανισοσύλλ.	του ψαρά	τον ψαρά	ψαρά	οι ψαράδες	των ψαράδων	τους ψαράδες	ψαράδες
05 αρσ. σε -ης ισοσύλλ.	του ναύτη	το(ν) ναύτη	ναύτη	οι ναύτες	των ναυτών	τους ναύτες	ναύτες
06 αρσ. σε -ής ισοσύλλ.	του νικητή	το(ν) νικητή	νικητή	οι νικητές	των νικητών	τους νικητές	νικητές
06 αρσ. σε -ής με διπλό πληθ.	του βουτηχτή	το(ν) βουτηχτή	βουτηχτή	οι βουτηχτές βουτηχτάδες	των βουτηχτών βουτηχτάδων	τους βουτηχτές βουτηχτάδες	βουτηχτές βουτηχτάδες

Ο8 αρσ. σε -ης αντισούλλ.	ο καφετζής	του καφετζή	τον καφετζή	καφετζή	οι καφετζήδες	των καφετζήδων	τους καφετζήδες	καφετζήδες
Ο9 αρσ. σε -ης αντισούλλ.	ο μανάβης	του μανάβη	το(ν) μανάβη	μανάβη	οι μανάβηδες	των μανάβηδων	τους μανάβηδες	μανάβηδες
Ο10 αρσ. σε -ης αντισούλλ.	ο φούρναρης	του φούρναρη	το(ν) φούρναρη	φούρναρη	οι φουρνάριδες	των φουρνάριδων	τους φουρνάριδες	φουρνάριδες
Ο11 αρσ. σε -ές αντισούλλ.	ο καφές	του καφέ	τον καφέ	καφέ	οι καφέδες	των καφέδων	τους καφέδες	καφέδες
Ο12 αρσ. σε -ούς αντισούλλ.	ο παππούς	του παππού	τον παππού	παππού	οι παππούδες	των παππούδων	τους παππούδες	παππούδες
Ο13 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο ουρανός	του ουρανού	τον ουρανό	ουρανέ	οι ουρανοί	των ουρανών	τους ουρανοί	ουρανοί
Ο14 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο δρόμος	του δρόμου	το δρόμο	δρόμε	οι δρόμοι	των δρόμων	τους δρόμους	δρόμοι
Ο15 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο αντιπάλος	του αντιπάλου	τον αντιπάλου	αντίπαλε	οι αντίπαλοι	των αντιπάλων	τους αντιπάλους	αντίπαλοι
Ο16 αρσ. σε -ός αντισούλλ.	ο άγγελος	του αγγέλου	τον άγγελο	άγγελε	οι άγγελοι	των αγγέλων	τους αγγέλους	άγγελοι
Ο17 αρσ. σε -ές ιδιόκλιτα	ο δεκανέας	του δεκανέα	το δεκανέα	δεκανέα	οι δεκανείς	των δεκανέων	τους δεκανείς	δεκανείς
Θηλυκά								
Ο18 θηλ. σε -ά αντισούλλ.	η καρδιά	της καρδιάς	την καρδιά	καρδιά	οι καρδιές	των καρδιών	τις καρδιές	καρδιές
Ο19 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η ώρα	της ώρας	την ώρα	ώρα	οι ώρες	των ωρών	τις ώρες	ώρες
Ο20 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η θάλασσα	της θάλασσας	τη θάλασσα	θάλασσα	οι θάλασσες	των θαλασσών	τις θαλασσες	θάλασσες
Ο21 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η ελπίδα	της ελπίδας	την ελπίδα	ελπίδα	οι ελπίδες	των ελπίδων	τις ελπίδες	ελπίδες
Ο22 θηλ. σε -α αντισούλλ.	η σάλπιγγα	της σάλπιγγας	τη σάλπιγγα	σάλπιγγα	οι σάλπιγγες	των σάλπιγγων	τις σάλπιγγες	σάλπιγγες

023 θηλ. σε -ά ισοσύλλ.	η γιαγιά	της γιαγιάς	τη γιαγιά	γιαγιά	οι γιαγιάδες	των γιαγιάδων	τις γιαγιάδες	γιαγιάδες	
024 θηλ. σε -ή ισοσύλλ.	η ψυχή	της ψυχής	την ψυχή	ψυχή	οι ψυχές	των ψυχών	τις ψυχές	ψυχές	
025 θηλ. σε -η ισοσύλλ.	η ανάγκη	της ανάγκης	την ανάγκη	ανάγκη	οι ανάγκες	των αναγκών	τις ανάγκες	ανάγκες	
026 θηλ. σε -η ισοσύλλ.	η ζάχαρη	της ζάχαρης	τη ζάχαρη	ζάχαρη	οι ζάχαρες	-	τις ζάχαρες	ζάχαρες	
027 θηλ. σε -η αρχαιοκλ.	η πράξη	της πράξης	την πράξη	πράξη	οι πράξεις	των πράξεων	τις πράξεις	πράξεις	
028 θηλ. σε -η αρχαιοκλ.	η δύναμη	της δυναμής	δύναμη	δύναμη	οι δυνάμεις	των δυνάμεων	τις δυνάμεις	δυνάμεις	
029 θηλ. σε -ος αρχαιοκλ.	η διάμετρος	της διαμέτρου	τη διάμετρο	(διάμετρο)	οι διάμετροι (διάμετρος)	των διαμέτρων	τις διαμέτρους (διάμετρος)	διάμετροι	
030 θηλ. σε -ού ανισοσύλλ.	η αλεπού	της αλεπούς	την αλεπού	αλεπού	οι αλεπούδες	των αλεπούδων	τις αλεπούδες	αλεπούδες	
Ουδέτερα									
031 Ουδ. σε -ό ισοσύλλ.	το βουνό	του βουνού	το βουνό	βουνό	τα βουνά	των βουνών	τα βουνά	βουνά	
032 Ουδ. σε -ο ισοσύλλ.	το μήλο	του μήλου	το μήλο	μήλο	τα μήλα	των μήλων	τα μήλα	μήλα	
033 Ουδ. σε -ο ισοσύλλ.	το σίδερο	του σιδήρου	το σίδερο	σίδηρο	τα σίδηρα	των σιδήρων	τα σίδηρα	σίδηρα	
034 Ουδ. σε -ο ισοσύλλ.	το θέατρο	του θεάτρου	το θέατρο	θέατρο	τα θέατρα	των θεάτρων	τα θέατρα	θέατρα	
035 Ουδ. σε -ι ισοσύλλ.	το παιδί	του παιδιού	το παιδί	παιδί	τα παιδιά	των παιδιών	τα παιδιά	παιδιά	
036 Ουδ. σε -ι ισοσύλλ.	το τραγούδι	του τραγουδιού	το τραγούδι	τραγούδι	τα τραγούδια	των τραγουδιών	τα τραγούδια	τραγούδια	
037 Ουδ. σε -ος ισοσύλλ.	το μέρος	του μέρους	το μέρος	μέρος	τα μέρη	των μερών	τα μέρη	μέρη	

Ο38 Ουδ. σε -ος ιουσιβλ.	το εδάφος	του εδάφους	το εδάφος	εδαφος	τα εδάφη	των εδαφών	τα εδάφη	εδάφη	
Ο39 Ουδ. σε -μα αντισουβλ.	το κόμμα	του κόμματος	το κόμμα	κόμμα	τα κόμματα	των κομμάτων	τα κόμματα	κόμματα	
Ο40 Ουδ. σε -μα αντισουβλ.	το όνομα	του ονόματος	το όνομα	όνομα	τα ονόματα	των ονομάτων	τα ονόματα	ονόματα	
Ο41 ουδ. σε -μο αντισουβλ.	το γράψιμο	του γραψιματος	το γράψιμο	γράψιμο	τα γραψίματα	των γραψιμάτων	τα γραψίματα	γραψίματα	
Ο42 Ουδ. σε -ας αντισουβλ.	το κρέας	του κρέατος	το κρέας	κρέας	τα κρέατα	των κρεάτων	τα κρέατα	κρέατα	
Ο43 Ουδ. σε -ως αντισουβλ.	το φως	του φωτός	το φως	φως	τα φώτα	των φώτων	τα φώτα	φώτα	
Ο44 Ουδ. σε -ον ιδιοκλίτα	το ον	του όντος	το ον	ον	τα όντα	των όντων	τα όντα	όντα	
Ο45 Ουδ. σε -ον ιδιοκλίτα	το μέλλον	του μέλλοντος	το μέλλον	μέλλον	τα μέλλοντα	των μελλόντων	τα μέλλοντα	μέλλοντα	
Ο46 Ουδ. σε -αν ιδιοκλίτα	το παν	του παντός	το παν	παν	τα πάντα	των πάντων	τα πάντα	πάντα	
Ο47 Ουδ. σε -έν ιδιοκλίτα	το μηδέν	του μηδενός	το μηδέν	μηδέν	τα φωνηέντα	των φωνηέντων	τα φωνηέντα	φωνηέντα	
Ο48 Ουδ. σε -εν ιδιοκλίτα	το φωνήεν	του φωνηέντος	το φωνήεν	φωνήεν	τα φωνηέντα	των φωνηέντων	τα φωνηέντα	φωνηέντα	
Ο49 Ουδ. σε -ύ ιδιοκλίτα	το οξύ	του οξέως	το οξύ	οξύ	τα οξέα	των οξέων	τα οξέα	οξέα	
Ο50 Ουδ. σε -ο ιδιοκλίτα	το δόρυ	του δόρατος	το δόρυ	δόρυ	τα δόρατα	των δοράτων	τα δόρατα	δόρατα	
ΕΠΙΘΕΤΑ									
Ε1 Επιθ. σε -ος, -ή, -ό	ο καλός η καλή το καλό	του καλού της καλής του καλού	τον καλό την καλή το καλό	καλέ καλή καλό	οι καλοί οι καλές τα καλά	των καλών των καλών των καλών	τους καλούς τις καλές τα καλά	καλοί καλές καλά	
Ε2 Επιθ. σε -ος, -η, -ο	ο όμορφος η όμορφη το όμορφο	του όμορφου της όμορφης του όμορφου	τον όμορφο την όμορφη το όμορφο	όμορφε όμορφη όμορφο	οι όμορφοι οι όμορφες τα όμορφα	των όμορφων των όμορφων των όμορφων	τους όμορφους τις όμορφες τα όμορφα	όμορφοι όμορφες όμορφα	

E3 Επιθ. σε -ος, -α, -ο	ο ωρατός η ωραία το ωραίο	του ωραίου της ωραίας του ωραίου	τον ωραίο την ωραία το ωραίο	ωραία ωραία ωραία	οι ωραίοι οι ωραίες τα ωραία	των ωραίων των ωραίων των ωραίων	τους ωραίους τις ωραίες τα ωραία	ωραίοι ωραίες ωραία
E4 Επιθ. σε -ος, -τα, -ο	ο πλούσιος η πλούσια το πλούσιο	του πλούσιου της πλούσιας του πλούσιου	τον πλούσιο την πλούσια το πλούσιο	πλούσια πλούσια πλούσιο	οι πλούσιοι οι πλούσιες τα πλούσια	των πλούσιων των πλούσιων των πλούσιων	τους πλούσιους τις πλούσιες τα πλούσια	πλούσιοι πλούσιες πλούσια
E5 Επιθ. σε -ός, τή, -ή	ο γλυκός η γλυκιά το γλυκό	του γλυκού της γλυκιάς του γλυκού	το γλυκό τη γλυκιά το γλυκό	γλυκιά γλυκιά γλυκό	οι γλυκοί οι γλυκιές τα γλυκά	των γλυκών των γλυκών των γλυκών	τους γλυκούς τις γλυκιές τα γλυκά	γλυκοί γλυκιές γλυκά
E6 Επιθ. σε -ός, τή, -ή	ο βαθύς η βαθιά το βαθύ	του βαθιού της βαθιάς του βαθιού	το βαθύ τη βαθιά το βαθύ	βαθύ βαθιά βαθύ	οι βαθιοί οι βαθιές τα βαθιά	των βαθιών των βαθιών των βαθιών	τους βαθιούς τις βαθιές τα βαθιά	βαθιοί βαθιές βαθιά
E7 Επιθ. σε -ής, -τή, -ι	ο σταχτής η σταχτιά το σταχτι	του σταχτιού της σταχτιάς του σταχτιού	το σταχτι τη σταχτιά το σταχτι	σταχτι σταχτιά σταχτι	οι σταχτιοί οι σταχτιές τα σταχτιά	των σταχτιών των σταχτιών των σταχτιών	τους σταχτιούς τις σταχτιές τα σταχτιά	σταχτιοί σταχτιές σταχτιά
E8 Επιθ. σε -ής, -α, -ικο	ο ζηλιάρης η ζηλιάρα το ζηλιάρικο	του ζηλιάρη της ζηλιάρας του ζηλιάρικου	το ζηλιάρη τη ζηλιάρα το ζηλιάρικο	ζηλιάρη ζηλιάρα ζηλιάρικο	οι ζηλιάρηδες οι ζηλιάρες τα ζηλιάρικα	των ζηλιάρηδων των ζηλιάρικων των ζηλιάρικων	τους ζηλιάρηδες τις ζηλιάρες τα ζηλιάρικα	ζηλιάρηδες ζηλιάρες ζηλιάρικα
E9 Επιθ. σε -ής, -ής, -ές	ο συνεχής η συνεχής το συνεχές	του συνεχούς της συνεχούς του συνεχούς	το συνεχή τη συνεχή το συνεχές	συνεχής συνεχής συνεχές	οι συνεχείς οι συνεχείς τα συνεχή	των συνεχών των συνεχών των συνεχών	τους συνεχείς τις συνεχείς τα συνεχή	συνεχείς συνεχείς συνεχή
E10 Επιθ. σε -ός, -ος & -η, -ο	ο διάδικος η διάδικος διάδικη το διάδικο	του διαδίκου διάδικου της διαδίκου διαδίκης του διαδίκου διάδικου	το διάδικο την διαδίκου διαδίκης το διάδικο	διάδικε διάδικε διάδικη διάδικο	οι διάδικοι οι διάδικοι οι διάδικες τα διάδικα	των διαδίκων των διαδίκων των διαδίκων διαδίκων	τους διαδίκους διάδικους τις διαδίκους διάδικες τα διάδικα	διάδικοι διάδικοι διάδικες διάδικα
Επιθετο πολύς, πολλή, πολύ	ο πολύς η πολλή το πολύ	της πολλής	τον πολύ την πολλή το πολύ		οι πολλοί οι πολλές τα πολλά	των πολλών των πολλών των πολλών	τους πολλούς τις πολλές τα πολλά	(πολλοί) (πολλές) (πολλά)
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ								
	ένας μία ένα	ενός μιας, μιας ενός	ένα(ν) μία, μία ένα					

						τρεις τρεις τρία	τριών τριών τριών	τρεις τρεις τρία	τριών τριών τριών	τρεις τρεις τρία	
						τέσσερις τέσσερις τέσσερα	τεσσάρων τεσσάρων τεσσάρων	τέσσερις τέσσερις τέσσερα	τεσσάρων τεσσάρων τεσσάρων	τέσσερις τέσσερις τέσσερα	
ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ											
		εγώ	εμένα, με	εμένα, με	εμείς	εμείς	εμάς, μας	εμείς	εμάς, μας	εμάς, μας	
		εσύ	εσένα, σε	εσύ	εσείς	εσείς	εσάς, σας	εσείς	εσάς, σας	εσείς	
		αυτός, τος	αυτού, του	αυτόν, τον	αυτοί, τοι	αυτοί, τοι	αυτών, τους	αυτούς, τους	αυτών, τους	αυτούς, τους	
		αυτή, τη	αυτήs, της	αυτή(ν), τη(ν)	αυτές, τες	αυτές, τες	αυτών, τους	αυτούς, τους	αυτών, τους	αυτές, τες, τις	
		αυτό, το	αυτού, του	αυτό, το	αυτά, τα	αυτά, τα	αυτών, τους	αυτούς, τους	αυτών, τους	αυτά, τα	
ΡΗΜΑΤΑ											
είμαι											
ενεστ.	ορ./οπ.	είμαι	είσαι	είναι	είμαστε	είστε	είστε	είστε	είστε	είναι	
	μτχ.	όντας									
πρτ.	οριστ.	ήμουν	ήσουν	ήταν	ήμαστε & ήμασταν	ήμαστε & ήμασταν	ήσαστε & ήσασταν	ήσαστε & ήσασταν	ήσαστε & ήσασταν	ήσαν	
μέλλ.	οριστ.	θα είμαι	θα είσαι	θα είναι	θα είμαστε	θα είμαστε	θα είστε & θα είσαστε	θα είστε & θα είσαστε	θα είστε & θα είσαστε	θα είναι	
έχω											
ενεστ.	ορ./οπ.	έχω	έχεις	έχει	έχουμε	έχετε	έχουμε	έχετε	έχετε	έχουν	
	μτχ.	έχοντας									
πρτ.	οριστ.	είχα	είχες	είχε	είχαμε	είχατε	είχαμε	είχατε	είχατε	είχαν	
μέλλ.	οριστ.	θα έχω	θα έχεις	θα έχει	θα έχουμε	θα έχουμε	θα έχετε	θα έχετε	θα έχετε	θα έχουν	
P1 δένω											

ενεστ.	ορ./ υπ.	δένω	δένεις	δένει	δένουμε	δένετε	δένουν
	προστ.		δένε			δένετε	
	μχ.	δένοντας					
πρτ.	οριστ.	έδενα	έδενεις	έδενε	δέναμε	δένατε	έδεναν
αορ.	οριστ.	έδεσα	έδεοεις	έδεσε	δέοαμε	δέοατε	έδεσαν
	υποτ.	δέσω	δέσοεις	δέσει	δέοουμε	δέοοτε	δέοουν
	προστ.		δέσε			δέοτε	
εξακολ. μέλλ.		θα δένω	θα δένεις	θα δένει	θα δένουμε	θα δένετε	θα δένουν
συνοπτ. μέλλ.		θα δέσω	θα δέοεις	θα δέοει	θα δέοουμε	θα δέοοτε	θα δέοουν
πρκ.	ορ./ υπ.	έχω δέοει (ή έχω δεμένο)	έχεις δέοει	έχει δέοει	έχοουμε δέοει	έχετε δέοει	έχουν δέοει
υπερσ.		είχα δέοει (ή είχα δεμένο)	είχεις δέοει	είχε δέοει	είχαμε δέοει	είχατε δέοει	είχαν δέοει
μέλλ. συντελ.		θα έχω δέοει (ή θα έχω δεμένο)	θα έχεις δέοει	θα έχει δέοει	θα έχοουμε δέοει	θα έχετε δέοει	θα έχουν δέοει
δένομαι							
ενεστ.	ορ./ υπ.	δένομαι	δένεσαι	δένεται	δενόμαστε	δένεστε	δένονται
	προστ.		(δένου)			(δένεστε)	
πρτ.	οριστ.	δενόμοιου	δενόσοιου	δενόταν	δενόμασταν, -αστε	δενόσασταν, -αστε	δενόνταν
αορ.	οριστ.	δέθηκα	δέθηκες	δέθηκε	δεθήκαμε	δεθήκατε	δέθηκαν
	υποτ.	δεθλώ	δεθείς	δεθεί	δεθούμε	δεθείτε	δεθούν
	προστ.		δέσοι			δεθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα δένομαι	θα δένεσαι	θα δένεται	θα δενόμαστε	θα δένεστε	θα δένονται

συνοπ. μέλλ.	θα δεθώ	θα δεθείς	θα δεθεί	θα δεδούμε	θα δεθείτε	θα δεθούν
πρκ.	ορ./ σπ. έχω δεθεί (ή είμαι δεμένος)	έχεις δεθεί	έχει δεθεί	έχουμε δεθεί	έχετε δεθεί	έχουν δεθεί
	μτχ. δεμένος, -η, -ο					
υπερσ.	είχα δεθεί (ή ήμουν δεμένος)	είχες δεθεί	είχε δεθεί	είχαμε δεθεί	είχατε δεθεί	είχαν δεθεί
μέλλ. συντελ.	θα έχω δεθεί (ή θα είμαι δεμένος)	θα έχεις δεθεί	θα έχει δεθεί	θα έχουμε δεθεί	θα έχετε δεθεί	θα έχουν δεθεί
P2 κρύβω						
ενεστ.	ορ./ σπ. κρύβω	κρύβεις	κρύβει	κρύβουμε	κρύβετε	κρύβουν
	προστ.		κρύβε		κρύβετε	
	μτχ.	κρύβοντας				
πρτ.	έκρυβα	έκρυβες	έκρυβε	κρύβαμε	κρύβατε	έκρυβαν
αόρ.	έκρυψα	έκρυψες	έκρυψε	κρύψαμε	κρύψατε	έκρυψαν
	υποστ.	κρύψω	κρύψει	κρύψουμε	κρύψετε	κρύψουν
	προστ.	κρύψε			κρύψτε	
εξακολ. μέλλ.	θα κρύβω	θα κρύβεις	θα κρύβει	θα κρύβουμε	θα κρύβετε	θα κρύβουν
συνοπ. μέλλ.	θα κρύψω	θα κρύψεις	θα κρύψει	θα κρύψουμε	θα κρύψετε	θα κρύψουν
πρκ.	ορ./ σπ. έχω κρύψει (ή έχω κρυμμένο)	έχεις κρύψει	έχει κρύψει	έχουμε κρύψει	έχετε κρύψει	έχουν κρύψει
υπερσ.	είχα κρύψει (ή είχα κρυμμένο)	είχες κρύψει	είχε κρύψει	είχαμε κρύψει	είχατε κρύψει	είχαν κρύψει
μέλλ. συντελ.	θα έχω κρύψει (ή θα έχω κρυμμένο)	θα έχεις κρύψει	θα έχει κρύψει	θα έχουμε κρύψει	θα έχετε κρύψει	θα έχουν κρύψει
κρύβομαι						
ενεστ.	ορ./ σπ. κρύβομαι	κρύβεσαι	κρύβεται	κρύβόμαστε	κρύβεστε	κρύβονται

	προστ.		(κρύβου)					(κρύβεστε)	
πρτ.	οριστ.	κρυβόμουν	κρυβούουν	κρυβόταν	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόμασταν, -αστε	κρυβόνταν
αόρ.	οριστ.	κρύφτηκα	κρύφτηκες	κρύφτηκε	κρύφτηκαμε	κρύφτηκαμε	κρύφτηκατε	κρύφτηκατε	κρύφτηκαν
	υποστ.	κρυφτώ	κρυφτείς	κρυφτεί	κρυφτούμε	κρυφτούμε	κρυφτείτε	κρυφτείτε	κρυφτούν
	προστ.		κρύψου				κρυφτείτε	κρυφτείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα κρυβόμαι	θα κρύβεσαι	θα κριβεται	θα κρυβόμαστε	θα κρυβόμαστε	θα κρύβεστε	θα κρύβεστε	θα κρύβονται
συνοπτ. μέλλ.		θα κρυφτώ	θα κρυφτείς	θα κρυφτει	θα κρυφτούμε	θα κρυφτούμε	θα κρυφτείτε	θα κρυφτείτε	θα κρυφτούν
πρκ.	ορ. / υπ.	έχω κρυφτεί (ή είμαι κρυμμένος)	έχεις κρυφτεί	έχει κρυφτεί	έχουμε κρυφτεί	έχουμε κρυφτεί	έχετε κρυφτεί	έχετε κρυφτεί	έχουν κρυφτεί
	μτχ.	κρυμμένος, -η, -ο							
υπερσ.		είχα κρυφτεί (ή ήμουν κρυμμένος)	είχες κρυφτεί	είχε κρυφτεί	είχαμε κρυφτεί	είχαμε κρυφτεί	είχατε κρυφτεί	είχατε κρυφτεί	είχαν κρυφτεί
μέλλ. συντελ.		θα έχω κρυφτεί (ή θα είμαι κρυμμένος)	θα έχεις κρυφτεί	θα έχει κρυφτεί	θα έχουμε κρυφτεί	θα έχουμε κρυφτεί	θα έχετε κρυφτεί	θα έχετε κρυφτεί	θα έχουν κρυφτεί
		P3 πλέκω							
ενεστ.	ορ. / υπ.	πλέκω	πλέκεις	πλέκει	πλέκουμε	πλέκουμε	πλέκετε	πλέκετε	πλέκουν
	προστ.		πλέκε				πλέκετε	πλέκετε	
	μτχ.	πλέκοντας							
πρτ.	οριστ.	έπλεκα	έπλεκες	έπλεκε	έπλεκαμε	έπλεκαμε	έπλεκατε	έπλεκατε	έπλεκαν
αόρ.	οριστ.	έπλεξα	έπλεξες	έπλεξε	έπλεξαμε	έπλεξαμε	έπλεξατε	έπλεξατε	έπλεξαν
	υποστ.	πλέξω	πλέξεις	πλέξει	πλέξουμε	πλέξουμε	πλέξετε	πλέξετε	πλέξουν
	προστ.		πλέξε				πλέξετε	πλέξετε	
εξακολ. μέλλ.		θα πλέκω	θα πλέκεις	θα πλέκει	θα πλέκουμε	θα πλέκουμε	θα πλέκετε	θα πλέκετε	θα πλέκουν

συνοπ. μέλλ.	θα πλέξω	θα πλέξεις	θα πλέξει	θα πλέξουμε	θα πλέξετε	θα πλέξουν
πρκ.	όρω πλέξει (ή έχω πλεγμένο)	έχεις πλέξει	έχει πλέξει	έχομε πλέξει	έχετε πλέξει	έχουν πλέξει
υπερσ.	είχα πλέξει (ή είχα πλεγμένο)	είχες πλέξει	είχε πλέξει	είχαμε πλέξει	είχατε πλέξει	είχαν πλέξει
μέλλ. συντελ.	θα έχω πλέξει (ή θα έχω πλεγμένο)	θα έχεις πλέξει	θα έχει πλέξει	θα έχουμε πλέξει	θα έχετε πλέξει	θα έχουν πλέξει
πλέκομαι						
ενεστ.	πλέκομαι	πλέκεις (πλέκω)	πλέκεται	πλεκόμαστε	πλέκεστε (πλέκεστε)	πλέκονται
προστ.						
πρτ.	πλεκόμουν	πλεκόσουν	πλεκόταν	πλεκόμασταν, -αστε	πλεκόσασταν, -αστε	πλέκονταν
αόρ.	πλέχτηκα	πλέχτηκες	πλέχτηκε	πλεχτήκαμε	πλεχτήκατε	πλέχτηκαν
	πλεχτώ	πλεχτείς	πλεχτεί	πλεχτούμε	πλεχτείτε	πλεχτούν
		πλέξω			πλεχτείτε	
εξακολ. μέλλ.	θα πλέκομαι	θα πλέκεις	θα πλέκεται	θα πλεκόμαστε	θα πλέκεστε	θα πλέκονται
συνοπ. μέλλ.	θα πλεχτώ	θα πλεχτείς	θα πλεχτεί	θα πλεχτούμε	θα πλεχτείτε	θα πλεχτούν
πρκ.	έχω πλεχτεί (ή είμαι πλεγμένος)	έχεις πλεχτεί	έχει πλεχτεί	έχομε πλεχτεί	έχετε πλεχτεί	έχουν πλεχτεί
	πλεγμένος, -η, -ο					
υπερσ.	είχα πλεχτεί (ή ήμουν πλεγμένος)	είχες πλεχτεί	είχε πλεχτεί	είχαμε πλεχτεί	είχατε πλεχτεί	είχαν πλεχτεί
μέλλ. συντελ.	θα έχω πλεχτεί (ή θα είμαι πλεγμένος)	θα έχεις πλεχτεί	θα έχει πλεχτεί	θα έχουμε πλεχτεί	θα έχετε πλεχτεί	θα έχουν πλεχτεί
P4 δροσιζώ						
ενεστ.	δροσιζώ	δροσιζεις	δροσιζει	δροσιζουμε	δροσιζετε	δροσιζουν
προστ.						
πρτ.						
αορ.						
υποστ.						
προστ.						
εξακολ. μέλλ.	θα δροσιζω	θα δροσιζεις	θα δροσιζει	θα δροσιζουμε	θα δροσιζετε	θα δροσιζουν
συνοπ. μέλλ.	θα δροσιζω	θα δροσιζεις	θα δροσιζει	θα δροσιζουμε	θα δροσιζετε	θα δροσιζουν

	προστ.		δρόσιζε				δρόσιζετε	
	μτχ.	δρόσιζοντας						
πρτ.	οριστ.	δρόσιζα	δρόσιζεις	δρόσιζε	δρόσιζαμε	δρόσιζατε	δρόσιζαν	
αόρ.	οριστ.	δρόσισα	δρόσισας	δρόσισε	δρόσισαμε	δρόσισατε	δρόσισαν	
	υποτ.	δρόσισω	δρόσισεις	δρόσισει	δρόσισωμε	δρόσισατε	δρόσισουν	
	προστ.		δρόσισε			δρόσιστε		
εξακολ. μέλλ.		θα δρόσιζω	θα δρόσιζεις	θα δρόσιξει	θα δρόσιζοιμε	θα δρόσιζετε	θα δρόσιζουν	
συνοπτ. μέλλ.		θα δρόσισω	θα δρόσισεις	θα δρόσισει	θα δρόσισωμε	θα δρόσιστε	θα δρόσισουν	
πρκ.	ορ. / υπ.	έχω δρόσισει (ή έχω δροισιμένο)	έχεις δρόσισει	έχει δρόσισει	έχουμε δρόσισει	έχετε δρόσισει	έχουν δρόσισει	
υπερσ.		είχα δρόσισει (ή είχα δροισιμένο)	είχες δρόσισει	είχε δρόσισει	είχαμε δρόσισει	είχατε δρόσισει	είχαν δρόσισει	
μέλλ. συντελ.		θα έχω δρόσισει (ή θα έχω δροισιμένο)	θα έχεις δρόσισει	θα έχει δρόσισει	θα έχουμε δρόσισει	θα έχετε δρόσισει	θα έχουν δρόσισει	
δρόσιζομαι								
	ενεστ.	ορ. / υπ. προστ.	δρόσιζομαι (δρόσιζου)	δρόσιζεται	δρόσιζομαστε	δρόσιζετε (δρόσιζατε)	δρόσιζονται	
πρτ.	οριστ.	δρόσιζομουν	δρόσιζόοιμον	δρόσιζόταν	δρόσιζόμασταν, -αστε	δρόσιζόσαταν, -αστε	δρόσιζόνταν	
αόρ.	οριστ.	δρόσιστηκα	δρόσιστηκες	δρόσιστηκε	δρόσιστηκαμε	δρόσιστηκατε	δρόσιστηκαν	
	υποτ.	δρόσιτώ	δρόσιτεις	δρόσιτει	δρόσιτώμε	δρόσιταίτε	δρόσιτούν	
	προστ.		δρόσιτου			δρόσιταίτε		
εξακολ. μέλλ.		θα δρόσιζομαι	θα δρόσιζεις	θα δρόσιζεται	θα δρόσιζόμαστε	θα δρόσιζετε	θα δρόσιζονται	
συνοπτ. μέλλ.		θα δρόσιτώ	θα δρόσιτεις	θα δρόσιτει	θα δρόσιτώμε	θα δρόσιταίτε	θα δρόσιτούν	

πρκ.	ορ./ σπ.	έχω δροσοιστεί (ή είμαι δροσοισμένος)	έχεις δροσοιστεί	έχει δροσοιστεί	έχουμε δροσοιστεί	έχετε δροσοιστεί	έχουν δροσοιστεί
υπερφ.	μτχ.	δροσοισμένος, -η, -ο					
υπερφ.		είχαν δροσοιστεί (ή ήμουν δροσοισμένος)	είχες δροσοιστεί	είχε δροσοιστεί	είχαμε δροσοιστεί	είχατε δροσοιστεί	είχαν δροσοιστεί
μέλλ. σοντελ.		θα έχω δροσοιστεί (ή θα είμαι δροσοισμένος)	θα έχεις δροσοιστεί	θα έχει δροσοιστεί	θα έχουμε δροσοιστεί	θα έχετε δροσοιστεί	θα έχουν δροσοιστεί
P5 αγαπώ							
ενεστ.	ορ./ σπ.	αγαπώ	αγαπάς	αγαπά	αγαπούμε, -άμε	αγαπάτε	αγαπούν, -άν(ε)
	προστ.			αγάπα		αγαπάτε	
	μτχ.	αγαπώντας					
πρτ.	οριστ.	αγαπούδα	αγαπούδες	αγαπούσε	αγαπούσαμε	αγαπούσατε	αγαπούσαν
αόρ.	οριστ.	αγάπησα	αγάπησες	αγάπησε	αγάπησαμε	αγάπησατε	αγάπησαν
	υποτ.	αγαπήσω	αγαπήσεις	αγαπήσει	αγαπήσουμε	αγαπήσατε	αγαπήσουν
	προστ.		αγάπησε			αγαπήστε	
εξακολ. μέλλ.		θα αγαπώ	θα αγαπάς	θα αγαπά	θα αγαπούμε, -άμε	θα αγαπάτε	θα αγαπούν, -άν(ε)
σονοπτ. μέλλ.		θα αγαπήσω	θα αγαπήσεις	θα αγαπήσει	θα αγαπήσουμε	θα αγαπήσατε	θα αγαπήσουν
πρκ.	ορ./ σπ.	έχω αγαπήσει (ή έχω αγαπημένο)	έχεις αγαπήσει	έχει αγαπήσει	έχουμε αγαπήσει	έχετε αγαπήσει	έχουν αγαπήσει
υπερφ.		είχα αγαπήσει (ή είχα αγαπημένο)	είχες αγαπήσει	είχε αγαπήσει	είχαμε αγαπήσει	είχατε αγαπήσει	είχαν αγαπήσει
μέλλ. σοντελ.		θα έχω αγαπήσει (ή θα έχω αγαπημένο)	θα έχεις αγαπήσει	θα έχει αγαπήσει	θα έχουμε αγαπήσει	θα έχετε αγαπήσει	θα έχουν αγαπήσει

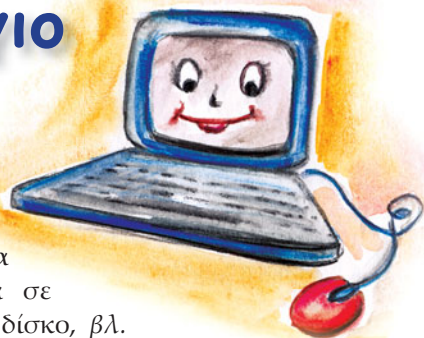
αγαπιέμαι									
ενεστ.	ορ./υπ. προστ.	αγαπιέμαι	αγαπιέσαι	αγαπιέται	αγαπιόμαστε	αγαπιόστε	αγαπιούνται		
πρτ.	οριστ.	αγαπιόμουν	αγαπιόσουν	αγαπιόταν	αγαπιόμασταν, -αστε	αγαπιόσασταν, -αστε	αγαπιόνταν		
αόρ.	οριστ.	αγαπήθηκα	αγαπήθηκες	αγαπήθηκε	αγαπήθηκαμε	αγαπήθήκατε	αγαπήθηκαν		
	υποστ.	αγαπηθώ	αγαπηθείς	αγαπηθεί	αγαπηθούμε	αγαπηθείτε	αγαπηθούν		
	προστ.		αγαπήσου			αγαπηθείτε			
εξασκολ. μέλλ.		θα αγαπιέμαι	θα αγαπιέσαι	θα αγαπιέται	θα αγαπιόμαστε	θα αγαπιέστε	θα αγαπιούνται		
συνουπ. μέλλ.		θα αγαπηθώ	θα αγαπηθείς	θα αγαπηθεί	θα αγαπηθούμε	θα αγαπηθείτε	θα αγαπηθούν		
πρκ.	ορ./υπ.	έχω αγαπηθεί (ή είμαι αγαπημένος)	έχεις αγαπηθεί	έχει αγαπηθεί	έχουμε αγαπηθεί	έχετε αγαπηθεί	έχουν αγαπηθεί		
	μτχ.	αγαπημένος, -η, -ο							
υπερσ.		είχα αγαπηθεί (ή ήμουν αγαπημένος)	είχες αγαπηθεί	είχε αγαπηθεί	είχαμε αγαπηθεί	είχατε αγαπηθεί	είχαν αγαπηθεί		
μέλλ. συντελ.		θα έχω αγαπηθεί (ή θα είμαι αγαπημένος)	θα έχεις αγαπηθεί	θα έχει αγαπηθεί	θα έχουμε αγαπηθεί	θα έχετε αγαπηθεί	θα έχουν αγαπηθεί		
P6 αδικώ									
ενεστ.	ορ./υπ.	αδικώ	αδικείς	αδικεί	αδικούμε	αδικείτε	αδικούν		
	προστ.					αδικείτε			
πρτ.	μτχ.	αδικώντας							
πρτ.	οριστ.	αδικούσα	αδικούσες	αδικούσε	αδικούσαμε	αδικούσατε	αδικούσαν		
αόρ.	οριστ.	αδικήσα	αδικήσες	αδικήσε	αδικήσαμε	αδικήσατε	αδικήσαν		
	υποστ.	αδικήσω	αδικήσεις	αδικήσει	αδικήσουμε	αδικήσετε	αδικήσουν		

	προστ.		αδικησε					αδικηστε	
εξακολ. μέλλ.		θα αδικώ	θα αδικείς		θα αδικει		θα αδικούμε	θα αδικείτε	θα αδικούν
συνοπτ. μέλλ.		θα αδικήσω	θα αδικήσεις		θα αδικήσει		θα αδικήσουμε	θα αδικήσετε	θα αδικήσουν
πρκ.	ορ. / σπ.	έχω αδικήσει (ή έχω αδικημένο)	έχεις αδικήσει		έχει αδικήσει		έχουμε αδικήσει	έχετε αδικήσει	έχουν αδικήσει
υπερσ.		είχα αδικήσει (ή είχα αδικημένο)	είχες αδικήσει		είχε αδικήσει		είχαμε αδικήσει	είχατε αδικήσει	είχαν αδικήσει
μέλλ. συντελ.		θα έχω αδικήσει (ή έχω αδικημένο)	θα έχεις αδικήσει		θα έχει αδικήσει		θα έχουμε αδικήσει	θα έχετε αδικήσει	θα έχουν αδικήσει
αδικούμαι									
ενεστ.	ορ. / σπ.	αδικούμαι	αδικείσαι		αδικείται		αδικούμαστε	αδικείτε	αδικούνται
	προστ.								
πρτ.	οριστ.	αδικούμουν	αδικήθηκα		αδικούνταν		αδικούμαστε	αδικείτε	αδικούνταν
αόρ.	οριστ.	αδικήθηκα	αδικήθηκα		αδικήθηκε		αδικηθήκαμε	αδικηθήκατε	αδικήθηκαν
	υποτ.	αδικηθώ	αδικηθείς		αδικηθεί		αδικηθούμε	αδικηθείτε	αδικηθούν
	προστ.		αδικήσου					αδικηθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα αδικούμαι	θα αδικείσαι		θα αδικείται		θα αδικούμαστε	θα αδικείτε	θα αδικούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα αδικηθώ	θα αδικηθείς		θα αδικηθεί		θα αδικηθούμε	θα αδικηθείτε	θα αδικηθούν
πρκ.	ορ. / σπ.	έχω αδικηθεί (ή είμαι αδικημένος)	έχεις αδικηθεί		έχει αδικηθεί		έχουμε αδικηθεί	έχετε αδικηθεί	έχουν αδικηθεί
	μτχ.	αδικημένος, -η, -ο							
υπερσ.		είχα αδικηθεί (ή ήμουν αδικημένος)	είχες αδικηθεί		είχε αδικηθεί		είχαμε αδικηθεί	είχατε αδικηθεί	είχαν αδικηθεί

μέλλ. συντελ.	θα έχω αδικηθεί	θα έχεις αδικηθεί	θα έχεις αδικηθεί	θα έχουμε αδικηθεί	θα έχετε αδικηθεί	θα έχουν αδικηθεί
Ρ7 στερώ						
ενεστ. ορ./υπ. προστ.	στερώ	στερείς (στέρει)	στερεί	στερούμε	στερείτε (στερείτε)	στερούν
μτχ.	στερώντας					
πρτ.	στερούσα	στερούσες	στερούσε	στερούσαμε	στερούσατε	στερούσαν
αόρ.	στέρησα	στέρησες	στέρησε	στέρησαμε	στέρησατε	στέρησαν
	στερήσω	στερήσεις	στερήσει	στερήσουμε	στερήσετε	στερήσουν
προστ.		στέρησε			στερήστε	
εξακολ. μέλλ.	θα στερώ	θα στερείς	θα στερεί	θα στερούμε	θα στερείτε	θα στερούν
συνοπτ. μέλλ.	θα στερήσω	θα στερήσεις	θα στερήσει	θα στερήσουμε	θα στερήσετε	θα στερήσουν
πρκ.	έχω στερήσει (ή έχω στερημένο)	έχεις στερήσει	έχει στερήσει	έχουμε στερήσει	έχετε στερήσει	έχουν στερήσει
υπερσ.	είχα στερήσει (ή είχα στερημένο)	είχες στερήσει	είχε στερήσει	είχαμε στερήσει	είχατε στερήσει	είχαν στερήσει
μέλλ. συντελ.	θα έχω στερήσει (ή έχω στερημένο)	θα έχεις στερήσει	θα έχει στερήσει	θα έχουμε στερήσει	θα έχετε στερήσει	θα έχουν στερήσει
στερούμαι						
ενεστ. ορ./υπ. οριστ.	στερούμαι	στερείσαι	στερείται	στερούμαστε	στερείτε	στερούνται
πρτ.	στερούμουν	στερούσων	στερούνταν	στερούμασταν, -αστε	στερούσασταν, -αστε	στερούνταν
αόρ.	στερήθηκα	στερήθηκες	στερήθηκε	στερήθηκαμε	στερήθηκατε	στερήθηκαν
	στερήθώ	στερήθεις	στερήθει	στερήθουμε	στερήθειτε	στερήθούν
προστ.		στερήσου	στερήθει		στερήθειτε	

εξακολ. μέλλ.		θα στερεοίμαι	θα στερεοίσαι	θα στερεώται	θα στερεομάσαστε	θα στερεοίστε	θα στερεοούνται
συνοπτ. μέλλ.		θα στερεθώ	θα στερεθείς	θα στερεθεί	θα στερεθούμε	θα στερεθείτε	θα στερεθούβον
πρκ.	ορ. / υπ.	έχω στερεθί (ή είμαι στερημένος)	έχεις στερεθί	έχει στερεθί	έχουμε στερεθί	έχετε στερεθί	έχουν στερεθί
	μτχ.	στερημένος, -η, -ο					
υπερο.		είχα στερεθί (ή είμαι στερημένος)	είχες στερεθί	είχε στερεθί	είχαμε στερεθί	είχατε στερεθί	είχαν στερεθί
μέλλ. συντελ.		θα έχω στερεθί (ή θα είμαι στερημένος)	θα έχεις στερεθί	θα έχει στερεθί	θα έχουμε στερεθί	θα έχετε στερεθί	θα έχουν στερεθί
P8 θημόματα							
ενεστ.	ορ. / υπ.	θημόμαι & θημάμαι	θημάσαι	θημάται	θημόμαστε & θημόμαστε	θημάστε	θημόνται
πρτ.	οριστ.	θημόμουν	θημόσουν	θημόταν	θημόμασταν, -αστε	θημόσασταν, -αστε	θημόνταν & θημόνταν
αόρ.	οριστ.	θημήθηκα	θημήθηκες	θημήθηκε	θημήθηκαμε	θημήθηκατε	θημήθηκαν
	υποστ.	θημηθώ	θημηθείς	θημηθεί	θημηθούμε	θημηθείτε	θημηθούν
	προστ.		θημήσοο			θημηθείτε	
εξακολ. μέλλ.		θα θημόμαι & θημάμαι	θα θημάσαι	θα θημάται	θα θημόμαστε	θα θημάστε	θα θημόνται
συνοπτ. μέλλ.		θα θημηθώ	θα θημηθείς	θα θημηθεί	θα θημηθούμε	θα θημηθείτε	θα θημηθούν
πρκ.	ορ. / υπ.	έχω θημηθί	έχεις θημηθί	έχει θημηθί	έχουμε θημηθί	έχετε θημηθί	έχουν θημηθί
υπερο.		είχα θημηθί	είχες θημηθί	είχε θημηθί	είχαμε θημηθί	είχατε θημηθί	είχαν θημηθί
μέλλ. συντελ.		θα έχω θημηθί	θα έχεις θημηθί	θα έχει θημηθί	θα έχουμε θημηθί	θα έχετε θημηθί	θα έχουν θημηθί

9. Το λεξιλόγιο των Η/Υ

Αποθήκευση (Save): Η ενέργεια με την οποία μεταφέρουμε αρχεία σε κάποιο μέσο αποθήκευσης (σκληρό δίσκο, βλ. λ.), (δισκέτα, βλ. λ.), (ψηφιακό δίσκο, βλ. λ.), για να τα διαβάσουμε ή να τα ξαναχρησιμοποιήσουμε αργότερα.

Αρχείο (File): Σύνολο από δεδομένα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον υπολογιστή. Κάθε αρχείο έχει τη δική του ταυτότητα, που περιλαμβάνει όνομα, μέγεθος και ημερομηνία δημιουργίας.

Αρχική σελίδα (Home page): Η πρώτη σελίδα ενός δικτυακού τόπου στο Διαδίκτυο (βλ. λ.). Συνήθως δείχνει τι περιέχουν οι υπόλοιπες σελίδες.

Ασφάλεια: Αποτροπή των διαφόρων κινδύνων που απειλούν έναν χρήστη του διαδικτύου. Όπως στη ζωή μας, έτσι και στο Διαδίκτυο, πρέπει να ακολουθούμε κάποιους κανόνες ασφαλείας. Έτσι:

 Ποτέ μη δίνεις σε αγνώστους την ηλεκτρονική σου διεύθυνση (e-mail) ή άλλα προσωπικά σου στοιχεία.

 Ποτέ μη δίνεις σε κανέναν τους κωδικούς πρόσβασης (βλ. λ.) (Password).

Γραμμή εργαλείων (Toolbar): Μια ομάδα από κουμπιά στην οθόνη. Πατώντας το αριστερό πλήκτρο του ποντικιού (δηλ. κάνοντας κλικ πάνω τους) μπορούμε να κάνουμε διάφορες εργασίες (Αποθήκευση εργασίας (βλ. λ.), εκτύπωση ή αλλαγή γραμματοσειράς, χρώμα γραμματοσειράς κ.λπ.).

Διαδίκτυο (Internet): Παγκόσμιο δίκτυο στο οποίο είναι συνδεδεμένοι εκατομμύρια υπολογιστές. Μέσω αυτών μπορούμε να δούμε αρχεία και ιστοσελίδες (βλ. λ.) ή να επικοινωνήσουμε. Στο Διαδίκτυο μπορείς, επίσης, να:

 Βλέπεις ειδήσεις και να διαβάζεις εφημερίδες και περιοδικά από όλο τον κόσμο.

 Επισκέπτεσαι ηλεκτρονικά μουσεία σε κάθε γωνιά της γης.

 Βρίσκεις πληροφορίες κάθε είδους.

 Μεταφέρεις στον υπολογιστή σου διάφορα προγράμματα, παιχνίδια και μουσική.

Διεύθυνση ιστοσελίδας: Σύνολο γραμμάτων ή και αριθμών με ορισμένη σειρά, το οποίο πληκτρολογεί ο χρήστης για να συνδεθεί με ορισμένη Ηλεκτρονική Τοποθεσία πληροφοριών (π.χ. η διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας είναι <http://www.yperpth.gr>).

Δικτυακός τόπος: Ομάδα από ιστοσελίδες με σχετικό περιεχόμενο που φιλοξενείται σε υπολογιστή ή υπολογιστές. Για να δούμε έναν δικτυακό τόπο χρησιμοποιούμε κάποιο φυλλομετρητή (βλ λ.).

Δίκτυο (Network): Ομάδα υπολογιστών που επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω καλωδίου ή ασύρματα.

Δισκέτα (Floppy disk): Μικρός πλαστικός δίσκος, στον οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες.

Εικονίδιο: Μικρή εικόνα στην οθόνη του υπολογιστή, που αντιπροσωπεύει ένα αρχείο ή πρόγραμμα.

Εκτυπωτής (Printer): Είναι η συσκευή που τυπώνει σε χαρτί ή άλλο υλικό (π.χ. διαφάνειες) ό,τι βλέπουμε στην οθόνη του υπολογιστή μας. Αυτό μπορεί να είναι, για παράδειγμα, ένα κείμενο που γράψαμε, μια εικόνα που ζωγραφίσαμε ή κάτι που βρήκαμε στο Διαδίκτυο.

Επεξεργαστής κειμένου (Word processor): Πρόγραμμα που σου επιτρέπει να χρησιμοποιείς τον υπολογιστή, για να γράψεις, εισάγοντας ακόμη και εικόνες, ζωγραφιές και φωτογραφίες.

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (E-mail): Είναι η ηλεκτρονική ταυτότητα για να επικοινωνείς με τους άλλους χρήστες. Είναι, επίσης, η δυνατότητα που έχεις να ανταλλάσσεις μηνύματα μέσω υπολογιστών, που είναι συνδεδεμένοι σ' ένα δίκτυο ή το Διαδίκτυο. Για να στείλεις ένα e-mail, χρειάζεσαι έναν υπολογιστή, ένα μόντεμ, μια διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: Κάθε χρήστης του Διαδικτύου μπορεί να αποκτήσει μια διεύθυνση στην οποία θα δέχεται και από την οποία θα στέλνει τα μηνύματά του. Το πρώτο μέρος της διεύθυνσης, συνήθως, είναι το όνομα του χρήστη, το δεύτερο μέρος είναι το σύμβολο @ (παπάκι) και το τρίτο μέρος δηλώνει το όνομα αυτού που φιλοξενεί την ηλεκτρονική σου διεύθυνση στο Διαδίκτυο.

Ηλεκτρονικός Υπολογιστής (Η/Υ): Η ηλεκτρονική συσκευή με την οποία επεξεργαζόμαστε δεδομένα με γρήγορο τρόπο και με ακρίβεια, εκτελώντας κάθε φορά το κατάλληλο πρόγραμμα. Οι συσκευές με τις οποίες τον συνδέουμε (ποντίκι, πληκτρολόγιο, οθόνη, εκτυπωτής, σαρωτής, μόντεμ κ.ά.) ονομάζονται περιφερειακές.

Ιστοσελίδα ή σελίδα (Web page): Είναι η σελίδα που βρίσκουμε στο Διαδίκτυο και παρέχει πληροφορίες κειμένου, συνδυάζοντας εικόνα και βίντεο. Συνήθως περιέχει και συνδέσμους σε άλλες ιστοσελίδες.

Κωδικός πρόσβασης (Password): Ομάδα γραμμάτων, αριθμών ή και τα δυο μαζί, που χρησιμοποιείται σαν κλειδί για την πρόσβαση σε υπολογιστές, λειτουργίες ή και αρχεία. Είναι ένα είδος ηλεκτρονικής ταυτότητας, γι' αυτό και κρατάμε τον κωδικό αυτό πάντα μυστικό.

Λειτουργικό Σύστημα (Operating system): Το πρόγραμμα που κάνει τον υπολογιστή να λειτουργεί. Φιλοξενεί τα βασικά του προγράμματα και επιτρέπει την επικοινωνία με το χρήστη. Στα πιο δημοφιλή λειτουργικά συστήματα συγκαταλέγονται τα Windows και το Linux.

Μηχανή αναζήτησης (Search engine): Πρόκειται για πρόγραμμα που αναζητάει στο Διαδίκτυο λέξεις-κλειδιά σε ιστοσελίδες και το περιεχόμενό τους. Για παράδειγμα, εάν σε μια μηχανή αναζήτησης πληκτρολογήσουμε τη λέξη «Κρήτη», η μηχανή αναζήτησης θα μας παρουσιάσει πιθανότατα χιλιάδες ιστοσελίδες που έχουν σχέση με το νησί. Δημοφιλείς τοποθεσίες στο Διαδίκτυο που προσφέρουν μηχανές αναζήτησης είναι μεταξύ άλλων οι Google, Yahoo και MSN.

Μήνυμα: (βλ. **Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο**)

Μικροσίπ: Μικροσκοπικό φύλλο από πυρίτιο. Πρόκειται για ορυκτό υλικό στο οποίο είναι τυπωμένα ηλεκτρονικά κυκλώματα. Τα μικροσίπ είναι από τα βασικά συστατικά των υπολογιστών.

Μνήμη: Τμήματα του Η/Υ στο οποίο αποθηκεύονται πληροφορίες. Σε άλλα μέρη η πληροφορία αποθηκεύεται μόνιμα και σε άλλα προσωρινά. Η μνήμη του Η/Υ διακρίνεται σε κύρια (ή κεντρική) και σε περιφερειακή. Στην κύρια μνήμη αποθηκεύονται προσωρινά πληροφορίες του χρήστη όσο λειτουργεί ο υπολογιστής (RAM). Η δευτερεύουσα μνήμη είναι κάθε μέσο μόνιμης αποθήκευσης των πληροφοριών που χρειαζόμαστε (δισκέτα, Cd-rom, σκληρός δίσκος κ.ά.)

Μόντεμ (Modem): Η συσκευή που συνδέει τον υπολογιστή με την τηλεφωνική γραμμή και του επιτρέπει να έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Οθόνη (Monitor): Η συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή και χρησιμεύει για να βλέπουμε τα στοιχεία που εισάγουμε σε αυτόν ή τις πληροφορίες που παίρνουμε από το Διαδίκτυο.

Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο: Είναι το δίκτυο υπολογιστών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Συνδέει με το Διαδίκτυο όλα τα σχολεία της χώρας και δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Η ηλεκτρονική του διεύθυνση είναι www.sch.gr

Φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου (ISP) : Είναι η εταιρεία που σου παρέχει σύνδεση με το Διαδίκτυο μέσω τηλεφωνικής γραμμής. Οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και γενικότερα όλα τα σχολεία στην Ελλάδα συνδέονται μέσω του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (βλ. λ.).

Πληκτρολόγιο (Keyboard): Συσκευή με πλήκτρα που σου επιτρέπει να εισάγεις πληροφορίες στον υπολογιστή μέσω γραμμάτων, αριθμών και άλλων χαρακτήρων.

Ποντίκι (Mouse): Είναι μια μικρή συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή και με την οποία μπορείς να δείχνεις κάτι στην οθόνη, να κάνεις κλικ και να σύρεις εικονίδια.

Σαρωτής (Scanner): Συσκευή που σου επιτρέπει να εισάγεις εικόνες ή ολόκληρες σελίδες κειμένου στον υπολογιστή και να τις βλέπεις στην οθόνη σου.

Σκληρός δίσκος (Hard disc): Μέρος του υπολογιστή όπου αποθηκεύονται προγράμματα και πληροφορίες.

Συνημμένο αρχείο (Attachment): Είναι κάποιο αρχείο από τον υπολογιστή μας που επισυνάπτουμε στο μήνυμα που στέλνουμε στον παραλήπτη. Αυτό μπορεί να είναι κείμενο, ένα μουσικό κομμάτι, βίντεο, ήχοι και φωτογραφίες.

Υπερκείμενο (Hypertext): Είναι το κείμενο στο οποίο υπάρχουν λέξεις που, αν τις επιλέξουμε, εμφανίζεται κείμενο συνδεδεμένο με αυτές. Οι λέξεις αυτές είναι χρωματισμένες ή έχουν υπογράμμιση. Όταν δείχνεις με το ποντίκι επάνω τους, εμφανίζεται ένα μικρό χεράκι. Κάνε κλικ σ' αυτές τις λέξεις και θα βρεθείς σε μια άλλη ιστοσελίδα! Έτσι θα αρχίσεις να πηγαίνεις από τη μια σελίδα στην άλλη, δηλαδή θα «σερφάρεις» στο Διαδίκτυο!

Φυλλομετρητής (Web browser): Είναι ένα πρόγραμμα που βοηθάει στην περιήγησή σου στο Διαδίκτυο, καθώς και στην παρουσίαση και ανάγνωση των ιστοσελίδων. Ο πιο δημοφιλής φυλλομετρητής είναι σήμερα ο Internet Explorer, δηλ. ο «Εξερευνητής Διαδικτύου».

CD (Compact Disc, προφέρεται σι-ντι): Ψηφιακός δίσκος στον οποίο μπορούμε να αποθηκεύσουμε μουσική ή αρχεία κειμένου, εικόνας ή βίντεο.

DVD (Digital Video Disc, προφέρεται ντι-βι-ντι), δηλ. «Ψηφιακός Οπτικός Δίσκος»: Συμπαγής δίσκος που μπορεί να αποθηκεύσει πολύ μεγαλύτερη ποσότητα πληροφοριών απ' ό,τι ένας απλός ψηφιακός δίσκος. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιείται και για αποθήκευση κινηματογραφικών ταινιών.

RAM (βλ. Μνήμη)

Γεγονότα - Σταθμοί της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Χρονολογία	Κοινωνικά - Πολιτικά γεγονότα	Τέχνες - Γράμματα - Πολιτισμός	Σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα
1830 έως 1840	1830. Αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία της Ελλάδας. 1831. Δολοφονείται ο Ιωάννης Καποδίστριας. 1832. Ο Όθωνας βασιλιάς της Ελλάδας. 1834. Η πρωτεύουσα της Ελλάδας μεταφέρεται από το Ναύπλιο στην Αθήνα.	1836. Δ. Βυζάντιος, «Βαβυλωνία». 1837. Ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ίδρυση και του Πολυτεχνικού Σχολείου. 1839. Η Αθήνα αποκτά το πρώτο της θέατρο. 1840. Ιδρύεται η Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας.	1837. Το Πολυτεχνικό Σχολείο αποκτά ένα «σκοτεινό θάλαμο», πρόδρομο της φωτογραφικής μηχανής.
1841 έως 1850	1843. Ο λαός της Αθήνας ξεσηκώνεται και ζητά Σύνταγμα από τον Όθωνα.		1842. Ιδρύεται το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών με δωρεά του βορειοηπειρώτη Γεωργίου Σίνα.
1851 έως 1860		1857. Πεθαίνει ο Διονύσιος Σολωμός.	1859. Λειτουργούν τα πρώτα τηλεγραφέια στην Αθήνα, τη Σύρο, το Αίγιο και την Πάτρα.
1861 έως 1870	1863. Ο Γεώργιος Α΄ Βασιλιάς της Ελλάδας. 1864. Τα Επάνησα ενώνονται με την Ελλάδα. 1866. Επανάσταση στην Κρήτη. Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου.	1865. Καθιερώνεται ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» ως ο εθνικός ύμνος της Ελλάδας.	1861. Το πρώτο ατμοκίνητο μηχανουργείο - ναυπηγείο στη Σύρο. 1869. Εγκαινιάζεται η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών-Πειραιώς.
1871 έως 1880		1871. Ν. Πολίτης, «Μελέτη επί του βίου των νεωτέρων Ελλήνων». 1872. Ιδρύεται το Ωδείο Αθηνών.	
1881 έως 1890	1881. Η Θεσσαλία και μέρος της Ηπείρου ενώνονται με την Ελλάδα.	1888. Ψυχάρης, «Το ταξίδι μου».	1882. Κατασκευή ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου. 1885. Το πρώτο ποδήλατο στην Ελλάδα.

1891 έως 1900	1893. Ο Τρικούπης κηρύσσει στη Βουλή χρεοκοπία. 1897. Ελληνοτουρκικός πόλεμος.	1896. Οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα. 1899. Καρκαβίτσας, «Λόγια της Πλώρης». 1899. Ο Α. Έβανς ξεκινά τις ανασκαφές του στην Κνωσό.	1893. Εγκαινιάζεται η Διώρυγα της Κορίνθου. 1895. Τα πρώτα τηλέφωνα στην Ελλάδα. 1896-7. Το πρώτο αυτοκίνητο στους δρόμους της Αθήνας. 1897. Η πρώτη παράσταση «κινουμένων εικόνων» στην Αθήνα.
1901-10	1903. Κορύφωση Μακεδονικού Αγώνα και θάνατος του Π. Μελά. 1909. Κίνημα αξιωματικών στο Γουδί. Ο Ε. Βενιζέλος φτάνει στην Αθήνα.	1901. Εγκαινιάζεται το Βασιλικό Θέατρο - Ευαγγελικό. 1907. Κ. Παλαμάς, «Δωδεκάλογος του Γύ-φτου».	1902. Η Πάτρα γίνεται η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που αποκτά ηλεκτροφωτισμό και ηλεκτροκίνητα τραμ. 1905. Η οδός Ατόλου γίνεται ο πρώτος ασφαλτοστρωμένος δρόμος της Αθήνας.
1911-20	1912. Βαλκανικοί πόλεμοι. Απελευθέρωση Θεσσαλονίκης. Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Συνθήκη του Λονδίνου. 1914. Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.	1912. Ηρωικός θάνατος του ποιητή Λ. Μαβίλη στη μάχη του Δρίσκου. 1915. Ν. Πολίτης, «Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού». 1917. Η κυβέρνηση Βενιζέλου εισάγει τη δημοτική γλώσσα στα δημοτικά σχολεία.	1912. Η πρώτη πτήση αεροπλάνου με συνεπιβάτη τον Ε. Βενιζέλο.
1921-30	1922. Μικρασιατική καταστροφή. 1923. Συνθήκη της Λωζάνης. 1924. Β΄ Ελληνική Δημοκρατία. 1930. Οι γυναίκες αποκτούν δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές.	1924. Σ. Μυριβήλης, «Η Ζωή εν τάφω». 1925. Ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. 1927. Αναβίωση των Δελφικών Εορτών από τον Α. Σικελιανό.	1926. Ξεκινά η κατασκευή του φράγματος του Μαραθώνα. 1928. Ο Χρ. Τσιγγιρίδης εγκαθιστά στη Θεσσαλονίκη τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό.
1931-40	1936. Θάνατος Ε. Βενιζέλου. Δικτατορία Μεταξά. 1940. Ελληνοϊταλικός πόλεμος.	1931. Ηλ. Βενέζης, «Το Νο 31328». Γ. Σεφέρης, «Στροφή». 1932. Εγκαινιάζεται το Εθνικό Θέατρο. 1933. Θάνατος Καβάφη. 1935. Α. Εμπειρικός, «Υψικάμινος». 1936. Γ. Ρίτσος, «Επιτάφιος». 1940. Ο. Ελύτης, «Προσανατολισμοί».	1938. Ξεκινούν οι μεταδόσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών. Ιδρύεται το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.).

1941-50	1941-44. Κατοχή, Εθνική Αντίσταση. 1946-49. Εμφύλιος πόλεμος. 1948. Ένωση της Δωδεκανήσου με την Ελλάδα.	1943. Πεθαίνει ο Κωστής Παλαμάς. 1946. Ν. Καζαντζάκης, «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά». 1947. Το διεθνές κοινό γνωρίζει για πρώτη φορά τη Μαρία Κάλας. 1949. Θάνατος του Ν. Σκαλκώτα.	1948. Ξεκινά η άμεση τηλεφωνική επικοινωνία Αθήνας-Νέας Υόρκης. 1949. Ίδρυση του Ο.Τ.Ε. 1950. Ίδρυση της Δ.Ε.Η. Εξηλεκτρισμός της χώρας.
1951-60	1955. Έναρξη Κυπριακού Αγώνα. 1960. Η Κύπρος γίνεται ανεξάρτητη.	1951. Πεθαίνει ο Α. Σικελιανός. 1955. Ο Μ. Κακογιάννης κινηματογραφεί τη «Στέλλα» και ο Ν. Κούνδουρος τη «Μαγική Πόλη». 1957. Πεθαίνει ο Ν. Καζαντζάκης. 1959. Ο. Ελύτης, «Άξιον εστί». Ο Μ. Θεοδωράκης μελοποιεί τον «Επιτάφιο» του Γ. Ρίτσου.	1956. Ίδρύεται η Ολυμπιακή Αεροπορία. 1959. Καταργούνται η οκά και ο πήχης και καθιερώνονται το κιλό και το μέτρο αντίστοιχα. 1960. Πρώτο τηλεοπτικό σήμα στην Ελλάδα (Δ.Ε.Θ.).
1961-70	1961. Συμφωνία Σύνδεσης Ελλάδας - ΕΟΚ. 1967. Πραξικόπημα των Συνταγματαρχών.	1960. Ξεκινά το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. 1961. Όσκαρ στο Μ. Χατζιδάκι για τη μουσική του στο «Ποτέ την Κυριακή» του Ζ. Ντασέν. 1963. Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας στο Γ. Σεφέρη.	1966. Εκπέμπει τα πρώτα προγράμματα η κρατική τηλεόραση. 1970. Αρχίζει να λειτουργεί ο ατμοηλεκτρικός σταθμός στη Μεγαλόπολη.
1971 έως 1980	1973. Εξέγερση του Πολυτεχνείου. 1974. Τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Πτώση της Δικτατορίας στην Ελλάδα. Ύστερα από δημοψήφισμα, η Ελλάδα ανακηρύσσεται Προεδρευομένη Δημοκρατία. 1979. Υπογράφεται η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.	1976. Η δημοτική καθιερώνεται ως επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση και τη διοίκηση. 1977-78. Ο Μ. Ανδρόνικος ανακαλύπτει τους βασιλικούς τάφους στη Βεργίνα. 1979. Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας στον Ο. Ελύτη.	1979 - 80. Τα πρώτα βήματα της έγχρωμης τηλεόρασης στην Ελλάδα.

1981 έως 1990	1981. Η Ελλάδα γίνεται επίσημα το 10^ο μέλος της ΕΟΚ.	1984. Η Αθήνα γίνεται η πρώτη πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. 1987. Η Ελλάδα πρωταθλήτρια Ευρώπης στο μπάσκετ. 1990. Πεθαίνουν την ίδια ημέρα ο Γιάννης Ρίτσος και ο Αλέξης Μινωτής.	1984. Το πρώτο μήνυμα Ηλεκτρονικού ταχυδρομείου φτάνει στο Ίδρυμα Έρευνας και Τεχνολογίας στην Κρήτη.
1991 έως 2000	2000. Η Ελλάδα γίνεται μέλος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης (Ο.Ν.Ε.).	1991. Εγκαινιάζεται το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. 1994. Πεθαίνουν η Μελίνα Μερκούρη και ο Μάνος Χατζιδάκις. 1997. Η Θεσσαλονίκη γίνεται πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης.	1994. 23 Ιουνίου: Η πρώτη κλήση με κινητό τηλέφωνο στην Ελλάδα. 1994. Το διαδίκτυο στην Ελλάδα. 2000. Εγκαινιάζονται το Μειρό και το νέο αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος» στα Σπάτα.
2001 έως 2004	2002. Το ευρώ γίνεται το επίσημο νόμισμα της Ελλάδας. Μετά από 150 χρόνια ζωής, η δραχμή περνά στην ιστορία. 2004. Η Κύπρος γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	2004. Η Ελλάδα πρωταθλήτρια Ευρώπης στο ποδόσφαιρο. Αθήνα 2004: Οι Ολυμπιακοί Αγώνες επιστρέφουν στη χώρα που τους γέννησε.	2004. Εγκαινιάζεται η γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου, η μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα στον κόσμο.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-1796-1

Ψ
Χ
Θ
Ω
α
Υ
Τ
Ο
Ρ
Π
Λ
Κ
Ι
Θ
Ν
Σ
Λ
Κ
Ι
Θ
Ν
Σ
Λ
Κ
Ι
Θ
Ν
Σ